

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלזני שבת

פרשת עקב ♦ תשפ"ה

מיטב עלוני השבת:

לקראת שבת מלכתא

סיפורי צדיקים

באר הפרשה

איש לרעהו

השגחה פרטית

היכל החתם סופר

שבת טיש

דברי שיח

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

לקראת שבת מלכתא

פנינים לפרשת עקב פ"ה | גליון מס' 495 | סיפורים ופנינים מרתקים | לקבלת הגליון למייל: dirshu@dirshu.co.il

לא פחדנו להיכנס לתוך החדר, נכנסנו ויצאנו ללא חשש, אבל זה פחד של 'יראת הכבוד'. אחרים אולי פחדו מהצעקות... אבל אנחנו פחדנו מהקדושה!

הגאון הגדול רבי שלמה קניבסקי שליט"א, ראש ישיבות 'קרית מלך' ו'תפארת ציון', בשיחה עם המגיד הג"ר ישראל מאיר שושן, על זקנו מרן הסטייפלר זצ"ל

אבל אנחנו לא פחדנו מהצעקות, אנחנו פחדנו מהקדושה! זאת היתה ההרגשה שלנו.

הרב שושן: הראש ישיבה בתור ילד זכה ללמוד עמו בחברותא? **ראש הישיבה:** האמת שאחד הנכדים פעם ביקש מסבא שילמד אתו, אבל הוא סירב והסביר "אם אני אלמד איתך, אני אצטרך ללמוד עם כולם, ואין לי זמן". לכן הוא לא למד עם אף אחד, חוץ כמובן מבן דודתי רבי משה ברזם, שהוא היה מגדל אותו, לאחר שאביו הג"ר שאול ברזם נפטר בצעירותו, וסבא הסטייפלר טיפל ודאג לכל הנצרך במשפחתם, וגרו בדירה הצמודה אליו. אבל למעשה הוא היה מדבר איתנו, וכמובן כשהיו שאלות וקושיות היינו באים אליו. הרב שושן: יכולתם לדבר איתו בלי לכתוב? הוא הרי לא שמע טוב. **ראש הישיבה:** כן, אבל אנחנו, הנכדים יכולנו לצעוק. אם זה היה

לקראת מלאת 40 שנה להסתלקות רבן של ישראל, רבינו הסטייפלר זצ"ל, המציאו לידינו תלמידי נכדו הגאון הגדול רבי שלמה קניבסקי שליט"א, שיחה מופלאה שקיים ראש הישיבה עם מגיד המישרים רבי ישראל מאיר שושן, והובאה בעבר בקו 'בהיכלו'. הרי לפניכם חלק מאותה שיחה, ממנו ניתן ללמוד רבות על דמותו המופלאה של הסטייפלר זצ"ל, וגם הדרכה מעשית לבחורי ישיבות ולחיים בכלל. **הרב שושן:** הדור הצעיר שמע על הסטייפלר, זוכה לעיין בספרו הנפלא 'קהילות יעקב', לומד אודותיו בספר 'אורחות רבינו', אבל לא הכיר אותו. לא זכו להכיר. לא רק בחורים, אברכים ואפילו אברכים ותיקים שכבר מחתנים ילדים. כבר שנים רבות עברו מאז הסתלקותו של אותו צדיק וקדוש.

אני עוד בתור ילד, בחור, זכיתי ככה פה ושם לראותו, דבר אחד שעד היום מלווה אותי, זה הפחד הנורא שהיה לנו מהסטייפלר. פחד! פעם עמדתי בתור עם אבא שלי זיכרונו לברכה, אני לא אשכח, והיו חמש אנשים לפנינו והוא צעק צעקות נוראות, ואני אומר לאבא שלי: אבא, בוא נברח. והוא אומר לי אל תגייד דבר כזה, אנחנו נכנסים. ונכנסנו...

הסטייפלר פתאום חיך אלי ואמר לי "תשב". לא הבנתי מה קורה פה. היה פחד. גם בלי הצעקות, רק לראות אותו. וגם כשהיה מחיך, עדיין פחדתי. מאיפה הפחד הזה? מה זה הפחד הזה?

ראש הישיבה: אנחנו הכרנו אותו גם בתור סבא, לא רק בתור גדול הדור, אבל למעשה גם אנחנו, היה לנו איזה פחד סמוי כזה, שאולי זה לא כל כך בא לידי ביטוי, כמו שאומרים. אנחנו לא פחדנו להיכנס לתוך החדר, נכנסנו ויצאנו ללא חשש, אבל זה פחד של 'יראת הכבוד'. זה לא היה פחד של 'יראת העונש' או דברים כאלה. אחרים אולי פחדו מהצעקות...

ראש הישיבה: היה שנה אחת שהוא ישב בחוץ, נדמה לי שזה היה השנה האחרונה שלו. הוא ישב שם במדרגות, ואנשים עברו, עד שבאיזשהו שלב הוא אמר: כמה אנשים יש? כל הזמן זה אותם אנשים מסתובבים כל הזמן, הולכים וחוזרים... אז הוא עזב ונכנס לתוך הבית.

הרב שושן: הוא אמר "אצל החזון איש, שהיה יותר גדול ממני. היו 30-40 איש לכל היותר באים לומר שנה טובה, וכאן כל הזמן יש אנשים שהולכים וחוזרים פה כל הזמן..."

ראש הישיבה: הוא היה אומר את זה גם על אלה שבאים לבקש על ילדים. הוא אמר, כמה אנשים אין להם ילדים? עשרה אנשים... איך באים כל כך הרבה?

הרב שושן: ה'חובת הלבבות' אומר, שיש אנשים שרואים בלי עיניים ושומעים בלי אוזניים.

ראש הישיבה: הוא באמת בן אדם ששמע בלי אוזניים הרי. וגם ראה בלי עיניים גם כן. אני זוכר בתקופה האחרונה שלו, הגיע רופא לבדוק לו את העיניים. הרופא פשוט היה המום. הוא אומר, אני לא יודע. הוא היה קורא גם את האותיות הקטנות בגמרא שם בצדדים. הרופא אמר לי בתמיהה עצומה, הוא לא רואה כלום, איך הוא יכול לקרוא את זה?

הרב שושן: שאל אותו אחד בפורים, האם זה נכון הסיפור שהרב נרדם בפגישה הראשונה עם הרבנית לפני שהתארסתם? הוא אמר, זה נכון, פשוט הייתי עייף... הוא נסע בדרך והוא למד, הוא היה ער, למד כל הלילה. הוא ראה שיש שם אולי שעטנז, אז הוא עמד כל הדרך.

"אז ההוא אמר לסטייפלר, נו, זה לא השידוך הראשון שבפגישה החתן נרדם. שאל הסטייפלר, למה? מי עוד נרדם בפגישה חוץ מממני, והוא השיב: אדם הראשון! הקב"ה הפיל עליי תרדמה... הסטייפלר לא הפסיק לחייך.

ראש הישיבה: כן, כן. הוא היה נהנה מווארטים טובים, והוא עצמו היה מדי פעם אומר ווארטים טובים. הוא היה מלא שמחה, הוא לא היה כזה מפחיד כמו שהיה נראה לציבור.

הרב שושן: ההיפך הוא היה מומחה מיוחד במינו להרגיע כל בחור על 'נערווים' וחרדות וכדו'.

ראש הישיבה: מאוד. כל דבר הוא היה מסביר בטוב טעם, כמו שב'קהילות יעקב' הוא הסביר כל דבר בצורה ברורה כל כך. הוא גם לא חס על זמנו והיה משקיע בכל בחור שפנה אליו עם בעיות כאלה, המון זמן.

רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל סיפר שהוא עצמו ישב שם פעם, הוא אומר, באותו יום שלוש ארבע פעמים חזר על אותם הדברים, לכל בחור בנפרד, באותה סבלנות. הוא לא היה בן אדם שחיפש מה לעשות עם הזמן... ובכל זאת הוא ראה חשיבות רבה מאוד לשוחח עם הבחורים ולהפיג את החרדות. זה חסד. תורת חסד.

דברים שלא רצינו שישמעו אחרים, היינו כותבים ונותנים לו לקרוא, אבל בדברים שלא היה אכפת לנו שישמעו, היינו צועקים. זה פשוט היה יותר נוח. ועדיין, לא תמיד הוא שמע. גם אחרי הצעקות.

הרב שושן: מעניין מאוד מה שאומר שעם האבא שלכם, מרן שר התורה זצ"ל, הוא לא התכתב. זה נכון שהם היו מדברים בצורה רגילה?

ראש הישיבה: הפלא הגדול שהוא היה מדבר איתו, אפשר לומר, כמעט בקול טבעי. וגם עם הסבתא שלי עליה השלום, הרבנית שלו, היתה מדברת איתו ממש בשקט. הוא היה אומנם רוכן עד שהיה מגיע עם האוזן קרוב אליה, אבל היה נראה שהוא שומע, כן. כבודות השמיעה שלו הלכה והחמירה עם השנים כנראה. זה לא היה באותה רמה, באותה עוצמה. הוא היה בעבר ראש ישיבה ומסר שיעורים.

הרב שושן: יש תמונה ידועה שהוא מטה אוזן לשמוע את הרב שך, זה היה בחתונה של ראש הישיבה?

ראש הישיבה: בחתונה שלי הם לא נפגשו ביניהם, אבל זה היה בחתונות אחרות, כן. כנראה שהוא שמע אותו. קשה לדעת קצת, אבל כנראה שהוא הצליח לשמוע אותו בסופו של דבר.

הרב שושן: הוא שם יד. ככה רואים שהוא שם יד על האוזן.

ראש הישיבה: שם יד, כן. זה היה תנוחה די טבעית שלו, אפשר לומר. אבל כן, כנראה שע"י מאמץ מיוחד הוא כן יכול היה לשמוע.

הרב שושן: היו כאלה שאמרו שכשהוא רוצה לשמוע, אז הוא שומע גם בלי... אני חושב שבחיינו כבר אמרו את זה. מי שהוא רצה לשמוע, הוא שמע.

ראש הישיבה: אמר לי פעם הרב אהרון יהושע צוקר, הוא היה מגיע אליו כל שבוע, עם רשימה של שאלות. היו שם 19 שאלות, ותמיד על השאלה שהוא רצה שהוא יענה לו, הוא לא ענה לו אף פעם. כידוע הרי שבן אדם מגיע עם רשימה של שאלות, תמיד הוא רוצה רק שאלה אחת, רק הוא עוטר את זה עם מספר שאלות. הוא אמר לי, זה היה קבוע אצלו. מה שרציתי, הוא לא ענה לי.

בכל אופן, הוא אמר לי שגם הוא חשב תמיד שהסטייפלר שומע רק מה שהוא רוצה... אבל הוא היה מגיע אליו האחרון, ב-12 בלילה נדמה לי, וכשהוא היה יוצא, הסטייפלר היה סגר את הדלת בטריקה חזקה מאוד, כאלה קולות, שכל הבניין רעד. "הבנתי כנראה שהוא באמת לא שומע..." אמר לי הרב צוקר.

הרב שושן: רק להזכר היה לו מזגן בחדר?

ראש הישיבה: מזגן הוא לא רצה. בשום אופן לא. הוא אמר: אני? מזגן? אפילו מאוורר לא היה לו. תשימו אצל הבת שלי הרבנית ברזם, הוא היה אומר. לא אצלי.

הרב שושן: פעם בליל ראש השנה, שעברנו להגיד לו לשנה טובה, אני זוכר, הפנים חיוורות כמו אבן, כמו סיד. הוא גם ישב בחצר אחר כך, וחיכה שכולם אמרו, אבל נכנסנו, היה פחד ואימה. הוא היה יושב בסלון הבית, לפני קידוש, ולאחר מכן ישב בחצר אצל משפחת ברזם.

לפניות בנושא פרסום בגליון 052-7144937 מוטי

הרב שושן: מסתמא קיבלתם ממרן הסטייפלר מושגים והדרכות שיכולים לעזור לבחורי הישיבות. כראש ישיבה בוודאי יוצא לכם להשתמש בזה לא פעם...

ראש הישיבה: יש את הסיפור שאני מאוד אוהב לספר, ואני שומע שזה נותן המון המון המון חיזוק.

ידוע הסיפור הידוע עם הסטייפלר, עם המעיל: הוא היה חייל בצבא הרוסי, ונאלץ לעשות תורנות של שמירה. איני יודע אם זה היה בסיביר כמו שמספרים, על כל פנים זה היה במקום שהקור היה גדול מאוד, בערך כמו בסיביר, ושם הצבא הרוסי לא היה מפרגן לכל חייל מעיל, אלא היה שם מעיל אחד, וכל מי שעמד ושמר, קיבל את המעיל, לבש אותו, אחרי שהיה גומר את המשמרת שלו, היה מוריד את המעיל, נותן אותו לחייל שבא אחריו.

פעם אחת שהסטייפלר היה אמור לשמור בליל שבת, והחייל הגוי ששמר לפניו, עזב אולי דקה לפני שהוא הגיע, אז הוא תלה את המעיל על עץ שהיה שם בסמוך, וכשהסטייפלר הגיע וראה שהמעיל תלוי על העץ, הוא נקלע לבעיה רצינית. משתמש באילן. אמנם זה איסור דרבנן מצד אחד, ומצד שני, פיקוח נפש דאורייתא, אבל אצל הסטייפלר זה בערך באותה רמה. הוא אמר לעצמו, וזה הסיפור הידוע שכולם יודעים, בוא ננסה חמש דקות. אפשר להחזיק מעמד בלי מעיל. נחזיק חמש דקות, אחרי חמש דקות תלבש את המעיל, פיקוח נפש דוחה כל התורה כולה! הוא עמד חמש דקות, וראה שזה בסדר. אחרי זה ניסה עוד חמש דקות, ועוד חמש דקות, ככה מספרים, עברו השעות, והוא הצליח, ברוך ה', להחזיק מעמד גם בלי המעיל.

הרב שושן: דרך אגב, אומרים שהחזון איש אמר לאחותו, לסבתא שלכם, שהתלוננה שבנה הסטייפלר לא שומע, והחזון איש אמר לה שלא תדאג, "הוא עוד ישמע, הוא עוד ישמע את כל כלל ישראל...". אני רואה שזה גם תורשתי, לשמוע את כל כלל ישראל...

ראש הישיבה: אומרים אולי שהוא אמר "עוד ישמעו ממנו, עוד ישמעו אותו". הגרסה לא כל כך ברורה, ובגלל שכל האנשים השותפים כבר לא נמצאים בעולם, אז קשה לדעת. איך שלא יהיה, ברור שהתוצאות נכונות. אם זה בדיוק אם הוא אמר או לא אמר, זו עוד שאלה.

זה הסיפור עם המעיל. אבל זה לא סיפור רק עם מעיל ושעות של שמירה בקור איום ונורא, זה סיפור החיים של הסטייפלר כי הוא לקח מזה מוסר השכל עצום. הסטייפלר היה אומר, הרי היום בדרך כלל בישיבות, אם זה בישיבה קטנה, הסדר בדרך כלל מורכב משעה וחצי, שעותיים. אם זה ישיבות גדולות, הסדר שלוש וחצי שעות. לא כל בחור מסוגל ללמוד ברצף שלוש שעות. זה לא קל.

היה הסטייפלר אומר, בחור שמרגיש שהוא לא מסוגל ללמוד שלוש שעות רצופות, שיגיד אני כעת יושב ולומד חמש דקות! אחרי חמש דקות נראה הלאה... אם זה ילך, נמשיך הלאה. אם לא, אז נלך להתאוורר אחרי זה. ואחרי חמש דקות, אם הוא יכול להמשיך הלאה, אז שימשיך עוד חמש דקות, ולאחר מכן חמש דקות נוספות. ככה אפשר לעבור את כל הסדר בקלות.

הסטייפלר היה אומר על זה משל. הוא היה אומר שלהגיע מבני ברק עד ירושלים זה 'גילעכטער' - כלומר זה צחוק. זה לא משהו רציני. איך ייתכן, הרי ירושלים רחוקה מבני ברק? אבל החשבון מאוד פשוט, אם אתה הולך מרחוב רשב"ם עד 'קוקה קולה', זה גילעכטער, נכון? ומקוקה קולה עד 'בר אילן', זה גם גילעכטער, ומשם עד מחלף אלון שדה, ועד גנות וכו'... עוד גילעכטער ועוד גילעכטער והנה אתה כבר בשערי ירושלים. הוא אשר אמרנו, שלהגיע מבני ברק לירושלים, זה גילעכטער!

אני זוכר שבשעתו הוסיף לי רבי נתן כהן זיכרונו לברכה, המשגיח אצלינו בישיבת קרית מלך, אני לא יודע אם הוא שמע את זה ממנו או שהוא אמר את זה לאור הדברים, שגם כשבחור רואה תוספות גדול, והוא אומר לעצמו איך אני מצליח ללמוד כזה תוספות גדול? הוא צריך לפרק אותו. דבר ראשון, לומדים רק את הקושייה. אחרי שיגמרו את הקושייה ממשיכים הלאה. אם אפשר להמשיך הלאה, ממשיכים הלאה. אם אי אפשר, אז עושים הפסקה. אחרי זה רק את התירוץ הראשון, אחרי זה את התירוץ השני, אחרי זה עוד ראייה ועוד ראייה. לא לומדים את כל התוספות ביחד.

הרב שושן: יש כזה חז"ל. "היום הלכה אחת".

ראש הישיבה: "היום הלכה אחת", נכון, נכון. לקחת שלוש שעות, ולפרק אותו לחלקים, זה החכמה גדולה, וזה פשוט הצלה ממש. דרך אגב, סיפר לי החברותא שלו, רבי יוסף גריינמן, הוא סיפר לי שפעם אחת הוא למד עם הסטייפלר, זה היה קורה די הרבה פעמים, הוא אומר. הוא היה אומר שבדרך העולם, כשלומדים תוספות גדול, אז כשמגיעים לסוף התוספות כבר איכשהו, כבר גומרים אותו איכשהו, מה שנקרא. העיקר לגמור...

זה קרה כמה פעמים שהם ככה למדו, והסטייפלר, אחרי שגמרו את התוספות אמר, "אעפס, לא ככה לומדים את התורה של הקב"ה. בוא נתחיל עוד פעם מהתחלה...".

אני רוצה להוסיף פה עוד משפט, שמעתי אותו מאדוני אבי מורי ורבי מרן שר התורה זצ"ל. הוא אמר לי פעם משפט, ואני אומר אותו בזהירות, כי וודאי שאבא אמר אותו בדרך ענווה, ואני מקווה שאף אחד לא ייקח את זה ברצינות, אבל כן צריכים ללמוד מזה לימוד רציני מאוד.

אבא זצ"ל אמר לי פעם: "אם מישהו יגיד לי עכשיו, תשב פה ארבע שעות ותלמד, אני לא אוכל ללמוד אפילו דקה אחת. אבל אם מישהו יגיד לי, אתה יכול כל דקה לקום, אז אני יכול גם עשר שעות ביחד לשבת וללמוד".

אני מדגיש, ודאי שהוא אמר זאת מדרך ענווה כמובן, ובוודאי שיכול היה ללמוד גם הרבה יותר מארבע שעות בצרף גם אם היו מחייבים אותו, אבל הוא רצה להגיד לי על כל פנים, שהדבר הזה קיים. יש את המצב הזה, המציאות הזאת קיימת, וייתכן שזה קיים גם אצל אנשים גדולים. זה לא סתירה לגדלות של הבן אדם. המסר הוא, ברגע שאדם יודע שהוא חייב, באותו רגע זה כבר מקשה עליו, מכביד עליו, וייתכן שהוא לא מסוגל כלום.

(בהיכלו')

ניגש אליו יהודי כשהתפילין של יד מונחים על זרועו, והרצועה לא מגולגלת עליה. "באתי להניח תפילין", הוא מספר, "ונקלעתי לשיחה עם כמה חברים, דיברנו והתווכחנו במשך יותר משעה, ועכשיו אני נמצא בבעיה הלכתית גדולה"

מה צריכים לזכור כשמתפללים עם כוונת הרש"ש, ומדוע לא יכלה הרבנית ברלין להיענות לבקשה הקשורה לתוף שקנתה אמה הצדקנית ע"ה

הרב עמרם בינעט

"הַשְּׁמֵר לָךְ פֶּן תִּשְׁכַּח... לְבַלְתִּי שְׂמֹר מִצְוֹתַי ... אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם" (דברים ה', י"א)

מעשה היה באחד מחשובי התלמידים של הרבי הקדוש רבי דוד'ל בידרמן מלעלוב, בירושלים עיה"ק, שהיה לומד את חכמת הנסתר, ובמיוחד התמקד בלימוד כוונות הרש"ש. באותה תקופה היה מוסיף עוד ועוד כוונות לתפילתו, מהכוונות שבסידור הרש"ש, עד שביום מן הימים הצליח לכוון בכל התפילה את כל הכוונות מתחילת התפילה ועד סופה, ולא החסיר שום פרט.

אותו תלמיד היה מרוצה מאוד מההישג שהשיג אחרי עמל ויגיעה רבים, אבל כשנכנס לפני רבו, שאלו רבי דוד'ל... אמור נא, כשהתפללת היום, האם זכרת לחשוב על הקב"ה במהלך התפילה??? חוורו פניו של התלמיד. הוא הבין באיחור שמתוך שהיה עסוק ומרוכז כל כך לכוון את כל הכוונות שצריכים לכוון בתפילה על פי הרש"ש, את עיקר העיקרים הוא שכח את הכוונה העיקרית שצריכים לכוון כשמתפללים - לזכור את הקב"ה, ולדעת שכשאנחנו מתפללים, אנחנו מתפללים אליו, ומדברים אתו!

הסיפור הזה מעניק עומד למילותיו של הפסוק: "הַשְּׁמֵר לָךְ פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ לְבַלְתִּי שְׂמֹר מִצְוֹתַי וְחֻקֹּתַי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם". כלומר, החשש הוא לא שתשכח לקיים את המצוות, החשש הוא שתשכח את ה' אלוהיך! יהודי שמקיים מצוות כמצוות אנשים מלומדה, בלי הלב והכוונה, הוא בעצם לא מקיים את מצוות ה' אלוהיו, הוא מגלגל רצועות תפילין על ידיו, כי כך הוא רגיל מצעירותו... המצווה רחוקה מלהיות בשלמות כשהיא נעשית בצורה כזאת.

סיפור במקום תוף

לפני עשרות שנים יצאה הרבנית הצדקנית מרת חיה רוחמה קופשיץ ע"ה לבטרק, השוק הערבי שבעיר העתיקה בירושלים. היא ניגשה לאחד דוכנים, ומצאה בו תוף מעניין שאפשר להחזיק ביד ולהכות בו כדי ללוות קול שירה וזמרה.

היא שאלה את המוכר הישמעאלי למחרו של התוף, ושילמה עליו טבין ותקילין. "עם התוף הזה אצא לקראת מלך המשיח", היא

אמרה בהתרגשות ובציפייה. "כמו אחרי שעלינו מים סוף, יצאו הנשים בתופים ובמחולות, כך נעשה גם כשיבוא המשיח, וזה יהיה התוף שלי!".

למרבה הצער, לא זכתה הרבנית ע"ה לצאת לקראת המשיח עם התוף שקנתה, אבל היא כן זכתה שהציפייה שלה לגאולה, חדרה לעצמות של הבנים והבנות שלה, ואכן היא זכתה להעמיד משפחה לתפארת, אחת המשפחות המפוארות ביותר בעם ישראל, מרן פוסק הדור הגאון רבי ניסים קרליץ היה חתנה, מרן הגאון רבי נתן קופשיץ מרא דאתרא של הקרייה החרדית בבית שמש, הוא בנה, אחיו הרבנים הגאונים המפורסמים, משפחה לתפארת, ממה התקיים בה 'בך יבורך ישראל', וכל מי שרק מכיר את המשפחה מתברך ומברך את ילדיו ואת זרעו אחריו, שיזכו להיות כמו הרבנית חיה רוחמה קופשיץ, שכל יוצאי חלציה וחתניה לוקחי בנותיה הם תלמידי חכמים מופלגים ובני עלייה של ממש.

את התוף המיוחד שנועד לתופף בו לקראת מלך המשיח, קיבלה בירושלם אחת מבנותיה של הרבנית קופשיץ, הלא היא הרבנית ברלין שתחי', אשת חבר להגאון רבי רפאל דב ברלין שליט"א, מראשי ישיבת 'ראשית חכמה' בירושלים.

לפני זמן מה עשו באחד הסמינרים בבית שמש תערוכה מיוחדת על ימות המשיח והציפייה לגאולה, והמארגנות רצו מאוד לקחת

ה'טריק' הזה עבד מצוין עם על מיודענו. הילד שצעד עם אביו הקמצן, הרגיש שריח המאפים מדגדג באפן, הם התקרבו עוד ועוד, והניחוח הנפלא הלך והתחזק, כשפיו של הילד מתמלא רוק סמיך וריר מתחיל לנזול על סנטרו.

הוא רצה מאוד לבקש מאביו שיקנה לו מאפה, אבל ידוע ידע שלא איש כאביו יישבר אל מול הפיתוי הזה. המאפים עולים כסף, והכסף חשוב מכדי שנבזבז אותו על הבלים כאלו...

להפתעתו הוא שומע שאביו מתחיל לדבר על הניחוח הנפלא: "הנה בני, אני רואה שאתה ממש נהנה מהריח של המאפים, נכון? גם אני מרגיש את הריח הזה, באמת מיוחד מאוד. זה ממש עושה חשק.

"עכשיו אני ממחר להגיע למחוז חפצי, אבל אני מבטיח לך שאם תתנהג כשורה, מחר אנחנו נחזור לכאן, ואני אתן לך להריח פעם נוספת את ניחוחות המאפה הנפלאים הללו!!!".

עיניו הילד שכבר אורו מהתרגשות במחשבה שהפעם אביו יסכים לקנות לו כמה גלוסקאות, התמלאו דמעות.

וכי לריחו של המאפה הוא צריך? הוא ביקש להריח??? הריח גרם לו לרצות לאכול מאותם מיני מאפה. לאכול הוא רוצה! לאכול מלוא פיו מהמאפה הפריך והריחני הזה, למלא את כרסו בגלוסקאות טעימות ונפלאות כל כך. מה יועיל לו הביקור במקום אם הוא לא יוכל לאכול בו???

כך גם אנחנו, כשאנחנו באים לקיים מצווה. מגיע יהודי וממלמל ברכה, שפתותיו נעות באופן אוטומטי, והוא בכלל לא שם לב למה שהוא מוציא מפיו. אין לו מושג אם הוא בירך 'שהכל' או 'מזונות'... וכי לזה ברכה ייקרא??? זה נקרא לעשות את רצון ה' ולעבדו עבודה של ממש???

השאלה הקשה ביותר

מספרים בשם רבה של אנטוורפן, הגאון רבי חיים קרייזוורט, שסיפר מה היתה השאלה הכי קשה שנשאל אי פעם בהלכה.

היה זה כשרבי חיים נכנס לבית הכנסת בשעת בוקר מאוחרת, והנה ניגש אליו יהודי כשהתפילין של יד מונחים על זרועו, והרצועה לא מגולגלת עליה. "באתי להניח תפילין", הוא מספר, "ונקלעתי לשיחה עם כמה חברים, דיברנו והתווכחנו במשך יותר משעה, ועכשיו אני נמצא בבעיה הלכתית גדולה..."

"אני לא זוכר אם כבר סיימתי להניח תפילין והתפללתי שחרית, והשיחה עם החברים התחילה כשכבר חלצתי את התפילין של ראש, לפני שהשלמתי את חליצת התפילין של יד - או שאני בעצם עוד לפני הנחת תפילין, ואני עדיין אמור להניח תפילין של יד ושל ראש, ולהתפלל שחרית. מה עלי לעשות???"

"זאת השאלה הקשה ביותר שנשאלתי בכל שנותי כרב", סיפר רבי חיים, "לא ידעתי מה אשיב ליהודי זה שאינו זוכר אם הוא התפלל לפני זמן קצר, ואם כבר הניח תפילין".

על זה מזהירה אותנו התורה, גם כשאנחנו מקיימים מצוות, צריכים אנו לוודא שקיום המצוות יהיה מתוך כך שאנחנו זוכרים את הקב"ה ורוצים לעבדו בכל לבבנו. כי זה כל עיקר שליחותנו ותפקידנו בעולם הזה.

את התוף המיוחד של הרבנית קופשיץ, ולהציג אותו כמוצג מרכזי בתערוכה, להראות כיצד נראתה ציפיה לגאולה של הרבנית הצדקנית ע"ה, שהחזיקה בבית חפץ מוחשי מתוך אמונה שתזכה להשתמש בו בצאתה לקבל פני משיח צדקנו.

ביררו ומצאו שהתוף נמצא אצל הרבנית ברלין, וביקשו ממנה טובה, אנא תואילה רבנית בטובה להשאיל לנו את התוף לתערוכה שתתקיים במוצאי שבת. יהיה בזה חיזוק גדול לכל המשתתפות, והמחשה של הציפיה לגאולה.

הרבנית ברלין, ביררה בדיוק היכן תתקיים התערוכה, והתברר לה שהתוכנית היא לקחת ממנה את התוף ביום שישי, לשמור עליו מכל משמר במהלך השבת, להציבו בתערוכה במוצאי שבת, וביום ראשון יחזירו לה את התוף באופן מידי ללא שום עיכוב.

"אולי תוכלו לצלם אותה ולשים תמונה", ניסתה, "אולי המשתתפות יבואו לכאן ויסתכלו כאן בביתי על התוף".

לאחר שניסו לשכנע אותה בכל זאת, התנצלה הרבנית והסבירה מדוע היא לא יכולה להסכים לבקשה הזאת: "אני כל כך מקווה שמושיח יבוא עוד לפני כן, אבל אם חלילה לא יבוא עד יום שישי, ואתן תיקחנה את התוף ממני, ובדיוק יבוא המשיח. מה יהיה? אני אצא לקראתו בלי התוף?"

"בשביל מה אמי ע"ה החזיקה את התוף כל כך הרבה שנים, ולאחר מכן אני ממשיכה להחזיק בו? כדי שברגע האמת הוא יהיה רחוק ממני ולא אוכל להשתמש בו???" אני לא יכולה לוותר על התוף, אפילו לא לרגע קט! רק אחרי שיבוא משיח והתוף ימלא את ייעודו העיקרי, ניתן יהיה להשאיל אותו לאחרים..."

המארגנות הפסידו פריט נפלא לתערוכה המיוחדת שלהן, אבל הרוויחו סיפור נפלא לא פחות...

הסיפור הזה, אם תרצו, הוא תמצית הרעיון שעליו אנחנו מדברים. אפשר להחזיק תוף שנים רבות, ולשכוח מה התפקיד שלו. אבל אפשר גם להחזיק בו ולא להסיח דעת לרגע אחד - התפקיד שלו הוא לקבל פני משיח, ולמשיח אנחנו מחכים בכל יום שיבוא - אם כן אי אפשר להיפרד מהתוף, זה בלתי אפשרי!!!

נחזור כדי להריח

שמעתי משל נפלא ממגיד המישרים רבי אלימלך בידרמן שליט"א, ויש בו כדי להוסיף טעם וחיידוד לרעיון האמור.

מעשה באיש אחד שהתברך בעושר רב, אבל כגודל עשרו כך גודל קמצנותו. הוא היה כילי אמיתי, ולא נהנה מכספו כמלוא נימה.

לאותו עשיר היה בן שהתרגל לגדול באווירה של קמצנות, והבין שמה שרואות עיניו לא נועד עבורו. על כל דבר שרצה וחשק בו, היה אביו אומר לו שהוא עולה יקר מדי ושחבל לבזבז כסף עבור דברים מיותרים שכאלו.

לימים הלך עם אביו ברחובה של העיר הגדולה, הם עברו ליד מרכז קניות גדול, שבחזית שלו ניצבה קונדיטוריה גדולה שמכרה מיני מאפה. בעלי החנות דאגו שניחוחות המאפה יתפשטו בכל האזור, ויגרמו לאנשים לגשת ולקנות במקום, לאחר שיתגרו מהריח הנפלא.

בעל הגמ"ח טלפן ולא נענה, אות וסימן הוא שהלווה מתחמק מתשלום. הוא פנה לאותו תלמיד חכם והתלונן, אמנם לא ביקש ממנו להיות ערב, בכל זאת התלמיד חכם שילם את החוב כולו!

הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א, מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה'
ומחבר ספרי 'להאיר', על נחמה, חרטה ועל ויתור לזולת

‘וְשָׁמַר ה' אֱלֹקֶיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד’ (דברים ז', י"ב)

במדרש (דברים רבה ג, ד) אמרו: "שלשה מדות טובות יש ביד ישראל, ואלו הן: ביישנים ורחמנים וגומלי חסדים", והמדרש מביא פסוק לכל אחת מהמידות: "גומלי חסדים מנין? שנאמר: 'ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת החסד'".

וזה פלא עצום: היכן יש משמעות בפסוק שאנחנו, עם ישראל, גומלי חסדים? בפסוק כתוב שהקב"ה ישמור את השבועה שנשבע לאבות הקדושים לגמול חסד אתנו, אבל לא כתוב שאנחנו גומלי חסדים?! מונח כאן יסוד עצום, עם מסר חזק מאוד, ואפתח בסיפור שסיפר הצדיק רבי אליהו רוט, משמשו בקודש של הגה"ק רבי שלומק'ה מזוועהיל זיע"א, והיה לכשעצמו אדם גדול מאוד, את הסיפור סיפר לו רבי שלומק'ה:

בזוועהיל היה מקובל, שכשילדה הייתה מגיעה לגיל שתים-עשרה היו מארסים אותה, והחתונה הייתה מתקיימת שש שנים מאוחר יותר. במשך הזמן הזה אבי הבת היה דואג לצבור כסף כדי שיוכל לקנות נדוניה לבתו בחתונתה.

היה שם ארגון צדקה שהיה דואג לסעודות שבת לאנשים שידם לא הייתה משגת לקנות.

ביום מן הימים - כך סיפר הרבי לגבאי - היה יהודי אחד מהקהילה שאירס את בתו, ובמשך כמה שנים צבר כסף לנדונייתה. והנה, קופת הצדקה נקלעה לתקופה קשה, לא היה בה כסף לחלק סעודות שבת לנזקקים, והיהודי הזה חשב לעצמו: הרי הוצאות שבת חוזרות! מה זה משנה אם ההוצאות הן לצורך עצמי או לצורך אחרים, ותרים במשך כמה שבועות את כל הוצאות השבת של הקופה, עד שהוציא את כל החסכוניות שחסך לנדוניה.

חלף זמן. מועד החתונה התקרב והוא היה זקוק לכסף, ובדרך לא דרך הכסף הגיע אליו בחזרה, עד הפרוטה האחרונה!

נלמד מכאן - סיים האדמו"ר את דבריו לגבאי - מה קורה ליהודי שהולך עם אמונה תמימה עם הקב"ה, מאמין בכל לבו למה שאמרו חז"ל שהוצאות שבת חוזרות, ועושה חסדים עם הזולת.

החלק הנסתר

לאחר פטירתו של רבי שלומק'ה, בימי ה"שבעה", סיפר בנו ממלא מקומו הרה"ק רבי גדליה משה את הסיפור הזה על אביו, או אז אמר

רבי אליהו רוט: שמרתי את הסיפור הזה עד עתה, משום שהרבי הסתיר את זהותו של אותו יהודי מהקהילה, ולמעשה אותו יהודי היה הוא בעצמו!

הקב"ה מנהל את העולם ביחסי גומלין. יש לו לקב"ה מצבורים של טוב וחסד בשמים, וכולם נועדו כדי להעניק ולתת אותם לבריותיו. אלא שהקב"ה מחכה לראות איך אדם מתנהג: אם הוא לא דואג רק לעצמו אלא דואג גם לאחרים ומתחסד אתם - גם הקב"ה מתחסד אתו, ומוריד לו את השפע מן השמים.

זוהי הצורה להביא את חסד ה' עלינו. אם נפתח אנחנו את אוצרות החסד שלנו - גם הקב"ה יפתח את אוצרות החסד שלו. חסד הוא נתינה ללא תמורה, ואם אדם מתחסד עם הזולת, מדה כנגד מדה - הוא יקבל מאוצר החסד הגדול של הקב"ה.

אדם שנותן - מקבל!

ואכן, כבר אמרו חז"ל: (ויקרא רבה לד) "תְּנֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, יוֹתֵר מִמֶּנּוּ שְׂפָעַל הַבֵּית עוֹשֶׂה עִם הָעֶנְיָ הָעֶנְיָ עוֹשֶׂה עִם בְּעַל הַבֵּית, שְׂפָן רוּת אוֹמְרַת לְנַעֲמִי (רות ב, יט): שֵׁם הָאִישׁ אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמּוֹ הַיּוֹם בְּעֵז, אֲשֶׁר עָשִׂה עִמִּי אֵין פְּתִיב פְּאֵן, אֶלָּא אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמּוֹ, אֶמְרָה לָהּ הַרְבֵּה פְּעֻלוֹת וְטוֹבוֹת עָשִׂיתִי עִמּוֹ הַיּוֹם בְּשִׁבִיל פְּרוּסָה שְׁנַתָּן לִי." בועז קירב את הנערה ותמך בה, למעשה היא עניה ואין עמה כלום ונראה שהוא נתן לה הכל, אבל למעשה רק בגלל זה זכה להיות אבי מלכות בית דוד ומלך המשיח!

וזהו שאמר הכתוב: "ושמר ה' אלוך לך את החסד". אינכם צריכים

לתת לי כלום, אבל אם תלכו ותעשו חסד עם הזולת, ללא כוונה לקבל שום תמורה - תקבלו ממני חסדים! הקב"ה שומר את החסדים שלנו ומעניק לנו חסדים כנגדם, ההבדל הוא שאנחנו המוגבלים יכולים לעשות חסדים בהגבלה גדולה מאוד, אבל הוא יתב' כל יכול אין אצלו שום הגבלה וכשהוא שומר עבורנו את החסד הרי זה ללא כל גבול, אין לו מצרים.

וזהו שלמדו חז"ל מכאן שעם ישראל הם גומלי חסדים, כי אם ה' פותח את ארובות השמים, את ארובות החסד, ומעניק לנו חסד ללא גבולות - אין זאת אלא משום שאנחנו גומלי חסדים! החסדים שאנחנו עושים הם אלו שפותחים את ארובות החסד המושפע עלינו מן השמים.

נחמה וחרטה

בשבועות אלו אנו קוראים את נבואות הנחמה, נחמה היא מלשון "וינחם העם" כלומר: אל מול האבל בו אנו בוכים, אנו במבוכה נראה לנו שאנו כביכול אבודים, אנו מצווים להתנחם, להבין שהעולם לא נגמר כאן, יש דרך אחרת ובה נוכל לחיות בשקט ובשמחה, כל זאת אם הפנמנו מה הביא אותנו לאותו בכי של החורבן, א אז נבין להתנחם - להתחרט על מעשי העבר, לקחת את הדרך ההפוכה שגרמה לחורבן לתקן אותה, ואז ניגאל.

סיפרו למרן שר התורה הגר"ח קניבסקי צוק"ל על בעל גמ"ח גדול שמאן דהוא ביקש ממנו הלוואה סכום נכבד, בעל הגמ"ח ישע על אחד מהתלמידי חכמים שיש לו היכרות עם המבקש שאל את פיו האם המבקש נאמן ויכול לסמוך עליו ולתת לו הלוואה, התלמיד חכם שהכיר והוקיר את אותו יהודי ענה שהמבקש אדם נאמן ועומד בהתחייבויותיו וניתן לתת לו בלב שקט...

בעל הגמ"ח נתן את ההלוואה לאור המלצתו, והנה הגיע עת הפירעון והלווה לא הגיע לשלם, עברו עוד מספר ימים והוא לא מגיע, בעל הגמ"ח טלפן ולא נענה, אות וסימן הוא שהלווה מתחמק מתשלום. הוא פנה לאותו תלמיד חכם והתלונן, אמנם בעל הגמ"ח מעולם לא ביקש ממנו להיות ערב, הוא רק סמך על מילתו, ובכל זאת התלמיד חכם ראה עצמו מחויב ושילם את החוב כולו!

לאחר שבועיים הגיע הלווה אל בעל הגמ"ח והפירעון בידו, הוא התנצל שעבר אירוע לבבי ואושפז לצינטור ולכן לא היה זמין ולא יכל לטפל בפירעון, הוא חלילה לא חשב לאחר את התשלום.

כשנשאל הת"ח מדוע מיהר לשלם, ענה שכשהמליץ על הלווה ידע בבירור שהוא יעמוד בזמנים, הוא הבין שארע איזה אונס.

מרן הגר"ח בשומעו סיפור זה אמר שבשביל סיפור כזה שווה להביא את הגואל, זהו התיקון לשנאת החנם בעת החורבן.

רק מרויחים!

ידיד קרוב שלי המתגורר באשדוד ומשמש כמלמד, מתנדב באופן קבוע ב'יד שרה'. יש להם מערכת של כמה עשרות מכוניות להסעת חולים ונכים באזור הדרום, וכשיש צורך והוא פנוי, הוא מקבל רכב ומסיע בהתנדבות חולים ומסכנים.

באחד הימים הוא מקבל קריאה להעביר אשה נכה שנמצאת אצל בתה באשקלון לביתה ברמת גן. הוא מגיע אל הבית, ורואה את הגברת מחכה למטה כשהיא יושבת על כסא גלגלים ולצידה בתה והמטפלת הפיליפינית שלה.

הוא מעלה את האשה במעלון הנכים, נכנס למושב הנהג ומתכנן להתחיל בנסיעה, ואז ניגשת אליו הבת ובידה שטר של חמישים שקל.

"אני מבקשת שכשאתה מגיע לרמת גן תכניס את אמא שלי לתוך המעלית של הבנין".

אמר המלמד: "אני מוכן לעשות זאת בשמחה רבה, אך חלילה לי לקחת תמורה על כך. איני מוכר מצוות!"

הבת, שהיתה חילונית, לא הבינה מה זה מצוה. "אני רוצה שתיקח את הכסף!"

"אני לא רוצה לקחת כסף. זו הזכות שלי!" עמד גם הוא על שלו. "והראיה שאנחנו לא לוקחים שקל אחד על הנסיעה!"

אך היא הניחה את הכסף והלכה. הוא עשה אחד ועוד אחד: אם אני מחזיר לה את הכסף זה כבר יכול לבזות אותה. משכך, לקח את הכסף ויצא לדרך.

הוא הגיע לרמת גן והוריד את הגברת הזקנה, ואז כשהגיע אל המעלית, קלט טוב מאד מדוע הבת התעקשה לתת לו כסף. המעלית היתה קטנה וצפופה, ולהשחיל את הגברת עם כסא גלגלים אל תוך המעלית היתה עבודה לא קלה. מלבד זאת, היא סבלה מפצעי לחץ בכל גופה, כולל בקצות הרגלים, וכל מגע של דבר קשיח אף במקצת בפצעי לחץ גורם לייסורי איוב. היא צרחה על כל נגיעה קטנה ברגל.

לאחר עבודה מאומצת הצליח להכניס אותה לתוך המעלית. דלת המעלית נסגרה והוא הרשה לעצמו לשחרר אנחת רווחה ולנגב את הזיעה שניגרה מפניו, ואז שמע צעקות מלמעלה: "הלו, איפה אתה?"

"אם להכניס אותה למעלית זה פרויקט, להוציא אותה ממנה זה בודאי פרויקט", חשב לעצמו בעגמומיות. "בפרט שגם הפיליפינית נמצאת בתוך המעלית והיא צריכה להוציא מבפנים את העגלה, ומי יודע כמה היא מכאיבה לה".

"רק רגע! אני כבר מגיע!" צעק, וטיפס במהירות ארבע קומות. וכמעשהו בראשונה... כעת התחיל פרויקט שני: להוציא אותה מהמעלית. רק אז הוא הבין שחמישים שקלים אינם סכום מספק על העבודה וההשקעה. אילו לא עשה זאת בחינם, היה אמור לקבל על כך הרבה יותר!

לאחר שסיים סוף סוף, נסע חזרה לביתו. היה זה בתקופת 'בין הזמנים' ושלושת בחורי הישיבה שלו היו בבית כשהם משועממים.

"אבא, אנחנו רוצים לנסוע מחר לצפון עם חברים!" הוא לא רצה שילדין יסעו לבד ויעשו שטויות, ולכן פנה ואמר להם: "אתם יודעים מה? אני שוכר רכב ולוקח אתכם לטיול".

"אבל אנחנו רוצים עם החברים!"

"אין בעיה! נשכור טנדר של ארבע עשרה מקומות, ואקח אתכם עם החברים!"

"אין מה לעשות! תשאיר את האוטו במקום ותחכה שיבוא גרר ויקח אותנו!"

'איך אני מחזיר ארבע-עשרה בחורים מאזור הירדן לאשדוד?' חשב לעצמו ביאוש.

שיט הקיאקים נתן לו חלון זמן של שתיים. בינתיים הוא ניסה לתת לרכב להתקרר, שפך מים על המנוע והחנה את הרכב בצל. אך לשווא. רבע שעה לפני שהם יוצאים, הוא הדליק את הרכב, ואיך שהוא הדליק את הרכב, הנורה הראשונה שנדלקה היתה נורת חום המנוע.

הוא ראה את הבחורים הראשונים מתחילים לצאת ושאל את עצמו: "מה אני עושה כעת?"

ואז הוא נזכר בקורות יום האתמול.

"ריבנו של עולם! החמישים שקל עדיין בכיס. קח אותם לצדקה, תוסיף להם את המאמץ להכניס ולהוציא את האשה למעלית וממנה, ובשכר זה תן לי להגיע לאשדוד בשלום."

הבחורים מתארגנים, ואז הוא מסובב את המנוע ו... הנורה האדומה המתריעה על חום מנוע גבוה נעלמה!

"לפחות נצא לכביש. שם יהיה קל להסתדר אם ניתקע", חשב לעצמו.

הוא נסע לאט, אין נורה אדומה. המשיך לנסוע, העלה קצת מהירות והכל בסדר. הנורה נעלמה!

הוא הגיע לאשדוד, פיזר את כל הבחורים בבתיים, וירד בביתו. שלוש מאות קילומטר נסיעה עברו ב"ה ללא כל תקלה!

התכנית היתה שלמחרת הוא נוסע עם כל המשפחה לבקר את הוריו המתגוררים בחיפה. הם נכנסו לרכב ושמו את כל הדברים, ואז הוא עשה חצי סיבוב בסוויץ' והנורה האדומה נדלקה...

שלוש מאות קילומטר הוא נסע מהצפון בלי שום מנורה, הוא פשוט ביקש מהקב"ה להגיע עד אשדוד בזכות המצוה, ולכן עד אשדוד עמדה לו הזכות, ואחרי זה הוא כבר לא הצליח לנסוע ברכב.

כל מעשה שאדם עושה - יש בו ברכה מיוחדת.

הוא שכר טנדר של ארבע עשרה מקומות ואסף את החברים שלהם. לפנות בוקר הם יצאו לצפון, ולאחר תפילת שחרית עשו שני מסלולי הליכה. לסיום, כאשר הם עייפים ומרוטים, נסעו לעשות שיט קיאקים בנהר הירדן, לא לפני שביירו שמדובר במקום שאין בו מראות שאינם הולמים

הוא שכר טנדר של ארבע עשרה מקומות ואסף את החברים שלהם. לפנות בוקר הם יצאו לצפון, ולאחר תפילת שחרית עשו שני מסלולי הליכה. לסיום, כאשר הם עייפים ומרוטים, נסעו לעשות שיט קיאקים בנהר הירדן, לא לפני שביירו שמדובר במקום שאין בו מראות שאינם הולמים.

כאשר נכנסו לכביש המוביל אל שיט הקיאקים, נדלקה בלוח המחוגנים נורה אדומה המצביעה על כך שחום המנוע גבוה. מי שקצת מתמצא ברכבים, יודע שבמצב כזה אפשר לנסוע מקסימום שלוש מטר ולא יותר. לא מזיזים רכב במצב כזה, ובוודאי לא רכב גדול שצריך הרבה כח, משום שהמנוע יכול להתקלקל.

הוא מגיע עד הקיאקים, מחנה את הרכב, ולא מספר להם שום דבר. הבחורים יורדים, והוא לא נכנס איתם אלא נשאר לנוח ברכב.

הוא מצלצל לבעל הרכב ושואל: "מה אני עושה?"

תמיד רצית לזכור ולדעת את מה שלמדת?

מצטרפים למבחני 'דרשו'. לחזור, לשנן, להבחן, לדעת!
1,200 מוקדי מבחן חודשי ברחבי הארץ והעולם.
לפרטים והרשמה גש לעמדות 'נדרים פלוס'

הייתי מביא יום יום ארוחת צהרים לראש הישיבה. פעם שאלני על תוספת מסוימת מה היא... השבתי לו, דומני, שזה קישואים מבושלים שנתמעכו, והוספתי שזה טעים מאוד. השיבני מיניה וביה: "הראית מימך דבר מאכל שאינו טעים?..."

על 'עבודת האכילה' לקדושי עליון ולפשוטי עם, והדרך בה יכול כל יהודי לזכות שתהיה אכילתו לשם שמים

הרב מאיר בנימיני

"למען ענתך לנסתך לדעת את אשר בלבבך התשמר מצותיו אם לא ויענה ויעבד ויאכלך את המון" (דברים ח', ב-ג)

בספר 'קהלת משה', פירש את הפסוק 'למען ענתך לנסתך לדעת את אשר בלבבך ויענך וירעבך ויאכלך את המון'. המלמד על היחס הנכון לאכילה, וכתב על פי דברי המשנה שאומרת כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה.

והנה ידוע שאפשר היה לטעום במן את הטעם של כל מיני מאכלים טובים שבעולם וזה היה הניסיון אם יסתפקו לטעום במן טעמו של פת במלח כדי לזכות בתורה אם לא, וזו הכוונה 'לדעת את אשר בלבבך' איזה טעם תחשוב בלבך בעת אכילת המן טעם של מאכלים טובים, או של פת במלח...

באמצעות האכילה יכול אדם לקיים תענית, ובאם ירצה לזכך נפשו, יקיים בעצמו את תענית הראב"ד כאשר יניח מעט ממאכלו, וכפי שכותב הראב"ד בספר "בעלי הנפש" "אני רואה הגדר הגדול והשמור המעולה והדרך הטוב להכנעת היצר הוא רעבון הנפש ומעוט הנאותיה ותענוגיה במאכל ובמשתה, רק שיהנה מן הריח הטוב ורחיצת החמין לפי שהחמין ערבין עליו. והמאכל המעט שיאכל יהא מתוקן ומתובל יפה בעבור אשר יערב עליו ותהיה נפשו מקבלתו ומתפייסת במועט ממנו. ולעולם יניח מעט מכדי צרכו ומהשלמת תאותו. ולא ישתה יין כי אם מזוג מזוג יפה כדי שלא תטרף דעתו עליו, ועל זה אמרו רבותינו ז"ל (גיטין ע). סעודה שהנאתך משוך ירך ממנה.

ושותי תקנות גדולות יש בענין הזה, האחת שלא תזיקנו אכילתו, והשנית כי היא כניעת היצר ושברון התאוה. וכמו שאמרו בסעודה כן הדרך לכל הנאות שבעולם ותענוגיו שלא ימלא אדם מהם כל תאותו."

לקדש שמו יתברך

סיפור מפורסם, מתאר היאך אחד מהגדולים זיע"א, ענה לתלמידיו ששאלוהו "רצוננו לדעת מה היא אכילה לשם שמים", ואמר להם, לכו לעיירה פלונית בבית פלוני, שם נמצא אדם פלוני שאוכל לשם שמים.

תלמידיו נסעו לאותה עיירה וחיפשו אחר רבי אברהם, כאשר הגיעו לביתו ראו לפניהם איש כפרי פשוט, אדם שמן ענק ועצום, ביקשהו: ברצוננו לראות כיצד אתה אוכל, אמר להם, בשמחה. והנה הם רואים כי האיש אוכל בכמויות ענק, ושאלוהו: אמור לנו מה כוונת אכילתך זו?

השיב האיש כי כשהיה קטן טייל עם אביו ופגשו אותם הגויים "אני ברחתי אך אבי נצטווה להשתחוות לעבודה זרה, וכאשר סירב הרגוהו הגויים, אמרתי לעצמי באותה שעה, אבא שלי לא עשה קידוש שם שמים כ"כ גדול, כי הוא היה רזה והוא נשרף מהר, אני אוכל הרבה, כדי שאם ישרפוני חלילה, אני אשרף במשך זמן רב, ואזכה לקדש שם שמים. או אז הבינו התלמידים את דברי רבם.

למעשה, כל אחד יכול לזכות ל"כוונה טהורה", בצורה פשוטה יותר, שגם היא תקדש את האוכל, אם יתכון לאכול שתהא אכילתו כדי שיהיה בו כוח לעסוק בתורה ולעבוד את בוראו, יברך ויאכל בכוונת הלב, הרי שהאוכל הגשמי הופך לכלי רוחני.

הכוונות הגדולות בסוד האכילה

אחת מהעבודות הקשות שבמקדש היא עבודת האכילה, והאריכו בזה הצדיקים בכל הדורות שהדריכו ועוררו על הצורך לגשת לסעודה באימה וביראה, מתוך ידיעה שבכל אכילה אפשר לעלות

מעלה מעלה, או חלילה וחס להיפך.

ידוע בשם הרה"ק רבי דוד מלעלוב זיע"א, שהיה אומר שלפני גשת האדם לסעוד את סעודתו צריך שיתפלל על שלושה דברים: שלא ייכשל חלילה במאכל שאינו כשר בתכלית הכשרות, שתהיה האכילה לרפואה ולא תזיק לגוף חלילה, וכן שתהיה האכילה לתיקון של כל מה שצריך לתקן באותה האכילה בעולמות העליונים.

ובאמת האריז"ל הותיר אחריו ברכה כוונות גדולות ונוראות בסוד האכילה, אלא שלא כל מוחא סביל דא, ומי יוכל לעלות בהר ה' ולכוון את הכוונות שכיוונו הכוהנים משרתי ה'.

אכן בספה"ק 'תולדות אהרן', להרה"ק רבי אהרן מזיטומיר זיע"א, תלמידו חביבו של הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א, כתב עצה לזה בפרשת האזינו, היאך יוכל האדם לזכות לתקן תיקונים גדולים בעולמות העליונים, גם מבלי שידע את הכוונות, הייחודים והצירופים שצריך לכוון בזמן קיום המצוות.

"וכן אלו שעות שצריך לאכול אע"פ שאין אנו יודעים כוונות וסודות האכילה, אעפ"כ כשאנו מברכים הברכות כתיקונם, היינו על נטילת ידים והמוציא וברכת המזון, בזה מקיים אותן הצירופים של שעת אכילה".

הזיהוי בדרך האכילה

המלמד הותיק, רבי מרדכי זאב בלוי זצ"ל, סיפר סיפור מופלא בשם רבו, על הגאון בעל ה'מנחת אלעזר' ממונקאטש זיע"א, שנסע פעם ברכבת, וראה לפניו אדם היושב בספסל ממולו, המוציא כריך עם בשר טרף, ואוכל. והגאון ראה את אשר נעשה, וצעק על האדם

ההוא "יהודי, אסור לך לאכול בשר זה!"

הנוסע הביט ב'מנחת אלעזר' בפליאה, כמי שתמה על ההערה שיצאה מפיו, ואמר לו: "אינני יהודי, ולכן מותר לי לאכול את הבשר הזה!"

אבל הגאון האדיר, שפסקי ההלכה שלו הופצו עוד בחייו ברחבי העולם היהודי כולו, פונה אל האדם בשנית, וחוזר ואומר לו: "יהודי, אל תאכל בשר זה!"

והוא, מתעקש אף הוא, ומצהיר שאינו יהודי...

אבל, כשהגאון ממונקאטש אמר לו בפעם השלישית שלא יאכל הבשר, קרה משהו...

האיש שאכל את בשר הדבר אחר ניגש אל חלון הרכבת, והשליך את הבשר החוצה, ניגש אל הגאון והודה בפניו שאכן הוא יהודי, פרץ בבכי, וביקש לדעת איך הצליח לזהותו כיהודי.

'אני נפגש עם הרבה אנשים, ואף אחד מהם לא אמר לי שאני יהודי, וכיצד הצלחת לראות שאני יהודי?' שאל האיש את הגאון.

ה'מנחת אלעזר' אחז בידו של היהודי, חיבקו בחום, ואמר לו: 'די היה להביט בהתנהגותך בעת שאכלת את הבשר, כדי לדעת שהינך יהודי!'

משהאיש לא הבין את פשר הדברים, הסביר הגאון שהשו"ע (או"ח סי' קע"ט) אומר 'לא ישוך פרוסה ויניחנה על גבי השלחן'. והטעם הוא, כפי שמביא המשנה ברורה, 'מפני שנמאסה לבריות'.

ולכן, המשיך הגאון והסביר לאיש ההוא, נהגו יהודי פולין שכאשר הם אוכלים לחם, הם חותכים בסכין את החתיכה שברצונם לאכול, ומכניסים רק אותה לפיהם, והלחם עצמו נשאר נקי.

הדבר מקובל גם באכילת תפוח, וכדו', שלא נוגסים בתפוח עצמו, אלא חותכים את החתיכה הראויה בסכין. כך נהגו יהודי פולין, ואני זוכר גם את אבותי ואבותי שהתנהגו כך, ציין הגר"י זילברשטיין שליט"א, בעת שסיפר את הדברים.

הסתכלתי עליך בשעת אכילתך את בשר הדבר אחר, אמר ה'מנחת אלעזר' לאיש, וראיתי שגם אתה אוכל בצורה כזו, דהיינו שלא נגסת בכריך עצמו, אלא אחזת סכין בידך, וחתכת לעצמך את החתיכה שרצית לאכול.

זה הספיק לי כדי לדעת בבירור שאתה יהודי, וכזה בוודאי ראית אצל הורייך את קיום ההלכה ההיא בסימן ק"ע, ולכן גם אתה מתנהג כך. לא יתכן שגוי יתנהג בצורה שכזו! לא יתכן!

האיש הודה והתוודה שכל דבריו של הגאון הם אמת ויציב, והוא אכן גדל בבית יהודי לכל דבר, ובגלל תוקף הצרות והמצוקות שפקדו את העם היהודי בתקופה ההיא, הגיע לאן שהגיע, והתדרדר לאן שהתדרדר. אבל קיום ההלכה שראה בבית הוריו, לא נשכחה ממנו...

האיש הפך להיות אחד מחסידיו הנלהבים של הגאון ממונקאטש. הוא הרגיש שה'מנחת אלעזר' נגע לו בדיוק בנקודה הרגישה ביותר בחייו, וקיבל על עצמו מהיום והלאה להישמר ולהיזהר בקיום כל ההלכות בשו"ע.

אהבה שמכסה על הטעם

מובא שאחד האדמו"רים הגיע פעם לשבות במחיצת 'בעל התניא' רבי שניאור זלמן מלאדי זצ"ל.

והגישו לפניו מאכל שהיה מלוח מדי, ואותו אדמו"ר הסיט מיד את הצלחת מעליו.

שאלו ה'בעל התניא' איזה פגם יש במאכלי השבת שאינך אוכלם, וענה לו שאין הוא נאכל מחמת מליחותו.

אמר לו האדמו"ר הזקן בהתנצלות שלא הרגיש כלל בטעמו, והוסיף: שבהיותו במחיצת רבו המגיד ממעזריטש ראה שהתעכב פעם על מילות התפילה במוסף "ואת מוסף יום השבת הזה נעשה ונקריב לפניך", ותמה הרי את קרבן המוסף של השבת הזו כבר איננו יכולים להקריב, ועלינו לבקש על קרבן מוסף של השבת הבאה.

וענה שזהו שאנו מדגישים מיד בסמוך ואומרים: "נעשה ונקריב לפניך באהבה", משום שאת הקרבן עצמו כבר אין בידינו להקריב בשבת זו, ומתפללים שהלוואי שאת רגשות האהבה המתלוות לקרבן נזכה להקריב לפניך.

ואמר לו בעל התניא לאותו אדמו"ר: "מילים אלו הבעירו בקרבי אש אהבה לבורא עולם, ומאז איני חש בטעם המאכלים", ע"כ.

"דבר מאכל שאינו טעים?"

בספר רעיונות ומסרים לפרשיות השבוע (לרבי שמואל קול - פרשת בלק עמ' 137 הע' 4) סיפר המחבר על מרן הגראי"ל שטיינמן

ר' שמואל היה בטוח שהחפץ חיים יענה לו, שאין זה מספיק מצות תפילין אחת בשביל לבקש פרנסה לכל כך הרבה יהודים, להפתעתו ענה לו החפץ חיים תשובה אחרת לגמרי ממה שהוא חשב...

על מצוות שאדם דש בעקביו, ומדוע דווקא על ידן אנו זוכים ל"ושמר ה' אלוקיך לך את הברית ואת החסד"

הרב בנימין בירנצוויג

"וְהָיָה עִקְבֵי תְשׁוּמֵעוֹן" (דברים ז', י"ב)

על הפסוק הפותח את פרשתנו מסביר רש"י: אלו המצוות הקלות שאדם דש בעקביו, שאם אותם תשמעון אז ושמר לך ה' את הברית וגו'.

בשכל הפשוט נראה לנו כי קיום מצוות התורה היותר נשגבות וננדרות, הוא זה שמביא את האדם למעלות היותר נשגבות, וכמובן גם להשפעת טובה גדולה יותר מאת ה', והנה מגלה לנו התורה, כי הבטחת הקב"ה לשמירת הברית והחסד עם ישראל, היא דוקא בקיום המצוות שאדם דש בהם בעקביו, המצוות התדירות שהוא עושה יום יום.

ואולי יש לומר שהטעם הוא כי בקיום המצוות הנהדרות והמיוחדות המגיעות מזמן לזמן, שבהן אדם מלא רגש רב, כמצוות המועדים, בודאי שכר רב הוא למקיים אותם בהידור וברגש בדרגות נעלות - אבל אין בכך הוכחה גמורה לקרבת ה' שיש ליהודי עם בוראו. שהרי נדירות המצווה גם היא זו שמביאה לרגש ולהתלהבות בקיום המצווה. אבל בקיום המצוות התדירות יום יום, כקריאת שמע, תפילין, ציצית, תפילה, חסד וכל המצוות המזדמנות שאדם דש בהן בעקביו, מצוות אלו כיון שהן רגילות אצל האדם, הרי שלא משקיע בהן רגש והתעלות. אם אדם עושה מצוות אלו בשמחה בהתלהבות וברגש כאילו זו מצווה של פעם בשנה, זו היא הוכחה ברורה על גודל ה'קרבת אלוקים' שלו! ומכך ההבטחה האלוקית 'ושמר ה' לך את הברית את החסד שנשבע לאבותיך'.

להפתעתו ענה לו החפץ חיים תשובה אחרת לגמרי ממה שהוא חשב. והמשיל לו משל, למה הדבר דומה, לאדם שנכנס לחנות לקנות סוכריה, ובא לשלם למוכר בשטר של מליון שקל, ומבקש מהחנוני שיתן לו עודף, הרי ברור שהמוכר לא יסכים לעסקה כזו. כמו כן המשיך החפץ חיים בענין שלך, הנך מבקש פרנסה לאלפי יהודים, להוי ידוע לך שאצל הקב"ה בקשה זו היא כמו לתת סוכריה במושגים שלנו.

אבל מצוות תפילין אחת, אין ערוך לשכרה, כדכתיב "כל חפצך לא ישוון בה", והיא נצח שאין לשער ערכו, ומימליא שהקב"ה לא מקבל עסקאות כאלו.

שווה את הסבל

מספרים על אחד שבא לבקש מהרב ברכה שימות בהקדם... לתמיהתו של הרב הסביר 'זקנתי ושבתי, אני סובל ממחלות שונות, מאור עיני כבה, את רוב המאכלים אסור לי לאכול ואך בקושי אני מצליח לגרור את עצמותי מהכא להתם. מה יש לי מהחיים? רק יסורים וחלאים רבים'.

שאל הרב 'תפילין הנחת הבוקר?' ענה היהודי בחיוב, המשיך הרב ושאלו 'ואם ה' יעזור ותחיה גם מחר בבוקר, האם תניח גם מחר תפילין?' ענה האיש 'בודאי', אמר לו הרב, 'שווה לחיות שמונים שנה על כל הייסורים שבעולם כדי להניח תפילין פעם אחת'.

ערכה של מצווה

בספר 'לשכנו תדרשו' מסופר שהגאון רבי שמואל גרינימן זצ"ל, שוחח פעם עם החפץ חיים זיע"א על בעיות הדור באותה תקופה, כאשר קושי הפרנסה היה מעיק על אלפים מאחינו בני ישראל. אמר ר' שמואל לחפץ חיים, שהוא מוכן לעשות 'עסקה' עם הקב"ה, שהוא רוצה להחליף זכות מצוות תפילין של יום אחד שלו, עבור זה שהקב"ה ישלח פרנסה לאלפי יהודים.

ר' שמואל היה בטוח שהחפץ חיים יענה לו, שאין זה מספיק מצוות תפילין אחת בשביל לבקש פרנסה לכל כך הרבה יהודים, ועליו להתנדב עוד כהנה וכהנה מצוות לצורך בקשה גדולה זו.

"לחם עם מרגרינה...? לחם עם חמאה...? וכי טעמת פעם בארוחת בוקר לחם עם רמב"ם..!?"

"אינני מאמין", סיים ה'חזון איש', "שבעל ה'קצות החושן' הרגיש טעם ב'קוגל'..."

הרב ישראל ליוש

"אַרְץ אֲשֶׁר אֲבִינָהּ בְּרִזְלָה... וְאָכַלְתָּ וְשִׂבַּעְתָּ וּבִרְכָתָה..." (דברים ח', ט"ז)

הזכרת שבחה של ארץ ישראל כארץ ברזל ונחושת, בתוך עניני אכילת הלחם וברכת המזון, מבאר ה'כלי יקר', הכריחה את חז"ל לדרוש את הפסוק על לומדי התורה "אל תקרי אבניה אלא בונה, אלו תלמידי חכמים שעוסקין בבנינו של עולם, והם מחדדים זה את זה כברזל" (תענית ד א).

ובדרך זו צועד הכלי יקר ומפרש את כל הפסוק על הנהגת לומדי תורה: "ארץ זו, לא בעבור מסכנות ודלות תאכל בה לחם כמות שהוא, שהרי לא תחסר כל בה! אלא לפי שהיא ארץ אשר אבניה - בונה ברזל, מחדדים זה לזה בהלכה, וכל כך יהיה להם חשק בתורה, עד שלא ידרשו איזו מקומן של זבחים הרוג ושחוט בקר, אלא יסתפקו בלחם בלבד. ואל תאמר שבעבור זה יותש כוחם, אלא עכ"פ יהיו חזקים כברזל, כי התורה תוסיף תת כוחה להם..."

תלמידי חכמים השקועים בעמל התורה, מחדד הגאון רבי דב יפה זצ"ל, אינם מוותרים על התענוג של אכילת בשר, אלא הם כלל אינם זקוקים לו. החשק וההנאה מעמל התורה ומתיקותה ממלא אותם בהנאה וספוק עד שהם כלל לא זקוקים לתענוגות מן הסוג של אכילת בשר וכדו'.

חמאה או רמב"ם?

הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל מספר על גאון אחד שעניות גדולה היתה מנת חלקו וגורלו. היו שנים שלא היתה לו רק כתונת אחת, והוא החליפה מערב שבת לערב שבת.

פעם נכנס אליו יהודי וראה שאין לו מה למרוח על הלחם, לא חמאה ואף לא מרגרינה. שאל אותו היהודי: "כל כך שרוי רבינו בצער, עד כדי כך שאין לו מה למרוח על הלחם..!?"
השיב לו הגאון: "לחם עם מרגרינה...? לחם עם חמאה...? וכי טעמת פעם בארוחת בוקר לחם עם רמב"ם..!?"

עבודת האכילה...

בסוף ימיו התקרב ראש ישיבת חברון הגאון רבי אהרן כהן זצ"ל

לאדמו"ר בעל ה'שומר אמונים' זי"ע. באותם ימים הגיע רבי אהרן אל מרן ה'חזון איש' זי"ע ואמר לו שאצלנו עובדים על התגברות על תאוות האכילה, אך הוא מרגיש שעדיין לא כבשה די הצורך, מה העצה בכל זאת להתגבר על תאוות האכילה?
השיב לו ה'חזון איש': "אין לי עצה לענין זה, אבל דבר אחד אוכל לומר לך, כאשר אדם מתפעל מאיזה ענין, התפעלותו נמשכת עד אשר הוא רואה דבר מפעיל עוד יותר, ואז יורדת ההתפעלות מהדבר הראשון..."

אם אדם מרגיש טעם אמיתי בתורה, הוא כבר לא מתפעל ואינו מתרגש מטעם באוכל...

אינני מאמין, סיים ה'חזון איש', שבעל ה'קצות החושן' הרגיש טעם ב'קוגל'..."

בהזדמנות אחרת, מסופר שרבי אהרן כהן שמע התבטאות ממרן ה'חזון איש' זי"ע שאינו מרגיש טעם ב'שוקולד' ואינו נהנה מזה. "היתכן?" - התפלל רבי אהרן - "אוכלים שוקולד ולא מרגישים בזה טעם...!?"

ענה לו ה'חזון איש': "הרי זה דומה למי ששותה קפה חריף, ובד בבד אוכל קובית שוקולד, הרי ברור שהטעם החריף של הקפה יגבר על טעמו של השוקולד, וממילא הוא לא ינהנה מהשוקולד ולא ירגיש בו טעם. כך הוא בתורה, מי שזכה לטעום את טעם התורה, הרי הטעם כל כך חזק וחרף, ומבטל את כל טעמי האוכל..."

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?
חדש! ניתן להירשם בכל עמדות נדרים פלוס, טופס 'דרשו'

רבי אלעזר היה מתיישב על מקומו ומתחיל לברך ברוב התלהבות ומתוך הסיידור, אולם בהגיעו ל'רחם נא' היה קם מלוא קומתו, זוקף את איבריו ומיישרם, אחר החל להתנועע והמשיך לומר את ברכת המזון בהתלהבות ומתוך כוונה בעומדו עד לסוף ברכת המזון. והיה דבר זה לפלא

מה פשר ההנהגה המיוחדת שנהג הצדיק הירושלמי רבי אלעזר בריזל, בחציה השני של ברכת המזון, ומדוע נהג כך

הרב אליהו שור

"וְאֶכְלֶתְּ וְשָׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ" (דברים ח', י')

ישנם אנשים שאם נרצה להגדיר אותם ואת אישיותם, נצטרך להאריך ולתאר את מסכת פועלם ואת עבודתם בקודש. גם אם נבקש להשתמש בהגדרה כל שהיא כדי להגדירם במילה אחת או במשפט אחד, לא נצליח, כי לאחר שנאמר את אותה הגדרה, נצטרך להסביר מה המשמעות שלה וכיצד היא אכן הולמת אישיותו של האיש המדובר.

לא כן אנשי ירושלים של מעלה, שעליהם כבר אמרו חז"ל שתשעה מתוך עשרת קבי החכמה שירדו לעולם שוכנים בקרבם. כשאמרת על חשובי אנשי ירושלים של מעלה שהם מוגדרים בתור "נקיי הדעת שבירושלים" לא הוצרכת לילך סחור סחור ולהסביר כיצד אכן הולמת הגדרה זו את אישיותם, שכן כהגדרתם התנהגותם! נקיים היו! נקיים בדעת! ועושים את כל מעשיהם אך ורק עפ"י התורה!

אחד מהמיוחדים שבאנשי דור הנפילים של ירושלים של מעלה, היה הגה"ח רבי אלעזר בריזל זצ"ל, שהיה איש שעטרת "נקיי הדעת שבירושלים" הלמתו ביותר, כך שכשאמרת ר' אלעזר אמרת נקיות הדעת, וכשאמרת נקיות הדעת קלעת בדיוק רב לאישיותו של ר' אלעזר.

חסיד ושרף היה ר' אלעזר ומקושר בלב ונפש לרבותיו מקרלין סטולין, כאשר להתקשרותו זו לא היתה גבול. כך גם עסק כל ימיו בזיכוי הרבים בגלותו מביתו מידי שבת בשבתו למקומות הפריפריה המרוחקים מתורה ומצוות, ובלהבת שלהבת אש היה עורך שם את שבתותיו בניחוח הקרלינאי המפורסם, תוך שהוא שופע אמרות קודש וזיקוקי טהרה להשיב את ליבות בני ישראל לאביהם שבשמים. כך גם היה מפורסם בעבודתו הקדושה בעת התפילה, כשבעומדו בתפילתו לפני הקב"ה היה שוכח עולם ומלואו וכאילו כל מלאכתו עשויה, ומתוך צעקותיו בתפילה בסגנון הקרלינאי המפורסם היית חש שהעומד מולך אינו שרוי בעולמינו כלל, אלא מרומם טפח וטפחיים הוא, וקרוב יותר לעולם האמת מאשר לעולמינו השפל. עד כדי כך שראש גולת אריאל ה'אמרי אמת' מגור זיע"א התבטא

פעם כשחזרו לרבי אלעזר בכותל המערבי האריך שהוא מתטא לפני קונו באמירת פרקי תהלים בהתלהבות עצומה: "איך האב טויונטער חסידים אין פולין, אבער אזוינ'ס האב איך נישט!" [- "יש לי אלפי חסידים בפולין, אולם חסיד כזה אין לי"]. באשר חסיד כזה עם מזיגה נפלאה של תורה, תפילה וחסידות, בנוסף ליראת שמים העצומה ששכנה בקרבו אין קונים בשוק. זו היא אחת מהפנינים שהקב"ה שותלן בכל דור ודור.

מעט מיראתו שקודמת לחכמתו משתקפת מתוך העובדה הבאה: לעמוד ב'רחם נא'

נחום היה מפרחי החסידים שאהב להידבק ולהסתופף תדיר בצל זקני החסידים, לשאוף מאווירם הצח והשקפתם הזכה, כמו גם מאמרות הקודש שזכו המה לשמוע מפי הצדיקים הקודמים בתוספת נופך משלהם. אולם במיוחד אהב לעקוב אחר עבודתו בקודש של רבי אלעזר, הן בתפילות המלהיבות ובכל הליכותיו בקודש, כמו גם בהתנהגותו בענייני עולם המועטים שהיו עדיין קשורים אליו בקשר רופף.

לאחר אינספור ימי מעקב והבטה אחר רבי אלעזר, שם נחום לב לעובדה מעניינת שרבי אלעזר התנהג בה, שלא ראה ולא שמע דוגמתה משום צדיק או חסיד. בהגיע הזמן שצריך לברך ברכת המזון היה רבי אלעזר מתיישב על מקומו ומתחיל לברך ברוב התלהבות מתוך הסיידור, תוך שהוא מקפיד להדגיש כל אות ואות. אולם בהגיעו

בעל הבית אץ רץ כולו מרוגש אל עבר המטבח הוציא כמות בנות מכובדת ומזמינה, הניחן על מגש מפואר, ולצידן ערם פירמידת תפוחים מבריקים, והניח לפני הרב מבריסק, אבל טרם נגע הרב בפירות, הגיעו כמה אורחים נכבדים מאוד...

מדוע ה' שואל מעמנו דווקא מאה ברכות, ומה הכח הגדול של הברכות הללו?

הרב צבי גטקור

"מה ה' אלקיך שאל מעמך" (דברים י, י"ב)

חז"ל דורשים על הכתוב "מה ה' אלוך שואל מעמך", אל תקרי 'מה' אלא 'מאה', אלו מאה ברכות שאדם צריך לברך בכל יום ויום. עניין זה של מאה ברכות מתאים מאוד עם תחילתה של הפרשה, והיה עקב תשמעון, ומבאר רש"י עקב - מצוות שאדם דש בעקביו, אם תשמעון - אז ושומר ה'.

המצוות שאדם דש בעקביו, קשות ליישום בגלל החמקמקות שלהם, ומאידך קלות ליישום בגלל שהן לא מורכבות. כדוגמה 'מאה ברכות' - ממילא אנו מברכים, זאת הורגלנו מקטנות לא להכניס לפה מאכל בלי ברכה, והורגלנו כי כל בוקר אנחנו מברכים את הברכות, אך עדיין כבד עלינו לקיים 'ולא יזרוק ברכה מפיו', שהברכה תהיה בכוונה ראויה, שתאמר בחיתוך המילים. ההבדל בין ברכה הנאמרת בחטף ומבלי משים לברכה הנאמרת ביישוב הדעת ובכובד ראש הוא הבדל שמים וארץ. והברכה המובטחת, גם היא לאין ערוך.

אם האדם מברך את מאה הברכות בצורה ובהרגשה עילאית של 'מאה פגישות', אין ספק שהכל כבר יקרה ממילא, היראת שמיים תחדור מעצמה.

פירות לשם מה?

גדולי ישראל הקפידו וחרדו על קיומן של מאה ברכות בכל יום ויום, ומלבד צורת הברכה, גם 'התעסקו' בעניין של האם כבר יש לי מאה ברכות, מה קורה בשבת/תענית וכדומה, איך נגיע ל-100 ברכות. זוהי כבר דרגה מעל, לא רק לברך כראוי, לא רק לכוון כיאות, אלא גם לסבב את סדר היום סביב זה, לאחוז את החשבון כל רגע ורגע כמה ברכות עוד נשאר לי לברך.

סיפר הגאון הצדיק רבי שלום מרדכי הכהן שברון זצ"ל, ואמר, ה'בית יוסף' אומר כי נוסח ברכת 'מעין שלש' 'ונאכל מפריה ונשבע מטובה - ונברך עליה' כלומר, כל מה שנאכל ונשבע מטרתו העיקרית היא לזכות שוב ל'ונברך', אנחנו הכרנו כאלו שחיו כך.

וכה סיפר: מרן הרב מבריסק שהה לרפואתו ומנוחתו בשוויץ, בעל בית האכסניה חרד לכבודו של האורח הדגול, וציפה לרגע בו יחרוג הרב ממנהגו ו'יבקש' ממנו משהו, אבל הבריסקער רב לא ביקש, ואם כבר ביקש משהו היה זה מאחד מבניו שליווהו 'כדי לזכותם בכיבוד אב'. רצונו העז של בעל האכסניה עלה לפני השי"ת, והנה

מאה פגישות

בעבר זכיתי לעסוק מספר שנים ב'קירוב', הייתי עוסק בלימוד תורה והלכה עם העם שבשדות. לכל יהודי שביקש להתקרב, הצעתי, 'ברכות', קודם כל להתרגל לברך, לפני המאכל, זה יזכיר לו מאה פעמים ביום את הקב"ה, השאר כבר יקרה ממילא.

ואת זה כל אחד מאיתנו יכול לחזק. איך הגדיר זאת הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל במתיקותו, 'זה יכול להיות מאה ברכות וזה צריך להיות מאה פגישות, כל אחד יש לו הזכות להיפגש עם הקב"ה מאה פעמים ביום ולומר לו אישית, 'ברוך אתה', ומי שנפגש עם השי"ת כל כך הרבה פעמים ביום, וכי לא יתחזק? הרי לכם אמר רבי שמשון, פירושו של הפסוק, 'ועתה ישראל מה ה' אלוך שואל מעמך כי אם ליראה', בסך הכל אומר משה רבינו לעם ישראל, ה' מבקש ממכם 'יראת שמים', מה כבר ביקשנו...

שואלים חז"ל, אטו יראה מילתא זוטרתא היא? מה הפירוש מה ה' שואל מעמך, וכי קלה בעיניך, 'יראה'?

אלא מבאר הרב פינקוס, עונים חז"ל אל תקרי מה, אלא מאה,

בבוקרו של יום חג הסוכות
לאחר תפילת החג שהחלה
בהנף החמה והסעודה, פרש מרן
שר התורה למנוחה, לאחר זמן
מה הקיץ ואמר שראה בחלומו
שאומרים לו, יש לך הרי 'עשר
ברכות'. ותהה לפשר כוונתו...

החמה והסעודה, פרש מרן שר התורה למנוחה, לאחר זמן מה
הקיץ ואמר שראה בחלומו שאומרים לו, יש לך הרי 'עשר ברכות'.
ותהה לפשר כוונתו.

נכד למדן שהיה בבית, שמע על החולם והסביר בפשטות.
היום הרי בירך סבא 2 ברכות על הלולב. ועוד 2 על ההלל, ועוד 5
בברכות ההפטרה שעלי' הרב עלה, ולישב בסוכה, ממילא אנחנו
כבר אוחזים בעשר נוספים על הרגילים.

על זה חזר והמליץ הגרש"מ שבדרון, בסעודת השבת מזמרים אנו
בפיוט 'סועדים בו לברך שלוש פעמים', הסעודות בשבת מטרתן
העיקרית היא - לברך.

זה בא, בשבת אחה"צ הרב מבריסק מבקש, "בעל הבית, אפשר
שיש לך להגיש לי תפוח ובננה?", בעל הבית אץ רץ כולו מרוגש
אל עבר המטבח הוציא כמות בננות מכובדת ומזמינה, הניחן על
מגש מפואר, ולצידן ערם פירמידת תפוחים מבריקים, והניח לפני
הרב, אבל טרם נגע הרב בפירות, הגיעו כמה אורחים נכבדים
מאוד, לשוחח עמו בענייני הקהילה ועוד, ולפיכך לא אכל הרב
כלום, מגש הכיבוד נשאר יתום...

במוצ"ש בעל הבית הרהיב עוז ושאל "למדנו רבנו, מה צורך היה
לרבנו בפירות? הלא לאכול לא אכלם הרב, א"כ למה היה צורך
בהם?", הרב חיך והסביר, "תראה, הוא אמר, השעה כבר הייתה
שעת אחה"צ מאוחרת של שבת, וראיתי כי לפי החשבון חסרים לי
שתי ברכות לחשבון ה-100 ברכות. ולפיכך ביקשתי תפוח ובננה,
הוסיף הרב ואמר, ואם תקשה מדוע אני צריך שתי פירות, הרי
בפרי אחד ישנם שתי ברכות ברכה שלפניה וברכה שלאחריה.
התשובה היא, כי לא היה ביכולתי להכניס כמעט מאומה לגוף,
וודאי לא שיעור אכילה לברכה אחרונה, ולפיכך ביקשתי את שתי
הפירות.

אלא מאי, מדוע באמת לא אכלתי מהם את אותה משאת מאומה
לשם הברכה, כי לאחר האורחים פניתי להתפלל מנחה של שבת
בבית הכנסת, ושם העלו אותי לתורה בעליית 'לוי', נמצא שנוספו
לי שתי ברכות זו שלפני הקריאה וזו שלאחריה, וכבר לא נצרכת
לטעום מהפירות.

כך היה מחשב יום יום.

יש לך עשר!

מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי, נהג גם הוא לספור ולמנות את
ברכותיו.

בבוקרו של יום חג הסוכות לאחר תפילת החג שהחלה בהנף

מִלְאָה הָאָרֶץ דְּעָה סניפי 'דרשו' ברחבי תבל

ישראל | ארה"ב | אירופה | צרפת | ארגנטינה | אוסטרליה | בלגיה | מקסיקו
דרום אפריקה | שוויץ | אוסטרליה | הונגריה | ונצואלה | פנמה | בלארוס
אוקראינה | רומא | ג'יבלטר | הולנד | ברזיל | ברלין

אני אברך רגיל מהשורה, אבא במשרה מלאה לארבעה ילדים בליעה"ר. אני לומד כאחד האדם, לומד וחוזר ומשנן, וברוך השם אני הולך ומתקדם לקראת מצב בו אדע את הש"ס, בסייעתא דשמיא

סדרת שיחות עם אנשים מופלאים הנבחרים על כל הש"ס

הרה"ח אהרן כהן

בעיצומה של השיחה הכל כך מיוחדת, חשבתי לעצמי 'שיחה שכזו צריך לשמור בצד לקראת התחלת המחזור הבא ב'דף היומי'. בהמשך הגעתי להחלטה: חבל על אותן שנתיים שאנשים יבזבו עד קריאת שיחה זו. אולי נשקול לפרסם אותה שוב לקאת תחילת המחזור הבא, ואולי כבר לא נזדקק לה כי עד אז בוודאי יהיו עוד לומדים רבים חדשים שיוכלו לבטא ולהבהיר נקודה חשובה זו מזווית הראייה שלהם.

פניתי לרב יהודה בן שמחון שליט"א מחשובי נבחני 'קניין ש"ס' במודיעין עלית. בקשתי ממנו לשתף אותנו במהלך ההתקדמות שלו לידיעת הש"ס.

תחילה התחמק ממני בהצלחה מרובה, כשטען שאין לו סדר לימוד ברור היכול להועיל לאנשים אחרים...

אבל למחרת הוא חזר הוא אלי: "יש לי מה להעביר", הוא אמר, "אני בטוח שזה יביא תועלת לקוראים רבים, ואני מרגיש שאין לי את הזכות להימנע מפרסום הדברים".

הוא דיבר בכזה להט, עם כזה 'ברען', שהרגשתי שגם אני עצמי נוטש בעוד רגע את כל אשר לי וצולל אל תוך הגמרא, בשאיפה להיות 'ש"ס איד' בתוך שנים מועטות.

כעת עם כתיבת הדברים, אני תפילה שאצליח להעביר את הברען והאש דרך המקלדת, ובכך אולי אזכה ואצליח להעביר את המסר הייחודי לרבבות הקוראים, ולהעביר את לבבם בשאיפה אדירה לידיעת התורה.

מתי הצטרפתם לדף היומי וקניין ש"ס? חזרנו לנקודת ההתחלה.

היה זה אחרי חתונתי. משחזר ר' יהודה. החיים מתחילים, אין לחץ מי יודע מה, מצאתי עמי מצטרף ללימוד הדף היומי. לא רציני מדי, אולי אפילו 'חפיף' מדי, אך השתדלתי 'להיות על הגלגל', לא להישאר בצד. כל זה היה עד לסיום הגדול של 'דרשו'.

האירוע היה גדול ועוצמתי. גדולי ומאורי הדור לצד רבבת יהודים שהתקבצו לכבודה של שמחת התורה, אך מה שתפס אותי, היו דווקא האברכים העדינים שישבו במרכז כנבחני 'קניין ש"ס'. חלקם הגדול נראו כבני 30. ישבתי והבטתי עליהם מהופנט כולי. מה אומר, הם עשו עלי רושם של אנשים רגילים ונורמטיביים...

עד אז. בתת המודע שלי. המושג 'להיבחן על כל הש"ס' היה שייך לבני סגולה, אנשים בעלי כישרונות עילויים או גאוניים, או לכל הפחות יהודים שניתקו עצמם מחיי העולם הזה. במשך המעמד הרשיתי לעצמי להעז לחשוב, אולי גם אני יכול?!?

ואז בעודי מתלבט האם הדבר שייך אלי או לא, פתאום צפו למול עיני דברי הגמרא בברכות; "אמר רב אשי בני מתא מחסיא 'אבירי לב' נינהו דקא חזו יקרא דאורייתא תרי זמני בשתא ולא קמגייר גיורא מינייהו". את המחשבות שהציפו את ראשי ברגעים דרמטיים אלו, אחסוך מהקוראים החשובים. אך את הרעיון קלטתי. הרי, ראיתי את כבוד התורה. הפנמתי כבר שגם אנשים רגילים יכולים לזכות לדעת את הש"ס. אני בפנים וזהו! זו ההחלטה הגורלית ששינתה לי את החיים.

בעבר כבר נבחרתם במבחנים החודשיים?

"זו בעצם הסיבה שאני מתראיין", הוא אומר ומבקש להדגיש: אני אברך רגיל, לא נבחנתי בעבר בסדר ה'דף היומי', אני לא 'קורע את עצמי' ולא מתאמץ בצורה קיצונית. המשכתי בסדר חיים רגיל. ואת הנקודה הזאת אני מרגיש חובה ומצווה להעביר; המבט על עניין 'ידיעת הש"ס' נהיה כאילו זה דבר לא נורמלי, משהו היוצא מגדר הרגילות. זו טעות. זו טעות. מזדעק ר' יהודה. לדעת את הש"ס. זה משהו פשוט שכל יהודי סטנדרטי הרוצה בזה, יכול לזכות לזה.

השיחות המתפרסמות עם הלומדים, גורמים ליהודים רבים לשאוף ואפילו להצטרף, אך אני מרגיש צורך לחדד את הנקודה, הוא אומר: ישנם החושבים ש'קניין ש"ס' מתאים רק לאברכים שכבר זכו ולמדו את רוב הסוגיות הש"ס, וכעת הם משלימים ועוברים את כל הש"ס כאחד, או כאלו שנבחנו מחזור שלם בכל חודש על הלימוד, ועם סיום מחזור שלם מוסיפים הם ומתעלים להיבחן על כל הש"ס. זו טעות חמורה.

נו. חותם רבי יהודה את הסיפור. מאז היה קל לרבי עקיבא ללמוד?! פשוט שלא. אלא שברגע שרבי עקיבא הבין שהדבר אפשרי הוא האמין בזה, יצא לדרך והצליח

נלמד ונשכח, ובהמשך נחזור על זה שוב...
מה אחנו רוצים?! הוא חושב בקול. ברגע שהשדר למוח שלנו הוא,
כעת צריך להבין את הלימוד. אולי פעם אחרת נלמד כדי לזכור. איך
יקרה שזה ייכנס לזיכרון?! וכך אנו ממשיכים שנים על גבי שנים,
ללמוד ולעמול, ולא מבינים, איך זה קורה לנו? לומדים ושוכחים...
ברגע שנדע, אפילו רק בתת-מודע, שבסייעתא דשמיא בעוד חודש
ניבחן על זה, הדבר נחקק בזיכרון.

קודם כל צריך לרצות לדעת את הש"ס. אחר כך אפשר להתקדם
ל"יכול".

הוא חוזר לשאלתנו, מסביר ומפרט; יש כאן גלגל. ברגע שאכן נשנה
את התודעה ויהיה לנו כדבר פשוט, שאפשר לדעת את הש"ס, וזה
דבר שגורתי, והראיה לכך מאות אברכים רגילים כמוני וכמוך שזכו
במחזור הקודם להיבחן ולדעת את כל הש"ס, או אז נזכה ונרצה גם
אנו, לזכור את מה שאנו לומדים.

ברגע שנרצה לזכור, ממילא נזכור הרבה יותר. במיוחד אם נסיף
סיכום של מה שלמדנו, לצד שינון וחזרות. ואז ישאל הלומד החכם,
אם אני כבר לומד ומשקיע, משנן וזוכר, למה לא להיבחן?! וכאמור,
ברגע שהצטרפנו למסגרת מבחנים, כל הלימוד והקליטה במח
מקבלים מימד אחר לגמרי.

אי"ה בשבוע הבא נביא את המשך השיחה, בו התמקדנו בפרקטיקה
בשטח, איך זוכים ללמוד ולזכות את כל הש"ס. להלכה ולמעשה.

לשליחת תגובות לכתב המאמר, או לשתף בטיפים וראיונות
לצד דרכי הצלחה כתבו ל: a0533185209@gmail.com

אני הוכחה ניצחת לכך! הוא פוסק בנחרצות. אני אברך רגיל
מהשורה, אבא במשרה מלאה לארבעה ילדים בליעה"ר. אני לא
משקיע את כל היום כולו רק בשינון וידיעת הש"ס, אני לא עסוק
כל היום בסיכומים וחזרות וכדומה. אני לומד כאחד האדם, לומד
וחוזר ומשנן, וברוך השם אני הולך ומתקדם לקראת מצב בו אדע
את הש"ס, בסייעתא דשמיא.

למעשה, איך אתה מתכוונן למבחנים?

בתחילה, כשהחלטתי להצטרף, למדתי בכולל שהשקיעו בלימוד
הדף, חמישה ימים עמלנו ולמדנו שבעה דפים. בהמשך, הקדשתי
לזה סדר אחד. בהחלט אני רואה שזה מספיק די והותר. סוד
ההצלחה מבחינתי, מציין ר' יהודה, הוא שינוי גישה לכל עניין לימוד
וידיעת הש"ס.

מה הסוד ושינוי הגישה? מבקשים אנו לשמוע ולהבין.

הדבר הראשון, הוא לשנות את הגישה. לצערנו, הדרמה וההילה
סביב האנשים שידועים את הש"ס גורם לנו לחשוב שזה משהו
הדורש להיות כמעט 'מלאך'. מה שגורם רגשית להתנתק רעיונית
מהרצון והמחשבה שגם אנחנו יכולים להיות חלק מזה. ברגע
שיהודי קולט שלדעת את הש"ס, זה משהו ריאלי, נורמלי ואנושי
- הוא מתחיל לחשוב על הכיוון ומתחיל לרצות ולשאוף להגיע לכך!
כולנו מספרים לילדים את הסיפור על רבי עקיבא שהחליט בגיל
ארבעים להתחיל ללמוד תורה. אך הדבר היה נראה לו בלתי אפשרי,
עד שהבחין באבן שהמים טפטפו עליו הרבה זמן עד שחקקו חור
באבן. ואז קלט. מה האבן הקשה, טיפות המים שטפטפו עליו
בקביעות הצליחו לחקוק בה חור. ליבו שהוא לב אדם, בוודאי שאם
ישקיע ויתאמץ, יצליחו דברי התורה להיכנס לליבו.

נו. חותם רבי יהודה את הסיפור. מאז היה קל לרבי עקיבא ללמוד?!
פשוט שלא. אלא שברגע שרבי עקיבא הבין שהדבר אפשרי הוא
האמין בזה, יצא לדרך והצליח. לענייננו, אני לא אומר שזה פרויקט
קל, אך בראש ובראשונה, חייבים אנו להכיר במציאות. הדבר
מציאותי וישים לכל אחד מאיתנו.

נו. ואז זוכים וזוכרים את כל הש"ס?

יש כאן סוג עוול. אין לי מושג איך זה קרה. ר' יהודה נסער ואינו
מסתיר זאת. שמעת פעם על בן-אדם המשקיע בלימוד מקצוע
ושוכח את מה שהוא לומד?! אני לא מדבר 'השקפה', מהלך זה
או אחר. אני חושב בקול כיהודי פשוט. שמעת פעם על מישהו
המשקיע בדבר שמעניין אותו, שהוא מעריך כל כך עד שהוא מוכן
להשקיע בזה את כל חייו. ובאותו רגע, כ'תרת' דסתר' הגישה היא,

הדרך היחידה לחיים יהודיים כהלכה

דף היומי בהלכה - התוכנית שכל גדולי ישראל העידו על הצלחתה

פנה אליו רבי צדקה בשאלה, כשאמך עוברת בבית, האם אתה עומד מפניה. השיב לו רבי סלמאן, לא אחד ממך, אני עומד אך בהבלעה ולא בעמידה מלא הקומה. הרב צדקה לא הרבה לחשוב, וסגר מיד את הגמרא

אב"ד סאנטוב הגאון רבי שלמה זלמן פרידמן שליט"א, על מצוות כיבוד אב ואם ומעלותיה השונות • הבאנו במיוחד לרגל ימי 'בין הזמנים' בהם זוכים תלמידי הישיבות לקיים מצווה זו דבר יום ביומו

וְשָׁמַרְתָּ מְשִׁמְרָתוֹ וְחֻקְתָּו וּמִשְׁפָּטָיו (דברים י"א, א')

הגאון רבי ארי' לייב גורביץ זצ"ל ראש ישיבת גייטסהד אמר פעם, שהסיבה שדמא בן נתינה קיבל פרה אדומה כשכר על כיבוד אב, זהו מפני שגם כיבוד אב צריך לשמור כמו חוקה שאין לך רשות להרהר אחריה...

וכן בספר "עטרת ישועה" כתב לבאר הקשר שבין פרה אדומה לכיבוד אב ואם, וכמו שאמרו חז"ל שלאחר שדמא בן נתינה כיבד את אביו, נולד בעדרו פרה אדומה שקנוה ממנו בהון רב.

דהנה בפסוק נאמר "זאת חוקת התורה", וברש"י הביא פירושו "גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה".

והנה בענין כיבוד אב ואם, רבים והמונים יאמרו כי אין ביכולתם להשגיח על הוריהם ולפרנסם, יען כי גם להם בנים וצריכים להשגיח על הדור הבא אחריהם, אולם לא זהו הדרך הנכון לעבוד רק עבור הדורות הבאים, אלא הדרך הנכון הוא להשגיח על הדורות הקודמים, דהיינו על האב והאם לפרנסם לעת זקנתם.

וזהו זאת חוקת התורה, כי חוק הוא לישנא דמזונא (ביצה ט"ז ע"א), ולימדה לנו התורה דרך בענייני פרנסה, גזירה היא מלפני, שגזירת התורה להשגיח על הדור שלפנים, היינו לפרנס אב ואם, אף כי המה מדור העבר, ואין לך רשות להרהר אחריה, שאין לו לאדם לפטור את עצמו בתירוץ שיש לו דור ג"כ לפרנס אחריו, היינו בניו.

ולזה אמרו חז"ל בדמא בן נתינה שקיים מצוות כיבוד אב ונולדה לו פרה אדומה בעדרו, יען כי בענין פרה אדומה מרומז ענין כיבוד אב ואם.

בספר תנא דבי אליהו רבה (פרק כ"ז) מובא לשון נורא "אין הקב"ה מבקש מן האדם, רק שיכבד אב ואם ויתירא מהם". מה הקב"ה מבקש מאתנו? הקב"ה אינו מבקש מאתנו רק דבר אחד - שנכבד את אבינו ואת אמנו.

שכלו מכוון על פי הגמרא

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א סיפר פעם שסיפר לו גיסו מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל סיפור מופלא שהתרחש בתקופת דודו מרן ה"חזון איש" זצ"ל.

איתא בגמרא (קידושין דף ל"א ע"ב), אמר רב יעקב בר אבוב לאביי, כגון אנא דעד דאתינא מבי רב, אבא מדלי לי כסא ואמא מזוגה לי,

היכי איעביד, א"ל מאמך קביל ומאבונך לא תקבל, דכיון דבר תורה הוא חלשה דעתיה. והיינו, שכאשר הבן חוזר מהישיבה ואביו ואמו מוזגים לו כוס לשתות, מהאמא מותר לקבל ומהאבא לא, כיון שהוא - האב - בן תורה, חלשה דעתיה אם הבן ישתה ממנו.

וסיפר הגר"ח קנייבסקי, שפעם כאשר חזר מהישיבה, מוג לו אביו מרן בעל ה"קהילות יעקב" זצ"ל כוס תה רותח, ומרן ה"חזון איש" זצ"ל אמר לו שלא ישתה, כי כך כתוב בגמרא. והסביר הגר"ח, שלמרות שאביו הסטיפלער היה מענוותני ארץ, ואם כן איך אפשר לומר שיקפיד אם ישתה מהכוס שמוג לו, אבל כיון שבגמרא כתוב שתלמיד חכם עלול להקפיד, אזי שכלו ומוחו של הסטיפלער זצ"ל מכוונים בענין זה על פי הגמרא...

ללמוד על מנת לקיים

מסופר על הגה"צ רבי סלמאן מוצפי זצ"ל שלמד בצעירותו עם הגה"צ רבי צדקה חוצין זצ"ל במסכת קידושין, וכשהגיעו לסוגיא העוסקת בדיני כיבוד אב (דף ל') למדו בעיון את הסוגיא, ולבסוף סיכמו את המפרשים והפוסקים סביב הסוגיא.

בסיכום הלימוד פנה אליו רבי צדקה בשאלה, כשאמך עוברת בבית, האם אתה עומד מפניה. השיב לו רבי סלמאן, לא אחד ממך, אני עומד אך בהבלעה ולא בעמידה מלא הקומה, מחשש לחוכא.

הרב צדקה לא הרבה לחשוב, וסגר מיד את הגמרא, ונענה ואמר "היום לא נמשיך ללמוד, לא יתכן ללמוד ולא לקיים, והיה אם מחר

(תקופת הקורונה). חיכינו לאוטובוס הבא, וגם הוא כקודמו עבר על פנינו.

ראו הממתינים שזה המצב, והחליטו לילך לתחנות הקודמות, הלכנו לרחוב מנחת יצחק, ומשם לרחוב אוהל יהושע, עד שהגענו לתחנה ברחוב פתח תקווה, התחנה הלכה והתרוקנה, ואני אמרתי לב"ב כי אני מאמין באמונה שלימה שבזכות מצוות כיבוד אב ואם שאנו מקיימים בנסיעה זו, לא נצטרך להיטלטל לתחנות אחרות.

בסופו של דבר נשארנו רק אנחנו ויהודי נוסף ובתו, הוא פנה אלינו ואמר, אני צריך לשלוח את בתי לבני ברק, ואני רואה שאין כל אפשרות לנסוע באוטובוס, אני רוצה להזמין מונית, אך הבעיה היא שאי אפשר לשלוח כך ילדה לבד, אני מבקש מכם טובה שתסכימו להתלוות אליה, המונית כמובן על חשבוננו...

חצי שעה כל יום

סיפר מרן הגר"ק זצ"ל, שהוא זוכר שהגה"ק ה"חזון איש" זצ"ל היה עולה כל יום אל אמו, ומדבר עמה חצי שעה, ומספרים סיפורים שהיו בקוסבה (בה נולד החזון"א), והדבר היה פלא בעיניו, שהחזון"א מקדיש מזמנו לסיפורים, כי כל כך היתה חשובה בעיניו של החזון"א מצות כיבוד אב, עד שהקדיש לכך זמן רב...

עוד סח הגר"ק: אמי ע"ה סיפרה לי פעם, שאמה (שהיתה גם אמו של החזון"א) חשה שלא בטוב, ואמרה לאמי "אני מתפלאה שר' ישע"י (החזון"א) לא בא לבקרני", והלכה אמי וסיפרה זה לאחיה החזון"א, ומיד כששמע החזון"א מכך, החל לרוץ לעבר ביתה של אמו במהירות גדולה, עד שלא היה שייך להשיגו.

אל יושב במקומו - לפניו

הגאון רבי יצחק הכהן פייגנבוים ראב"ד ווארשא זצ"ל סיפר מהרה"ק האדמו"ר מוהר"ש זצ"ל מסאכטשוב בעל "שם משמואל", שפ"א היה עם אביו מרן ה"אבני נזר" זצ"ל אצל הרה"ק מוהר"ם מגאסטנין זי"ע וכיבדם בישיבה, את מרן ה"אבני נזר" בימינו אצל השלחן, ואת בנו ה"שם משמואל" בשמאלו נגד פני אביו, ולקח ה"שם משמואל" את כסאו והעמידו להלאה לבל יושב נגד פני אביו.

ונענה האדמו"ר מגאסטנין זצ"ל ואמר על ה"שם משמואל", שכנראה הוא מפרש את הגמרא בקידושין (דף ל"א ע"ב) "אל יושב במקומו", שאין הפי' שאל יושב במקומו ממש, אלא כעין מקומו, והגאון ר' יצחק הכהן זצ"ל אמר שהפי' הזה נכון ואמיתי.

כ"ק אדמו"ר מצאנז שליט"א אמר פעם, ששמע מחותנו הגה"צ רבי שמואל אונסדורפר זצ"ל על האדמו"ר חז"ל (מס' קידושין דף ל"א ע"ב): איזהו כיבוד אב לא יעמוד ולא יושב במקומו ולא יסתור את דברו, שיש שמדמים שצריך לכבד את האב בעת שהוא סמוך על שולחן אביו ומפרנסו ומאכילו ומשקהו וכל הצטרפותו הוא על אביו, אך אז אין כ"כ רבותא שמכבד אביו ומצייט לדבריו, ועל זה באו חז"ל ואמרו, לא עומד במקומו ולא יושב במקומו, היינו כשהוא כבר אינו עומד במקום האב, שפנה והלך לדרכו, גם אז יכבד אותו...

(נ'ועם שיח' - חוקת תשפ"ה)

תתקן את הדבר, נחזור ללמוד", ומאותו היום - מסיים רבי סלמאן מוצפי - התחלתי לנהוג לעמוד מלא קומתי בפני אמי, ולמחרת אותו היום בבואי אליו, אמרתי לו כי הדבר תוקן, ואז נאות להמשיך וללמוד אתי...

המצווה הראשונה בבר מצוה

הרה"ק ה"אמרי אמת" מגור זי"ע אמר בשם אביו ה"שפת אמת" זי"ע, שהמצווה הראשונה שאדם מתחייב בה כשנעשה בר חיובא - היא קריאת שמע של ערבית, שעליו נאמר (ברכות דף י"ג ע"א) "מקבל עליו עול מלכות שמים תחילה ואחר כך עול מצוות", ולפיכך המשנה פותחת (ריש ברכות) בדין קריאת שמע של ערבית, שזו מצווה ראשונה שמתחייב בה. וה"בית ישראל" זי"ע אמר, שקריאת שמע של ערבית יש בזה דעות חלוקות אם היא מדאורייתא בלילה דוקא, אבל מצות כיבוד אב היא לכל הדעות מדאורייתא, והיא מצווה ראשונה שמתחייב בה מיד כשנעשה גדול. ואולי יש עצה לצאת ידי שניהם, כשאביו יצוה עליו לקרוא קריאת שמע של ערבית, ואז יקיים שני המצוות במעשה אחד...

בתו של ה"אמרי אמת", מרת מאטיל, נכנסה לחדר אביה הרבי, ה"אמרי אמת" הבחין ששרוול שמלתה אינו מגיע ממש עד לכף היד, שאל: "האם חסר לאמא בד? יש לי במגירתי שארית בד של קפוטה, ניתן להוסיפה לשרוול", ותוך כדי דבריו הוציא את השארית ונתן לה. מיד לקחו זאת ותפרו לשמלה, אף שהצבע וסוג הבד לא היו כלל ממין הבגד, ולא זו בלבד שהיא קיימה את דברי אביה מיד, אלא אף התפארה בכך שיש בשרוולה מהבגד של אביה.

נותרה רק 'ואת' - לרבות'

בשבת שבתוך ה'שבעה' להסתלקות הגה"ק ה"ישועות משה" מוויז'ניץ זי"ע, אחר תפילת ליל שבת קודש, פנה מרן הרבי מוויז'ניץ שליט"א לברך ב"גוט שבת" את בני המשפחה ששהו בבית אביו הרבי זי"ע.

בהיכנסו, פנה תחילה ואיחל "גוט שבת" לאחותו הבכירה הרבנית הצדקנית מסקווירא ע"ה והפטיר "עד עתה היתה לי מצוות כיבוד אב, אולם מעתה נותרה לי המצווה של 'ואת' - לרבות' (מס' כתובות דף ק"ג ע"א), על כן מבקש אני לכבדך לפני שאר בני המשפחה" (עי' מס' ע"ז דף י"ז ע"א ו"ברכי יוסף" סי' ר"מ סקי"ז).

בגליון "השגחה פרטית" מובא סיפור נפלא שסיפר אחד: מאז הניתוח שעברה אמי שתחי', אנחנו מקיימים תורנות בין האחים מי יבוא לשהות עמה בשבת קודש, ביום חמישי שעבר התקשר אלי אחי שהיה אמור לשמש בתורנות באותה שבת, ואמר בהתנצלות גדולה שהוא אינו יכול לנסוע לבני ברק לשבת זו והוא מבקש שאחליף אותו, הסכמתי בחפץ לב והודעתי בבית שאנחנו נוסעים לשבת, ב"ב שתחי' הסכימה מיד, וכך מיהרנו לארוז מזוודות וחבילות, יצאנו לתחנה של "שפע חיים" בעיה"ק ירושלים והמתנו לקו 422, התחנה היתה עמוסה, וכשקו 422 הגיע, הוא כבר לא העלה אנשים, מפני שבתקופה זו מעלים עד עשרים נוסעים

מתוקים מדבש

בני המשפחה הביאו את הסרטוט לפרופ' אשכנזי שחקר אותם מי הוא המומחה שערך את הסרטוט ופתר בזה את הבעיה המסובכת של החולה

והסיר ה' ממוך כל חלי (ז טו)

ידוע ומפורסם כיצד נתקיימו ב'חזון איש' דברי חז"ל במשנה 'ונהנים ממונו עצה ותושיה' כאשר מכל העולם הפנו אליו שאלות קשות וסבוכות. גם בענייני רפואה החזון איש היה משיב ומפליא את רופאים בתשובותיו המדויקות.

בספר פאר הדור (ח"ד עמ' קלח) מובא הסיפור שהיכה גלים בעולם כולו על בני משפחתו של יהודי שנוקק לניתוח מסוכן במוחו ופנו אל החזון איש שיכריע בעצתו, מאחר והרופאים סבורים שהניתוח יגרום כמעט בודאות למיתת החולה ומאידך אין סיכויים לחולה להישאר בחיים ללא ניתוח.

החזון איש כדרכו שאל מיד לפרטי המחלה ואחר כך סרטט על גבי נייר את צורת המוח וציין בסרטוט כיצד על המנתחים לבצע את הניתוח.

בני המשפחה הביאו את הסרטוט לפרופ' אשכנזי שחקר אותם מי הוא המומחה שערך את הסרטוט ופתר בזה את הבעיה המסובכת של החולה, ואכן לפי סטוטו של החזון איש בוצע הניתוח בהצלחה והחולה יצא בריא ושלם.

בספר הנפלא 'בדידי הוה עובדא' להרה"ג רבי דוד פרידמן שליט"א מובא צילום של מכתב זה:

לכבוד ... שליט"א [לנרדי] הלא ידעת כי אין דרכי ודרכך לבוא בוויכוחים ולכן הידעת ושמעת, ואפרש לך בציור את הנושא הכללי. נא להראות זה להנ"ל וכפי דעתו בזה נא לשמוע כי הוא בפיקו"נ אם אינכם נוסעים היום תוך 24 שעות.

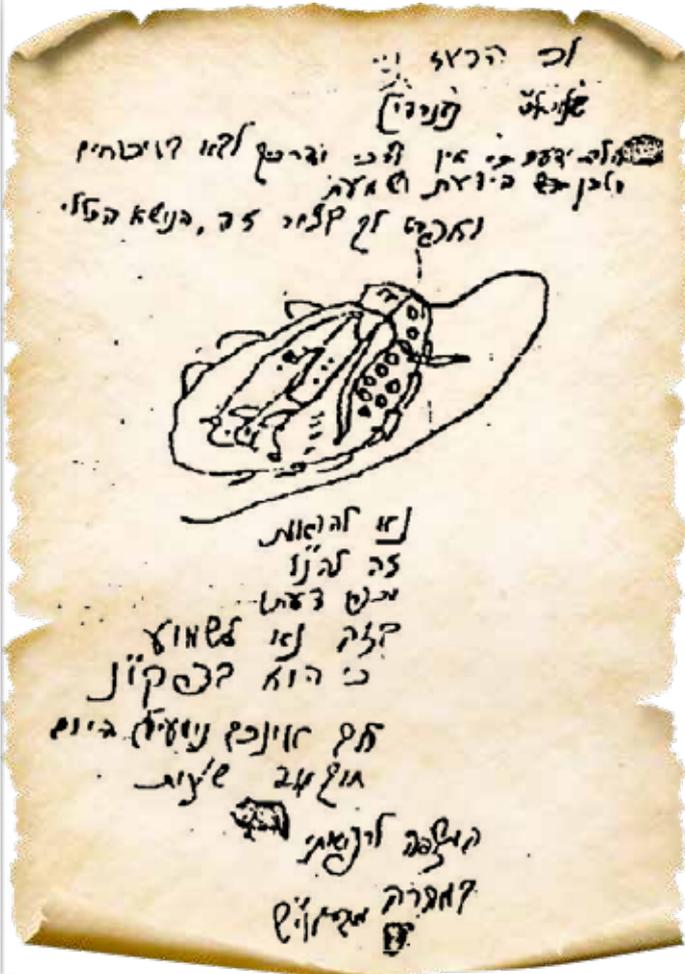
המצפה לרפואתו במהרה אי"ש

אמר לו הלה כי אין הוא מתכוין להישמע להוראה, אמר לו רבי חיים: ידעתי כי תקשה לשמוע לקולי בזה

"למען תחיון ורבייתם" (ח, א)

בספר 'הרב מבריסק' מובא שפעם הורה רבי חיים לאחד מתושבי בריסק לבל 'צום בצום תשעה בא הקרב ובא. כאשר אמר לו הלה כי אין הוא מתכוין להישמע להוראה, אמר לו רבי חיים: ידעתי כי תקשה לשמוע לקולי בזה, אולם זאת ביקשתי להודיעך: "אם

תתענה, דע שלא יהא זה 'צום תשעה באב' כי אם צום ועינוי גרידא, שכן מ'צום תשעה באב' הנך פטור, ולא תוכל לקיימו במצבך" ... כלפי אלו החולים הנחרדים לעצם המחשבה שייאלצו לאכול בצום, היה אומר כי הדבר משול לבעלי ברית, שיום השמיני ללידת בניהם חל בשבת. הנמצא איש מהם אשר יצטער ויתאונן על "חילול" השבת שעושה במילת הילוד?!

וב'עלי ורדים' הובא כי הרב מבריסק היה אומר בשם רבי ישראל סלנטר: שדרך העולם שגם מי שמזלזל במצוות, כאשר הוא חולה ח"ו, הוא נעשה לפתע מחמיר גדול מאד, צריך לנסוע בשבת לצורך ריפוי - הוא מתעקש שלא לנסוע. צריך לאכול ביום כיפור כי זה פיקוח נפש עבורו - הוא נמנע מלאכול. ומה ההסבר לזה?

והתשובה: כל זמן שהאדם בריא יש לו 613 מצוות לקיים, ואז היצר הרע מתפרש על פני כל 613 המצוות. אבל כאשר האדם חולה

מסוכן, הוא פטור מכל מצוות התורה, מלבד "ונשמרתם מאד לנפשותיכם", ואז כל כוחו של היצר הרע מופנה רק למצוה הזאת!

הלכתי לכיון החדר ההוא שממנו נשמע הבכי, אבל החדר ריק אין בו איש, ואני שומע את כל הבכי יוצא מתוך הארון

לא תחמד כסף וזהב עליהם (ז כה)

המגיד מקלם הגאון הצדיק רבי משה יצחק דרשן צוק"ל, היה ידוע בכל ליטא בדרשותיו המעוררות לבבות לעבודת ה'. פעם אחת כאשר הגיע לעיר הנופש 'ריגה' בה היו מתכנסים רבים מבעלי הממון בימי החופשה, נכנס לבית הכנסת להתפלל, והבחין כי רבים מן המתפללים אינם מתעטפים בטלית בעת תפלתם, וזאת מאחר שהתרשלו להביא עמם את טליתם אל עיר הנופש.

בראותו כי כן, עלה המגיד על הבימה פתח ואמר:

רבותי, אספר לכם מעשה שהיה פעם אחת בימות הקיץ, שבתתי כאן בעיר ריגה, ובמהלך השבת נכנסתי לאחד הבתים בכדי לפגוש את בעליו, אולם אמרו לי כי אין האיש בביתו היכן הוא? שאלתי, ונעניתי, כי הוא יצא לשבות בעירה 'דובלין', אך הנה פתאום הגיע לאזני קול בכי תמרורים מאחד החדרים, הלכתי לכיון החדר ההוא שממנו נשמע הבכי, אבל החדר ריק אין בו איש, ואני שומע את כל הבכי יוצא מתוך הארון, בחשש פתחתי את הארון לראות מי הוא הבוכה בכי תמרורים זה? וגיליתי את הטלית של אותו איש, והיא אשר גועה בבכי, 'טלית טלית' שאלתי אותה, מה לך כי בוכה את? והטלית נענתה ואמרה, 'איך לא אבכה הלא בעל הבית לקח עמו כל כסף וזהב וחמודות שיש לו ורק אותי השאיר פה לבד'...

ניחמתי אני את הטלית ואמרתי לה: 'טלית טלית מנעי קולך מבכי, יום יבוא ובעל הבית יצא לדרך רחוקה מזו, או אז יניח הוא כל כסף וזהב וחמודות שיש לו, ורק אותך לבדך יקח עמו'...

(מחנך לדורות' ח"א עמ' סב)

הגיב רבי אהרן קוטלר: 'יא וינברג - נישט וינברג', ותיכף נטל לידו מן המזונות, בירך ואכל. וכמובן בירכו גם שאר האורחים

פי לא על הלחם לברו יתיה האדם (ח ג)

בספר 'לתתך עליון' מובא מה שסיפר הרה"צ רבי שלמה הופמן זצ"ל: "כשהיה הגאון רבי אהרון קוטלר זצ"ל מגיע מחו"ל היה מתאכסן בבית חמותו, אלמנת הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, והיו מקבלים את פניו גדולי ונקיי הדעת שבירושלים כדי להיוועץ עמו ולשוחח בדברי תורה".

"באחת הפעמים בקבלת פנים, הבחין הרב קוטלר בדמותה של בעלת הבית - חמותו כשהיא שולחת מבטים חטופים לתוך החדר. ואז הבחין שטרם נגעה יד המשתפים בעוגיות ומיני המאפה שהגישה הרבנית אל השולחן.

שאל מיד הרב את הנוכחים 'מדוע אינכם טועמים דבר מה?' נענו הרבנים במשיכת כתפיים, ואחד תהה בקול נמוך: 'דאס איז וינברג'?

האם זו תוצרת של מאפיית וינברג, שהיא הכשרות היותר מהודרת בעת ההיא, הגיב הרב קוטלר: 'יא וינברג - נישט וינברג', 'כן וינברג, לא וינברג' ותיכף נטל לידו מן המזונות, בירך ואכל. וכמובן בירכו גם שאר האורחים".

"כשנתפזרה האסיפה ורק אני נשארתי במקום" המשיך ר' שלמה, "פנה אלי הגאון זצ"ל בנימת תרעומת ותוכחת אהבה ואמר לי: 'הא לך סוגיית שיקול הדעת - על ספק ספיקא של מנהג, חומרא מדרבנן מקפידים ומחמירים, אבל על ודאי דאורייתא של הונאת וצער אלמנה אשת חבר ועוד איסורים, מדלגים בלא לשים לב...'".

הציע הרב בלוי את החמור תשאר אצלי, חייך הרוכל ושאל האם רב יודע לטפל בחמורים? ענה לו הרב בלוי בחמורים אני לא יודע לטפל...

"ואכלת וישבעת וברכת" (ח י)

בספר 'ומתוק האור' מביא מה שמסופר על 'רבי עמרם בלוי הזקן', והובא בספר 'לכבוד שבת', שהיה רבי עמרם הזקן נזהר כל חייו לא לנגוע בבהמה טמאה, אבל פעם אחת הוא טיפל בחמור במשך שבת שלמה ועד ליום ראשון בבוקר.

זה היה בערב שבת בין השמשות הוא ראה איזה רוכל יהודי חוזר עם החמור מהכפרים בדרך לעיר העתיקה, והוא הבין שהוא כבר לא יספיק להגיע לפני כניסת שבת לשער העיר, אז הוא קרא לו והזהיר אותו שהוא לא ימשיך לחמור אחרי הבהמה שלו כי עוד מעט שבת נכנסת.

שאל אותו הרוכל מה אני אעשה, הבית שלי הוא ברובע היהודי בעיר העתיקה, מה אני אעשה עם החמור? ענה לו הרב בלוי את החמור תשאר אצלי עד יום ראשון, חייך הרוכל ושאל האם יש לרב מקום לחמור? האם רב יודע לטפל בחמורים? ענה לו הרב בלוי בחמורים אני לא יודע לטפל, אבל כרב בישראל אני יודע היטב לטפל ביהודים, ואני אומר לך שזה חילול שבת, ואתה עונה לי דברים בטלים?

וכך תוך כדי דיבור הוא לקח את הריתמה והוליך את החמור לחצרו, ומיהר לקחת מהשכנים שעורים ועוד מאכלי בהמה להכין צידה לאורח המוזר.

סיפרו שבאותו ליל שבת הוא ישב עד שעה מאוחרת, למד ושינן את הסימנים ש"ח ושכ"ד בשו"ע 'אור החיים' כדי לא להיכשל באיזה עבירה של שבת בטיפול בחמור.

בבוקר הוא השכים לוותיקין כדרכו, הקדים לתת אוכל לחמור לפני שטעם בעצמו מסעודת השבת, כדי לקיים מה שכתוב בתורה ונתתי עשב בשדך לבהמתך, ואכלת ושבעת. קודם לבהמתך ורק אח"כ ואכלת ושבעת.

אחרי שהוא עצמו שתה, הוא הלך והשקה את החמור כדי לקיים 'והשקית את העדה ואת בעירם', קודם את העדה ורק אח"כ את בעירם - בהמתם.

כך כל השבת היה טרוד במילי דאורייתא שנוגעים למאכל ומשקה של החמור, גם כי התורה חסה על ממונם של ישראל, גם בגלל

מה מספר הטלפון שאתם חייבים לרשום לפני שיוצאים לטיול, ולמה צריכים הכהנים זהירות יתירה

עיקרי ההלכות והדינים הנוגעים לימי בין הזמנים, טיולים חופשות ואירוח
• מאת הגאון רבי דוד שרייבר שליט"א בעל ה'דיני מגדים'

כשרות - נקודות עיקריות לשימת לב

יש לשים לב, שמאכלים שמוכנים או מחממים בדרכים - גם אם על המאכל יש כרשות, וכן במקום שיש תעודת כשרות אינם תמיד פשוטים. עצם הבישול/טיגון ע"י גוי, מעלה לעיתים חששות של בישולי עכו"ם, או בליעת טעמים אסורים בכלים.

כשמקבלים קפה בתחנה או מאכל מחומם - לא תמיד נשמרו כללי הכשרות, בפרט אם הכלים לא בלעו טעם מאכלים אסורים קודם לכן.

בשימוש במנגלים, רשתות, פלטות וכדומה, שנמצאים ברשות הרבים או שייכים לאחרים - יש לחשוש שנשאר בהם שומן או טעם ממאכלות אסורות, ולפעמים אפילו ליבון אינו מועיל.

כאשר משתמשים בסכינים, קוצצים, מגרדות וכדו', במיוחד במאכלים חריפים (כמו בצל, שום), יש לשים לב שהכלי לא בלע טעם איסור משימוש קודם. עדיף להשתמש בכלים אישיים.

בכניסה לדירות אירוח, צימרים, אכסניות - כל כלי, כוס, קומקום, מיקרוגל וכדומה, אינו בהכרח כשר או טבול. לא לסמוך על הבעלים או בעל המקום, אלא לבדוק בפועל.

לא כל מוצר הנושא עליו "100% טהור" וכיוצא בזה - מהווה ראייה לכשרות. תמיד יש לבדוק השגחה ותעודה מתאימה.

יש להימנע מחימום מאכלים בכלי ציבורי (כגון במיקרוגל בתחנה) - אלא אם כן עוטפים בניילון כפול או משתמשים בשני כלים, למנוע בליעת טעם.

מוצרי חלב ובשר במקומות ציבוריים (מלון, צימר, מקרר משותף) - יש לחשוש לשהות ללא השגחה, בפרט כאשר יש גוי או אדם שאינו שומר תו"מ.

בספקות - תמיד עדיף לברר מראש ולא להניח שהכל כשורה.

טבילת כלים - נקודות עיקריות לשימת לב

כל כלי מתכת או זכוכית שקנית (או שמצאת בדירה) - טעון טבילה לפני השימוש, וכשלא טבול גם בשימוש חד-פעמי. אין להקל בזה. כלי חד-פעמי, אם נעשה בו שימוש נוסף - לפעמים דינו ככלי רגיל, שטעון טבילה ככלים אחרים.

בקבוקי זכוכית, קופסאות שימורים - אם רוצים להשתמש בהם שוב ככלי אכילה, יש לבדוק אם צריכים טבילה.

כאשר אין אפשרות לטבול - ניתן להעביר בעלות לגוי לשימוש זמני, אך

פתרון זה הוא רק לשעת הדחק, וגם אז יש לברר איך עושים זאת נכון. טבילת כלים בים/נחל - לא תמיד מועילה, תלוי אם המים "זוחלים" או "שאובים", ויש לברר היטב לפני שטובלים. בבית מלון, בתי הארחה, וכדומה - גם שם, כלים שמוגשים לאורחים אינם פוטרם מטבילה. כאשר לא יודעים אם הכלי עבר טבילה - יש להחמיר ולא להשתמש בו, ובשעת הדחק לברר אפשרות להשתמש לפי כללי הפוסקים.

תפילה - נקודות עיקריות לשימת לב

יש לשים לב, שלא יוצאים לדרך לפני שהתפללו שחרית; גם מנחה ומעריב אין להקדים ולצאת לדרך לפני התפילה.

כשיוצאים מוקדם מאוד - לברר מה האפשרות להתפלל במקום הנסיעה; לא להניח שמסתדרים "על הדרך".

להשתדל לא לפספס תפילה במניין - גם בנסיעות, לבדוק האם יש מניין באזור תוך טווח סביר (עד 18 דקות נסיעה/הליכה). - וכן לבדוק אם המניין לשחרית - מנחה - מעריב בזמן. ובמידה ולא האם עדיף להתפלל ביחידות.

ראוי שלא להקל ראש בתפילה במקום שאינו מגודר או שאינו נקי; לא להתפלל בחוף, בפארק, באולם פרוץ, אלא אם אין אפשרות אחרת.

אמירת דברים שבקדושה במקומות אסורים - נקודות לשימת לב

בכל מקום ציבורי או פתוח, במיוחד חוף ים, פארק, או אוטובוס -

לא הולכים לישון מחצי שעה לפני עלות השחר עד לאחר קריאת שמע ותפילה, אלא אם כן מוודא שמישהו יעיר אותו

כשאין כלי - ניתן להטביל את הידיים במעיין או במקווה; כשגם זה לא אפשרי - בנסיבות מיוחדות ניתן לכסות הידיים ולאכול בלחם עטוף (ולא את הלחם עצמו).

ליטול ידיים בכלי חד פעמי - רק בדיעבד ובשעת הדחק. בנסיעה, כשנוטלים ידיים בתחנת עצירה, יש לשים לב לאכול במקום תחלת האכילה לפחות כזית, כדי שלא להיכנס לשאלות שינוי מקום.

במים שאינם מהברז, כמו נחל או מי מעיין - יש להיזהר שהם זורמים או עומדים, ולא שאובים, ולברר אם הטבילה מועילה לפי ההלכה.

שינוי מקום, ברכות אחרונות וזימון

כאשר משנים מקום אכילה - כגון אוכלים, ואז ממשיכים לאכול בדרך, או עוברים למקום אחר - יש לשים לב האם יש צורך לברך שוב, ומתי חייבים לחזור לברך ברכה אחרונה במקום הראשון. סעודות בטיול - כשקבוצה אוכלת במקומות נפרדים, צריך להיזהר בדיני זימון (אם נתחייבו, אם סיימו ביחד).

אין לשכוח שברכה ראשונה אינה פוטר את ההמשך בכל מקום; שינוי מקום עלול לחייב ברכה נוספת, בפרט במאכלים שאינם לחם או מזונות.

בסעודות בשטח ציבורי (גינות, פארקים) - להקפיד לאכול מכלים נפרדים ומונחים על מפה/ניילון נקי, במיוחד כאשר יש שירי מאכלים זרים על השולחן.

מים ממותקים, שתייה קלה - כשאין מים רגילים, ניתן להשתמש בשעת הדחק, אך יש להעדיף משקה שקוף.

סעודות בציבור

יש לשים לב, שאכילה משותפת בפארקים, מסעדות, או מקומות ציבוריים - דורשת הבחנה בין מאכלי בשר וחלב, ולוודא שלא יתערבבו כלי מאכלים שונים.

כשאוכלים בספסלים/שולחנות ציבוריים עם יהודים שאינם מכירים, או עם גויים - חשוב לעשות סימן היכר ברור בין המאכלים, כגון מפה נפרדת, כדי למנוע חשש תערובת או איסור.

יש להקפיד שלא לומר דברי קדושה, ברכות או תפילה, כשיש מולו ערוה מגולה (גם של קטנה), או שיער אשה. ריח רע בסביבה (אשפה, פסולת, גללי בעלי חיים) - מונע אפשרות לומר ברכה או לקרוא קריאת שמע.

ניעור בלילה - נקודות עיקריות לשימת לב

כשנשארים ערים בלילה (טיולים, לילות נופש) - לזכור ליטול ידיים אחרי עלות השחר, גם אם לא ישן. לא הולכים לישון מחצי שעה לפני עלות השחר עד לאחר קריאת שמע ותפילה, אלא אם כן מוודא שמישהו יעיר אותו. בברכות השחר וברכת התורה - אם לא ישן כלל, להשתדל לשמוע מאחר, או לכוון ב"אהבה רבה". בסעודות לילות - להקפיד שלא לאכול או לשתות לפני תפילה, מלבד מים.

רחצה בים - נקודות עיקריות לשימת לב

יש לשים לב, שלימוד, ברכות ודברי קדושה - אינם נאמרים ללא כיסוי ראש. נטילת ידיים ואכילה בים - יש לברר האם הידיים נקיות, והאם צריך ליטול שוב. ברכת הציצית - יש לכוון מראש אם מוריד חולצה לצורך הרחצה, כדי שלא להיכנס לספק ברכה. לברך ללא בגד עליון - לכתחילה יש להימנע; בשעת הדחק - להקפיד על חציצה בין הלב לערוה. מים מלוחים (ים) - הטבלת ידיים בלבד, לא נטילה רגילה.

תפילת הדרך - נקודות עיקריות לשימת לב

כל יציאה למסלול, טיול, או נסיעה ממושכת - יש לומר תפילת הדרך. כשלא זוכר את הנוסח - אפשר לומר תפילה כללית לבקשת שמירה והצלחה, ולחתום "ברוך שומע תפילה". כאשר הדרך מתחלקת - אם עוצרים לישון באמצע, יש לחזור ולומר תפילת הדרך ביום הבא. מי שנוסע כל היום, אין לומר תפילת הדרך שוב כל פעם, אלא בפעם הראשונה בלבד, אלא אם חזר למקום יישוב.

ברכות ודברים הנוגעים בסעודה -

נקודות עיקריות לשימת לב

יש לשים לב, שברכות הראיה (כגון על ים, הר גבוה, קברי צדיקים, בעלי חיים מיוחדים) - נאמרות רק אם לא ראה אותם 30 יום. כדאי לברר מראש מתי לברך ומהו הנוסח.

נטילת ידיים

בנטילת ידיים בדרכים - יש לברר אם המים כשרים לנטילה (במעין, נהר, ברז ציבורי), ובים מלוחים - רק הטבלת הידיים, לא נטילה רגילה.

שבת - נקודות עיקריות לשימת לב

יש לשים לב, כי ביישובים קטנים, כפרי נופש, קיבוצים, מלונות וכדומה - גבולות היישוב והעירוב אינם תמיד פשוטים וברורים. לא תמיד יש גדר או עירוב ראוי, ולעיתים ביציאה לדרך - אפשר בקלות לעבור על איסור תחומין, בפרט כאשר עוברים את גבול הישוב או מחנה הנופש.

עירוב חצרות, עירוב תחומין, ועירוב ראוי לטלטול - אינם מובנים מאליהם. לעיתים, גם אם יש "עירוב", אין זה אומר שניתן לטלטל חפצים או לטלטל לחצר, גינה או שטחים משותפים.

יש לתת את הדעת, שכלים או מתקנים המצויים לשירות הנופשים (פלסות, מיחמים, קומקומים, מקררים, גלאים חשמליים, מנורות וכדומה) - לא כולם מותאמים לשבת, וייתכן שבשימוש רגיל הם מפעילים חיישנים, מחממים, או גורמים להדלקה/כיבוי חשמל.

שימוש בכיריים, תנורים, מכשירי בישול - חייבים לברר היטב מראש מהו אופן השימוש, האם קיימת אפשרות שהייה או החזרה, ומהם הסיכונים הכרוכים בהפעלה/הזזה בשבת.

יש לשים לב למעליות שבת, דלתות אוטומטיות, כרטיסים חכמים, מצלמות אבטחה וגלאי תנועה - במלונות ובבנייני נופש, לא תמיד כל מערכת פועלת לפי דרישות ההלכה, ויש להיזהר שלא להיכשל בהפעלה לא מודעת.

הדלקת נרות שבת במקומות לינה - לעיתים נדרשים להדליק בפניה ייעודית, או שאסור בכלל להדליק. אין לסמוך על הדלקה במטבח משותף או בפניה ציבורית, מבלי לוודא שיש אפשרות ליהנות מהאור במקום הסעודה.

ענייני קבלת שבת - יש מקומות שבהם הציבור מקבל שבת מוקדם, והדבר משפיע גם על שאר האורחים (לעניין איסור מלאכה), ולא תמיד אפשר "לעשות מניין נפרד" כפתרון.

נטילת ידיים, טלטול, סחיטת בגדים, טבילה בבריכה או בים - דורשים תשומת לב מיוחדת במקומות נופש; מצוי להיכשל בשבת בדברים של יום חול, אם לא עוצרים לבדוק מראש.

סעודות שבת בגינה, חצר, פארק - כאשר הגינה אינה מוקפת כראוי, יש למנוע טלטול החפצים/המאכלים, וצריך להקפיד שלא לערבב בין שטחי רשות הרבים לרשות היחיד.

יש להבחין, כי לא כל עירוב שכתוב עליו "מהודר" אכן ראוי לסמוך עליו; יש לברר אצל רב מקומי או איש מקצוע.

הלכות ערלה המצויים בשווקים

יש לשים לב, שפירות בשווקים ובדוכנים, בפרט כאלו ללא כשרות, עלולים להיות ערלה לא להניח שזה רק מיעוט או ש"נראה בוגר" מספיק.

דגש מיוחד על פירות שנקנים ישירות ממטעים/עגלות דרכים - לברר מקור, גיל העץ, ותעודת הכשר.

אין להסתמך על מראה עץ עזוב - ערלה מצויה במינים מסוימים גם במטעים ישנים.

ענפי "חזירים" בגזע, הברכה בגפן, או הרכבות חדשות - יש בהם

דינים נפרדים, ויש לעיין בזהירות.

הלכות מעשר, החששות בדרכים

פירות וירקות שנקנים בשוק, דוכן, קטיף עצמי, או במהלך טיול - לעיתים לא עובר עליהם סדר תרומות ומעשרות.

בירקות ופירות הגדלים בשדות הפקר - לעיתים יש פטור, אך ישנם לכך תנאים מסויימים ולכן לא לסמוך בלא ברור.

במקומות שנותנים לקטוף לבד, או מקבלים בבתי אריזה, לפעמים כבר נתחייב לגמרי במעשרות ונאסר אפילו אכילת ארעי.

לא להקל שיודעים הלכות הפרשת תרומות ומעשרות - אלא ראוי לשאול איש מקצוע, ולהעדיף קנייה במקום מפקח.

פירות מאזורי "נכרי" (כפרים, מטעים) - שים לב, לעיתים חיוב במעשר תלוי בגמר מלאכה, מועד הקטיף והבעלות.

יחוד

קבוצות מטיילים או משפחות מתארחות יחד - נדרשת זהירות בענייני יחוד, וענייני צניעות [הרבה מכשולות מצויים] בפרט בלינה, הסעות, ואירוח לילי.

גם קרובי משפחה (גיסה, אחיינית, בני דודים וכו') - לפעמים יש דינים מחמירים ביחוד; לבדוק כל מצב לגופו.

נסיעה/טיול עם נהג יחיד (גבר או אשה) - גם כאן, יש לשים לב לדיני יחוד ולפתרונות (דלת פתוחה, שעת יום, וכדו').

רצוי לשאול מורה הוראה בכל ספק, ולא להניח ש"כולם יחד".

לא תתורו, דרכא אחרינא

יש לשים לב בבחירת מסלול - שלא יהיה בו פריצות, ובפרט בהליכה באזורי תיירות, מסלולי מים או מקומות רחצה - ושומר נפשו ותוצאות נפש יוצאי חלציו, ראוי שיעדיף דרך נקייה, גם אם כרוכה בטורח נוסף.

גם בישיבה בחברת אנשים, לשים לב שלא להיקלע למצב שיש מולו פריצות או חוסר צניעות,

שונות

שימוש בטכנולוגיה ובפרט שאינם רגילים - לבדוק היטב מראש האם מכשירים חשמליים, אפליקציות, ניווט, מצלמות - אינם מכשילים בייסוד שבת, צניעות, או כשרות.

לא ילבש

זהירות בבגדי טיול/ים - לכתחילה לא ללבוש בגדי נשים (או להיפך), גם לא "זמני" או "חלקי".

מזוזה

בדירות/צימרים/אכסניות - לבדוק האם יש מזוזה בפתחי חדרים, ואם לא, לברר מה ההלכה וכיצד לנהוג

לא להסיר מזוזה או לקבע בלי רשות בעל הבית.

עמוד היומי

שמעו ותחי נפשכם

הננו להודיע בזאת כי בימי בין הזמנים הבעל"ט ימסור
הגאון הגדול רבי איתמר גרבוז שליט"א
שיעורים בסוגיית ר"ח סגן הכהנים - ענייני טהרות
לפי סדר עמוד היומי

השיעורים יתקיימו בבית המדרש חניכי ארחות תורה
רחוב רבי עקיבא 79 בני ברק, בשעה 12:30
ניתן להאזין לשיעורים בשידור חי במס' 0799389999 שלוחה 93

טעמו וראו כי טוב

לימוד יומי של עמוד גמרא · גמרא עם ביאור עיון העמוד ושפה ברורה · מיטב שיעורים להאזנה בכל עת · לוח לימוד אישי · כוללים וקבוצות לימוד · מבחן חודשי בארבעה מסלולים · מלגת פתיחה לשיעורים · מלגות לנבחנים

להצטרפות: 'דרשו' 02-5609000 או בעמדות נדרים פלוס

מעשה אבות

חשבונות של רווחים רוחניים התרוצצו
בקרבי עד שצעקתי על עצמי: 'ישראל,
ישראל! אתה הרי בא ללמד מוסר,
ומוסר מחייב להודות על האמת

איזהו חכם, הלוּמַד מִכָּל אָדָם

מחולל תנועת המוסר, רבי ישראל סלנטר, היה גאון עצום, ומסר שיעורים במשך שש שעות רצופות בפלפול, קושר נימא בנימא וחורז את כל התורה כולה, וזאת כדי להרבות את ההשפעה בעולם ללימוד המוסר. פעם אחת הגיע לדרוש בעיר ובה תלמידי חכמים רבים, ומתנגדי המוסר העמידו מישהו שיסתור את דבריו. במהלך הפלפול הקשה השואל קושיא חזקה על היסוד של רבי ישראל. רבי ישראל חשב כמה דקות ואמר "אתה צודק" ונסתר מה שאמרת, וירד מהבמה. אחר כך הסביר לתלמידיו למה ארך לו כמה דקות לחשוב: "באמת מיד כששאל השואל היו לי 12 תירוצים להשיבו, ולשואל לא היה מה להשיב עליהם. אבל האמת היא שהתירוצים אינם נכונים והקושיא נכונה וסותרת את היסוד שאמרת. התחילה אצלי מלחמה חזקה - מצד אחד אם אודה שהיסוד לא נכון, תתמעט ההשפעה של לימוד המוסר, ואולי כדאי לומר את התירוצים והוא לא יוכל להפריכם. אך מאידך הרי זה לא אמת. חשבונות של רווחים רוחניים התרוצצו בקרבי עד שצעקתי על עצמי: 'ישראל, ישראל! אתה הרי בא ללמד מוסר, ומוסר מחייב להודות על האמת ולהגיד אתה צודק בלי חשבונות. תורה אמת! ולכן הודיתי לדבריו והפסקתי את הפלפול." כשהגיעו הדברים אל רבי יעקב יוסף שהיה מגיד בוויילנא והיה בתחילה ממתנגדי המוסר, אמר: "אם כך מוסר יכול לעשות מבן אדם" - והפך להיות מתלמידיו הגדולים של רבי ישראל.

עבר שם יהודי עשיר, בנקאי מקומי, ביקש
ממנו לקרוא לו את השלט. הבנקאי תמה: "איך
יהודי מסתובב בווינה בלי לדעת את השפה?"

כָּל הַמְקִיָּם אֶת הַתּוֹרָה מֵעֵינָי, סוּפוּ לְקִיָּמָה מֵעֵשֶׂר

סיפר מרא דארעא ישראל רבי יוסף חיים זוננפלד: מעשה ביהודי

הגיע לווינה וראה שלט גדול אך לא ידע לקרוא אותו כי לא הכיר את שפת המדינה. עבר שם יהודי עשיר, בנקאי מקומי, ביקש ממנו לקרוא לו את השלט. הבנקאי תמה: "איך יהודי מסתובב בווינה בלי לדעת את השפה?" אמר לו האורח: "אשאל אותך שתי שאלות ואחר כך אענה. הראשונה - את הבגדים שעליך, תפרת בעצמך?" ענה הבנקאי: "לא, אני לא יודע לתפור." "א"כ איך אתה לובש בגדים?" "הולך אני לחייט והוא תופר לי." "זה לא עולה כסף?" "בוודאי, אבל מה שאני מרוויח בשעה אחת, החייט לא מרוויח בשנה שלימה, לכן כדאי לי לעסוק במקצועי ואת הבגדים להזמין תמורת תשלום." שאלה שניה: "אתה יודע לבשל ולאפות?" "לא." "אז מה אתה אוכל?" "הולך לחנות וקונה את כל הדרוש." "זה לא יותר זול להכין בבית?" "ודאי, אבל אני בנקאי ומרוויח הרבה כסף." אמר הבנקאי: "עכשיו תענה לי איך אתה מסתובב בעיר בלי לדעת את השפה?" ענה לו: "כשם שאתה עוסק בבנקאות ואת הדברים האחרים אתה משיג על ידי אחרים תמורת תשלום, כך גם אני עסוק בדבר החשוב ביותר בעולם - אפילו יותר מבנקאות - לימוד התורה! 'כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים'. ואם אתקע ולא אדע לקרוא - תמיד יעבור איזה בנקאי מקומי נחמד שיתנדב להקריא לי את השלט!"...

התפלא הילד הקטן ואמר אבא לא יתכן
שנסעת לכל כך הרבה זמן ולא הבאת
כלום, ובשומעו זאת תיכף ומיד התעלף.

הַעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת, קוֹנֶה לוֹ פְּרָקְלִיט אֶחָד

מעשה היה בהרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זיע"א, שנסע פעם מביתו לזמן ממושך. כאשר שב לביתו קפצו עליו ילדיו הקטנים ושאלו אבא מה הבאת לנו, והוא שטרם הספיק לנוח מטלטולי הדרך ענה להם לא הבאתי כלום.

התפלא הילד הקטן ואמר אבא לא יתכן שנסעת לכל כך הרבה זמן ולא הבאת כלום, ובשומעו זאת תיכף ומיד התעלף.

כאשר העירו אותו מעלפונו שאלו אותו מה קרה לך שהתעלפת השיב ואמר כאשר שמעתי את הילד שואל אבא לא יתכן שנסעת לכל כך הרבה זמן ולא הבאת כלום, הבנתי שזה בדיוק מה שישאלו

אותי בשמים אחרי מאה ועשרים לא יתכן שנסעת לכל כך הרבה זמן ולא הבאת כלום. המחשבה הזו זעזעה אותי, עד שהתעלפתי מרוב פחד.

הרב מבריסק שאל: "הלא אמרתי לך שאביך צדק, למה אתה ממשיך לחפש?" ענה הילד תשובה חריפה ושובבה: "רבי, יש לי קל וחומר"

הוי גולה למקום תורה

רבי ישראל גרוסמן זצ"ל סיפר על אבי זקנו הגאון רבי אברהם אבלי קוסובסקי זצ"ל, שהיה רבה של ווילקוביסק ברוסיה ואח"כ התיישב בירושלים.

תקופה ארוכה הצליח להתהלך בצנעה, אבל "כל הבורח מן הכבוד הכבוד רודף אחריו". בסופו של דבר הגאון 'הזית רענן' רבי משה לייב מקוטנא זצ"ל, עמד על גדלותו ובקיאנותו בתורה והפציר בו לקבל עליו לכהן כאב"ד בבית דינו.

ומסופר: כשהיה בנו בן עשר ניגש לאביו לאחר תפילת שחרית ושאל בתמימות: "אבא, כמה פעמים מוזכר אביי בכל הש"ס?"

פני הסבא הרצינו והוא שקע בהרהורים. את ארוחת הבוקר כבר לא אכל באותו יום. הסבא החל לצעוד לאורכו ולרוחבו של בית המדרש, פניו בערו כאש וכל כולו היה בעולם אחר, צלל ושייט בים התלמוד. לאחר קרוב לשעתיים נעמד על מקומו, קרא לבנו יהושע ואמר כך וכך פעמים מוזכר שמו של אביי בכל הש"ס. הילד יהושע לקח עפרון ומחברת, נכנס לבית הכנסת והחל לבדוק מסכת אחר מסכת וציין כל פעם שמוזכר אביי. לאט לאט נצטברו על השולחן כמה מסכתות.

סמוך למנחה הגיע לבית הכנסת "השרף מבריסק" - הגאון רבי יהושע לייב דיסקין זצ"ל. כשראה את הילד יושב רכון על הגמרא ומסביבו ערימה גדולה של גמרות, ניגש אליו בקפידה והביע תרעומות על שחיבת הגמרות (בימים ההם ש"ס היה יקר ערך מאוד).

הילד הסביר שבשעות הבוקר שאל את אביו כמה פעמים מוזכר שם אביי בכל הש"ס, והאבא ענה לו, וכעת הוא בודק אם המספר נכון. הרב מבריסק שאל מה המספר שנקב האבא, ולשמע התשובה התיישב וחשב. לאחר זמן קצר ניגש לילד ואמר: "אביך קלע אל השערה ואמר את הסכום המדויק!"

הילד לא הביע התפעלות, חזר לעבודתו והוציא עוד גמרא מהארון. הרב מבריסק שאל: "הלא אמרתי לך שאביך צדק, למה אתה ממשיך לחפש?" ענה הילד תשובה חריפה ושובבה: "רבי, יש לי קל וחומר - אם לאבי לא האמנתי, מדוע לרב אאמין?"

הרב מבריסק צבט לילד על לחייו, חיך ואמר: "יש לי הצעה בשבילך - בחר איזה מסכתא שאתה רוצה ואני אגיד לך כמה פעמים מוזכר אביי במסכתא זו. אם תראה שכיוונתי נכון תוכל להקיש מכך על ידיעותי בשאר המסכתות." הצעת הפשרה מצאה חן בעיני הילד.

הצביע על מסכתא מסוימת, ותוך דקות ספורות קיבל תשובה מהרב. הילד בדק גמרא זו ונוכח בצדקותו של הרב מבריסק.

כשחזר, סבבו אותו אנשי העיר זעטל ושאלוהו: "נו, קופלה, מה הבאת מן העיר הגדולה גרודנא? וקופל עונה: "הבאתי משם שתי חבילות של מחרקה!"

התקן עצמך בפרוודור

הרב מפונביז' זצ"ל סיפר בשם מרנא ה'חפץ חיים' זצ"ל על מאורע מימי נעוריו בעיר מולדתו זעטל: היה בעיירה ברנש ושמו קופל - אדם בלתי מפוקח שתמיד היה ללצון בקרב תושבי העיר שהתקלסו בו.

פעם שמע קופל שבעיר הגדולה גרודנא נפתח בית חרושת לטבק, ולרגל טכס הפתיחה יחלקו חינם שתי חבילות מחרקה (סוג גרוע של טבק).

חשקה נפשו של קופל לקבל את המחרקה. אבל כיצד יגיע לגרודנא? כסף אין לו לקנות כרטיס נסיעה.

מה עשה? הלך ברגל! משך שלושה ימים הלך ושלושה ימים חזרה לעיירתו.

כשחזר, סבבו אותו אנשי העיר זעטל ושאלוהו: "נו, קופלה, מה הבאת מן העיר הגדולה גרודנא? וקופל עונה: "הבאתי משם שתי חבילות של מחרקה!" והעם מריע לקראתו בצחוק על מפעלו הגדול ועל השגו.

היה ה'חפץ חיים' מסיים את סיפורו: "המהלך מאוצר הנשמות עד עולמנו כאן הוא יותר הרבה מאלפי אלפים פרסאות, והוא בודאי גדול יותר מהמרחק שבין זעטל לגרודנא. והנה אחרי שהנשמה תחזור למקום מוצאה ותבוא לפני פמליא של מעלה - הרי ישאלו אותה: 'מה הבאת איתך משם?'"

לאכול לשובע ולבריאאות, הייתי נופל מעולף בצאתי לרחובה של עיר, מחמת ביזוי כבוד שמים המתחלל בראש חוצות. צריך הרבה כח כדי לעבוד את ה' למרות כל מה שקורה בחוץ".

פעם אחרת הפציר רבינו באחד מגדולי ראשי הישיבות בדורו, שיזנח את המנהג להימנע מאכילה כראוי: "עומדים אנו בימים שלפני עיקבתא דמשיחא", אמר לו רבינו, "זמנים לא פשוטים עומדים להגיע ומלחמה גדולה עוד תתנהל בעולם. עליכם להקפיד על מזון בריא, כי אתם צפויים להיות אחד מהגנרלים החשובים במלחמה הזאת".

רבינו החפץ חיים זיע"א, שכידוע היה 'חד בדרא' לא רק בגאונות, הלכה ומוסר, אלא גם ב'בין אדם לחברו', נוהג היה לשבח בפה מלא כל תבשיל או דבר מאכל שהוגש לפניו. לאחר שטעם מהתבשיל היה פונה לרבנית ומהלל אותו באוזניה, כשהוא אינו חוסך בפרטים ומדבר על רמת המליחות המדויקת, הבישול המושלם והתיבול המוצלח.

זצוק"ל: "בלומדי בישיבה קטנה של פוניבז' שפעלה בהיסודה בבנין לוס אנג'לס שבככר הישיבה, הייתי מביא יום יום ארוחת צהריים מבית אבות, לראש הישיבה שגר עדיין בכפר סבא, פעם שאלני על תוספת מסוימת מה היא... השבתי לו, דומני, שזה קישואים מבושלים שנתמעכו, והוספתי שזה טעים מאוד.

השיבני מיניה וביה: "הראית מימך דבר מאכל שאינו טעים?..."

מזון בריא לעבודת השם

נוהג היה מרנא החפץ חיים זיע"א להקפיד על ארוחות מסודרות, ואף היה מעורר על כך את תלמידיו ואת שומעי לקחו שייזהרו לאכול מזון בריא ומזין כדי שיהיה להם כח לעבודת ה'.

באחת הפעמים פגש רבינו את אחד מגדולי הדור, אשר שמע עליו כי נוהג הוא לסגף את עצמו ולמנוע מעצמו אכילה כדי שביעה. העיר לו רבינו על כך במתק לשונו, וציין "אלמלי הייתי מקפיד

המשך מעמוד 11 | הרב בנימין בירנצוויג

תוך מימיו לטבול בהם, גם שתה מן המים מלוא לוגמיו אחרי שברך עליהם בהתרגשות רבה כפי שעוד לא ברך מעולם 'שהכל נהיה בדברו', והוסיף אדמו"ר זיע"א כשחתם סיפור זה, הלואי ואזכה עוד פעם אחת ויחידה בחיים לברך ככה 'שהכל נהיה בדברו'.

זוהי קרבת אלוקים ברמה הגבוהה ביותר לקיים את המצוות שאדם דש בעקביו בכזו מסירות ורוממות גדולה בכל עת וזמן!! לחוש ולהרגיש בכל המצוות התדירות לנו כל יום, כי אין שכר ואין ערך כאן בעולם הזה לקיום כל מצוה אפילו פעם אחת! וזה יתן לנו את ההרגשים לחיות ופנימיות בעשיית כל מצוה כל יום, כאילו זה עתה הפעם הראשונה שאני מקיימה.

סיפר הגה"ח רבי שמואל אונסדארפער מחותנו של הרבי הקדוש מצאנז-קלויזנבורג זצ"ל, ששמע בעצמו מפי קדשו אחרי ימים רבים כי בהיותו כלוא במשך תשעה חדשים במחנה 'מיהלדארף פנימה', היה רואה תמיד מול עיניו פלג מים זבים שקלחו מעבר לגדר, ברם הגדר היתה מחושמלת היה מסוכן אפילו להתקרב אליה, הוא התפלל איפוא כל אותם הימים לקב"ה 'חנני אבא רחימא, רק עוד פעם יחידה בחיים לטבול במעין המטהר, חנני רק עוד פעם יחידה לברך 'שהכל' על מימיו החיים!!..."

כשהגיע רגע השחרור מהמחנה, בו ברגע שיצא לחרות, הזדרז האדמו"ר ופנה ראשונה במהירות אל הפלג החי ביער, וזינק אל

המשך מעמוד 13 | הרב אליהו שור

בטכניקות שונות ומשונות, שהצד השווה שבהם הוא שאני משתדל להכריח את גופי החלוש שיציית למוחי, שכלי ונשמתי לעשות ולקיים את המצוה בשלימות.

ולכך כשקרה פעם שבאמצע אמירת ברכת המזון, בהגיעי לברכת 'רחם נא' נרדמתי ונמנמתי חליפות, ועד שהתעוררתי כבר עבר זמן רב שהיה כבר נחשב להפסק, גמרתי אומר שמהיום והלאה אכריח את גופי לכוון בברכת המזון כולל בברכת רחם! כשלכך קיבלתי על עצמי קבלה חזקה ביותר שמני אותו היום ואילך הריני עומד בברכת המזון מברכת רחם עד לסיומו, כדי שח"ו לא ארדם בשום אופן באמצע הברכה, ואוכל לכוון בכל ברכת המזון בלא חשש מנמנום פתאומי או חלישות כח!"

נחום בקושי הצליח לבלוע את קריאת ההתפעלות שעמדה לבקוע מתוכו, בהבינו כיצד יהודי זקן בגיל תשעים ומעלה מחשב מחשבות ותחבולות כיצד לקיים את המצוות ביתר שלימות...

ל'רחם נא' היה רבי אלעזר קם מלוא קומתו, זוקף את איבריו ומיישרם, אחר החל להתנועע והמשיך לומר את ברכת המזון בהתלהבות ומתוך כוונה בעומדו עד לסוף ברכת המזון. והיה דבר זה לפלא ולהפלא בלב נחום בחוריני, שכן מה לעמידה בברכת המזון, שכשפוק חזי מאי עמא דבר, שיושבים כל עת אמירת ברכת המזון עד תומה.

זמן רב הסתובב נחום עם פליאתו, עד שבהגיע עת עידן חדותא אצל ר' אלעזר הרהיב עוז בנפשו ושטח את תמיהתו זו בפניו.

"אגלה לך את האמת", השיבו ר' אלעזר. "הן רואה אתה את זקני שכבר האפיר והלבין, כך גם כוחי חלש במקצת ובקושי הנני סוחב את עצמותי הדלות, אולם הנני משתדל לשמור ולעשות ולקיים את כל המצוות באהבה ומתוך שמחה. אולם לא אחת אינני מצליח לקיימם בשלימות בשל כוחי החלוש והדל, עובדה שמפריעה לי ביותר וגורמת לי לעיצבון הלב עד למאד.

אולם, הנני משתדל להתגבר על המכשולות שמונחים לפתחי

הבית היה מלא בבחורים, כך שהוכרחתי לעמוד ולשמוע את דברי החפץ חיים, וכך אמר מתוך עגמת נפש ועצבות גדולה: רבש"ע! אינני יודע מהיכן לוקחים כל כך הרבה כפירה בעולם. כל כך הרבה כפירה! והמשיך לשוחח בענין זה.

כששמע את דבריו אחד מראשי הישיבה שישב בשולחן, דומני שהיה זה רבי משה לנדינסקי זצ"ל, השיב ואמר: מה הוא הפלא? הלא משה רבינו עלה לשמים לארבעים יום בלבד, מיד לאחר מעמד הר סיני, והנה כבר עשו עם ישראל את העגל! הרי שבועות אחדים קודם לכן היו במדרגה של "ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי במראות הנבואה", ואפילו עוברים במעי אמן פתחו פיהם בשירה "זה אלי ואנוהו", וכעבור ארבעים יום בלבד ממעמד הר סיני עשו עגל, האם אנו יכולים להשיג זאת? שאל ראש הישיבה את החפץ חיים.

והמשיך - היום אנו כבר רחוקים הרבה יותר ממרחק של ארבעים יום ממעמד הר סיני... אנו במרחק של אלפי שנים מאותה התגלות אלקית של "אנכי ה' אלקיך" שהיתה לעיני כל ישראל בהר סיני, וככל שמתרחקים הדורות הרי שהאמונה נחלשת יותר ויותר. זו הסיבה והתשובה מהיכן נלקחת כל כך הרבה כפירה, סיים ראש הישיבה את דבריו.

אוי! - קרא החפץ חיים לכששמע את הדברים - אוי! הרי אתה כל כך מליץ טוב על כלל ישראל! לך בכוחך זה ותציל את העולם...".

צער בעלי חיים מהתורה, וגם שמירת פיקדון של חברו, וגם משום שביתת בהמה ואיסורי שבת התלויים בזה.

ביום ראשון כשהרוכל חזר לקח את הבהמה, הוא התחיל לבחון את הרוכל אם הוא יודע הלכות שבת, כיצד לטפל בחמור. הרוכל הפתיע אותו והוא השיב לו על כל השאלות תשובות נכונות על פי הדין כמו שלימדו אותו.

הרב שמח שמחה גדולה ואמר אשריך עיר הקודש אפילו חמרים שבך יודעי תורה הם, וקרא על רוכל זה את הפסוק 'רוכבי אתונות צחורות יושבי על מדין' (שופטים ה י), למה רוכבת אתונות הם צחורות, משום שהם יושבי על מדין.

אוי! - קרא החפץ חיים לכששמע את הדברים - אוי! הרי אתה כל כך מליץ טוב על כלל ישראל! לך בכוחך זה ותציל את העולם...".

"וְאַתְּנַפֵּל לְפָנָי ה' (ט כה)

בספר הנפלא 'מאיר עיני ישראל' מסופר שבאחת משבתות הקודש לפנות ערב - מספר הרב לייזרובסקי - נכנסתי לבית החפץ חיים, לשמיעת שיחתו הקבועה שהיה נושא בשעה זו מדי שבת בשבתו. לידו ישבו שני ראשי הישיבה, רבי נפתלי טרופ ורבי משה לנדינסקי [וכשהרב לייזרובסקי מזכיר את שמותיהם גופו רותת מחרדת הקודש].

עבודה זרה ולא תחנם

אטרקציות, אתרי תיירות, מוזיאונים - יש לברר שלא מצוי שם פסלי עבודה זרה, מזבחות, או סמלים בעייתיים. לא להשתתף בטקסים/סידורים סביב מקומות כאלה, ולא להביע הערכה לאתר עבודה זרה.

דיני ממונות

בכל רכישה, הזמנה, כניסה לאתרים, לינה וכו' - להקפיד על כללי הגינות, תשלום בזמן, והימנעות מגזל. נזקים בצ'ימר/ציוד - לא להקל ראש; לברר מראש אחריות ותשלום.

דיני קריעה בראיית ירושלים והמקדש

בכניסה לירושלים, להר הבית, לכותל - לבדוק האם חל חיוב קריעה, ומהו המקום המדויק. לברר מראש את הנוסח ואת אופן הקריעה הראוי.

הלכות לכהנים בטיולים

כהן ישים לב לכל מסלול - להתרחק מבתי קברות, עצים הסוככים על קברים, מנהרות או כבישים הבנויים על קברים. גם כהן קטן לא להכניס למקומות טומאה.

וכן בנסיעה, במטוס, או ברכבת - לבדוק שלא עובר במקומות טמאים או על קבר, או ליד חולים מסוכנים. להתרחק ממקום טומאה לפחות 4 אמות (2 מטר), אלא אם כן יש מחיצה ברורה.

קביעות עיתים לתורה

בימי נופש וטיול - לשים לב שלא יעברו ימים בלא קביעות, ללמוד אפילו מעט, ולא להקל ראש בזמני בין הזמנים. לנצל את הנסיעות והשהות המשותפת ללימוד קצר/חזרה על משניות/תהילים.

ארץ העמים

בנסיעה לחו"ל - יש לברר מראש את כללי הכשרות, טבילת כלים, שבת, ייחוד, תחום שבת, וכללי נוהג המקום. לא לסמוך על מידע חלקי; לברר כל פרט מראש.

טלפונים נחוצים ליוצאים לחופשה

לשמור מספרי טלפון של מוקדי הלכה, -עירוב- ערלה- מקואות- שבת- מוקדי רפואה, וטלפוני חירום מקומיים - במקום נגיש.

נושאי הלימוד ב'דף יומי בהלכה'

מותר להאכיל דגי נוי בשבת? ומה לגבי השלכת פסולת מאכל לפח אשפה בו מצויים חתולים?

בעלי חיים שמזונותיהם מצויים להם בחוצות, כגון חתולים, ויונים שאינן מבוקשות, אסרו חכמינו ז"ל להניח לפניהם מזון בשבת ולהאכילם, אף כשמדובר בבעלי חיים שבבעלותו, מפני שזו טרחה יתרה. אולם, מותר להניח מזון במקום שבעלי חיים אלו משוטטים בו, כאשר אין כוונה להאכילם, ולכן מותר להניח פסולת של מאכלים במקום המיועד לאשפה, גם כאשר חתולים נמצאים שם ויאכלוהו. ויתרה מזו, כתב האשל אברהם מבוטשאטש, שדבר הראוי למזון בעלי חיים ויש בכונת האדם להשליכו לאשפה, מותר להניחו אף לפני בעלי חיים הנמצאים במקום אחר [כאשר הדבר

אינו כרוך בטרחה נוספת].

ובעלי חיים שמזונותיהם אינם מצויים להם ותזונתם מוטלת על בעליהם, כגון תרנגולים, מותר לבעליהם להאכילם בשבת, ויתכן שמותר גם לכל אדם מישראל להאכיל בעלי חיים השייכים לישראל. וכן דגי נוי, הורו הגרש"ז אויערבך זצ"ל והגר"ח קניבסקי זצ"ל, שמותר להאכילם בשבת. אולם, בשעת ההאכלה צריך להזהר שלא להזיז אפילו אחד מאבריו של בעל החיים, משום שהוא מוקצה, ואם אין כוונתו להזיזו אלא שתוחב לפיו מאכל ועל ידי זה הוא מתנועע, הרי זה 'טלטול מן הצד' ומותר. ואם כדי להאכילו מוכרח להזיזו, ובמידה ולא יאכל יהיה הדבר כרוך בצער בעלי חיים ובהפסד כספי, מותר להזיזו כפי הנדרש.

ובעל חיים שמזונותיו מצויים לו, אבל הורגל לאכול מזון שהאדם מניח לפניו, ולכן אינו רגיל לשוטט במקומות אחרים ואם לא יניחו לפניו מזון כהרגלו ישאר רעב, כתב הכף החיים, שמותר להניח לפניו מזון כדי למנוע ממנו צער. והערוך השולחן כתב עוד, שכל בעל חיים, ואף של הפקר, אשר ידוע כי הוא רעב ומזונו אינו מצוי לו בשעה זו, מותר להניח לפניו מזון כדי למנוע ממנו צער, וככתוב: "וְרַחֲמֵינוּ עַל כָּל מַעֲשָׂיו". והחזון איש כתב, שאף בעל חיים שמזונו מצוי לו, אלא שהוא תאב למזון מסוים שאינו מצוי לו, וכגון חתול שתאב לשְׁמָנָה, המקל להניח לפניו מזון מסוים זה יש לו על מי לסמוך.

להזמין גוי לסעודות שבת, ולהבדיל יהודי שאינו שומר מצוות לסעודת יום טוב

מלאכת 'אוכל נפש' ביום טוב, לא הותרה לצרכיו של גוי. מסיבה זו, אסרו חכמים להזמין גוי לסעודה ביום טוב, מחשש שיבשלו במיוחד עבורו, ויעברו בכך על איסור מלאכה ביום טוב, אולם, מותר לשלוח לביתו אוכל שהוכן לצורך ישראל, וכן מותר להציע [ללא הפצרה] לגוי שכבר הזדמן לביתו, לאכול. ובשבת, מותר אף להזמין את הגוי לסעודה, כיון שאין חשש שיבשלו עבורו, שהרי הבישול אסור בשבת; ומותר אף לטרוח בהגשת המאכלים לפניו, מפני 'דרכי שלום', וכדרך שאמרו חכמינו ז"ל שמפרנסים את עניי הגויים יחד עם עניי ישראל מפני דרכי שלום.

ויהודי המחלל שבת בפרהסייה, דינו כגוי, שאסור להזמין לסעודת יום טוב. אולם, 'תינוק שנשבה', דהיינו, יהודי שגדל בסביבה המנותקת משמירת המצוות ואינו יודע מאומה על אודותן, מותר להזמין. והחילונים שבזמננו - לדעת האגרות משה, השבט הלוי, הגרש"ז אויערבך זצ"ל והגר"נ קרליץ זצ"ל, אין דינם כ'תינוק שנשבה', ובפרט בארץ ישראל, בה החילונים גדלים הסביבה אינה מנותקת לחלוטין משמירת המצוות; אך הוסיף הגרש"ז אויערבך זצ"ל, שמחלל שבת הנמצא במצב של התקרבות לשמירת מצוות ניתן להקל ולהזמין. ברם, יוצאי רוסיה וכדומה,

שגדלו בסביבה מנותקת לחלוטין משמירת המצוות, דעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל והגרי"ש אלישיב זצ"ל שנחשבים כתינוק שנשבה, ומותר להזמין לסעודת יום טוב.

ומי שיש בבעלותו בין מלון שמתארחים בו ביום טוב גויים או יהודים המחללים שבת בפרהסייה, כתב הגר"מ שטרנבוך שליט"א בשם הקהילות יעקב, שיש כמה צדדים להקל בדבר. ולמעשה, יש לשאול שאלת חכם.

האם מותר לאפשר לעובד זר להוציא חפצים לרשות הרבים בשבת? והאם מותר לגמ"ח תרופות לספק תרופה לגוי בשבת?

אסור לאפשר לגוי להוציא חפצים של ישראל מרשותו של ישראל לרשות הרבים, בשבת, כאשר יש סבירות שעוברים ושבים יראוהו; מחשש שהרואים יסברו כי עושה זאת בשליחותו של ישראל. וכל שכן שאסור להניח את החפץ ביד הגוי, מחשש להשתתפות ישראל במלאכת ה'הוצאה' הנעשית על ידי הגוי. אולם, מותר לאפשר לגוי להוציא חפצים שלו, ויש אוסרים להניחם לפני הגוי על דעת שיוציאם, וכל שכן להניחם בידו. וחפץ שאין סבירות שהגוי יוציא מרשות ישראל, כגון מאכל בכמות המיועדת לאכילה מיידית במקום, מותר אף להניחו ביד הגוי.

ובנוגע לרשות הרבים שבזמננו, שלדעת פוסקים רבים אינה רשות הרבים אלא מדרבנן, יתכן שיש להקל בחלק מהדינים הנ"ל. וכן במקרה שיש בדבר חשש לגרימת שנאה, ניתן להקל בכך ברשות הרבים דרבנן. ודוגמה לדבר: גוי שחלה וזקוק לתרופה הנמצאת בביתו של ישראל, ואינו יכול לבוא לביתו של ישראל ומבקש שישלחו לו את התרופה על ידי גוי אחר, ומאידך, לא ניתן לסרב לבקשתו בתואנה ששבת היום, כיון שידוע לגויים שישראל מחללים את השבת לצורך חולה, ואם יסרב הישראל לבקשתו יגרום הדבר לשנאה. וכמו כן, ניתן להקל בכך - ברשות הרבים דרבנן - לצורך מצוה. ובכל מקרה, אין למסור את החפץ לידי הגוי, מחשש להשתתפות הישראל במלאכת ה'הוצאה' של הגוי, אלא יש להניחו לפני הגוי והוא יטלנו.

האם מותר להכנס לחדר במלון שנפתח בשבת באמצעות כרטיס מגנטי? והאם מותר לנסוע במוצאי שבת באוטובוס של ישראל שיצא לדרכו בשבת?

גוי שעשה בשבת מלאכה דאורייתא עבור ישראל, אף אם עשאה לתועלת עצמו וללא ציווי של ישראל, וכגון שליקט ירקות מגינתו כדי למוכרם לישראל - אסור לישראל להנות מהמלאכה בשבת, ואף במוצאי שבת עד 'כדי שיעשה', דהיינו, עד שיחלוף זמן המספיק לעשיית המלאכה באופן שבו עשאה הגוי. ואיסור זה הוא לכל ישראל, ולא רק למי שהמלאכה נעשתה עבורו. וטעם האיסור - כדי שלא יהנה ישראל

ממלאכה שנעשתה עבור ישראל בשבת; וכן משום שאיסור 'אמירה לגוי' לעשות מלאכה בשבת, אינו תמור דיו בעיני המון העם, ואם היה מותר להנות מהמלאכה בשבת או מיד במוצאי שבת, היו נכשלים באמירה לגוי לעשות מלאכה, כדי שיוכלו להנות ממנה בשבת או מיד במוצאי שבת. ונחלקו פוסקי זמננו בנוגע לדלת שנפתחה באמצעות מפתח שהובא על ידי גוי מרשות הרבים לרשות היחיד: לדעת האגרות משה, השימוש בפתח הוא הנאה ממלאכת הגוי, ואסור בשבת; לדעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל, לא אסרו אלא הנאה מגוף החפץ שנעשתה בו המלאכה, ובנדוננו לא נעשתה מלאכה בפתיחת הפתח אלא בהבאת המפתח, ולכן מותר להשתמש בפתח. ולדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל, אף אם פעולת הפתיחה עצמה היתה על ידי עשיית מלאכה - וכגון שהגוי פתח אותה באמצעות כרטיס מגנטי, וכמצוי בזמננו בחדרי המלונות - מותר להשתמש בפתח, משום שאין זה אלא כהסרת המניעה להיכנס בפתח ואין זה נחשב שהישראל נהנה ישירות מגוף המלאכה.

וכאמור, גוי שעשה מלאכה בשבת עבור ישראל, אסור לכל ישראל להנות מהמלאכה עד 'כדי שיעשה' במוצאי שבת, ואם עשה את מלאכה עבור עצמו, [בדרך כלל] מותר לישראל להנות ממנה אף בשבת. וישראל שעשה מלאכה בשבת במזיד, אסור להנות ממנה בשבת, אבל במוצאי שבת מותר להנות ממנה מיד. ודנו הפוסקים בנוגע לישראל שאינו שומר תורה ומצוות - האם דינו לענין זה כיהודים או כגוי; וכשעשה מלאכה עבור ישראל - האם איסור ההנאה הוא עד מוצאי שבת, עד 'כדי שיעשה', או אף לעולם. ואחת השאלות שנדונו בהקשר זה היא, האם מותר לישראל לנסוע באוטובוס הנהוג בידי ישראל מחלל שבת, שיצא לדרכו בשבת; ולמעשה, לדעת השבט הלוי והגר"נ קרליץ זצ"ל, אסור לנסוע בו, ולדעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל, ההיתר אינו ברור, אך אף אם הדבר מותר יש בו משום ביזוי כבוד השבת.

"אפשר להתרפק על הישגי העבר, ויש על מה! אבל אם אנחנו רוצים להיות נאמנים לדרך של 'דרשו', המטרה שלנו שלא יהיה יהודי שלא ידע הלכה וזה כבר היה... בימי חזקיהו"

הרה"ג רבי יהודה זונדל וולס שליט"א, ראש חבורות 'דרשו בכולל' ור"מ בשיבת 'אור לישרים' ו'תורת חיים', מספר על ההזדמנות המיוחדת של כל יהודי באשר הוא, להצטרף למסלול המלגות במבחן הכניסה הקרוב לתוכנית 'הדף היומי בהלכה'

של סנחריב מפני שמנו של חזקיהו שהיה דולק בבתי כנסיות ובתי מדרשות".

"המהרש"א מדגיש שם, שגם כלפי עמי הארץ הכוונה שידעו הלכה (איסור והיתר) "כלומר, המצב שבו כל עם ישראל יודע הלכה שזה המדרגה היותר גבוהה של עסק התורה זה המצב שבו אף אחד מהאויבים הקמים עלינו לכלותינו לא יוכל לגעת בנו לרעה. ולכן המטרה של 'דרשו' שלא יהיה יהודי שאינו יודע הלכה, זה מצב שיש לו היתכנות מוחשית - עם ישראל כבר היה במצב הזה פעם אחת, ויהיה בו פעם נוספת בעז"ה".

כדוגמה למהפכה האדירה הזאת שכבר יצאה לדרך ונמצאת בעיצומה, מביא הרב ולס את חלק ד' שבמשנה ברורה. "לפני שנוסדה תוכנית 'הדף היומי בהלכה', יכולת לקחת סט משנה ברורה שעומד בבית הכנסת שנים רבות וכך ד' נראה כמו חדש, כמדומה שמזמן חיבור המשנה ברורה, לפני כמאה שנה, לא היו כל כך הרבה לומדי הלכות עירובין הלכה למעשה.

"היום המצב שונה לחלוטין, במחזור הקודם של 'הדף היומי בהלכה' נבחנו אצלנו ב'דרשו' יותר מעשרת אלפים יהודים על כרך ד'! מספר הלומדים שאינם נבחנים גדול הרבה יותר כמובן, ואנחנו צופים שבמחזור הנוכחי, המספר יהיה גבוה פי כמה וכמה בעז"ה. בפרט כעת בסיום מסכת עירובין בלימוד 'עמוד היומי', מה יותר מתאים מללמוד עירובין הלכה למעשה אחר לימוד הסוגיות בגמרא.

"זה הזמן להצטרף, במועד הכניסה הקרוב, שיתקיים ב"א אלול, היום בו מתחילים סימן שכ"ח ואילך, ובכך להיכנס למסלול המלגות. כל מי שרוצה באמת ללמוד הלכה ולדעת הלכה, חייב להצטרף אלינו, כי הוכח רבבות פעמים, שהדרך הטוב ביותר לדעת הלכה - זה על ידי לימוד 'הדף היומי בהלכה'".

יעקב א. לוסיגמן

לא קלה היתה ראשית הדרך של ראש חבורות 'דרשו בכולל' הרה"ג רבי יהודה זונדל וולס שליט"א, ר"מ בשיבת 'אור לישרים' ו'תורת חיים', כשיצאה לדרך תוכנית 'דרשו בכולל' ללימוד 'הדף היומי בהלכה' בכוללי האברכים ובישיבות, לפני כשני עשורים. הרעיון היה חדשני. לימוד משנה ברורה לפי סדר לימוד יומי, היה זה רעיון לא מוכר בכלל. להכניס לתוך סדר היום של אברכים תלמידי חכמים לימוד קבוע של הלכה לפי סדר המשנה ברורה... אבל את השינוי שהתחולל מאז קשה לתאר במילים, עם קרוב לאלף כוללים וישיבות שבהם הלימוד הזה הוא חלק בלתי נפרד מסדר היום של האברכים הנבחנים בכולל ובישיבה מידי חודש בחודשו. "אפשר להתרפק על הישגי העבר, ויש על מה! אבל אם אנחנו רוצים להיות נאמנים לדרך של 'דרשו', המטרה שלנו שלא יהיה יהודי שלא ידע הלכה. אנחנו צריכים לדבר על ההווה המייצר את העתיד בסייעתא דשמיא.

"יש פה הזדמנות מאוד מיוחדת, אחרי תקופה ארוכה מאוד שבה הכניסה למסלול המלגות היתה סגורה, ולומד חדש שרצה להצטרף לתוכנית יכול היה ללמוד ולהיבחן, אבל לא לקבל מלגה - המבחן הקרוב יהיה 'מבחן כניסה', שיאפשר לכל יהודי באשר הוא להצטרף למסלול המלגות."

הרב וולס מצטט את הגמרא במסכת סנהדרין שמספרת על כך שבתקופתו של חזקיהו המלך לא מצאו עם הארץ אחד מן ועד באר שבע! לא היו איש ואשה, תינוק ותינוקת שלא היו בקיאים בהלכות טומאה טהרה!!! ולא זו בלבד, אלא שבזכות כך, הדף הקב"ה את המתקפה הגדולה של סנחריב מלך אשור שבא עם 185 אלף ראשי גייסות, והם מתו כולם בלילה אחד. "חובל עול

גליון 694
שנה י"ד תשפ"ה

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל

232222222222

סיפורי חז"ל

מלומד בנסיים פעם

פעם אחת גזרה מלכות גזרה על ישראל שלא ישמרו את השבת, ושלא ימולו את בניהם. הלך ר' ראובן בן אסטרוכלי והסתפר כמותם והלך וישב עמם. אמר להם, מי שיש לו אויב יעני או יעשיר? אמרו לו יעני, אמר להם, אם כן לא יעשו מלאכה בשבת כדי שיהיו עניים. אמרו יפה אמרת, ובטלו את הגזרה. חזר ואמר להם, מי שיש לו אויב יכחיש או יבריא? אמרו יכחיש, אמר להם, אם כן ימולו בניהם לשמונה ימים כדי שיכחישו. אמרו יפה אמרת ובטלו את הגזרה, אחר כך הכירו בו שהוא יהודי, והחזירו את הגזרה. אמרו רבותינו מי ילך ויבטל את הגזרה? ילך רבי שמעון בר יוחאי שהוא מלומד בנסיים. הלך ר' שמעון, בדרך יצא לקראתו שד אחד, אמר ר' שמעון, שפחה של בית אבא הגר המצרית, נודמן לה מלאך שלוש פעמים, אני אפילו לא פעם אחת, יבוא הנס מכל מקום. קדם השד ונכנס בביתו של הקיסר ונשתגעה. כשהגיע ר' שמעון לבית הקיסר, צוה על השד לצאת, יצא השד והלך. אמר הקיסר לר' שמעון, שאל כל מה שאתה רוצה, נכנס ר' שמעון לבית גנזיו של הקיסר, ומצא את האיגרת שכתובה בה אותה גזרה, נטלה וקרעה, באותה שעה נתבטלה הגזרה.

(לפי מעילה י"ז)

פרשת השבוע

הכומר, אולם הנני להשיב לך מתוך מקצועי, כי הנה מור אבי עליו השלום שהיה גם כן עגלון, ציווני לפני מותו, שאם יבוא אלי בן אדם להציע לי להחליף סוסו בסוסי, ויתן לי גם כן סכום מסויים של זהובים, שלא אחליפנו ולא אמירנו, כי למה לו לתת לי גם כן זהובים מלבד סוסו תמורת סוסי, אם לא שיש בסוסו מחלה ממארת מסוכנת, אלא שלא נראית לעין. ואותו הדבר הנני להשיבך, אם לא שבעולם הבא של הנוצרים יש שם איזה סכנות ו"מחלות ממאירות, למה לך להוסיף על הבטחתך בעולם הבא גם כן של זהובים ופרנסה תמורת עולם הבא של היהודים. פני הכומר חפו והשרים והמלך שמחו לאידו, צוה המלך ופטרורו ליהודי עם מתנות יקרות. וזה שאמר הכתוב ובבהמתך, אף בבהמין שלך, אף יהודי פשוט ידע להשיב תשובה ניצחת כדת.

(בשם הרה"ק הראשל"צ הגר"ע יוסף זיע"א)

ברוך תהיה מכל העמים לא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך (ז' - י"ד) במדרש מובא הסבר על "ובבהמתך" שאפילו בבהמין שלך העגלונים יהיו פיקחים וידעו מה להשיב לאפיקורוס. ומסופר על הרה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זיע"א, שפעם טען הכומר בפני המלך והשרים, שאמנם בוויכוחים עם רבי יהונתן ידו של הרב על העליונה, אך אין זאת אלא מפני חריפות שכלו, אבל אם נשאל יהודי מן השוק, ונוכיח לו שאמונת הנוצרים נכונה יותר, הוא ישתכנע בנקל. צוה המלך להביא את היהודי הראשון שיעבור ליד ארמונו. כאשר עבר עגלון אחד, עצרוהו השוטרים והביאוהו לפני המלך. פנה אליו הכומר ואמר לו, ראה, אני מבטיח לתת לך את ארנק הזהובים שבידי, וגם אני מבטיח לתת פרנסתך כריוח, ומעל הכל אני ערב לך שתלך לעולם הבא של הנוצרים, וזאת בתנאי שתמיר את דתך. פקד עליו המלך להשיב כאשר עם לבבו, ובראות העגלון את רבי יהונתן, התאווש וענה, אינני משכיל להתווכח עם

זמני השבת

זמני יציאת השבת
ירושלים: 8:00 ת"א: 8:03 ר"ת: 8:36

פרשת עקב

זמני כניסת השבת
ירושלים: 7:47 ת"א: 7:02

הרש"ש בהליכתו לעבר שריד בית מקדשנו, הסכנה האורבת לו שם ממנו והלאה, אין הוא ירא משום אדם, בטחונו הוא שם בהקב"ה. כך בפשטות חמק מבית מדרשו והלך יחידי לכותל, דמותו כמלאך השרת בגלימה שיורדת על פי מדותיו ברוב הדרה, חולף הוא על פני בתי הישמעאלים, הוא חולץ את נעליו, לובש שק ומתפלש בעפר, אוי, אוי לי, אוי לי, זעקות אלו שיצאו מקירות ליבו והבכיה הגדולה שבכה פילחו את חלל האויר.

קולו זיעזע את קירות הבתים והיה בוקע ומרקיע שחקים, מבוהלים, מבולבלים והמומים קמו הישמעאלים ממטותיהם להשקיף מבעד החלון, ולראות מיהו האיש המשמיע את הקול האיום והנורא הזה שמפריע את שנתם. הציצו וראו פני יהודי שמעולם לא ראוהו, יושב ומשתטח על הרצפה, ראשו צמוד לקרקע שופך דמעות כמים, ומדי פעם פורצת מלבו אנחה עמוקה השוברת כל לב. לא ידעו ערלים אלו כי ניצב מול הכותל אחד מן השרפים הקדושים אשר ה' מעיד עליו, "אש אוכלת הוא". "סתום את פיך יהודי", הופנו אליו קולות הרשעים מבעד לחלונות, "ולא רע ומר יהיה סופך". רבינו הקדוש אינו כאן, כולו דבוק ושקוע בענייני הקדושים, מרומם הוא מכל, מחשבותיו נתונות מעלה מעלה, מנותק הוא כרגע מהעולם הזה, כל תיבה וכל אות יודע רבינו לאן היא רומזת בעולמות עליונים, ושם עתה אחוזים שרעפיו ונתונות מחשבותיו. אחר שגמר את עבודתו בקודש, חזר אל היכלו בישיבת "בית א-ל" והדממה שבה אל רחבת הכותל.

אך מנוחת הערלים הללו לא שבה אליהם, אין הם מבינים כיצד הופרעה שנתם, ובכלל, איך יכול יהודי להעזי פניו ולעשות כדבר הזה? בודאי שאין לעבור על כך בשתיקה. כך החלה תסיסה בין הגויים נגד רבינו, ותאוות נקם בערה בם ואמרו שיש לחסלו מיד. על פי גזר דין זה התארגנו השכנים מבעוד יום, ושכרו קבוצת בריונים שכירי חרב חמושים בחרבות ובסכינים חדים לעשות נקמה ברבינו.

למחרת מעט קודם חצות מתעורר רבינו הרש"ש, טובל את גופו הטהור במקוה טהרה, מוסיף קדושה על קדושתו, ופניו מועדות לכותל המערבי. קל לנחש את אשר זוממים בריונים אלו, הם כבר משקיעת החמה אורבים לו. אוי, רק שיעבור היהודי הזה ונחסל אותו כמתוכנן ונלך לבתינו לישון בנחת כמו בימים שעברו, חשבו הבריונים, כל אחד מהם רוצה להיות הראשון שיתקע את החרב בבטנו של יהודי זה. הרגע הגיע, הבריונים עצרו נשימתם, ועוד רגע יתנפלו עליו, ישפכו את דמו ויבתרו אותו לגזרים כפי המתוכנן.

מה קרה לבריונים שביקשו לפגוע ברש"ש הקדוש

סיפור זה קרא לפני קרוב לשלוש מאה שנים. בעיר הקודש ירושלים השמש שקעה לה מזמן, ועלטה גדולה ירדה על הארץ במבואות העיר הצרים שורר שקט החנויות סגורות ובעליהן כבר מזמן שקועים חכמי הקבלה שקמו עתה משנתם בוריוות לא מאבדים אף רגע אחד משעת רצון זו ופניהם לבית מדרש "בית א-ל" ואילו לגבי הישמעאלים יתרה מזו אלה הישנים על מטותיהם, מי זה ואיזה הוא אשר יעז להפריע את שנתם, הרי הוא מסכן את חייו, שאם יקצוף הישמעאלי על היהודי, מי ימנע בעדו מלהכותו מכת מוות? ובנוסף לכך יתבע אותו למשפט. כזה היה אז מצבם של יהודי ירושלים.

מעט קודם נקודת חצות לילה, שעה שהאפלה בתוקפה, מתעורר האדם ענק שבענקים המופרש מכל תענוגות חיי העולם הזה, איש המורם מעם אשר כל כולו שקוע בעולמות עליונים, קודש קודשים, ורק דאגה אתת מקננת בלבו, משיצא לאוויר העולם ועד יומו האחרון, מדוע משיח בן דוד לא בא? אנחה שוברת כל לב נאנח עתה רבינו הרש"ש הרה"ק רבי שלום שרעבי זיע"א, אוי אוי גלות השכינה אמא שלנו, השכינה בגלות, אוי אוי עוונותינו הטו אלה ופשעינו האריכו קצנו, אמא מושלכת בעפר ואין איש שם לב, אוי לי על צערו של משיח, אוי לי בכך שחרב מקדשנו ושמם היכלנו, אנחות אלו נשמעו מחדרו של רבינו בכל חצות לילה בשעה שקם ממטתו.

כך חכמי הקבלה היודעים יותר מכל אדם אחר מהי השכינה הקדושה, מה ערכה ומה מצבה, ברגעים אלו קשה לתאר את גודל כאבם בהיכל הקודש "בית א-ל", בין כתלים אלו הספוגים קדושה עילאית, קדושי עליון אלו חולצים נעליהם, יושבים על הארץ לבושי שק ואפר, בוכים ומקוננים על גלות השכינה, בקול מר וכואב מתחילים את סדר תיקון חצות "על נהרות בבל" וכו' "אלוקים באו גוים בנחלתך טמאו את היכל קדשך". רבינו הקדוש אין הוא רוצה לומר את תקון חצות בין כתלי בית המדרש "בית א-ל", הוא רוצה לומר את התיקון ליד בית המקדש הגדול, בכותל המערבי שריד המקדש, שמשם לא זזה השכינה מאז חורבנו של הבית, כן, שם ראוי לערוך קינה גדולה היוצאת מעומק הלב.

יודע רבינו שאמירת תקון חצות כפי שהוא מתכוון לומר היא סכנת נפשות בעבורו, אוי מתי יבנה בית המקדש? ממלמל

צישל ונמשל

שיסתפק האדם במה שיש לו, ויודה לה' יתברך מעשה במלך אחד שבנה במרכז העיר ארמון מפואר מרהיב עין. וסביבו נטע גן נפלא ובו עצי פרי ושושנים ופרחים וריחות נעימים נודפים ממנו. וקבע שלט קטן ליד הגן וכתב עליו את הדברים הבאים: "הארמון והגן ינתנו במתנה על ידי המלך לאדם השמח בחלק. עברו אנשים רבים על יד הארמון וכאשר קראו את הנכתב בשלט, חשבו כל אחד לעצמו, בוודאי לא בשבילי יהיה הארמון הזה, כי מי שיש לו מנה רוצה מאתיים ואינו שמח בחלקו. והנה עבר שם אדם עשיר ונכבד, שזכה לעושר וכבוד ולמשפחה מפוארת, והוא מדושן עונג ומאושר בכל ענייניו, וראה את השלט ויאמר בלבו: הלא למי כל חמדת ישראל אם לא בשבילי, ונטול רשות ונכנס אל המלך, ויפן אל המלך ויאמר לו: הנה חנני ה' ויש לי כל טוב, ואני שמח בחלקי, ועליך המלך, לקיים מוצא שפתיך ולתת לי את הארמון והגן כמו שהתחייבת לתת למי שמח בחלקו. ויאמר לו המלך: שוטה שבעולם, אם אתה באמת שמח בחלקך כאשר דיברת, למה לטשת עינך על ארמוני והגן אשר סביבו, והלא די לך במה שיש לך, ולמה תחמוד את אשר לרעך?

והנמשל: מכאן מוסר השכל שיסתפק האדם במה שיש לו, ויודה לה' יתברך על כל אשר חננו, שיוכל לעבוד בו את ה' וללמוד תורתו בהשקט ובטח.

(ענף עץ אבות רל"ג)

הרש"ש הקדוש מתקרב אליהם, לא מביט ימינה ולא שמאלה, כולו אחוז מחשבות עילאיות, עובר ביניהם ומגיע אל הכותל כביום אתמול, חולץ מנעליו, יושב על הרצפה ומתחיל לקנן על גלות השכינה בצעקות נוראות ובבכיות כיום אתמול. השכנים הזדעזעו מהרעש שעשה רבינו הרש"ש, והתפלאו, הרי הבריונים היו צריכים להרוג אותו, כיצד מעלו אלו בתפקידם.

מיד עם בוקר רצו לחפש את הבריונים, כדי להענישם על שמעלו בתפקידם. ופתאום ראו את הבריונים עומדים בסמטה, כשידיהם מורמות למעלה, וכל אחד סכיניו בידו, והם עומדים דוממים כאבן וחיוורים כסיד, ואינם יכולים לזוז ממקומם, או להוציא מילה מפייהם. ידיעה זו התפשטה במהירות הבוק, ואנשי ירושלים מכל קצותיה, יהודים ולהבדיל ערבים התאספו לראות את המחזה המוזר הזה. רק בני משפחותיהם וקרובי רשעים אלו, התרוצצו אנה ואנה לחפש ולמצוא את איש האלוקים הנורא הזה, אשר בגללו באה אליהם כל הרעה הזאת. היכן הוא היהודי הזה, היכן נמצא אותו וננשק את כפות ידיו ורגליו, לבקש סליחתו למען ישובו הבנים לקדמותם, עתה ידענו מי האיש אשר התנכלנו לו להמיתו.

רבינו הרש"ש שהגיע לאוזניו השמועה על הבריונים, יצא אל מקום האירוע, ומיד נפלו קרובי הבריונים האלו, ונישקו את רגלי רבינו הרש"ש שיסלח להם, הוא ניגש לבריונים ושאל באוזניהם: "האם אתם מבטיחים שמהיום והלאה לא תרעו לשום יהודי בעולם" ולמרבת הפלא לעיני ההמונים שעמדו שם, שבה אליהם רוחם והחלו מנענעים בראשם לאות הסכמה לדבריו. נגש רבינו אל הכותל המערבי וכך התפלל: "אנא ברחמיך הרבים, עשה למענך אם לא למעננו, עשה עמי אות לטובה והראה לערלים האלו, כי אתה יחיד ושליט בעולמך, וכי שמך אדיר בכל הארץ" רבינו הניח עליהם את ידו וברך אותם לרפואה שלמה, ומיד חזרו לאיתנם. כך נתקדש שמו יתברך ושם ישראל על ידי רבי שלום שרעבי הקדוש.

צ'ין אדם לחברו

הידבק במידותיו של הקב"ה
שאלו את הרה"ק רבי שמואל סלנט
זיע"א, למה אין הוא קובע לו "שעות
קבלה" קבועות שבהן יענה לפונים
אליו? השיב רבה של ירושלים: יהודי
צריך לדבוק במידותיו של הקב"ה, אנו
אומרים בברכת המזון: "שאתה זן
ומפרנס אותנו תמיד, בכל יום ובכל עת
ובכל שעה" בלי שעות קבלה.

מצות ביקור חולים בהידור

מעשה בהרה"ק בעל ה"דברי יואל"
מסאטמר זיע"א (יומא דהילולא כ"ו
מנ"א) שנסע בלוויית משמשיו הגבאים,
לבקר חולה חסיד מחסידיו באחד מבתי
החולים בניו יורק. הרבי התיישב ליד
מיטת האישי ודיבר על ליבו משך זמן,
בינתיים יצא אחד הגבאים לסדר משהו
דחוף ולא חזר עד כעבור חצי שעה,
לאחר מכן איחלו המבקרים את החולה
לשלום וברכותו בברכת רפואה שלימה.
במשך הנסיעה חזרה לביתו המשיך
הרבי לשוחח בענין הנדבר בבית
החולים, ומתוך שאלותיו של הגבאי
הבין הרבי כי לא היה נוכח שם, היכן
הייתם? הייתי צריך לסדר משהו חשוב,
וכאשר עמדתי לחזור לחדרו של ידידנו,
שמעתי קול בוקע מאחד החדרים,
הצאתי פנימה והבחנתי ביהודי הקורא
אלי להיכנס. כאשר החלפתי עמו
דברים וסיפרתי לו שבאנו לבקר חולה
פלוגי, נאנח קשות, לשאלתי למה הוא
נאנח? השיב: מקנא אני באותו חסיד
שרבו גר בקירוב מקום, ושביכולתו
לבקר אצלו ולהרעיף עליו נטפי חיווק
ועידוד, הרבי שלי, המשיך החולה הוא
האדמו"ר מגור מירושלים, מי יתן והיה
יכול לעמוד לצדי בשעה קשה זו. לשמע
הדברים, "נשארתי אצלו ונסיתי לחוק
את לבבו הנשבר." עם תום השיחה
עמדה הנסיעה להסתיים, והרבי שנחפו
לשוב לביתו לסיים את חוק לימודו
ושיעורי תורה שלו, נותן הוראה לנהג

המכונת לשוב על עקבותיו ולחזור
לבית החולים. עלה הרבי לחדרו של
אותו חסיד גור, התיישב ליד מיטתו
ומילא שעה ארוכה של חיווק דברי
תורה וסיפורים, עד שהבחין בקורת רוח
ושמחה יתירה השרויים על פניו של
החולה.

העיקר הכוונה לעשות חסד

מסופר על הרה"ק ה"חפץ חיים זיע"א,
שחלף פעם על פתחו של רוקח המוכר
תרופות לאנשי העיר, שהיה קצת רחוק
משמירת תורה ומצוות. והחפץ חיים
אמר לו בהתפעלות, שהוא מקנא
בזכויות שלו, הרוקח התפלא לשמוע על
מה יש לקנאות בו. ענה לו החפץ חיים,
שהוא זוכה במצוות רבות של חסד
למכור תרופות לאנשי העיר, ולהציל
נפשות מדי יום ביומו. אמר לו הרוקח
שהוא מתכוין לשם פרנסה ולא לשם
חסד, נענה החפץ חיים ואמר, אתה צריך
להתכוון שהנך בא לקיים מצות גמילות
חסד והצלת נפשות עם אנשי העיר,
ואע"פ שאתה מרוויח ממסחר זה לצורך
פרנסתך, אין זה מוריד מערך המצווה,
אם הנך מכין לשם שמים. הרוקח שמע
לעצתו, ומני אז התקרב ליהדות ונעשה
לבעל תשובה, ובמשך הזמן אף עמד
בראש כל מפעלי החסד שבעיר.

אתה נחשב בעיני כבני אהובי

פעם אחת כשנוקק הרה"ק המקובל רבי
מרדכי שרעבי זיע"א לעת זקנתו לעזרת
תלמידיו שירימוהו ממקומו, שגה אחד
מהם ולא הרים אותו בתנוחה הנכונה,
ונגרמו לו כאבים עצומים, ואנחות שבר
פרצו מפיו. הלה התנצל לפני הרב
וביקש את סליחתו על הצער שנגרם לו
ביגונו. הצדיק שחשש לחולשת דעתו של
התלמיד, התגבר על מכאוביו ואמר לו,
אתה יודע כמה אני אוהב אותך? אין
כמוך. הקדוש ברוך הוא לא נתן לי בנים,
אבל אתה נחשב בעיני כבני אהובי.

הילולא דצדקיא

שבת קודש כ"ב מנ"א
הרה"ק רבי מאיר הגדול מפרעמישלאן
ב"ר יעקב (תקל"ג)
יום ראשון כ"ג מנ"א
הרה"ק רבי דב בעריש גוטליב ב"ר יעקב
(יד הקטנה על הרמב"ם - תקפ"ח)
הרה"ק רבי צבי הירש הלוי הורוויץ ב"ר יעקב
יצחק-ה"חווה" הקדוש (תקצ"א)
יום שני כ"ד מנ"א
הרה"ק רבי אפרים זלמן מרגליות ב"ר מנחם
מאניש (מטה אפרים - תקפ"ח)
יום שלישי כ"ה מנ"א
הרה"ק רבי ישכר דב בער מזלאטשוב ב"ר יהודה
לייב (בת עיני - תקנ"ה)
הרה"ק רבי אברהם חיים מלינסק ב"ר נפתלי
מראפשיץ (תקצ"א)
הרה"ק רבי יעקב אורנשטיין ב"ר מרדכי זאב
(ישועות יעקב - תקצ"ט)
יום רביעי כ"ו מנ"א
הרה"ק רבי נח נפתלי מקאברין ב"ר ישראל יעקב
(תרמ"ט)
הרה"ק רבי יואל מסאטמר ב"ר חנניא יו"ט
ליפא (תשל"ט)
יום חמישי כ"ז מנ"א
הרה"ק רבי יהושע אבי"ד קראקא ב"ר יוסף
(מגיני שלמה ת"ח)
הרה"ק רבי צבי הירש (ר' הערשלה)
מספינקא ב"ר אברהם אביש (תשנ"ז)
זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

שמונה הלכות

נאמר הרה"ק נטילת הכותב וביטוי שליט"א
מז"ס "ב"מ אור"ח" רפרס"ס יוסף הירש"ל על המעשים.

חינוך הבנים (א')

א) בענין מה שאמרו חז"ל (קידושין כט).
דחייב ללמד את בנו אומנות, יוצאים היום
בכך שמלמדו לעלות במעלות התורה. (ש"ת)
חיי הלוי, להגה"צ רבי יוחנן סג"ל וואונער
שליט"א, ח"ג, סימן ס"ט)
ב) עיקר החינוך לחנך באמונה בהשם יתברך
ובתורתו, וכל דבר שנותנים לו הוא מתנה
מהשם יתברך, שאז יקנה בלבו אהבה להשם
יתברך, ולאביו ואמו השלוחים משמים ליתן
לו, ואז יעשה באהבה כל מה שיאמרו לו -
שכן הוא רצון השם יתברך, ולא יעשוהו רק
לפעמים רחוקות, שאז יבין שהוא לטובתו.
והזמן לחנך לאמונה הוא, אף קודם שיכול
לדבר, אם יש לו כבר הבנה להכיר אמו
ואביו, והרגילים איתו. (ש"ת אגרות משה,
יו"ד, ח"ג, סימן ע"ז)

לע"נ הרה"ק
רבי מאיר הגדול מפרעמישלאן
ב"ר יעקב
נלבע"כ כ"ב מנ"א תנצב"ה

קרית קרעטשניף רחובות
טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחטות דפוס פוסטר
דפוס אישי מקצועי
08-8422112 ההגה 54 רחובות
P6422112@gmail.com

גליון באר הפרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מוריננו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

עקב

מכון
באר
האמונה

בס"ד

גליזון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדוי שבוטע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אדיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatora.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodelztorj.com

מכון
ארה"ב: Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2025 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת עקב

אמונה

דאגה מנין - הרי הוא וגורלו נתונים בידי ה' ד

יראת שמים

כי אם ליראה - כי זה כל האדם ט

יהי מורא שמים עליכם - בגדרים וסייגים יד

משלם שכר טוב ליראיו - שכר טוב על יראה וביותר על גדרים וסייגים יח

חביבין ישראל - חביבותם בעמדם בנסיון ובפרט בדור האחרון כב

ברכת המזון

וברכת - ברכת המזון וסגולותיה נו

ספח"ק בת עין

ולכן קודם בוא יום הדין הגדול והנורא צריך האדם הישראלי להעלות על לבו ולפשפש במעשיו על כמה זמנים ושעות עתים ורגעים אשר לא עשה בהם ולא כלום לעבודתו ית"ש, הגם שמחויב להיות יראת ה' על פניו תמיד כמו שכתוב (תהלים טז ח) 'שויתי ה' לנגדי תמיד', אך עכ"פ בסוף השנה בוודאי צריך זהירות יותר ויותר לזכור את בוראו טרם בוא עת משפט, כי בהאיך אנפין יקום קדם מלכא אשר לא יצדק לפניו כל חי, ובוודאי צריך לתקן בסוף השנה כדי שיוכל להמתיק הדינים ולעורר עלינו זכות אבות אברהם ויעקב בחינת חסד ורחמים.

וזה נוכל לרמוז בפסוק 'והיה עקב תשמעון', עק"ב הוא לשון סוף, כלומר אם בסוף השנה תשמעון עכ"פ את המשפטים וגו', ושמר ה' אלוקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך, פירוש שתוכל לעורר בראש השנה זכות אבות אברהם ויעקב, בחינת חסד ורחמים, הגם שלא יפה כוחו כמו עובד את ה' בכל השנה שמגין בזכותו לאלף דור, עכ"פ לא הורע כוחו מלעורר על עצמו חסד ורחמים, וזהו ושמר ה' אלוקיך לך עכ"פ, ואפקה (הוציאו) הכתוב בלשון 'עקב' שצריך ליזהר מדברים שאדם דש בעקביו וכפירוש רש"י. (בת עין, פרשת עקב ד"ה או יאמר והיה עקב)

פרשת עקב

דאגה מנין - הרי הוא וגורלו נתונים בידי ה' בפרשתן (ו'טו), 'והסיר ה' ממך כל חוליי, ופירשו חז"ל (ירושלמי שבת פ"ד ה"ג) את הכתוב כל חולי - זה הרעיון, כלומר הדאגה. ואל יתלונן האדם, מה אעשה שלא זכיתי לברכה זו, והנני אפוף דאגות מכף רגל ועד ראש, כי לא אדע מה יהיה עם הפרנסה, ומה יעלה בגורל חינוך הצאצאים, מה יהא עם ה'תיק הרפואי ומתי נראה סוף וקץ לכל הסכסוך

שפרץ בין בני המשפחה או השכנים, וכיצד אסיר מעלי כל מיני דאגות המשחרות לפתחי יומם ולילה. אכן, עצה ותשובה אחת יש לכל אלו ה'דאגות' - עצתו אמונה, יתחזק באמונתו לדעת שהמפתח ל'שערי הצלחה' בידי הקב"ה הוא, וכל הטובה והברכה אינם באים לאדם מכוחו אלא מאת ה' אלוקי השמים, ואז יבין בדעתו שאין לו מה לדאוג על מזונו והצטרכויותיו, כי ממילא כל דרכי

א. וביארו בזה, שהרי נאמר באותו פסוק 'וכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם בך', ואם כן מדוע כפל והוסיף לומר שוב 'והסיר ממך כל חולי, אלא כי יש לך אדם שאין לו כל מדווה ולא מיחוש, ואעפ"כ בדמיונו הינו מצייר לעצמו שהוא 'חולה' במחלה פלונית, ובמיחוש פלוני, ומרוב דמיונות ושגינות נחלה בפועל... ולזה הוצרך ברכה מיוחדת 'והסיר ממך כל חולי'.

ב. כתיב בפרשתן (ח ג-ד) 'ויענך וירעיבך ויאכילך את המן, שמלתך לא בלתה מעליך' פירש נורא הוד פירש בה הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (דרש משה בפרשתן), כי אם לא היו מתלוננים על כך שלא יהיה מה לאכול לא היו צריכים כלל לאכילה, אך מצד חוסר אמונה שהיו סבורים שא"א בלא זה והתחילו לדאוג ולהתלונן כאשר עדיין לא היו רעבים, זאת גרם שלא זכו לזה, והיו רעבים עד שהוצרך הבורא יתב"ש להוריד להם את המן (ויענך - שהיה להם עינוי מזה שלא יהיה להם מה לאכול, לכן 'וירעיבך' לכן רעבו). והוכיח הפסוק ב'ראיה' לזה, שהרי אתם עצמכם רואים ש'שמלתך לא בלתה', והיינו מכיוון שעל זה לא בקשתם לכן לא הוצרכתם לשמלות אחרות ונעלים אחרים, וכמו כן היה אמור להיות כיו"ב עם ה'לחם' אלא שהתלוננתם ולכן לא זכיתם לכך. ג. וכבר אמרו כי תיבת 'דאגה' יש בה את האותיות הראשונות שבא' ב', אלא שנשמט ממנה אות ב', וכל כך למה, כי האות ב' רומזת לבטחון, וכשיש לאדם בטחון אין בו כל דאגה, ורק המחוסר בטחון הוא הדואג...

באר הפרשה - פרשת עקב

ה

כעיי"ז איתא מהרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (דף קמג) משמו של הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע על הפסוק (ישעיה כח טז) המאמין לא יחיש - פירוש, לא ידאג. פעם פרצה שריפה עזה בבניין בו התגורר הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל, והיתה האש בוערת עד לב השמים... מיד התפנו כל תושבי הבניין מפני סכנת נפשות שהיתה שם והמתינו 'בסבלנות'... עד ש'מכבי האש' יסיימו מלאכתם. מקורביו של הגר"א חששו מאוד לגורל כתבי היד של ר' אברהם אשר כידוע היה מחדש חידו"ת ומעלה אותם על הכתב לרבבות ואלפים שמא נשרפו באש או שמא ניזוקו במים רבים אדירים אשר נשפכו שם בשביל לכבות את האש, מי במים ומי באש... אולם ר' אברהם עצמו עמד על יד הבית במנוחת הנפש, עד ששאלו אחד האם אינו דואג על עמלו הרב שירד לטמיון, נענה לו ר' אברהם בגבורתו ובחכמתו, בדאגה... בדאגה... אין אצל יהודי מקום לדאגה כלל, רק פעם אחת בשבוע צריך לזכור מהדאגה, והוא בעת שנוטל צפורני יד ימינו שצריך לגוזזם לפי סדר בדאג"ה (כמובא ברמ"א סמן ר"ס סעיף א', שצריך לגזור בראשונה את צפורן השניה העומדת מימין לאגודל ונקראת 'אצבע', לאחר מכן את הצפורן הרביעית המכונה 'קמיצה', ושוב גוזז את האצבע הראשונה - אגודל, ומשם עובר לאצבע השלישית היא ה'אמה', ולבסוף נוטל את החמישית 'זרת').

סיפר הרה"ח ר' ישראל הארטין (מישישי חסידי פולין), שבימים שקודם 'המלחמה' ראה פעם ברחובות ווארשא יהודי זקן בא בימים העובד לפרנסתו כ'זגג' הנושא על כתפיו לבדו זכוכיות גדולות וכבדות עד מאד, ניגש ר' ישראל ורצה לעזור לו כמצוות 'עזוב תעזוב עמו', אך הזקן לא הסכים לו, וכה אמר לו, שמע נא בחור, זה לי כבר יותר מתשעים שנות חיים, ועדיין כוחי במותני, ואם תשאל מנין לי כוחות אלו, אספר לך דברים כהווייתן, פעם עשיתי איזו טובה להרה"ק רבי בונים מפשיסחא זי"ע, והרה"ק שאלני באיזה ברכה הנני חפץ, ענית לי לו שהרבי יברכני שאזכה להשיא כל צאצאי בהרחבה, ושתהא הפרוטה מצויה בכיסי תדיר, ענה הרבי ואמר לי בזו הלשון, אברכך, אז דאס זארגן זאלסטו קיינמאל נישט האבן, ווייל דער וואס זארגט געבט נישט דער אויבערשטער, אז מ'בעט איהם געבט ער (אברכך, כי לא תדאג לעולמים, כי זה הדואג אין הבורא נותן לו ולא כלום, ואם מבקשים הימנו הוא נותן וממלא משאלות לבך), וסיים היהודי, הנה עברו עלי רוב שנותיי, את צאצאי השאתי בהרחבה מרובה והפרוטה אינה חסרה מכיסי לעולם, והינך רואה שאף כוחותיי עדיין עומדים לי...

המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לעווינשטיין זצ"ל היה אומר, נמצאים בעולם ריבי רבבות בעלי חיים המתגוללים באשפתות וכדו' ונראה שאין להם 'דואג' לפרנסתם, ולא עוד אלא שמגרשים אותם מכל מקום. ואעפ"כ מעולם לא מת בעל חי מ'רעב'... כי הקב"ה זן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כינים. ואם ב'בעלי חיים' כן, ק"ו לבני האדם שנבראו בצלם שלא יזניח אותם הקב"ה שישארו מבלי מזון, א"כ דאגה מניין...

גאר הפרשה - פרשת עקב

הצלחתו של אדם תלויים בידי הקב"ה, **איתא בגמרא** (פסחים קיח.) 'קשין מזונותיו והוא וכל מצבו ומעמדו נמצאים ב'ידים של אדם כפליים ביולדה, דאילו טובות' כביכולה, ומעתה 'דאגה מנין'. ביולדה כתיב (בראשית נ טז) 'בעצב תלדי

נוראות מצינו להרה"ק 'בני יששכר' זי"ע (דרך פיקודך, מל"ת לד, חלק הדיבור) כי הדאגה והצער כשאינה במקום מצוה הרי זה מאביזרייהו ד'לא תרצח'... ומי הוא הרוצה להיכנס להיות נמנה בכלל המרצחים ל"ע.

ד. נוראות כתב בספר 'חמדת דוד' (ויצא בד"ה הבה לי) ששמע מפ"ק הרה"ק מקאצק זי"ע, מדוע מצינו רבים שגם אחר 'השתדלותם' לפרנסה עדיין אין הקומץ משביע את הארי אפילו כדי מחצית מכפי הצטרכויותם, רבו הוצאות למעלה ראש, עוללים מבקשים לחם ואין... כי רצון הבורא שיהיו בריותיו תולים עצמם בו ובחסדיו המרובים, וכל אשר נשמת רוח חיים באפיו יבין וישכיל כי מבלעדי עוזו ועזרתו יתב"ש אין לו מאומה, ואין חיותו בזכות 'עבודתו' כלל. על כן, עשה הקב"ה שימעטו 'הכנסותיו' מכדי 'הוצאותיו', ואז ממילא יכיר בניסי הקב"ה 'הזן את העולם', בראותו שעם כל מיעוט הכנסותיו עדיין הוא חי וקיים, ויש לו ולבני משפחתו לחם לאכול ובגד ללבוש. אמור מעתה, אם 'חכם' הוא יכיר מיד בראשית דבר שהכל מיד ה' הייתה לו, וממילא ירווח לו, ויתברך ממעון הברכות במזונא רוויחי בשופי ובנקל, כי אין חפץ לה' בעיני נפשות בניו עם קרובו, אלא בכדי שיתלו עצמם בו, ומכיוון שתלו עצמם בו יצאו ידי חובתם.

והדברים מפורשים כבר בדברי רבינו ה'מאירי' (חיבור התשובה א א) על האמור בפרשתו (ח יב-יד) 'פן תאכל ושבעת ובתים טבים תבנה וישבת וגו', ורם לבבך ושכחת את ה' אלוקיך', וז"ל, ר"ל כי ברבות טובתך עד בלי די, יגבה לבך ותחזיק עצמך כבלתי חסר דבר, וכבלתי היותך צריך להשגחתו ית', מצד העדר ממך סבה תחריד אותך, ולא נמצא בך דבר שתצטרך להתפלל עליו כי הכל נתן ה' אליך לך, וזה ודאי שורש וסבה להשאיר האדם נשכח על מה שראוי לזכרו.

ה. מעשה נפלא נשלח באגרת מבעל המעשה איש נכבד וחשוב הרב ברוך לעווין שליט"א, איתן מושבו בשכונת גאלד'ס גרין שבעיר הבירה לאנדאן יצ"ו, והוא בעל חנות למכירת 'בתי עיניים' (משקפיים), באחד הימים בתקופה האחרונה קיבל 'הזמנה' להשתתף בשמחת נישואין, ובה מצורף הזמנה מיוחדת ליטול חלק אף בסעודת המצווה (כנהוג במקומם), הדבר היה לפלא בעיני ר"ב כי לא היה לו קשר מיוחד עם המחותן, ואעפ"כ נמלך בדעתו - אם יהודי מזמין אותי אסע להשתתף ב'שמחה' על אף הטרחה שבדבר. בהגיעו שמה חשב לעצמו, מדוע באתי הנה ואין לי כאן לא מכר ולא גואל... ואני יושב בדד לבד.

מִן הַבָּאָר

הנה כתיב (תהלים צ ט) 'כי כל ימינו פנו בעברתך כלינו שנינו כמו הגה', ויש לרמוז, כענין המסופר על איש חכם שראה שבנו מנסה לעזור לו בהנהגת רכבו... והבין ב'צרכי' בנו שהוא נצרך להרגיש שהוא שווה משהו, על כן התקין לו ברכבו 'הגה' (מלשון כי הנה כ'הגה' ביד המלח, והוא המקל שעל ידו מנהיגים את האניה, פירוש 'כל בו') נוסף על ההגה האמיתי שלו, ונתן לבנו לשבת ליד ההגה החדש, כדי שישובבנו הנה והנה, וידמה בעצמו שהוא מנהל את הנסיעה, והיה הבן 'שיכור' מהנאה, בהיותו מסובב את ההגה, כי אכן דימה בנפשו כי הוא הוא המחליט להיכן תסע העגלה, הוא המנהל והוא המחליט... ובאמת אך לשחוק גדול יחשב. ובזה יתפרש, 'כלינו שנינו' – אנו מכלים את שנות חיינו ומבלים אותם כמו אותו ילד שנתנו לו 'הגה' שאינו אמיתי, והוא חשב שהוא מנהל את העולם, אף אנו חושבים שבפעולותינו עשינו עושים ונעשה, ובאמת הכל רק 'משחק' כי הכל מנוהל אך ורק ממעל לפרטי פרטים. וכאשר נכיר בזה, ממילא תתישב דעתנו, וכן לא נכעס על איש, ולא תפרוץ מריבה על כל דבר קטן כי נדע שאין איש עושה לנו מאומה, אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו הוא עשה הכל, וכך איתא ברמב"ן (פרשת פנחס) מדוע אין בשבת קרבן חטאת כבשאר מועדים וחגים, וז"ל מפני שכנסת ישראל בת זוגו והכל שלום, והמשכיל יבין, עכ"ל. והיינו, כי בנוהג שבעולם כאשר שורר 'שלום בית' בבית אזי הכל מתקבל בהבנה, ואפילו אם יש לאחד מהצדדים 'חסרון' מסתירים אותו ומקבלים הכל באהבה. ולכן כשכנסת ישראל היא בן זוג של שבת אז הכל טוב, וכביכול הקב"ה אינו מביט בחטאינו, ולכן אין צורך להביא שעיר לכפר על החטאים. והנה הרמב"ן מסיים בה והמשכיל יבין, והכוונה שכל אחד בביתו יבין להתנהג כיו"ב, לדעת שלא לראות חטאי וחסרונות של הזולת.

כך ישב עד גמר הסעודה, תיכף כשהתחילו הריקודים פנה ר"ב לצאת חוצה לשוב לביתו, אלא שאז נגלה לנגד עיניו מחזה נורא, שהמחותן מעד ונפל על הארץ, ובתי העיניים שלו נשברו לרסיסים, וחשכו עיני המחותן, כי לצורך ראייתו יש לו מס' 10 בבתי העיניים (כפי שנקרא במקומות אחרים מס' 1,000) ואינו רואה מאומה מבלעדיהם... מיד נזכר ר' ברוך שיש לו ברכבו משקפיים מוכנות באותו מספר בדיוק (המיועדות עבור קונה אחר שהזמינם...) ונתנם למחותן שאורו עיניו, וב"ה השמחה המשיכה כרגיל... לאחמ"כ כשפגש בעל השמחה את ר"ב, הודה לו מקרב לב על שהצילו ביום שמחתו, ולעומתו שאלו ר"ב, הגידה נא, מדוע שלחת לי הזמנה, השיב האיש, אין

בנים', ובמזונות כתיב (שם) 'בעצבון תאכלנה'. דקדק בה הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע בספרו 'פרי צדיק' (פרשת ויחי), דלפי דקדוק הלשון איפכא הוה ליה למימר, כי תמיד הוספת האותיות וא"ו ונו"ן מורה על מיעוט משורש הדבר (כמו 'אישון' בת עין, שכתבו הקדמונים שנקרא 'אישון' מפני שנראה בעין כדמות איש קטן, ועי' רבינו בחיי להלן לב י), מעתה צריך ביאור, אחר שתיבת עצב (האמור

ביולדת) הוא השורש, א"כ עצבון האמור בפרנסה בא למעט ולחסר מן העצב והיאך אמרו שהוא 'כפליים ביולדה', ומבאר, שאכן, על פי האמת ייסורי הפרנסה קלים יותר, אלא שהאדם מוסיף לעצמו כהנה וכהנה 'עצב' - ברדיפתו אחר פרנסתו, כשהוא עושה ומתייגע יותר מחובת ההשתדלות, כי אז יש לו צער בכפליים הן מצד קללת ה' והן מצד מה שמוסיף לעצמו דאגה.

לי כל הסבר לדבר, וככל הנראה היה זה ב'טעות'... וראו הכל כיצד אבינו שבשמים מסדר את כל עניני העולם ב'השגחה פרטית', וכמה שבועות טרם זמן החתונה סיבב שישלחו הזמנה ב'טעות' למי שאין סיבה להזמינו, בכדי שיוכל להביא את המשקפיים למחותן לבל תופרע שמחתו...

ו. וכך רמז לה הרה"ק מהרי"ץ דושינסקיא זי"ע (תורת מהרי"ץ ד"ה כי על) בפסוק שבפרשתן (א ח) 'כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם', שחיותו ושלוות נפשו של אדם תבוא לו כאשר על כל מוצא - שבכל המוצאות אותן, יענה ויאמר - הכל נעשה בציווי ובמאמר פי ה'. הכל מונהג בהשגחה פרטית לטובה ולברכה. בזאת יחיה האדם, חיים כאלו קרויים 'חיים'. כי בזה תנוח דעתו ותשלו נפשו על ידי אמונתו התמימה בה' יתברך ויתעלה.

ז. כה איתא מהרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע (שפע חיים, חורש"י תשמ"ב, פרשת בשלח), וז"ל, כי כשאדם נמצא בצרה גדולה וצר לו מאד, הוא נוכח שאין לו שום פתח של תקוה בדרך הטבע, ומגיע למסקנא שחכמתו לא תועיל לו, ושום יציר נברא לא יוכל להושיעו ולחלצו ממצר, ואז הוא מאמין באמת שרק השי"ת לבדו יכול להצילו בנפשו. וכיון שמגיע האדם למסקנא זו וסומך על השי"ת באמונה אמיתית, ממילא כבר מובטח לו שיזכה לישועה. לכן די לו בזה שישב וידום באמונה שלימה, כי אמונה זו גופא תועיל עבורו יותר מתפילות ובקשות, אבל כל זמן שהאדם מדמה שזו אינה צרה גדולה כל כך, ושהוא יכול להינצל בכוחות עצמו, אזי אין משגיחים עליו מלמעלה ואינו זוכה לראות את ישועת ה'.

...על זה רמזו חז"ל בדבריהם, קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף, כי כשאדם מדמה וחושב כי מזונותיו - של אדם, רצ"ל שהאדם בעצמו צריך לדאוג לפרנסתו והאחריות מוטלת עליו, אזי הם קשים כקריעת ים סוף, כדברי הרבי ר' אלימלך

כי אם ליראה - כי זה כל האדם ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי פרשה זו יפה נדרשת בעניין ה'יראה', אם ליראה את ה' אלוקיך ללכת בכל וכדכתיב בפרשתו (י יא-יב) 'ועתה דרכו ולאהבה אותו ולעבוד את ה'

שהעדר הבטחון מעכב את הפרנסה, רק אם מאמין ויודע שהשי"ת זן ומפרנס, והוא צריך לעשות רק פעולה קטנה, אזי יזכה לפרנסה בניקל ובלי עמל.

שמעתי מכ"ק אאמו"ר זי"ע, שאמר, יעזור לי השי"ת שתהיה לי אפשרות להשפיע ליהודי פרנסה, באותה קלות שאני פוקד עקרות. והאמת אומר, שמעולם לא זכיתי להבין כוונת דבריו הקדושים, וכי יותר קל לפקוד עקרות שזהו שינוי הטבע, מאשר להשפיע פרנסה. אך עפ"י דבריו מובן, כי עקר שלא זכה לבנים, אינו שם יהבו על שום רופא, ועל שום אדם, שכן הוא יודע בוודאות וברור אצלו בלי ספק, שאין לו על מי לסמוך אלא על אביו שבשמים, שרק הוא יכול להושיעו ולפקדו בפקודת ישועה ורחמים בדרך נס. מטעם זה הוא מרבה בתפילות ובתחנונים ושופך לבו בפרקי תהלים ובדמעות שליש לפני פוקד העקרות, ולכן קל יותר להשפיע לו ישועה, אכן אם יסמוך אפילו במעט על הרופא לא יוכלו להשפיע לו ישועה בקלות.

לעומת זאת בענין הפרנסה, האדם עסוק וטרוד שעות רבות בכל עבודה בשדה ובבית, בהיותו בטוח בעצמו וסומך על כשרונותיו ושכלו, וסבור שלפי רוב עבודתו כך תהיה לו יותר פרנסה ושפע. לאדם כזה קשה מאד להשפיע ישועה ופרנסה, כי אצלו הפרנסה קשה כקריעת ים סוף ואף יותר מכך (שגם בים סוף ניסו בתחילה לטכס עצות כדת מה לעשות, ורק כשנחשון נכנס למים עד חטמו, וזעק לפני בורא עולם באו מים עד נפש מיד נבקע הים).

ח. כבר אמר אחד הצדיקים, שכמו שיש סגולה לפרנסה הידועה בשער בת רבים של הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע לקרוא ביום שלישי פרשת בשלח את 'פרשת המן' הכתובה באותה פרשה, כמו כן סגולה גדולה לקרוא את 'פרשת היראה' ביום שלישי פרשת עקב, בכדי לזכות להגיע לידי יראת שמים.

באמת אמרו שאין הדברים אמורים דווקא על יום שלישי פרשת עקב, אלא בכל עת מצוא 'סגולה' גדולה לזכות להשרשת יראת שמים בליבו - לקרוא פרשת היראה שניים מקרא ואחד תרגום, כלומר שיקרא מקראי קודש אלו ויחזור לקרוא אותם בכדי שיכנסו לתוך הלב, ויתרגם אותם לפי עניינו...

הרה"ק רבי אליעזר מבניקסאהד זי"ע (שם אליעזר ח"א, אבות פרק ג') רמז על זה בדברי התנא עקביא בן מהללאל (אבות ג א) 'הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה', שכוונת התנא לומר שיסתכל האדם בשלשה היינו בפרשה השלישית שבחומש דברים, שבה כתוב פרשת היראה - 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה', ועל ידי זה אי אתה בא לידי עבירה.

ולוקיך בכל לבבך ובכל נפשך, לשמור את מצות ה' ואת חוקותיו אשר אנכי מצוך היום לטוב לך, וברש"י, 'ומכל מה שחשאתם לפניו אינו שואל מכם כי אם ליראה'. הקשה הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע, שהרי הכתוב ממשיך והולך לפרט מה ה' שואל מעמך, וכאומרו 'ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו ולעבוד את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך, לשמור את מצות ה' ואת חוקותיו', והרי שנכלל כאן כל התורה כולה, ולא הניח הכתוב בלום, ומהו שכתב רש"י שאינו מבקש כי אם ליראה [וכבר מצינו ב'מדרש' (יל"ש תהילים נו ד) מעין זה, וכמו שאמרו שם 'בתחילה אמרת ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה, ואח"כ פתחת להם מצות הרבה שנאמר ללכת בכל דרכיו'].

ט. זה הכלל יראת שמים אינה ניתנת ב'מתנה' אלא על האדם להתייגע ולקנותה בעצמו. עובדא נפלאת מספר בעל העובדא (הרה"ח רע"י אדלער שליט"א, גליון בצל כנפיק, באיאן) בהיותי נער צעיר ניתנה רשות לי ולבני משפחתי להסב לשולחן ה'סדר' של הרה"ק רבי מרדכי שלמה מבאיאן זי"ע, מחמת גילי כיבדו אותי לחטוף את האפיקומן מהרבי, ובאמת, אני הקטן לא הבנתי אז את גודל השעה וההזדמנות, אלא ש'חכמת נשים' של אמי היא שעמדה לי, אמי קראה לי, ושאלה אותי מה אני רוצה לבקש מהרבי עבור האפיקומן, לא עניתי לה כי עדיין לא ידעתי מה לבקש, אך היא החליטה עבורי ואמרה לי תבקש 'יראת שמים'. כשהחזרתי את האפיקומן לידי הרבי, שאלני הרבי, מה תבקש, עניתי כמצות אמי 'יראת שמים', פני הרבי השתנו והיה נראה כמי שמרגיש שלא בנח, ושאלני, מדוע תבקש יראת שמים, למה לא תבקש אופניים... אך אמי שעמדה במתח סימנה לי מאחור, אל תוותר - בקש אך ורק יראת שמים, הרבי המשיך ושאל אותי, אולי תרצה סט שלם של הש"ס... ואני בשלי, לא אבקש מאומה כי אם יראת שמים. הרבי החזיק את ראשו זמן ניכר (דקות ארוכות) ואז נענה - ביראת שמים איני יוכל לברכך, רק זאת אוכל לברך אותך,

הכתוב, מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי - שתזכו ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו אם ליראה, וכדברי רש"י 'שאינו מבקש כי אם ליראה', כי רק דבר אחד מבקש הקב"ה ותו לא, הווי יראי שמים, ואם כה תעשו, אזי נתון אתן לבם כל שאר המתנות

ולעבדו בכל לב ובכל נפש וכו', כי מכאן ואילך הקב"ה ברחמיו המרובים יטע בלב אהבתו ורצון לעבדו בלבב שלם, אמנם מי שאין בו ירא"ש אין הקב"ה נותן לו

שבאם תרצה לקנות יראת שמים יעלה לך הדבר יותר בנקל. כלומר, שאי אפשר להפטר מה'עבודה' על יראת שמים, ואפשר רק לקוות שיעלה יותר בנקל. כיו"ב ממש מרגלא בפומיה דהרה"ק רבי שלומק'ה מזוועהיל זי"ע כי מה שאיתא בחז"ל (בבא מציעא פה.) 'תורה מחזרת על אכסניא שלה' אינו אלא לעניין תורה, אבל לעניין קדושה וטהרה לא מצינו שתעבור בירושה, ובזה לא נאמר מחזרת על אכסניא שלה, אלא על האדם להתייגע בעצמו לקנותם. ואפשר שיהא האב קדוש ולא דווקא שבנו ימשיך אחריו בקדושה יתירה, ולאידך, אפשר שיהא אב רחוק מן הקדושה כדי הילוך ת"ק פרסאות אבל בנו יהא קדוש בקדושה של מעלה.

י. איתא בגמ' (שבת לא.) 'אמר רבא בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו, נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה, עסקת בפו"ר, צפית לישועה, פלפלת בחכמה, הבנת דבר מתוך דבר, ואפילו הכי אי יראת ה' היא אוצרו אין אי לא לא. ולמדנו שעיקר המעלה שיש לו לאדם הוא שיש לו יראת שמים, והא עדיפא מכל שאר מעלות של נושא ונותן באמונה וקובע עיתים לתורה וכו'. עפי"ז ביאר הרה"ק ה'אוהב ישראל' (ד"ה ועתה) בלשון הפסוק 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה', שאחרי כל 'השאלות' שישאלו ממך ליום הדין אך כי אם ליראה, ר"ל אף אם קיימת כל הדברים שישאלו ממך עם כל זה אי איכא יראת ה' אין, כי זה העיקר. 'בדרך צחות' יתבאר עוד, ב'מעשה' באחד מאנשי ירושלים ששאל את רעהו לשלומו, השיב לו 'אני לא מעשן, אבי אסר עלי לחתום ערבות, גם אין לי גמ"ח, וכבר תרמתי למעצ'ינג'... כמי שאומר, הרי ברור לשנינו שלא שאלת אותי לשלומי אלא כי רצונך להשיג ממני דבר מה... ומפני כן הינך פותח בדברי ידידות בכדי שתוכל להגיע אל התכלית... על כן הבה ניגש אל העיקר והנני להודיעך שאיני מעשן ולא תוכל לקבל ממני סיגריה, כמו כן לא אחתום לך ערבות מפני כיבוד אב, אף לא אלוהה לך כסף כי אין לי, וכבר תרמתי, ולא תשיג ממני מאומה... (וכעין שסיפרו, מעשה באחד שבירך את רעהו בצפרא טבא, ענה לו רעהו 'איך האב נישט' - אין לי, כלומר הרי מטרתך ב'צפרא טבא' בכדי להגיע לשאלה השניה - האם יש לך סיגר', טישוי או כסף להלוות, לכן עניתי מיד על ה'תכלית' - אין לי) על דרך זה ייאמר, מה ה' שואל מעמך, כל 'השאלות' מקודם לא נועדו אלא להגיע אל המטרה 'כי אם ליראה'...

הוא ג"כ אדם אלא שחסר לו מעלה הצריכה, ע"ז בא הכתוב להשמיענו שאינו כן, כי מי שאין בו ירא"ש אינו אדם כלל רק בעל חי, 'כי זה כל האדם' וזולת זה אין לו מדרגת אדם. אמנם 'איכות' האדם תלויה במדת ירא"ש אשר בקרבנו - אם יש בו ירא"ש במדה מרובה הוא נקרא אדם גדול, ואם במדה מועטת הוא אדם קטן, אבל אם אין בו כלל ירא"ש אינו אדם כלל, אלא נחשב בע"ח בתמונת אדם.

'מתנות' אלו, מאחר שאין לו את ה'מפתח' החיצוני להגיע אליהם.

ובמה הילכתא גיברתא איכא למישמע מהא מילתא. א. מי שיש בו יראת שמים זוכה לקבל 'במתנה' את שאר המידות הטובות, ולהגביר בקרבנו את כח הטוב על הרע. ב. העבודה הנדרשת מאת האדם הוא רק להרבות בקרבנו רגשי יראת ה', ולהיות ירא וחרד כפשוטו מעשות רע".

דברים נוראים כתב הגאון רבי אלחנן וואסערמאן זצוק"ל (קובץ הערות יבמות עמ' 150) על הפסוק (קהלת יב יג) 'סוף דבר הכל נשמע את האלוקים ירא וכו' כי זה כל האדם, וז"ל. הכונה בזה, שלא יעלה בדעתך לאמר כי יראת ה' היא 'מעלה' באדם, ומי שאין בו יראת ה'

והוא מבואר עפ"י הכתוב (בראשית א כו) 'נעשה אדם', ופירשו בוזהר"ב שהקב"ה אמר לכל הבריאה כולה נעשה כולנו יחד אדם - שכולנו נשתתף בבריאתנו, היינו שכל אחד יתן לאדם מטבעו ותכונתו, השור יתן בו תכונת

יא. וביותר מצינו ב'מאירי' (שבת לא:): וז"ל, יהא אדם זהיר ביראת שמים, שאפילו הגיע לידיעת כל השלמויות ולא היה בו יראת שמים לא הועיל כלום. עכ"ל. הרי לך לימוד נורא, שהכל תלוי בירא"ש, אם יראת שמים קנית מה חסרת, ובלא ירא"ש לא יועילו התורה והמצוות שיש בו.

ידוע מה דאיתא בגמ' (שבת לא:): 'מכריז רבי ינאי חבל דלית ליה דרתא ותרעא לדרתא עביד' - חבל על מי שאין לו בית, והוא בונה לו שער ודלת - שכן לאיזה בית יכנס דרכו, ונתכוון לרמז בזה שהתורה היא כמבוא ושער להגיע על ידה ליראת שמים, וחבל על מי שיש בו תורה ואין בו ירא שמים. עפ"ז אמרו שלכן פתחה התורה באות 'בי"ת' לרמז כי העיקר הוא הבית הלזה - והיינו אם האדם ירא שמים (עיי' הקדמת הזהר ב).

יב. בספר אור אלחנן (ח"א עמ' ק"פ) ציין לילקוט ראובני (בראשית א כו) שהביא בשם מדרש שכינס הקב"ה כל עליונים ותחתונים שיתנו כ"א מעצמו לבריאת האדם כדי שיהיה בו חלק מכולם, וכן הביא ב'נפש החיים' ש"א פ"ו מאמרים רבים מהזוה"ק על דרך זה.

שור והארי יתן בו תבונת ארי והנחש תבונת נחש וכו', ונמצא כי כל אדם הוא 'עולם קטן' הכולל בתוכו תכונות כל הנבראים העליונים והתחתונים, וא"כ כוחותיהן של כל חיות רעות שבעולם נכללו באדם ואין לך חיה רעה נוראה כזו, ומלבד זה הלא יש לאדם כלי משהית אשר אין לשום חיה בעולם והן 'הרעה והדיבור'. ומאחר שחיה אחת טורפת צריך לקושרה בשלשלת של ברזל כמה שלשלאות צריכות לעצור בעד חיה נוראה כהאדם, וכשברא הקב"ה את האדם ודאי

ברא גם השלשלת לקושרו שלא יחריב את העולם. ומה היא השלשלת הזאת - זוהי יראת ה', אשר רק היא לברה בכוחה לעצור את האדם שלא יהא כחיה טורפת, וולתה לא תועיל שום תחבולה בעולם לשמור את האדם מלהזיק. ואף אם יהא חכם ופילוסוף כאריסטו לא תעמוד לו חכמתו בעת יתקפהו יצרו, כמו שאמר אברהם לאבימלך (בראשית כ יא) 'רק אין יראת אלוקים במקום הזה' והרגוני על דבר אשתי' והכוונה 'רק' שוללת יראת ה' לא היו חסרים שום מעלה בחכמה

יג. איתא מצדיקים לדרוש בלשון הכתוב (בראשית כ יא) 'רק אין יראת אלוקים במקום הזה', מהו המקום הזה - היינו מידת הקדושה [שזה היה כל העניין שם אצל אבימלך], וכלומר שעיקר יראת שמים צריכה להיות במידת הקדושה לקדש ליבו ועיניו ושאר גופו. וכבר הבאנו מה שכתב רבינו הראב"ד (בעלי הנפש שער הקדושה) הראשון לכל הגדרים הוא שמירת עינים, וכך אמרו צדיקים כי יראה אותיות ראה, שהיא ה'שער' והמפתח לכל ענייני הקדושה.

וכן רמז הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע בקרא בריש פרשתו 'והיה עקב תשמעון', ואמר שעק"ב הוא ראשי תיבות, א'ות ב'רית ק'ודש, וידוע ביאורו של הרה"ק מקאברין זי"ע מדוע רמזו באות ע' תחת האות א', כי מידה זו אינו בנמצא רק במי שמוסר את ה'עיניו' ל'אלופ'ו' של עולם, כי הפתח הוא בשמירת עיניים, שהרי 'עין רואה ולב חומד וכלי מעשה גומרים', אמור מעתה, אם ישמור על עיניו ממילא יישמר כל האדם בקדושה (אמרות משה פר' עקב).

בלשון זה כתב הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע (בן יהודע סוטה ת. ד"ה אין יצה"ר), ולכן ראה בגמטריא גבורה (216), לרמוז עיקר גבורת האדם במלחמת יצה"ר היא בראיה שלו, ששם שולט. וזה הפתח שהיצה"ר נכנס בו אצל האדם. עכ"ל.

עוד כתב שם, כי האותיות שאחר 'עין' הינם 'כסף' (אחר ע' - פ', ואחר אות י' בא אות כ', ולאחר ו' הוא האות ס'), ו'כסף' הוא מלשון כיסופים ותאווה, לרמז כי רק אחר עין רואה מגיע כסף כיסופים ותאוות רעות רח"ל, אך אם אין עין אין 'כסף'...

עוד נביא מדברי ה'בן איש חי' זי"ע (בן יהודע פסחים סח:) המבאר בלשון הכתוב (משלי כו יד) 'הדלת תסוב על צירה ועצל על מטתו', ולכאורה מה ענין עצל לדלת

ומדת דרך ארץ, וכ"ז לא הועיל אם אין בהן יראת ה' (כן מוכח בב"ר לו א), עכ"ל.

את ה' אלוקיך. ובוה ירצה ה' את ברואיו כמו שנאמר (תהלים קמו יא) 'רוצה ה' את יריאיו'. ותקנות חכמים וגדריהם יסוד לדרך היראה¹, כי יעשה גדר והרחקה פן תגע יד אדם באיסור התורה, כבעל

יהי מורא שמים עליכם - בגדרים וסייגים
כתב רבינו יונה (שערי תשובה שער השלישי
ז) וז"ל, ידוע תדע כי יראת ה'

(ופשטות הכוונה, הדלת כבר סבה על צירה, כבר נפתחה, כל תלמידי תשב"ר כבר יצאו מביתם לחיידער... ואתה, עדין מתהפך על משכבך...), אלא, כי 'העצל' אינו עוסק בתורה מאחר שנדמה בעיניו כמשא כבד שאי אפשר להניעו ולטלטלו, על כן אומרים לו, ראה בעיניך כיצד דלת כבידה ביותר יש בכח ילד קטן להניעה, וכל כך למה, מפני שעומדת היא על שני צירים, כך אילו היה לעצל 'שני צירים' - רצון המח והלב אזי בנקל היה יכול לעסוק בתורה. צא ולמד, כי גם 'עצל' זה, כאשר הוא נצרך ליסע לחו"ל ויש לו 'זמן' של יציאת המטוס, וכיו"ב בכל 'נסיעה' קטנה לצפון או לדרום, לפתע תראהו יוצא מהמיטה בשעה טובה ומוצלחת, בנקל ובשופי, ואינו נשאר 'תקוע' במיטתו כבשאר הימים, כיצד יתכן כזאת, אלא הדבר פשוט, כי ה'רצון' שבקרב האדם הוא המניע את כל גלגלי האדם לעשות את הנדרש ללא תירוצים וללא עצלות. על כן, לא נשאר לנו אלא לעורר ולהפיח בקרבנו את הרצון לטוב, כי באמת יש בנו 'רצון' לטוב כאשר אמרו חז"ל (ברכות יז). 'רבון העולמים גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכותי', אלא שהיצר מכסה על הרצון אשר ישנו בקרבנו ועלינו לגלות אותו בס"ד.

ויש להעמיס זאת בלשון הבקשה 'פתח לנו שער בעת נעילת שער', שנלמד מהשער הנפתח בנקל מאחר שמחובר הוא בצירים אל הכותל, כך אנו נשמור על ה'צירים' - לעורר רצון המח והלב כדבעי, וממילא יפתחו בפנינו כל השערים. יד. פעם נסע הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצוק"ל ברכבו של מאן דהו, שלא היה משומרי תורה ומצוות, על אם הדרך נענה הלה ואמר - הרבנים האלו אינם נותנים לחיות... זה איסור גמור וזה איסור חמור, מזה יש להתרחק ומזה יש להתנזר... ולא ענהו הגרשז"א מאומה, אלא שבהגיעם לרמזור (רע"ד ליי"ט) ועמד הרכב מלכת כי היה בפניהם אור אדום, נענה הגרשז"א ואמר לו הממונים על הדרכים האלו אינם נותנים לחיות... כאן אסור ליסע כלל... וכאן מותר רק בכל עת שהאור מורה על 'ירוק' אך ב'אדום' איסור חמור ליסע וכו'... נענה אליו הנהג, יסלח נא כבוד הרב, האם הרב יודע אלו סכנות עצומות יש במקום הזה, אם לא האור האדום הלז, היו

השדה אשר יעשה גדר לשדהו מאשר משמרתו, ועשו משמרת למשמרתו (יבמות יקר בעיניו כי ירא פן יכנסו בו בני אדם כא.), ורב הזהירות והגדר והרחקה מן והיה למשלח שור ולמרמס שה, כענין האיסור הלא זה מעיקרי המורא, והמרבה שנאמר (ויקרא יח ל) 'ושמרתם את להיזהר יגיע אל השבר הגדול, כענין

כאן הרוגים ופצועים דבר יום ביומו... אמר לו הגרשז"א הרי תשובתך בצידיך, אם הרבנים לא יגזרו כל מיני גדרים וסייגים, יהיו כאן בכל עת ובכל שעה הרוגים ופצועים ברוחניות, שיבואו לעבור על איסורים מן התורה ממש, אך כעת שהרבנים עוצרים את האדם הרחק הרחק ממקום הסכנה, ירווח לכולנו.

טו. דבר פשוט בתכלית כי אחד מהגדרים נחוצים ביותר הוא ההרחקה מחבר רע, ואם הדברים אמורים תמיד בכל יום ובכל עת ובכל שעה, הרי ביותר צריך זהירות בימי 'בין הזמנים' בהם המכשול מצוי.

עובדא נוראה סיפר הרה"ח ר' יוסף קנאבליך ז"ל (מתל אביב), שהוא עצמו היה עד לה, שפעם נכנס אחד מהחסידים ותינה את צערו לפני הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע על בנו יקירו שהיה מכבר מתמיד גדול ומדקדק על קלה כבחמורה, ובעת האחרונה חל שינוי אצלו והתקרר מיראת שמים שלו, ואף הפסיק להבין את לימודיו, וירד מטה מטה. ענהו הרה"ק, בדוק נא מי ומי הם חבריו של בנך, הלך האב ובירר אודות החברים ולא מצא בהם שום דופי, ואף ראש הישיבה של הבן אמר כן, חזר האב אל הרה"ק עם תשובת ראש הישיבה, אך הרה"ק לא הרפה והורה לו לבדוק שוב בבדיקה אחר בדיקה, ואכן האב גילה שיש לבנו 'חבר רע' שנראה בחיצוניותו כבן טובים אך בפנימיותו הוא רקוב לגמרי, חזר האב אל הרה"ק ובישר לו את אשר העלה בידו, ואכן הפרידו בין החברים ועלה הבן על דרך המלך, וחזר לעסוק בתורה ובהתמדה מתוך יראת שמים כדאשתקד. אז נענה הרה"ק ואמר, הנה פעמיים כופלים בתפילת שחרית את הבקשה שננצל מחבר רע, הן ב'זיהי רצון' והרחיקני... מאדם רע ומחבר רע והן ב'יהי רצון שלאחר מכן שתצילני... מאדם רע מחבר רע, ומדוע כופלים להתפלל על זה מיד בקומו בבוקר ד' פעמים אלא כי אכן, על 'חבר טוב' צריכים להתחנן רבות באין הפוגה.

סיפר הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל, בהיותי בעיר ביאליסטאק עברתי ברחובה של עיר ליד בית חולים המיועד למי שאינם בריאים בנפשם ל"ע, בעברי שמעתי קול של שני יהודים נוקבים בשמי וקוראים לי, נגשתי אליהם והללו החלו לבכות לפני על מר גורלם, כי ב"ה בריאים הם ברוחם ובשכלם כאחד האדם ממש, ורק מחמת עלילות שפלות השליכו אותם 'לבור הזה', והם זועקים ואין מושיע. החלתי לדבר על ליבם דברי תנחומים ופיוסים, דברים המתיישבים על הלב בחיזוק האמונה

הטהורה שכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, גם יוסף הצדיק ישב י"ב שנים בבית האסורים ודייקא משם עלה לגדולה... כך נמשכה שיחתנו למשך שעה ארוכה בנעימות ומתיקות כברי דעת אמיתיים, בגמר הדיבורים הבטחתי להם שאעשה כל אשר בידי להוציא אותם ל'חירות'.

משגמרנו לשוחח ביקש אחד מהם, אני מבקש ממכם שתמהרו מאד להוציא אותנו, כי זה ממש מעכב הגאולה, והסביר לי באר היטב, כי הוא ה'משיח', וכל עוד שהוא 'אסור' שם אינו יכול לבוא ולגאול את עם בני", מיד ענה השני כנגדו ואמר, אל תשמע לו, אל תשים לב לדבריו, הוא אינו משיח, וכי נראה לכם שמשיח יכול לבא מעצמו ולהתגלות, הרי הרבש"ע צריך לצוותו לבוא, ואני עדיין לא ציוותי עליו להתגלות... (והשים עצמו כאלוק...), באותו הרגע הבנתי את אשר לפני, כי אכן שני אלו נמצאים בדיוק במקום המיועד להם...

סיים רבי יענקלה, הנה שעה ארוכה דברתי עם שני יהודים כל כך געשמאק (-בטוב טעם ובנעימות), והיו נראו לי כאנשים מן הישוב, ורק בסיום השיחה ראיתי שהם ממש גוט משוגע ל"ע... אינם מן הישוב ומלאים דמיונות. כיוצא בדבר ממש הוא העסק עם אותו 'מלך זקן וכסיל', בתחילה מדבר 'דברי טעם' עם סברות נפלאות, אך הבט וראה מה 'תכלית' (-למעשה) יוצא מכל דבריו, ומה היא השורה התחתונה... אם מדבריו נשמע איזה קולא, איזה מכשול וירידה, איזה קרירות לדבר שבקדושה, הרי זה מוכיח בעליל, כי אכן אינו אלא אותו מלך כסיל שמקומו אינו בין הישוב... ועל כך אמר שלמה המלך בחכמתו (קהלת יב יג) 'סוף דבר הכל נשמע', התבונן ב'סוף דבריו' אם עולה מהם 'למעשה' שאת האלוקים ירא אכן ראייה כי הוא כאחד האדם, ואם לאו עזוב אותו 'משוגע' לעצמו...

צא ולמד עד כמה צריך להרחיק מחבר רע, ממה שאמר שלמה המלך בחכמתו (משלי יז יב) 'פְּגוּשׁ דָּב שְׁפוּל בְּאִישׁ וְאֵל פְּסִיל בְּאִוְתוֹ', וכמבואר במפרשים שם, ש'דב שכול' שמתו בניו הרי הוא מסוכן ביותר להרוג את מי שנקלע לידו מחמת מרירות לבבו, ואף על פי כן מוטב לפגוש דב שכול מאשר לפגוש כסיל באולתו כשהוא מסיתו מדרכי ה'...

וכבר היה מעשה באיש צדיק שנלב"ע לפני כמה שנים, ובטרם השיב נשמתו אל יוצרה נשאלה שאלה היכן לטמון אותו למנוחת עולמים, ומפני סיבה כלשהי לא היה שום אחד שהיה יכול לענות על שאלה זו, ובדלית ברירה נאלצו לשלוח את אחיו שישאל אותו בעצמו היכן לקבור אותו... נענה ואמר, אין לי כל נפק"מ וקפידא, העיקר שלא יקברו אותי בתוך ד' אמות של מי שהחזיק בחייו אותם 'כלים' משחיתים... וכמה מוסר עלינו ללמוד מכך, אם אותו האיש זכור לטוב נזהר שלא יהיה 'קבור' לאחר מותו בסמוך למי שבעברו החזיק כלים טמאים, אף שכבר אינו יכול להזיק

שנאמר (תהלים יט יב) 'גם עבדך נזהר בהם בשמרם עקב רב'. על כן אמרו (ירושלמי ברכות פ"א ה"ד) 'חביבין דברי סופרים יותר מיינה של תורה, כי גדריהם וגזרותם מעיקרי היראה. ומצות היראה שכר הרבה בנגד מצות רבות כי היא היסוד להם. עכ"ל. וכן כתיב בפרשתן (יא נב), 'אם שמור תשמרון, ומדקדק האור החיים' הק' זו"ע מדוע כפל הכתוב לשום שמירה וכתב 'שמור תשמרון'. ומבאר, כי מלבד עצם הציווי על 'שמירת' המצוות נאמר כאן עוד ציווי ואזהרה לעשות 'שמירה' למצוות על ידי גדרים וסייגים המרחיקים את האדם מן העבירה¹. וז"ל, אם שמור פירוש אם תעשו שמירה למצוות, בזה תהיו בטוחים שתשמרון את כל המצוות, אבל בלא משמרת תהיו נכשלים בחלק מהמצוות, כגון מצוות שבת אם לא יוסיפו מחול על הקודש יש לחוש שיהיו נכשלים בנופו של שבת. עכ"ל².

לו עתה... קל וחומר בן בנו של קל וחומר כמה עלינו להתרחק בעודנו בחיים ממי שאוחז ברשותו עתה כלי משחית ומסתכל במקום שאמרו שלא להביט... כדי שלא להיקבר בחיים ח"ו... ואין צריך להזהיר בדברים הפשוטים בתכלית שלא לשבת באוטובוס (וכיו"ב) בסמוך למי שאוחז בידו כלים מכלים שונים שבהם מכשיל את הרבים... וכבר ידוע כמה נפשות יקרות וטהורות שנפלו עד למעמקי שאול תחתית רח"ל בגלל פעם אחת שישבו בדרך ליד אותו 'כסיל באולתו'...

בעניין זה אמרו בהא דכתיב (משלי ו ה) 'לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם', שהנה ההולך לראות דרכי הנמלים יוכל להבחין אשר פעמים רבות מתאסף 'ציבור נכבד' של נמלים על מנת לאסוף ולקבץ פירווי אוכל וכדומה, וכאשר הולך שם עובר אורח כולם כאחד נסים בבהלה פן ידרוס אותם ברגליו, ולאחר זמן הרי הם חוזרים לאותו מקום כבתחילה, ולכאורה, היאך משימים נפשם לחזור למקום הסכנה... אין זאת אלא מפני שנמלים הם... אכן אתה בן אדם, לך אל נמלה וראה דרכיה, ותלמד ממנה שלא לחזור למקום הסכנה... והרי כבר ידעת על גודל הסכנה ועל רבים ש'נדרסו' על ידי אותו יצר הרע, אם כן היאך תחזור ככלב שב על קיאו..

טז. ודע, כי ע"י עשיית גדרים וסייגים מקיים מצוות 'את ה' אלוקיך תירא', וכמו שפירש החסיד יעב"ץ בלשון המשנה (אבות ד ב) 'בן עזאי אומר הוי בורח מן העבירה', מדוע נקט לשון 'בורח' ולא 'התרחק מן העבירה' וכיו"ב, ומבאר וז"ל, כי מדורת אש ועצים הרבה צריך להתרחק ממנה הרחק כמטחווי קשת, ולכן אמר המלט על נפשך מהרה חושה אל תעמוד פן תספה, עכ"ל. וכלומר, שאדם צריך לפחד ולהתיירא שלא יחטא, כי תמיד עומד עליו היצר להחטיאו, והרי זה כמדורת אש ההולכת ומתפשטת שסכנתה מצויה וגדולה ואין עצה אלא לברוח ממנה, כך גם מצוי ביותר להיכשל בחטא, ואם לא ישים אל ליבו ולא יחיה בפחד וביראה הרי

באר הפרשה - פרשת עקב

משלם שכר טוב ליראיו - שכר טוב על יראה
וביותר על גדרים וסייגים

רבי ברוך ממעז'בו' ז"ע, כי הנה מצאנו
בהלכות שומרים (עי' ב"מ צד:) כי 'ארבעה
שומרים' המה, שומר חנים והשואל נושא
שכר והשוכר, ודינו של ה'שואל' חמור
משאר השומרים, שהוא מתחייב בשמירה
ליראה את ה' אלוך'ן. וביאר הרה"ק

הוא עומד ממש 'בתוך האש', ודרך ה'בריחה' מן העבירה היא על ידי שמתרחק ממנה
באותם גדרים וסייגים שמציב לעצמו.

יז. סיפר הגה"צ רבי יצחק טוביה ווייס גאב"ד ירושלים ת"ו זצוק"ל, שבימי שבתו
באנטווערפן באה לפניו 'שאלה', באיש יהודי ששלח מעות עם ידידו שנסע מהכא
להתם, הידיד הכניס את המעות לכיס המכנסיים והפליג לדרכו, על אם הדרך משמש
האיש בבגדיו ונחרד לראות שהמעות איננם... בצר לו חיפש בין כל מטלטליו וסביב
מקומו, ולא, הילד איננו. עתה בא לשאול את הרב האם הוא נחשב כ'פושע' בשמירתו,
והרי השומר חנים חייב ב'פשיעה', או שאינו כפשיעה אחר ששמר כדרך השומרים,
ענה הרב, שהדבר תלוי בדרכי מלבושיו של השומר, אם מעילו (רעקיל) ארוך וחופה את
רוב רגליו אינו פושע, ואם לאו הרי הוא פושע (כי היה לו לחשוב שהפירצה' קוראה לגנב).

באותו היום ממש הגיע 'אורח' רם ונישא לאנטווערפן ה"ה האדמו"ר רבי שלמה
מבאבוב ז"ע, ולפליאת הגאב"ד, החל מספר בתוך דבריו, על 'דין תורה' שבא לפני בעל
ה'הרי בשמים' (הגה"ק רבי ארי' לייב הורוויץ אב"ד סטריא) ב'סרסור' ששמר על מעות שהפקידו
אצלו סוחרים והניח המעות בכיס המכנסיים ואבדו המעות, ופסק שהשומר אינו נחשב
ל'פושע', הראו ה'תובעים' שבשו"ת 'חתם סופר' הובא תשובה על כגון דא שהשומר
נחשב כפושע, והשיב ההרי בשמים, אכן, בפרשבורג עירו של החת"ס, שם לבשו רוב
הקהל בלבוש קצר יותר אין המכנסיים נחשבים כ'שומרים', אבל כאן בגלילותינו שמנהג
העולם ללבוש ארוך נחשב הדבר לשומר כמי ששמר כראוי. משגמר דבריו נענה הגאב"ד
בהתרגשות, היום היה לי מעשה כזה... והיה אומר שזה נחשב אצלו כ'באבובער מופת'.
ולדין ייאמר נוראות, לענין ה'שמירה' שהאדם צריך לשמור את עצמו בקדושתן
של ישראל, פעמים הרבה נשמע אותו זועק, אוי, הנסיונות כה קשים ומרים, שמירת
עיניים וכו', מי יכול עמוד בהם... אם יש לו רעקיל ארוך - כלומר שסיבב עצמו
בגדרים וסייגים, בשמירה החופה את רוב גופו... התחבר רק לחבירים טובים, אזי, אף
אם ח"ו יפול הנופל, עדיין יוכל לומר, לאו 'פושע' אני, ולא ייחשב הדבר לחייב אותו
ח"ו, אבל אם יש לו רק 'מקיפים' קצרים, אינו מכסה עצמו ואינו שומר את עצמו
בשמירה כראוי, הוא בעצמו מתקרב אל המקום שיש לגנב' ה"ה היצר שליטה עליו,
מה יענה ליום פקודה... כי טענת לאו פושע אני לא יוכל לטעון.

מעולה ביותר וחייב גם על האונסים, ומרוע, הואיל וכל הנאה שלו (שאינו משלם כלום בעד החפץ ורשאי להשתמש בו). כיו"ב יתבאר הכתוב, ועתה ישראל מה ה' אלוקיך 'שואל' מעמך - היאך יהיה הקב"ה כשואל כביכול לגבי האדם, כי אם ליראה את ה', על ידי יראת שמים של האדם נחשב הבורא ל'שואל' ומתחייב לשמור אותו מכל רע, מכל היוזק והפסד אפילו מאונסים, והיינו טעמא 'כי כל הנאה שלו', שזהו הנחת רוח הגדולה ביותר שיש לפני המקום ב"ה כשאיש יהודי מתגבר ביראת שמים, ועל 'הנאה' זו הוא מתחייב כביכול אפילו באונסים, כלומר לשמור שלא יבוא האדם לידי נזק ולא צער לא הפסד ולא קושי מכל סוג ואופן שהוא (הובא בשמו במאמרי קודש למהר"ש מבעלזא זי"ע).

ולא זו בלבד שישמרהו הבורא מכל רע, אלא יוסף להשפיע עליו כל טוב יי,

יח. פעם ביקש איש יהודי מהרה"ק מוהרי"א מסקולען זי"ע סגולה לפרנסה, נתן בו הרבי את עיניו וראה שהוא צריך 'חיזוק' גדול בענייני יר"ש, ונענה, אמור בכל יום 'פרשת היראה', סברו שמא לא הבין הרבי היטב מה שאמרו לו, או שמא נתחלף לו פרשת היראה בפרשת המן, על כן חזרו ואמרו, רבי שאלנו על הפרנסה לא על היראה, אמר להם, הנה כתיב (תהלים קיא ה) 'טרף נתן ליראיו', מעתה מצינו 'סגולה' פשוטה לפרנסה - לא 'עצה' או ברכה אלא 'סגולה'... האומר פרשת היראה יקנה את היראה כקנין נצח, ומכיון ש'טרף נתן ליראיו', הרי הקונה 'יראת שמים' במידה גדושה ממילא ימלא הקב"ה את ידו מיזו הפתוחה והרחבה.

וכבר איתא בספר 'בעל שם טוב' (פרשת לך ג) וז"ל, שמעתי ממורי זלה"ה בשם רבינו סעדיה גאון, כי עיקר בריאת האדם בעוה"ז הוא לשבר מדות רעות שלו הטבעיות וכו'. ובהמשך דבריו, וזהו שאמרו חז"ל (שבת קנו.) האי מאן דאתיליד ביום ג' בשבת הוי עתיר וזנאי וכו'. וקשה הא הם שני הפכים, אם הוא זנאי ראוי להיות עני ולא עשיר, כדכתיב (משלי ו כד) 'בעד אשה זונה עד ככר לחם' (וכדאיתא בסוטה ד:). ומבאר דכיון שהיה בטבעו להיות זנאי ושיבר טבעו, עי"כ נעשה עשיר, וכדמצינו ביוסף הצדיק שע"י שנלחם ביצרו זכה ונתעשר, דיוסף הוא השליט.

הרה"ק רבי שלומיקה מזוועהיל זי"ע היה אומר, הנה בריש פרשתן נכתבו ברכות והבטחות נפלאות עד מאד, ותדע עבור מה הם באין על האדם עבור 'עקב תשמעון', 'עקב' עולה בראשי תיבות ק'דש ע'צמך ב'מותר, כלומר שבעבור זה יזכה האדם לרשת טובה וברכה. כי בשמי שמים ההנהגה היא כביכול כמו בבנק הנהוג בעולם הזה, אפשר לאדם 'להפקיד' את כל ההנאות שנמנע האדם מהם, וממה שהתקדש במותר לו, ובשכר זה יש בידו 'למשוך' ממנו רפואות וישועות, וכל מיני השפעות הטובות בבני, חיי אריכי ומזוני רוויחי.

וכמו שביארו ב'דעת זקנים' מבעלי התוס' את לשון הכתוב 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלוקיך' וגו', וכבר הקשו בגמ' (ברכות לג:) 'אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא', וביארו בזה"ל, ויש לומר דאקרא דלבתריה קאי 'לשמור את מצות ה' וגו' לטוב לך', כלומר אינו שואל ממך דבר זה כי אם 'לטוב לך' - להנאתך ולהרבות לך שבר, עכ"ל. וכלומר שכל תכלית 'הבקשה' והציווי על יראת שמים אינו

אלא 'להנאתך' - בכדי שיוכל הקב"ה להרבות שברו, והכלי המחזיק ברכה הוא יראת שמים". וכבר הובא לעיל לשונו של רבינו יונה 'ומצות היראה שבר הרבה בנגד מצות רבות כי היא היסוד להם'.

ואין לתאר ואין לשער מה רב טוב הצפון ליראי ה' אשר מוסיפים משמרת למשמרת ועושים גדרים וסייגים להתרחק מן הביעור זמן הדומה לזי"א, וכמו שביאר הגה"ק רבי שלמה קלוגנר

יט. איתא ב'נועם אלימלך' (בפרשתו), דהנה הבורא ב"ה לא ברא את עולמו רק להיטיב לברואיו, אלא שהם צריכים לזה כלי ראוי ומוכשר לקבל ההטבה, וכמי שרוצה לשלוח לחברו יין או דבש ואין לו כלי נאה ויפה, הרי הוא שואל מחברו כלי נאה של כסף, בו ימלא עבורו את היין והדבש וישלח לבעל הכלי. והנמשל, האדם הוא כלי לקבל, והכשרו ותיקונו של הכלי (היינו של האדם עצמו) הוא היראה ואהבה וקיום מצות ד' וחוקותיו וכל דרכיו, ובזה נעשה האדם כלי נאה ויפה, והקב"ה שואל את הכלי הזה וממלא אותו כל טוב. וזהו מה ד' אלוקיך שואל מעמך, רצה לומר אימתי השי"ת שואל מה שיש עמך, דהיינו הכלי שלך כדי למלא אותה שפע טובו וברכתו, כי אם ליראה... ואז יהיה כלי יפה ונאה ומוכשר לקבל וישאל ממך הכלי שלך, דהיינו את עצמך, לטוב לך כדי שייטיב לך ועל ידך יבואו טובות והשפעות לכל ישראל.

כ. בדרך צחות ומליצה אמרו לבאר מטבע הברכה (ב'ברוך שאמר') 'ברוך משלם שכר טוב ליראיו', כי הנה הרוצה להקים ישיבה ולהעמיד תלמידים לשם ולתפארת, יברר אחר מחנכים הנודעים במומחיותם, וברצותו שיעברו ללמד בישיבתו יציע להם כפליים בשכרם ממה שמקבלים עתה חלף עבודתם, כך הקב"ה משלם שכר טוב ליראיו, כיון שחפץ עד מאוד שייראו מלפניו.

כא. שמעתי ממכרי בעל המעשה - אברך חשוב הדר בעיה"ק צפת ת"ו, כי בני ביתו חיפשו ותרו אחר 'מקום עבודה' בתחום הגרפיקה (graphics), ובכל אתר ואתר שהציעה עצמה לעבודה ביקשוהו לשלוח 'קורות חיים'... וכן עשתה אולם לא נקראה לבוא, עד שבאה ישועתה ונתקבלה לעבוד באחד המוסדות הנודעים דשם בין אנ"ש החרדים לדבר ה', ויהי ביום הראשון משהחלה בעבודתה גילתה שם כי האינטרנט פרוץ... מיד ניגשה לחדר המנהל וטענתה בפיה שלא תוכל בשום פו"א

זי"ע (אמרי שפר) במקראי קודש שבריש פרשתן (ו יב-יג), 'והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם ושמר ה' אלוקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך, ואהבך וברכך והרבך וברך פרי בטןך ופרי אדמתך' וגו', ונדע מה שהקשו המפרשים שהרי 'שכר מצוה בהאי עלמא ליכא' (קדושין לט:), והיאך הבטיח כאן הכתוב שכר בה גדול בעולם הזה וירבך וכו', עוד הקשו, שהרי דרכו של הקב"ה לשלם מידה כנגד מידה, ואיזה 'מידה כנגד מידה' יש בכל הברכות הרבות שזכרו כאן, גם צריך לבאר במה שנאמר 'והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם', שלכאורה 'תשמעון' ו'שמרתם ועשיתם' היינו תוך ומדוע כפל והאריך הכתוב בלשונו.

ומבאר בקדשו, ומקדים להביא את דברי הרמב"ם (הל' תשובה פ"ט ה"א)

המיישב את הסתירה, כי בוודאי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, ומה שהתורה הבטיחה פעמים רבות מתן שכר בעולם הזה, כגון 'ונתתי גשמיכם בעתם ונתתי מטר ארצכם' ועוד כיוצא באלה ברכות חומריות, אין זה משום שכר מצוה אלא ענין אחר לגמרי, שהקב"ה מבטיח לאדם הרוצה לקיים את התורה שימציא לו את האמצעים הראויים כדי שיוכל לקיים את התורה, שהרי בלא ממון ובלא שפע אין בירי אדם לקיים המצות, כיצד יקנה צרכי המצות, כיצד יחנך צאצאיו ללא מאכל ומשתה מדור וכו', ומה גם שעניות ויסורים מעבירים את האדם על דעתו ועל דעת קונו. ומעתה יתבאר היטב, כי הנה חז"ל פירשו (יבמות כא.) במה שנאמר (ויקרא יח ל) 'ושמרתם את משמרת' שהכוונה היא 'עשו משמרת למשמרת', ומעתה יתפרש גם כאן באופן זה ובמידה כנגד מידה, אם תשמעון את המשפטים האלה על ידי שתשמרו ועשיתם

לעבוד עם אינטרנט פרוץ, אמר לה המנהל, הענין יסודר עד למחרת - שהרי כולנו כאן 'חרדים'... אך בפועל לא נעשה מאומה בענין, ולמחרת כששבה לעבודה מצאה שעדיין לא נגדרה הפרצה כלל וכלל. ושוב ביקשה מהמנהל בקשתה דאתמול ונענתה באותו לשון ממש..., משראתה ביום השלישי שלא זז מאומה עזבה את העבודה בצהרי היום והודיעה לאחראים עליה כי מקומה פנוי להבא בתור... ובלב שמח (ודואג מעט על הפרנסה מה תהא עליה) שבה לביתה, לא עברה כמחצית השעה, והפלא' מצלצל בקול... מהצד השני דיברו מנהלי 'כתב עת' (עיתון) גדול וידוע בעיר נתניה, וכה אמרו לה, לפני כארבעה חדשים שלחת הנה קורות חיך, משום מה עתה עברנו עליהם שוב וזקוקים אנו לעבודתך, בתנאים נוחים פי כמה, שאינה זקוקה לצאת מביתה לעבודתה, ושכרה ישולם ככפליים ממה שהובטח לה באותם המוסדות, כי אכן, 'אין אדם שומע לי ומפסיד' (דב"ר ד ה) ו'בורך משלם שכר טוב ליראיו'.

גדר כמשמרת למשמרתי, כדי שלא יוכל 'המשחית' להתקרב למנוע את קיום המצוות, ועל כך ישוב לכם הקב"ה כגמולכם הטוב ואף הוא ינהג עמכם כן, אתם סללתם את הדרך לשמירה מהחטא, אף אני יסלול עבורכם את הדרך לשמירת המצוות, ואתן לכם שפע ברכות טוב, וגם אסיר מעליכם כל טרדה ומכשול כגון עוני וייסורים רח"ל המעבירים את האדם מעל דעת קונו.

ומדוקדק לשון הכתוב בכפתור ופרה, שאם תשמרון ועשיתם - ר"ל שתוסיפו משמרת וגדר על עצם החיוב, ממילא במידה כנגד מידה - ושמר ה' אלוקיך לך את הברית ואת החסד אשר

חביבין ישראל - חביבותם בעמדם בנסיון ובפרט בדור האחרון

בפרשתן מצינו דברי תוכחה שהוכיח משה לבני ישראל על חטאיהם במדבר, ובתוך הדברים אמר

כב. וכזאת ביאר גם הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (ב'אגרא דכלה') בלשון הכתוב (שמות טו כו) 'ויאמר אם שמוע תשמע וכו' והאזנת למצותיו כל המחלה אשר שמתו במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך', האזנת יתפרש מלשון 'אזנים לתורה', ועל דרך שנאמר בשלמה המלך ש'אזון וחקר ותקן' (קהלת יב ט), והיינו שעשה גדרים וסייגים שעל ידם תוכל התורה להתקיים ולא יכשלו בגופי עבירה (יבמות כ:), ועל דרך זה אמר כאן הכתוב שאם 'האזנת למצוותיו' - שתעשה גדרים וסייגים המרחיקים את האדם מן העבירה ובזה יהיה לך 'משמרת' לתורה, אזי בשכר זאת יזכו שכל המחלה אשר שמתו במצרים לא אשים עליך. וראיתי לבאר בזה, שאף כאן הוא כדרך 'מדה כנגד מדה', הואיל והאדם שומר עצמו בגדרים וסייגים לבל יכשל ח"ו, על כן אף הקב"ה כנגדו עושה גדרים וסייגים לבל יבוא ליד חולי ומחלה.

כג. וכך ביאר ה'דיין מקרעמניץ' (בעל אורח מישור עמ"ס נזיר, הו"ד בספר טללי אורות נדפס שנת תרצ"ו) במה שאמר דוד מלכא משיחא (תהילים יח כא-כב) 'יגמלני ה' כצדקי וגו', כי שמרתי דרכי ה', שלכאורה תמוה מהו שאמר יגמלני ה' כצדקי, והרי קיי"ל ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אלא, שהגם שאין הקב"ה משלם שכר בעולם הזה על קיום המצוות, אבל על עשיית גדרים וסייגים הוא נותן שכר טוב גם כאן בהאי עלמא, וזהו שאמר דוד יגמלני ה' כצדקי, שמא תאמר והרי שכר מצוה בהאי עלמא

(ט יח) 'ואתנפל לפני ה' כראשונה ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי' וגו', ואינו מובן מה 'תוכחה' יש בזה לבני ישראל, ומה היה רע בעיני משה ששהה במרום ארבעים יום והרי זהו התענוג הגדול ביותר לעמוד לפני ה', וכי ללחם ומים היה צריך...

ומבאר הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (ראש השנה ד"ה או יאמר אתם נצבים), שמישה רבינו התאונן ש'עליה' זו לשחות ארבעים ימים ולילות בשמים ירידה היא.

ומדוע, כי תכלית בריאת העולם היא רק עבור האדם - כשהוא בחיים חיותו בעולם העשיה הגוף עם הנפש יחד, והיצר עומד לנגדו ומסיתו, והאדם כובש יצרו ומתגבר עליו לעשות רצון הבורא ב"ה ועובר הש"י... וזהו עיקר חיותו של אדם כי כמו שאומרים (פיוט למוסף ליר"ב) ואביתה תהלה מקרוצי חומר בו'. ולזאת צריך האדם לתת שבת והודי' על כל שעה ורגע שהוא עודנו בחיים ויכול לעשות רצונו ית"ש כי זה כבודו.

ליכא, אך הרי שמרתי דרכי ה', הוספתי שמירה על המצוות בגבולות סביב, וממילא בדין הוא שאקבל שכרי גם כאן בעולם הזה.

מִן הַבָּאֵר

נוראות מצינו בדברי הגה"ק הרבי ר' יהונתן איבשיץ זי"ע (יערות דבש דרוש טז), כי עשיית גדרים וסייגים היא 'סגולה' לקבלת התפילות ברחמים וברצון, וכה כתב בהאי לישנא, ובאמת נראה לולי חסד ה' אין לקבל תפילתם, כדכתיב (איכה ג ט) 'גדר דרכי בגזית', גם כי אזעק ואשוע סתם תפילתי' (שם ח), אבל הקב"ה בריחי ברזל גידע, וזהו כאשר יעשו גדרים גדולים להם, עכ"ל.

כד. ויתבארו הדברים ביותר, כי הנה מדרך 'הרשויות' לפזר מלח הרבה על הכביש בעת ירידת שלגים בכדי להמיס את השלג, למען יוכלו הבריות לנסוע בדרכם באין מפריע, אמנם כידוע המלח 'אוכל' את הכביש, וכמאמר הכתוב 'גפרית ומלח שרפה כל ארצה', ונעשה חורים וסדקים על הכבישים, מעשה ובאחד המקומות נפער חור גדול באמצע הכביש, עד שכל הנוסעים שם הוכרחו לנסוע בדרך עקלתון סחור סחור. לכן שלחו הממונים איש מומחה שיתקן את הכביש, והנה הלה בדרך נסיעתו לשם נהג ככל העם, ואף הוא נסע סביבות הבור... והמשיך באותו הדרך לחיים ולשלום... שאלו אותו הממונים מפני מה נסעת בדרך עקלתון ולא בסמוך לחור, השיב להם לפי תומו, כי רצפת הכביש היתה שבורה וסדוקה ולא היתה אפשרות לנסוע שם, גערו בו, אוי כסיל שכמוך, וכי יש לנו צורך שתיסע בכביש להנאתך במקום המתוקן... והרי כל 'שליחותך' לא היתה אלא לתקן את החור והבור...

ועל זה הוכיחם משה רבינו - מחמת שחטאתם הוצרכתי לשהות עוד מ' יום במרום וזאתם הימים הייתי במלאך ושרף שאין לו כלל יצר ואין לו עם מי להלחם, ולכן הם (הימים האלו) חסרים ממנין שנותי. ו'תוכחה' יש בזה, כי כל זה היה מחמת חטאת בני' שהוצרך לעמוד במרום לבקש עליהם רחמים.

ובך ביאר האלשיך הק' ז"ע (ת"מ בפרשתן) את הכתוב בפרשתן (י"ד)

'הן לה' אלוקיך השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה', שלכאורה נראה שהפסוק נכתב שלא על הסדר, כי אם מונה מלמעלה למטה היה לו לכתוב, א. שמי השמים ב. השמים ג. הארץ, ואם מונה מלמטה למעלה היה לו לומר, א. הארץ, ב. השמים, ג. ושמי השמים.

ומבאר האלשיך הק', שהכתוב מונה והולך מהקטן אל הגדול, תחילה

דברים נוראים כתב הרה"ק העבודת

ישראל' ז"ע (ליקוטים תהלים בסוף

הספר) על הפסוק (תהילים פב ו) 'אני אמרתי

אלוקים אתם, אכן כאדם תמותון...' הנה

איתא במדרש 'אין קורין אחר בשמו,

אבל הקב"ה קורא את ישראל בשמו

שנאמר 'אני אמרתי אלוקים אתם'.

(ולכאורה צ"ב, שהרי) כתוב לאחמ"כ 'אכן

כאדם תמותון' - משמע שבאמת לא

על דרך זה ממש, כל תכלית ירידת האדם לעולם הזה הוא רק עבור אותם 'החורים' והנסיונות, למען יתגבר על יצרו 'ויתקן' את הקלקלה... והלה מתאוונן על הנסיונות ואומר שרוצה לנסוע רק בדרך המלך באין מעצור ומפריע...

שמעתי מספרים על אחד מגדולי ישראל מהדורות הקודמים אשר זכה לזקנה מופלגת יותר ממאה שנים, והתאוונן ואמר שאינו יודע מה לעשות עם מה שמפורש במשנה (אבות ה א) 'בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם...' חשבו בני ביתו, שכוונתו לומר שקשה עליו מה שהעידו עליו חז"ל שהינו נחשב כמת... מיד הראו לו מה שפירש ב'תפארת ישראל' 'כשזכה לך נדבקה נפשו בעליונים, ונתבטל ממנו העולם ותאוותיו כאילו כבר עבר ממנו', הסביר להם, כי אכן על הא גופא קבכינא... אם אין נסיונות אין החיים נחשבים כ'חיים'...

כה. נוראות מצינו ב'ספורנו' על הפסוק בפרשתן (ח טז) 'ולמען נסותך להיטיבך באחריתך' - להיטיבך, יותר ממלאכי השרת כראוי למנוסה לפניו.

נקראו בשמו (ומדוע אמרו במדרש שהקב"ה קרא את ישראל על שמו). אבל באמת י"ל, בפירושו של הפסוק (שמשבח את בני ישראל) 'אני אמרתי אלוקים אתם ובני עליון כולכם', ואם רצונך לדעת מדוע מחשיבם כל כך עד שהוא קורא להם בשמו, ומפרש הפסוק 'אכן כאדם תמותון' - שיש להם יצה"ר שמפיל אותם לירי חמדות ותאוות גשמיות, וזה נקרא 'מיתה' - שנפול ממדרגתו, ואעפ"כ אינם מתייאשים אלא לוחמים כנגד היצר הרע ומנצחים אותו, לזה אמרתי 'אלוקים אתם', וזהו (המשך הפסוק)

'קומה אלוקים' - כשמקימין הישראל הנקרא אלוקים, ועובדים את ה' בכל לבם, אז 'שפטה הארץ' - צדיק גזור והקב"ה מקיים, ומשפיע להם בני חיי ומוזני אמן נצח סלה. עכ"ל.

וביותר תגדל השיבות דור אחרון כי ה'נסיונות' בדור זה רבו פי כמה מדורות הקודמים וממילא גם 'חשיבותם' גדלה פי כמה. וכך איתא מהרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע לבאר את האמור בסוף פרשתן (יא כא) 'למען ירבו ימיכם וימי

מִן הַבָּאֵר

נוראות אמר הרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע (הפטרות פר' וירא) וז"ל, 'ויאמר היטבת חסדך האחרון מן הראשון לבלתי לכת' וגו' (רות ג י), ר"ל שעתה כנסת ישראל עושין חסד יותר במה שעובדים אותו ית' וכו', משא"כ חסד הראשון דכתיב (ירמיה ב ב) 'זכרתי לך חסד נעוריך', איננו גדול כל כך, כי וודאי אין חידוש כ"כ, שהרי ראו כל הניסים שעשה להם במצרים ובים, וענני הכבוד מקיפים אותם, ומן ובאר ושלי, בודאי היה להם להכיר אלוקותו, משא"כ אנו שאין אנו רואין שום ענין מאלוקותו יתברך, אדרבה, בין כל דרי תבל בני ישראל שפלים ונבזים זה זמן רב, ואין קול ואין קשב, ואעפ"כ קיוינו לו ויושיענו בכ"א. עכ"ל.

כו. דברים נוראים מצינו בתורתו של הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות ח"א יז). לפרש מה שאמרו חז"ל (ברכות ג.) בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין יהא שמייה הגדול מבורך הקב"ה מנענע ראשו ואומר אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם, כי הנחת רוח שלפני הקב"ה הוא שאמר ונעשה רצונו, 'וא"כ יתכן כי יותר נחת רוח לפניו כשעושין רצונו בין האומות וסובלים גליות ובזיונות עבורו וכו', א"כ הרי זה קילוס יותר נאה לפניו ית"ש', וזהו שאמר מה לו לאב שהגלה את בניו - מה הפסד הגיע לו מזה, הלא עבודתו תמה גם עתה ורק אך אוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם...

בניכם על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם כימי השמים על הארץ, ופירש רש"י, 'לתת לכם אין כתיב כאן, אלא לתת להם, מכאן נלמד תחיית המתים מן התורה, ולכאורה, כאשר יקומו אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב לא ניחשב אנו לכלום, וכמי שלא באנו לעולם (וכדאיתא בע"ז ה.), 'אך הכא מיירי אחר קבוץ גלויות שסבלנו אלף זו מאות שנים (כן כתב בומנו, וק"ו לאחר שנוספו עוד כמאתיים שנה, ובתוכם גזירות קשות אשר לא היו מיום היות ישראל לגוי) גלויות ותנועות ועול מלכות, וזהו שקול נגד צדקתם של דורות ראשונים,

שלא היה להם צערא ותנועה וגלות, וזהו כוונת הכתוב למען ירבו ימיכם וימי בניכם וגו' אשר נשבע וגו' לתת להם שהוא תחיית האבות, ואפ"ה ירבו ויתגדלו ימיכם עליהם. ודימה הכתוב זאת ל'כימי השמים על הארץ' - שהוא תנועות הגלגלים (כלומר שע"י תנועת הגלגלים והמזלות רבו ימי השמים על הארץ) 'והכי נמי ע"י תנועות הגלות ירבו ימיכם וימי בניכם'. ומתבאר בדבריו שיתרבו ימי הדורות האחרונים במעלתם יותר מהאבות הקדושים, לגודל הצער והקושי שיש לאחרונים, מה שלא היה להם לדורות ראשונים¹.

כז. סיפר הגה"ח רבי ישראל שמעון קאסטעלאניץ ז"ל, שפעם אחת בעת עריכת שולחנו הטהור היה הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע שקוע מאד בהרהוריו ושרעפיו הקדושים, והקהל עמד בפחד ורעדה בבית המדרש כשאפילו קול דממה דקה לא נשמע, לפתע נעמד הרבי ממקומו וזעק מקירות לבו, שלמה המלך ע"ה אמר בקהלת (ז י) 'אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה, כי לא מחכמה שאלת על זה, ורצה ללמד בחכמתו, שאל ידמה בעיני האדם שרק בדורות הראשונים היו צדיקים בעולם, 'כי לא מחכמה שאלת על זה', וגם בימינו אנו שאבדו חכמים ויודעי תורה, יש ביד אברך או בחור להשיג כמעט את המדרגות שהשיגו צדיקים בדורות הראשונים, כי בשעה שהוא הולך בדרך ומתגבר לשמור על עיניו מראיות אסורות, ולוחם במלחמת מצוה כנגד היצר הרע, עי"ז הוא מגיע כמעט למדרגותיהם הנשגבות, והתיישב הרה"ק על מקומו. שוב שקע בשרעפיו, ולאחר זמן ממושך נעמד שוב על מקומו, וחזר על הדברים שאמר מקודם אך בשינוי קצת, כי סיים את דבריו - וגם בימינו אנו בשעה שהבחור והאברך הולך ברחובה של עיר והוא נלחם ומתגבר לשמור על עיניו מראיות אסורות, הוא מגיע ומשיג ממש את מדרגותיהם הנשגבות, והרי הוא דומה להם שוה בשוה, ואז התיישב על מקומו וחזר לשקוע במחשבותיו הטהורות, ובטרם נטילת 'מים אחרונים' נעמד בפעם השלישית וכשפניו בוערים כלפידים בהתלהבות אש קודש הכריז אותה הדרשה אלא שסיים בה - ואדרבה דוקא בימינו שהחשכות שולטת בעולם יש ביד אברך או בחור להשיג מדרגות נעלות ורמות הרבה יותר ממה שהשיגו צדיקים בדורות הראשונים, כי בשעה שהוא הולך בדרך ומתגבר

וברכת - ברכת המזון וסגולותיה
 בפרשתן (ח"י), 'ואכלת ושבעת וברכת' את ה' אלוקיך. איתא בזה"ק (ה"ב ריה.) 'דברכת מזונא חביבא קמי קוב"ה וכו', מאן דמברך לקוב"ה מגו שבקא בעי לכוונא לביה ולשוואה רעותיה בחדוה ולא ישתכח עציב וכו', וכמה דאיהו מברך בחדוה ובעינא טבא הכי הבין ליה בחדוה ובעינא טבא, ובגין כך

לא ישתכח עציב כלל אלא בחדוה ובמלין דאורייתא, ובתרגום ללה"ק, 'ברכת המזון' חביבה לפני הקב"ה, מי שמברך את הקב"ה מתוך שובע צריך לכוון לבו ולשים רצונו בשמחה ולא ימצא עצוב, וכמו שהוא מברך בשמחה ובעין טובה כך נותנים לו בשמחה ובעין טובה, ומשום כך לא ימצא עצוב אלא בשמחה ובדברי תורה^{כט}.

על עצמו לשמור את עיניו מראיות אסורות, ולוחם במלחמת מצוה כנגד היצר הרע, בזה תגדל מעלתו יותר מן הצדיקים שבדורות הראשונים, וכל המלאכים ושרפים מקנאים ביהודי זה המתגבר על יצרו ועושה רצון קונו, ואם דבריו אמורים לשעתו של ה'בית אברהם' על אחת כמה וכמה בימינו אלו שבדאי כל מלחמה קטנה חשובה עד מאד בעיני הקב"ה.

כח. ידוע שהרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע הזהיר מאד לכוון בברכת המזון יותר מבתפילה, כי תפילה דרבנן, וברכת המזון מדאורייתא (תולדות אהרן להרה"ק מזיטאמיר פר' שופטים ד"ה ראשית).

כתב החסיד יעב"ץ זי"ע (בספרו 'חסדי ה' מאמר אשרי האיש פ"ג) והנראה לי לפי דרכנו אומר דרך הלצה, כי יש מצות עשה ומצות לא תעשה שיש להם מזל - קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם לעשותם בשמחה ובטוב לבב... ואשר לא כן יעשה יאבד מתוך הקהל... ואלו הן המצוות, כגון פורים וביעור חמץ ובשר בחלב וכיו"ב, ויש שאין להם מזל כברכת המזון שהכל מקיימים ואכלת ושבעת ואין הכל מקיימין וברכת את ה' אלוקיך, ורבו האוכלים למעדנים ששבוה ונחת ויברכו בקול נמוך ובשפה חלושה ברכה נחוצה רצוצה בלי כונה ובלי דקדוק באמרותיה, ואין צריך לומר באותיותיה - בעודה בכפה יבלעה.

הגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל היה תמה על ה'הפסקה' המקובלת בעולם הישיבות אחר תפילת שחרית עד לתחילת ה'סדר', באמרו שאינו מבין מה צורך יש ב'הפסק' ארוך כ"כ, והרי די בשעות חמש רגעים כדי אכילת 'פת שחרית' ועוד רבע שעה לצורך ברכת המזון... ישמע חכם ויוסף לקח...

כט. החיד"א הוסיף בהגהתו 'ניצוצי אורות' על הזוה"ק שם דבר נפלא עד למאד, וז"ל, ולכוון רצונו בשמחה ולא יהיה עצב בשעת ברכת המזון וכו' ולכן יאכל וישתה דבר המשמחו כדי שיברך בשמחה וזו סגולה להתעשר אם יברך בשמחה

כתב ה'חינוך' (מצווה ת"ל) 'מקובל אני כל ימיו'. וביאר המהרש"א (ח"א נזיר סו: מרבתי ישמרם א-ל, שבל הזהיר ד"ה גדול) בזה"ל, לפי שמונותיו של אדם בברכת המזון! מוזנותיו מצויין לו בכבוד קשים כקריעת ים סוף, ועל כן צוה

ובקול רם כמ"ש לקמיה גודל שכרו גם בעוה"ב וכו'. ואפשר לרמוז ענין זה מהפסוק (משלי י') 'ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה' פי' ברכת ה' היא ברכת המזון שהיא מדאורייתא דוקא דשאר הברכות הוי מדרבנן, היא תעשיר, אך בתנאי שולא יוסיף עצב עמה שתהיה כתיקונה שיברך אותה בשמחה לסלק הס"א. יעו"ש.

כתב ה'פלא יועץ' (ערך אכילה) וז"ל, וצריך שיברך ברכת המזון בנחת ובקול רם ובשמחת הלב כי יתן אל לבו לדברים שהוא מוציא מפיו לכוין בהם בעומק ואי אפשר שלא לשמוח. ולפי הנראה מדברי הזהר הקדוש יש צורך גדול וחובת גברא למיעבד כל טצדקי כדי לברך ברהמ"ז בשמחה, והגדר הגדול כדי לכוין שיברך בעינים סגורות או עיניו למטה ולבו למעלה, עכ"ל.

וכן כתב ה'חרדים' (פ"ב), מצות עשה לברך אחר אכילת מזון שנאמר ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך (דברים ח י') וצריך שיברך ברכת המזון בנחת ובקול רם ובשמחת הלב כדכתיב (רות ג, ז), ויאכל בעז וישת ויטב לבו ופירשו שברך ברכת המזון, עכ"ל. וזה לשון רבינו סעדיה גאון כשמנה את מצוות ברכהמ"ז (מנין המצוות לרס"ג מצוה ל'), וברכת בשבעך - ברון. (פי' בשמחה).

ל. ובכלל זהירות זו הוא כמו שכתב הב"ח 'המדקדק יזהר לברך דווקא תוך הספר ולא בעל פה'. ומתאמרא משמיה קדישא של הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע, שסגולה לבנים ובני בנים חכמים ונבונים ויראי ה', להקפיד לברך תדיר בכונה ומתוך הכתב דייקא (הובא בס' ברכת דוד).

ומה נפלאו דברי בעל ילקוט מעם לועז (בראשית ח"א עמ' קכג), וז"ל, לומר את התפילה מתוך סידור. שאם הוא מתפלל בע"פ הוא משיח דעתו לדברים אחרים, אבל אם הוא משתדל להתפלל מתוך הסידור ואינו מרים כלל את עיניו, מובטח לו שלא יבואו לו מחשבות זרות. כי אם הוא עמל בכל כוחו להתפלל בכונה טובה בודאי ירחם עליו הקב"ה והוא יציל אותו מן היצה"ר. וכך שמענו על רבי יצחק לוריא [האריז"ל] שאפי' ברהמ"ז היה אומר מתוך הספר, אע"פ שהוא דבר שאפי' תשב"ר יודעים אותו על פה והטעם הוא מן הסיבה הזאת.

וזה לשון רבי אליעזר בן מכיר בספרו 'סדר היום' (סדר ברכהמ"ז), אם יש לו ספר לפניו להביט בו כדי שיוכל לכוין יותר ולא יסיח דעתו אחר עיניו בדברים אחרים - מה טוב ומה נעים. ומקיים מצוה אחת של תורה כדין וכשורה, וגורם ברכה לעצמו ולכל בני ביתו.

שעל כן מבקשים בקשות אלו אחר ברכת המזון, כי אחר שקיים האדם מצות עשה מדאורייתא, נעשה עת רצון בשמים, ושעת הכושר היא לבקש צרכיו מאתו יתב"ש, וכמבואר ברבינו בחיי (פרשת יתרו יש ג, והובא ב'מנן אברהם' או"ח סי' רסג סק"א) שכאשר האשה מדליקה נרות שבת, בידה להתפלל 'שיתן לה ה' בנים מאירים בתורה, כי התפילה יותר נשמעת בשעת עשיית המצוה'.

יה"ר שנזכה להתקרב אל הבורא, ללכת בדרכיו וליראה אותו להאמין בו בעוז ותעצומות, ונזכה למטר ארצכם בעתו, שבע וברכה בכל הפירושים.

הקב"ה להאוכל ושבע לברך עליו, שעל ידי זה הקב"ה משפיע ברכותיו להיות לו ברווח מזונות, כי יש לאדם מקטרגים בדבר מלתת לו מזונותיו הקשים ברווח, ואלו הברכות הם המליצים יושר וסנגורים טובים לנגד המקטרגים, עכ"ל.

ואילו ה'באר היטב' (סי' קפ"ה סק"א) מביא בשם הב"ח, שהאות פ איננה מוזכרת בברכת המזון, כי אות זו מרמזת על שצף וקצף וחרון אף, והזהיר לקרוא ברכת המזון בכונה ניצול מכל אלו.

והנה נהגו לומר לאחר 'ברכת המזון' - 'הרחמן' שכולו בקשות נשגבות ביותר, וביאר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע,

בס' עמוד אש תולדות הגאון מהרי"ל דיסקין (עמוד קסא) הביא מעשה שהיה בירושלים שאשה אחת הופיעה בבית מהרי"ל דיסקין זצ"ל והודיעה את צערה על כי היא משכלת את בניה בקטנות ר"ל ומבקשת ברכה. ייעץ לה המהרי"ל דיסקין לקבל עליה מעתה לברך ברכת המזון מתוך הסיפור ואכן אשה זאת צייתה לדברי קודשו אלה ונפקדה בזרע של קיימא.

עוד בגדרי ה'זהירות' מה שכתב ה'משנה ברורה' (סי' קפ"ה סק"ג) בשם הא"ר 'טוב לברך בקול רם, כי הקול מעורר הכוונה', ומסופר על אחד מחסידי הרה"ק בעל ה'ישמח ישראל' מאלכסנדר זי"ע, שהתאונן בפניו על בנו שאינו מברך ברכת המזון, וכל הפצרותיו לא הועילו כלום, ענהו הרה"ק ואמר לו, אם תקבל על עצמך לברך בקול רם אזי תיווכח לראות שגם בנך יתחיל לברך ברכת המזון (הובא בס' בישישים חכמה).

ישקו העדרים

בעיר הקודש והמקדש דר יהודי בא בימים, אשר סיפר מעשה נורא אשר בדידיה הוי עובדא, באותם ימים קודם עלה הכורת על אדמת אירופה, כשהיה סמוך להיכנסו לעול תורה ומצוות, הגיע הגה"ק רבי מאיר שפירא מלובלין ז"ע לבית תלמודם לבחנם על הלימודים, והמנהג היה שלאחר שרב בישראל בוחן את צעירי הצאן היה מעניק איזה מתנה לכל התלמידים, אך הגר"מ שפירא לא הביא אז מתנות, אי לכך משסיים לבחנם אמרו להם, אעניק לכם כמתנה עצה וסגולה נפלאה שעל ידו תזכו לחיות את כל ימי חייכם בהשקט ושלווה, והאריך לבאר בפניהם בענין ברכת המזון ואת דבריו הנוראים של ה'חינוך' שהזהיר בברכה זו מזונותיו מצויין לו בכבוד כל ימיו, וכן דברי ה'באר היטב' בשם ה"ח שניצול הוא משצף וקצף וחרון אף (נזכר למעלה), ואכן בחור זה קיבל על עצמו להקפיד על ברכת המזון בכוונה כראוי עד כדי מסירות נפש.

כעבור כמה שנים, והנה הגיעו הרשעים הארורים, כבשו את אדמת אירופה, והוליכו את היהודים אל עבר המחנות, וביניהם את הבחור הנ"ל, וזרכם היתה להפריד את הגיבורים ובעלי הכח לשלחם לעבודה, ואילו את הנשים והילדים והחלושים שלחו לעלות על מוקדה על קידוש שמו יתברך, היהודי בעל העובדא היה אז בחור צעיר לימים, ובעמדו בתור עשה עצמו כגבוה יותר בעמדו על קצה אצבעותיו, וריחש בשפתיו כל העת, **אבי שבשמים קיימתי את דברי ה"ח וברכתי בכוונה מרובה, קיים אף אתה את ההבטחה האמורה שלא ישלוט בי לא שצף לא קצף ולא חרון אף**, ואכן בהגיע תורו הראהו הרשע באצבעו לפנות לצד ימין למקום אשר לעת עתה אין נשלחים למיתה כי אם לעבודה. לאחר מכן העמידום שוב בתור לפני אחד מהרשעים בכדי לבחון כל אחד לאיזה מלאכה הוא מתאים, והוא שעדיין צעיר לימים היה עמד נרעד ונפחד בידעו שאינו מתאים לשום עבודה המפרכת את הגוף, וכך שוב בכה לפני צורו וקונו שבזכות שהקפיד על ברכת המזון בכוונה **יזכר לו את ההבטחה הכתובה ב'חינוך' שיהיו מזונותיו לו בכבוד כל ימיו**, בתוך כך פנה אליו יהודי שעמד בסמוך אליו ואמר לו, אמור נא שהינך בקי במלאכת הבישול והאפיה ורצונך להיות מעושי המלאכה במטבח המחנה, ואני כמו כן אגיד ששם רצוני

ישקו העדרים

לעבוד וכך אהיה אני לעזרך, וכך הווה, שניהם נתקבלו לעבודת המטבח, וכך היה לבחור היהודי מאכל ומשקה די מחסורו וסיפוקו בהרחבה בהיותו בבית המבשלים.

באחד הימים נכנס אחד מקציני הרשעים אל המטבח וכראותו את הבחור היהודי עובד במטבח, ולכן לא חסר לו דבר חרה לו הדבר, פנה אליו ברשותו ובידו פטיש קטן, ואמר לו הנה באם תוך שלוש שעות תצליח לחפור בור עמוק אזי תוכל להמשיך לעבוד בעבודתך זאת, אך באם לאו, תישלח לעבוד עבודת פרך עם שאר היהודים, הבחור יצא החוצה, בידעו בבירור שאפילו אם יעבוד כמה ימים ברציפות בעמל ויזע רב לא יצליח לחפור את הבור, כיון שאין בידו כי אם פטיש קטן שאין בכוחו לפוצץ סלע, ולכן פנה שוב אל בוראו בתחינה, באמרו אבא כך כתוב בתורה, שמזונותי צריכים להיות לי מצויים בריוח גדול, תוך כדי תפילתו עבר שם כלי רכב עם חיילים רשעים שהחלו לזרוק על ראשו תפוחים ושאר ירקות בכדי לענותו, וכך משנסעו משם נשאר לידו ערימה גדולה של פירות וירקות, לא עבר זמן מועט ועבר שם רכב אחר ועליו חיילים רוסיים ששועבדו על ידי הנאצים ימ"ש, ואף להם לא הביאו הרשעים מאכלם כדי שביעה כי אם קומץ קטן ובראותם את כל השפע הרב לצד הבחור פנו אליו וביקשו מעמו מעט מכל אלה, אמר להם הבחור מי שיטה ידו לחפור לי כאן בור עמוק יקבל מהפירות, החיילים שהיו בעלי כוח ואף היו להם כלים המתאימים לכך נעמדו ברוב אונים ואמץ כוח והחלו לחפור במהרה בור עמוק ברצותם להזין נפשם מהפירות והירקות, וכך בתוך שעה קלה כבר היה הבור חפור, נתן להם הבחור את הפירות ושלחם לנפשם, כעבור זמן מה בא הרשע לבדוק אם 'הצליח' לחפור הבור, והנה נוכח לדעת שבפחות מג' שעות סיים הבחור את המלאכה, נענה אותו רשע ואמר ידעתי גם ידעתי שאלוקיכם שומר עליכם ומגן בעדכם, אך לא ידעתי עד כמה... ובה הסכים לו לחזור לעבודתו במטבח,

אחר גמר המלחמה עלה היהודי להתיישב בארץ ישראל, ואף גם שם מזונותיו היו מצויין לו תדור בהרחבה גדולה והשיא את כל צאצאיו בנקל ובריווח, והכל מכוח הזהירות ב'ברכת המזון'.

איש לרעהו

מכון אהבת אמת - המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' צבי יהודה דומוביץ ז"ל - רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לנצל ולהדפיס בלי רשות בכתב

לזכות
רבי
אברהם
בן ר' יהואל
שיחי
ולכל
משפחתו
הצלחה רבה
ורוב פהת
מכל יוצאי
הלציו

שבת קודש כב מנחם אב תשפה: הדלקת נרות: ירושלים: 6:47 תל-אביב: 7:02 חיפה: 6:55 מוצאי שבת: ירושלים: 8:00 תל-אביב: 8:03 חיפה: 8:03 ר"ת: 8:38

פרשת עקב

גמילות חסדים

לגמול חסד עם הזולת ולהטיב עמו!

נלמד מהפסוק: "ושמר ה' אלוקיך לך את הברית ואת החסד" (פרק ז-יב) ואמרו חז"ל: תניא שלוש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל. רחמים ביישנים, גומלי חסדים. גומלי חסדים מנין. דכתיב "ושמר ה' אלוקיך לך את הברית ואת החסד" (ירושלמי קידושין פ"א ה"א). וכן נלמד מהפסוק "ללכת בכל דרכיו" (פרק יא-כב). והביא רש"י דרשת חז"ל: מה הוא רחום אף אתה רחום, מה הוא גומל חסדים אף אתה גמול חסדים. ידועים דברי חז"ל, שבזמן בית המקדש, היו הכהנים והעם מתנדבים להביא עצים למערכה והיו מקריבין קרבן באותו יום, ואפילו בשעת הגזירה התחזקו במצוה זו, ובגמרא (תענית כח.) מבואר כיצד הביאו בשעת הגזירה עי"ש.

עפ"י כתב החפץ חיים (באהבת חסד ח"ג פ"ז): אילו היה בזמננו מקדש, בוודאי היה כל אחד מישראל מתנדב עצים על המזבח שהוא מקום כפרת עוונותיו, וגם טורח בעצמו להביאם לבית המקדש ברוב שמחה.

ממשיך הח"ח ואומר, כי בלי ספק שהאיש המתחסד עם הדלים והאביונים ומכמת רגליו לקבץ נדבות עבורם, זכותו כל כך גדולה ומועלת לכפר עוונותיו כמו שהביא עצים לבית המקדש.

וראיה לכך מביא הח"ח, ממה שמצאנו (אבות דר"נ-ד, ה) שרבן יוחנן בן זכאי השיב לרבי יהושע בן חנניה שהיה דואג ואומר: "אוי לנו שהוא חרב, מקום שמתכפרים בו עוונותיהם של ישראל". אמר לו: "בני אל ירע לך, יש לנו כפרה אחרת שהוא כמותה, ואיזה זו גמילות חסדים, שנאמר (הושע-ו, ו) "כי חסד חפצתי ולא זבח".

הגומל חסד, אוכל פירות בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא (פאה א-א). וכל כך למה? מבאר המהר"ל מפראג זצ"ל (בספר גבורות ה' - פ"ו) כי בכך דבק במדותיו של הקב"ה, ומדת טובו של ה' שמשפיע מחסדו על כל העולם, והשפעה זו עושה פירות ותולדות בעולם, וכדכתיב (תהלים פט, ג) "אמרתי עולם חסד יבנה". על כן מי שדבק במדה זו יש לו גם קרן ופירות.

דוד המלך אמר (בתהלים פ"ו, ב): "לדוד שמרה נפשי כי חסיד אני" וראה מה שדרשו על כך חז"ל (ברכות ד.). נשאלת השאלה: כיצד זה משבח דוד ומכנה עצמו בכינוי חסיד, והרי האדם העושה מעשה חסד ומפרסמו, מנכים לו משכר המצוה שעושה?

וביאר הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל: כאשר מתפאר אדם ומפרסם שאיש חסד הוא, הרי רבים משכימים לפתחו ומבקשים עזרה, ובוודאי, כאשר תולה שלט על ביתו שדלתו פתוחה לכל מי שזקוק לעזרתו. הוא שאמר דוד המלך "כי חסיד אני". הוא פרסם והודיע שדלת ביתו פתוחה בכל עת ובכל שעה לענות לשואלים ולהשיב להם דבר הלכה...

להתנדב ולזכות...

אשה צדקנית שלקחה על עצמה להתעסק בילדים חולים ולארגן להם כל מיני פעילויות כדי להקל עליהם את ההתמודדות במחלתם הקשה, נשאלה האישה היאך הגיעה לזה ומה ראתה על ככה להטיל על עצמה כזו מעמסה שכדי לעמוד בה נדרשים תעצומות גוף ונפש. השיבה האשה במעשה הבא שאירע עמה:

לאחר נישואי עברו כמה שנים, ולא זכיתי בפרי בטן. עליתי לביתו של הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל וסיפרתי לו בדמעות על המצב וביקשתי ממנו ברכה, שגם אני אוזכה להיות אמא בישראל.

רבי שלמה זלמן ענה לי: "אם לא זכית בפרי בטן זה סימן שלא נגזר עלייך, ולמה את רוצה דבר שלא נגזר עלייך. אך אם בכל זאת את רוצה שהקב"ה יעשה עבורך דבר שלא נגזר עלייך, גם את צריכה לעשות מעשה שאת לא חייבת, אלא בהתנדבות, ואם הקב"ה יראה שאת מתאמצת, אזי גם הקב"ה יעשה עבורך מה שלא נגזר עלייך, ויתן לך פרי בטן".

"בדקתי וחיפשתי" - מספרת האשה - "באיזה דבר אני יכולה לפעול בהתנדבות מעבר לחובתי, עד שראיתי שיש חסר בפעולות לילדים חולים אלו, וכך התחלתי בפעילות הזו".

והנה מיד כשפתחתי את ארגון החסד הזה, נפקדתי בעזרת ה' וכעבור תשעה חודשים נולד לי בן זכר. וכך המשכתי בפעילות הזו. כעבור שנתיים הוספתי והגברתי את הפעילות ומיד לאחר מכן זכיתי בחסדי שמים בבן נוסף. כעבר שנתיים הגברתי עוד יותר את הפעילות והנה זה קרה בשלישית וזכיתי לבן שלישי... חשוקי חמד

"הגומל חסד נפשו מתעלית..."

מעשה שבא לפני החזון איש אברך מירושלים שביקש לשאול עצה בנוגע לשידוך מסויים בשביל אחד מקרוביו, ובתוך הדברים הפליט מפיו: "אמנם נעניתי להפצרות קרובי ובאתי לשאול, שהרי חסד הוא, אבל חס אנוכי על השעות שאני מתבטל בשל כך מתורת".

השיבו החזון"א מיניה וביה: "חלילה! אין התורה בגדר חכמה רגילה, אלא עצמיות הנפש הישראלית, וכל הגומל חסד לזולתו נפשו מתעלית, ונמצא אגב כך מסתייע גם בידיעת התורה..." פאה"ד

"איש לרעהו" פרשת עקב מוקדש לעילוי נשמות אמו"ר

ר' יוסף ישראל בן מורינו הרב יעקב יהודי הופמן ז"ל נלב"ע כ"ג מנחם אב

ואשתו א"מ מרת מרים ע"ה בת ר' יעקב ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

הרב נפתלי אלימלך בן שרה: ב"ה יש שיפור בבריאות אך עדיין צריך תפילות לרפו"ש, יש"כ

לנהוג בכניעה ובענוה עם זולתו ולעקור מהלב כל סוגי גאווה וגסות הרוח!

נלמד מהפסוק: "ולא תביא תועבה אל ביתך" (פרק ז-כו) וכן מהפסוק: "ורם לבבך ושכחת את ה'" (פרק ה-יד)

ודרשו חז"ל: **כתיב "ולא תביא תועבה אל ביתך" וכתיב: "תועבת ה' כל גבה לב" (משלי טז) מכאן אמר רבי יוחנן משום רשב"י כל אדם שיש בו גסות הרוח כאילו עובד עבודת כוכבים. וכן: אמר ר' יוחנן, כל אדם שיש בו גסות הרוח כאילו כבר בעיקר שנאמר: "ורם לבבך ושכחת את ה'" (סוטה ד:). עוד דרשו: אזהרה לגסי הרוח מנין? אמר ר' נחמן בר יצחק "ורם לבבך ושכחת את ה'" וכתיב "השמר לך פן תשכח את ה'" וכדו' אילעא דאמר, כל מקום שנאמר "השמר" אינו אלא "לא תעשה". (סוטה ה.).**

את הפסוק "תועבת ה' כל גבה לב" פירש הגר"א זצ"ל, שאפילו אדם שלא הוציא את גאוותו אל הפועל, לא במעשה ולא בדיבור, אלא גאוותו מסתתרת בפנימיות לבו, ורק ה' הבוחן כליות ולב יכול להעיד עליו שהוא גבה לב, גם על אדם כבר נחרץ משפטו שהוא "תועבת ה'" משוקץ ומתועב הוא בעיני הקב"ה, ויענש על כך.

ואכן כהמשך ליסוד זה הזהיר הגאון **רבי חיים מוואלוז'ין זצ"ל (בנפש החיים פ"א):** השמר והזהר מאוד שלא תזוה דעתך עליך ותתנשא לבבך מאשר אתה עובד את בוראך בטהרת המחשבה. ובהשקפה ראשונה לא תרגיש כל כך בהתנשאות לבך מזה וכתוב מפורש "תועבת ה' כל גבה לב" שאף אם לא תתראה ההתנשאות לעיני בני אדם, אלא רק במחשבת הלב לבד בעיני עצמו, היא תועבה ממש לפניו יתברך, כידוע שהיא השורש והשאור שבעיסה לכל המדות הרעות...

וכתב הגה"צ רבי יצחק בלזר זצ"ל (בכוכבי אור): "יש סבורים, כי יסוד הגאווה היא מדה שבין אדם לחברו שמתנשא האדם על זולתו, אבל זוהי טעות. גם אם יהיה האדם בודד ביער ולא יכיר שום איש, גם שם תמצא הגאווה, ולעומתה - הענוה, את מקומה. כי גם אם רק במחשבתו מוצא האדם בקרבו איזו שהיא חשיבות עצמית זוהי כבר גאווה".

ולמעשה אמר רבי יצחק בלזר: "אחת היא לנו להכיר באמת: להכיר פחיתות ערכנו ומצבנו, ומתוך כך להתרחק מן הגאווה, שהיא שורש לכל המדות הרעות, ולהשתלם במדת הענוה המקרבת את האדם אל בוראו". עכ"ד.

והגורם לכ"ז הוא הכבוד המדומה והרדיפה אחריו, הגה"צ **רבי חיים זייציק זצ"ל** ביטא את דעתו של רבי יצחק בלזר (בספרו **ואני תפילה**) בענין זה בדברים הבאים:

חז"ל בגמרא (ביצה לב:) הפליגו בהגדרת רוע מצבו של המצפה לשולחנם של אחרים, עד שאמר עליו רב "עולם חשך בעדו" ורב חסדא אמר "אף חיו אינם חיים". והרי אין לך עני גדול המצפה לשולחן אחרים, ממי שהוא להוט אחר הכבוד ומחזר אחר בני אדם שיחלקו לו כבוד. הלא הוא ממש מסור ביד דעת זולתו, כשהוא מחזר על פתחי נדיבים ופושט ידו להתנאות מפיהם ולזכות במחמאותיהם. מי לנו "מצפה לשולחן אחרים", גדול מזה, המצפה לחינתון כבוד מהזולת והמאסף בחוצות את שבחי עצמו...! עכ"ד.

נוסיף על הדברים, את מה שהיה הגרי"ח **זוננפלד זצ"ל** אומר בשם רבו הגאון **רבי אברהם שאג זצ"ל:** אין לך שוטה ומתבזה יותר מזה שמזדקק לבריות לשם כבוד. כי תמיד גורלו נתון בידי אחרים, ברצותם יתנו לו וברצותם ימנעו ממנו, ויוצא שכל ימיו נצרך הוא לבריות ושרוי בבזיון. ואיזה שוטה הוא זה שגורם לעצמו להיות תמיד נצרך ומתבזה בפני הבריות בעד כבוד מדומה ומפוקפק.

הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל היה אומר (מובא בספרו **חזון יחזקאל** על מסכת סוטה פ"ג ח"ב) כי המתגאה כופר הוא בהקב"ה: וכל כך למה? משום שכל גאווה שהאדם מתגאה על רעהו, בין בחכמתו ובין בעושרו וטובתו, ובין בגבורתו, הוא מתגאה לפני הקב"ה. הלא כל מה שיש לאדם, מידו של המקום נתנו לו, ולא בכוחו ובעוצם ידו עשה לו את עושרו, ולא הוא שהכתיר עצמו בכתר החכמה, ולא במאמציו נעשה גיבור, ואעפ"כ אומר הוא בגאוותו כאילו הוא עצמו עשה לו את כל החייל הזה, האין זה כפירה במתנת חלקו של הקב"ה.

"למה לביישיני על עבירות שבידי?..."

פעם ישב הצדיק **רבי מאיר מטיקטין זצ"ל** בבית המדרש בעירו, והקשיב לדרשתו של מגיד, נודד דרכים, שהוכיח את הקהל על עבירות שבידם.

כאשר סיים המגיד את דברי תוכחתו, ניגש אליו רבי מאיר ותלונה בפיו: "מה לו למר לבייש אותי לעיני קהל ועדה ולהוכיח אותי על עבירות שבידי?..."

נבהל המגיד ואמר: "חלילה להעלות על הדעת שהתכוונתי לכבודו" השתומם רבי מאיר: "זכי היאך יעלה על הדעת אחרת, והלא אני יודע שכולם כאן צדיקים, ורק אני חוטא..."

חס"מ

היין מחמיץ לבעל גאווה...

אדם ניגש אל הגאון **רבי חיים קניבסקי זצ"ל** ותינה בפניו את צערו: "הכנתי כמות גדולה של יין וכל היין החמיץ..." לתדהמתו הגדולה שאלו רבי חיים: "מדוע אתה רב עם אשתך?" שאלו בפליאה: "כיצד הרב יודע זאת?"

השיב רבי חיים: "זוהי גמרא מפורשת במסכת בבא בתרא. שם נאמר: "חמרא מזלא דמריה גרים". כלומר: איכות היין מושפעת מהתנהגותו של בעליו. כשהיין מחמיץ, אות הוא שבעליו לוקה במדת גאווה, כפי שנאמר בחבקוק: "ואף כי היין בוגד גבר יהיר ולא ינוה".

ומסביר הרשב"ם: כיצד רואים כאן מדה כנגד מדה? אלא שהגאוותן מגיס דעתו ומתפאר במה שאין בו, ועל כן יינו בוגד בו ומחמיץ, כך שבעוד הוא סבור שיש בידו יין, למעשה יש בידו חומץ.

ובהמשך הגמרא מוסבר סוף הפסוק "ולא ינוה": אדם גאוותן אינו מקובל אפילו על אנשי ביתו. יוצא, איפוא, שאדם שיינו החמיץ הרי זה סימן שהוא בעל גאווה, וממילא גם שלום הבית שלו אינו מן המשופרים..."

רבי חיים

"שמוא גבה לבי בדרשות..."

סיפר הרש"מ וואלך שליט"א: "יום אחד נכנסתי לביתו של הגר"י **גלינסקי זצ"ל** ונדהמתי לראותו שרוי בצער גדול. "לא ישנתי כל הלילה" אמר לי. התפלאתי, רבי יעקב שעבר כל כך הרבה בחיים, פתאום מוטרד עד כדי כך שאינו יכול לישון. מה זה יכול להיות?"

השיח רבי יעקב את לבו: "המדרש מספר שכשהוציאו את רבי ישמעאל ורבן גמליאל להריגה, ערכו חשבון נפשם על מה ולמה נגזר עליהם כך. שאל רבי ישמעאל את רבן גמליאל:

"שמוא כשדרשת ברבים גבה ליבך עליך? השיב רבן גמליאל: "לא! מעולם לא גבה לבי בעת שדרשתי". פנה אלי רבי יעקב: "זה הרי פחד נורא! אני כל ימי בדרשות. איך אוכל להעיד שמעולם לא גבה לבי? אני מבקש ממך שתכנס לשאול את **רבי חיים קניבסקי** מה עושים..."

"ערכתי מכתב ובו כתבתי שהגאון רבי יעקב גלינסקי מוטרד מאוד מדברי המדרש האלו, ואיך אפשר להסיר דאגה מלבו? השיב לי רבי חיים תשובה בכתב: כיום אין לחשוש מגבחות הלב, היות שעל כולם מדברים סרה, ועל כולם לועגים, גם על דרשנים, אין מקום לגאווה, להיפך זה עוד בזיון..."

"נכנסתי לרבי יעקב והראתי לו את המכתב. ענתה הצער והדאגה סרה מפניו והיה נראה כי דעתו נחה עליו מתוך התבטלותו המוחלטת לדעתו של רבי חיים קניבסקי.

הלמות עמלים

שלא להדר במצוות על חשבון פגיעה בזולת!

נלמד מהפסוק: "לאהבה את ה' אלוהיכם ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו" (פרק יא-כב)

וכתב רש"י: הוא רחום ואתה תהא רחום. הוא גומל חסדים ואתה גומל חסדים. מכאן נלמד - היה אומר הגה"צ רבי יעקב ניימן זצ"ל - שקיום מצוות שבין אדם למקום מותנה בשמירה וזהירות יתירה בענינים שבין אדם לחברו. שגם בשעה שמתעלה האדם ומתדבק בקיום מצוות הבורא, אל לו לשכוח את הציווי, ללכת בכל דרכיו מה הוא רחום וכו', וממילא להזהר שלא לפגוע בזולתו.

באחת מדרשותיו הביע הגרא"א דסלר זצ"ל את השקפתו על סכנתם של הדקדוקים והחומרות שעלולים לבוא על חשבון הזולת: "וודאי שיש בהם עיקר גדול" - כותב הרב דסלר - "אולם סכנה גדולה נשקפת מהם ברוחניות, ועלול היצר להשתמש בתחבולה זו להשקיע את האדם בדיקדוקי מצוה אחת, כדי להכשילו, חלילה, בעבירות רבות..."

לפיכך, המליץ הרב דסלר, להקפיד ולהחמיר בדיקדוקים בענינים עיקריים ויסודיים, כמו באיסור ביטול תורה ושמירה מ"לשון הרע" וכדומה, כדי להמלט מהסכנה, שכן על ידי דיקדוקים צדדיים והידורי הידורים, יסיח האדם דעתו חוץ מהענינים העיקריים אשר לדאבונונו אנו נכשלים בהם.

אחד הדברים שצריך האדם לשים אל לבו בעת קיימו מצוות התורה, שלא לגרום צער לזולתו אף לזמן מועט. וכפי שאמרו חז"ל בגמרא (חגיגה ה.) על הפסוק "כי כל מעשה האלוקים יבוא במשפט על כל נעלם". עכ"ד.

וידוע על הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל שנהג כל ימיו שאת שיירי המאכל מהצלחתו, היה בעצמו זורק לפח הזבל ולא נתן לבני ביתו לעשות זאת, כי סבר שהאיסור להמאס על הזולת שייך גם ביחס לבני הבית.

הגאון רבי שלום שבדרון זצ"ל כתב בפינקסו ממה שסיפר הגאון רבי אפרים בורדיאנסקי זצ"ל על הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל שבאחת השיחות עמו התבטא רבי יחזקאל והעיד על עצמו כי היו תקופות שהיה ממעט בהידור במצוות. והסביר טעמו כי התבונן וראה שרוב הידורי מצוה מסתבך בבין אדם לחברו! ולכן החליט לוותר על ההידורים שלא יכשל בדברים שבין אדם לחברו.

בספר טעם ודעת כותב הגר"מ שטרנבוך שליט"א שגם כאשר מדקדק אדם בקיום המצוות, עליו להבחין בין מה שמוגדר כ"גוף האיסור" לבין מה שמוגדר כ"חומרא בעלמא" שכן ההשוואה ביניהם עלולה לגרום למכשול חמור.

ומביא ראייה לכך, ממה שאירע אצל חוה שהוסיפה על מה שצויה ה' "לא תאכלו" ואמרה "ולא תגעו בו". ומכיון שראה השטן כי חוה מחשיבה את הנגיעה כגוף האיסור של אכילה, לכן הכשילה בנגיעה, ואז טעתה וסברה כשם שלא מתה בנגיעה, כך באכילה.

ומסיים רבי משה: אלו שמדמין החומרא לגוף האיסור, גורמים להכשל בלשון הרע והוצאת שם רע על הזולת שאינו מחמיר כמותם.

בשיעור שהשמיע הגה"צ רבי הירש פאלי זצ"ל ביום הזכרון של אביו (רבי אברהם נח זצ"ל) אמר בין היתר: "מורגל אצלנו שיש חילוק בין ה"בין אדם למקום", לבין ה"בין אדם לחברו" וכי הם, לכאורה, שני מושגים נפרדים שאינם קשורים זה לזה. ואם אדם חלש באחד מהם אין זה סותר לשני.

אך אבי מורי לימדנו שלא כך הם פני הדברים. אין אפשרות להפריד בין "בין אדם למקום" לבין "בין אדם לחברו" כדרך שמצינו בלוחות הברית, שבלוח אחד היו חקוקות המצוות שבין אדם למקום, ולעומתם בלוח השני - המצוות שבין אדם לחברו, ללמדך שאי אפשר להפריד בין שני חלקי התורה הללו.

"לסגור בלי רשותה?!"...

כאשר שהה הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל באמריקה, והתאכסן בבית מלון, פנה אליו אחד מתלמידיו לשעבר והפציר בו לבוא ולהתארח בביתו. רבי ברוך בער נענה להזמנתו והגיע לבקרו.

כשנכנס רבי ברוך בער לביתו, היה זה בשעה שאשתו של התלמיד עסקה בעניני הבית תוך כדי שמיעת מוזיקה. התלמיד הבין שאין זה לכבוד הרב שבעת שהותו בבית ישמעו צלילים כאלו ולכן מיהר לגשת ולכבות את הטייפ.

קרא לו רבי ברוך בער למרפסת ואמר לו: "תלמידי היקר, היכן למדת את ה"תורה" הזאת, לגשת בלי רשותה של האשה ולסגור את המכשיר. ידעתי כי עשית זאת לכבודי, אבל האם לכבוד יחשב המעשה שעשית לאשתך, לסגור את הטייפ בעוד היא מקשיבה?! אבקשך להכנס אליה ולבקש ממנה מחילה..."

במחיצתם

להזהר מאיסור דאורייתא...

מאזני זהב היו לגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל לשקול מה הנהגת הדין ומה לפנים משורת הדין, מה חומרה ומה הידור, אימתי לנקוט בו ואימתי לא. הגמרא מספרת (ברכות לא:) על רבי עקיבא שכשהיה מתפלל בינו לעצמו היה מאריך ובציבור היה מקצר מפני טורח הציבור. ומכאן הסיק הש"ה שאין לראשי הקהל להאריך בתפלה, לפיכך פסע רבי בן ציון לאחוריו לפני אמירת "אלוקי נצור" ואמר שכך נהג הגאון רבי עזרא עטיה זצ"ל כדי שלא לעכב את הציבור.

פעם ישב רבי בן ציון בסעודת אירוסין. הגיע המלצר והגיש תבשיל. פנה אברך אל רבי בן ציון בלחשיה: "אשאל את בעל השמחה היכן קנה... האם יש בו חשש?"

ענהו: "גם אם יהיה בו חשש, אינו אלא ספק איסור מדרבנן. ובשאלתך תגרום לו צער וחלישות הדעת ואולי אף הלבנת פנים והם איסורים מדאורייתא. רצונך אכול. לא תרצה, תאכל דברים אחרים..." (כמובן, בכל מקרה יש לדון לגופו). **יגילו במלכם**

להרגיש את הזולת...

עקב מחלתו של הגאון רבי אברהם פאם זצ"ל אירגנו מנין בביתו. באחת השבתות המושלגות, הכניסו הבאים לתפלה בוך ורפש ברגליהם וכשיצאה השבת היתה ריצפת הבית מלוכלכת מאוד.

והנה במוצאי שבת נשמע צילצול בפעמון הדלת, ובפתח עמדו תלמיד לשעבר עם בנו שהתפללו במנין באותה שבת

"**באנו** לשטוף את הריצפה" - אמרו. לפני שנתן הרב פאם את הסכמתו שאל שתי שאלות: "האם אשתך יודעת שאתה כאן?" ושאלה נוספת: "האם סיימת לעזור בבית שלך?!" רק אחרי תשובתו החיובית הסכים שהשנים ישטפו את הריצפה.

אהוב על כולם

לא להתכבד על חשבון אחרים...

סיפר הרה"ג רבי פייבל הולנדר זצ"ל: לאחר שהגאון רבי יוסף ליס זצ"ל בא בבית האירוסין נודע לחמיו שהוא "בעל קורא" מוצלח מאוד, ועל כן בשבת הראשונה שהיה אצלו ביקש חמיו מה"בעל קורא" הקבוע שיכבד את חתנו רבי יוסף ליס בקריאת התורה.

ואולם רבי יוסף חשש שמא ע"י שיקרא באופן מוצלח יפגע בזה בבעל קורא הקבוע, ושמא אף יבקשו ממנו לקרוא בקביעות במקומו, על כן, כפי שהתבטא רבי יוסף ליס עצמו, קראתי כזו "קריאת התורה" בצורה כזו משובשת (שהיו הרבה תיקונים מהקהל) עד שלא עלה על דעתם לבקשו שוב לקרוא...

ספר "מסוד חכמים"

ומי האבל כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

"שבע דנחמתא" / הרב נפתלי זינגברג

סעודת מצוה, ומה שמשוררים שם זה לאו-דוקא "על הרוות בבל"...

* * *

"אסור לאדם שימלא פיו שחוק בעולם הזה" (סעיף ה') הלכה זו מעוררת מיד מספר שאלות אליהן לא ניכנס בבמה זו. רק נציין את דברי 'ערוך השולחן' שאין הכוונה לשחוק בעלמא, אלא למי שעוסק בשחוק זמן מרובה עם אחרים.

שאלה: למי כן מותר למלא שחוק פיו?

תשובה: אם הדבר נועד לצורך רפואה - גופנית או נפשית - הרי זה מותר. השמחה, כנודע, משפיעה על כל הגוף ומרפאה אותו כפי שכבר נכתב בספר משלי "לב שמח ייטיב גהה ורוח נכאה תיבש גרם".

אך כמובן שכל אחד צריך לברר אצל עצמו האם הוא אכן במצב חולי? ייתכן שלא כדאי להכריע בשאלה זו לבד, אלא להתייעץ עם מי שצריך להתייעץ - כמקובל בשאלות הלכתיות.

בעצם הדבר הזה שאנחנו מבינים שלפני מילוי הפה בשחוק יש לבדוק את הדבר אפשרי, בעצם כך אנחנו מעלים את ירושלים על ראש שמחתנו ולא נותנים לשכחה לשלוט בנו.

אבל מה עם "עבדו את השם בשמחה בואו לפניו ברננה"? הרי הפסוק אומר במפורש שעל כולנו להיות בשמחה!

אומר 'כף החיים' שכאן הכוונה ל"שמחת הלב". בוא לא נתבלבל בין תחושת שמחה שממלאת את הלב, לבין מילוי הפה בשחוק. אלו שתי פעולות נפרדות לחלוטין. **לשמחה!** חייבים תמיד! **למלא פיו שחוק!** רק בפורים, בשמחת חתן וכלה וכדו!

וכאן חשוב להדגיש שוב: על עצם השמחה אסור לוותר. חלילה! על כל אחד להיות שמח בחלקו! הביאנו המלך חדריו נגילה ונשמחה בד! הקב"ה שש ושמח כאשר אנחנו שמחים איתו בקרבת אלוקים ודבקות לאבינו שבשמים.

אבל שמחה פנימית שכזו לא נוצרת באמצעות מילוי הפה בשחוק, אלא דרך התבוננות ומחשבה. זו מדרגה מרוממת שהאדם מעפיל אליה שלב שלב, וכאשר הוא נאחז בה שוב לא יחדל ממנה: אתם הדבקים בהשם אלוקיכם חיים כולכם היום.

שמחה שכזו לא נוגדת את זכר החורבן, אלא אדרבה! שמחה שכזו מקרבת את הגאולה והלוואי נזכה לה כולנו!!

ימי האבל על חורבן הבית מאחורינו, וכעת אנו ב"שבע דנחמתא" - שבעה שבועות רצופים בהן ההפטרות מנחמות אותנו מהאבל, ומעוררות בנו את התקוה לגאולה השלמה!

משום-מה, תקופה זו של "שבע דנחמתא" לא כל-כך מקבלת ביטוי בחיים שלנו - לעומת תקופות אחרות במעגל השנה היהודי.

האמת: השבועות הללו "נפלו" בשתי תקופות שגוזלות את מלוא תשומת הלב, הראשונה "בין הזמנים" והשנייה "זמן אלול". ואולי זה הגורם.

כך או כך, בתקופה זו כדאי לנו להתחזק בנושא של 'זכר-לחורבן' והם ההלכות שנקבעו כדי שלא נשכח חלילה את ירושלים ונעלה אותה על ראש שמחתנו.

* * *

הנושא מרכזי בשולחן ערוך בעיקר בסימן תק"ס.

"משחרב בית המקדש תיקנו חכמים שהיו באותו הדור, שאין בונים לעולם בנין מסויד ומכויר כבנין המלכים, אלא טח ביתו בטיט וסד בסייד ומשייר מקום אמה על אמה כנגד הפתח בלא סיד". הרעיון הוא שבכל פעם שאנחנו נכנסים לדירה המפוארת שלנו נזכור שאנחנו עדיין בגלות, שחסרה לנו השראת השכינה שהייתה בעבר.

המשנה ברורה (סק"ב) נשאר בצריך עיון מדוע יש מקילים בדבר, אם כי הוא לא מוחה בפני אלו שמשאירים ריבוע שחור וכותבים בתוכו 'זכר לחורבן' (יש פוסקים שמחמירים, כי זה דומה לציור).

* * *

כאשר מכינים סעודה לאורחים, בין סעודת רשות ובין סעודת מצוה (מלבד סעודות שבת ויו"ט) **יש להחסיר תבשיל אחד שהיה ראוי להיות שם** (סעיף ב'). כלומר: אנחנו לא שוכחים, לא מסיחים את הדעת מחורבן הבית.

הרמ"א שם מציין את המנהג "לשבר כוס בשעת חופה". את המנהג הזה ברו השם מקיימים כולם, אבל, אבל! האם בשעת החופה מתבוננים מעט ב'זכר לחורבן' או שהלב והמוח פנויים רק לקריאות ה'מזל-טוב' שתיכף תפרוצנה עם שבירת הכוס...?

"וכן גזרו שלא לנגן בכלי שיר וכל מיני זמר" (סעיף ג'). ומכאן יש לתת את הדעת אודות מופעי זמר שאינם במקום

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון? ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

קוראים יקרים: אנא אפשרו לנו להמשיך ולהגביר את הפצת המידות הטובות בעם ישראל לתרומות: 02-5671812 0542538581 אפשר לתרום גם בכרטיס אשראי

השגחה פרטית

דברי התעוררות וחיזוק וסיפורי השגחה מופלאים המתרחשים בימינו מתוך "קו השגחה פרטית"

פרשיות עקב - ראה תשפ"ה ♦ עלון מס' 170

השגחה שבועית

להתחיל מהיסוד

אמר לי יהודי תלמיד חכם חשוב מירושלים: לפעמים ה' מזמן לך משפט אחד שעושה לך שינוי במח, לא שינוי סתם, אלא פשוט לוקח את הראש, והופך אותו מאה שמונים מעלות. זה הופך את כל מה שחשבת עד היום, לצד השני.

והתלמיד חכם ממשיך ואומר לי, אצלי זה קרה עם דברי הגר"א מוילנא ז"ע.

והיהודי פותח לי נייר של צילום מספר אבן שלימה, פרק ג אות ב, וכך לשונו:

"כל העבירות והחטאים באים מחמדה, כמו כשכתבת. כי "לא תחמוד" כולל כל הדברות וכל התורה. והסתפקות שהוא ההיפוך, הוא יסוד של כל התורה, והוא אמונה שלימה, שלא לדאוג דאגת מח.

ומי שלבו טוב במידת הבטחון, אף על פי שעובר עבירות חמורות, הוא יותר טוב ממי שמחוסר בטחון, שעל ידי זה בא לידי קנאה ושנאה, אף על פי שעוסק בתורה ובגמילות חסדים, שכל זה אינו אלא לעשות לו שם."

התלמיד חכם אומר לי בהתרגשות, אתן לך דוגמה, איך זה השפיע עלי. תמיד כשהגיעי חודש אלול, הדבר הראשון שהתעסקתי בו, היה להתחזק בעניין ביטול תורה. הסיפור של החפץ חיים שעשה חשבון הנפש בסוף השנה כמה דקות הוא התבטל מדברי תורה במשך השנה, דיבר מאד אל ליבי, גם הפעם אני ממשיך בזה, אבל מאז שראיתי את דברי הגאון, הפנמתי שיש דברים שהם היסוד, ובהם עדיין יש לי הרבה להתקדם.

אני שומע אותו ושוקק, מדובר ביהודי חשוב משכמו ומעלה, ואני משתומם על איך שהוא נפתח ומדבר אלי בגובה עיניים.

אבל הודיתי להקב"ה שעורר גם אותי.

אמונה היא יסוד כל התורה, כשליהודי יש אמונה בהקב"ה, הוא מפנים בלב פנימה שיש בורא אחד יחיד ומיוחד, שהוא מנהיג הכל בהשגחה פרטית מדוקדקת, ואין צורך לדאוג, וכמובן לא לקנא בשני. את זה הגאון אומר: שהבטחון הוא יסוד כל התורה כולה.

וכדברי הגמרא, בא חבוקק והעמידן על אחת - צדיק באמונתו יחיה!

שבת שלום ומבורך
פינחס שפר

דברים שבלב

על פי השיעורים בספר חובות הלבבות "שער הבטחון"

הכי טוב שיכול להיות

- ראיתי והסכמתי שזה המצב שלי, המצב המדויק שה' שלח לי. אפשר שהוא מצא עצמו בבית האסורים או נתון באיזה חולי, ייתכן ששמע בשורה לא טובה שירד מנכסיו, או שחווה כל צער אחר. באותו רגע הוא ידע להסכים עם המצב, לא להילחם. לא לומר 'למה זה קרה לי', לא להתחרט על מהלכים גשמיים שהוא עשה, אלא לקבל את גזירת ה' כמות שהיא, מתוך אמונה איתנה שכך צריך להיות. ידע לומר לעצמו: ה' עשה זאת - וזה הכי טוב!!!

לגבי העתיד, מוטלת עלינו חובת ההשתדלות - להתפלל!!! וזה לא סותר את הבטחון כלל. בגמרא (ביצה לב ע"ב) אמרו, ששלושה מי חייבים אינם חיים, ואחד מהם הוא מי שייסורים מושלים בגופו. לא אמרו שזהו מי שיש לו ייסורים, אלא שזהו מי שהייסורים מושלים עליו, משתלטים עליו, ממלאים לו את כל המוח ונוגסים לו בכל הכוח: 'למה הוא קרה לי', 'למה לא יכולתי להיזהר', 'למה הוא עשה לי את זה' ו'יהייתי רוצה שיהיה אחרת'... ברגע שאדם חי בשלום עם המצב שלו, ומקבל את הנהגת השי"ת בהכנעה - הוא חי! הוא יכול להיות בשמחה, ופותח לעצמו את צינור הברכה להשפעות טובות, לישועות, לברכות ולהצלחות.

זאת גם ההבחנה לגבי פעולות של השתדלות: יהודי משכים ורואה שחשבון הבנק שלו במצב קשה, ויודע שהנה מתקרבים החגים. הבורא יצר אותו להיות ראש משפחה, ויש לקנות בגדים, מאכלים ומעדנים, לכבוד יום טוב. יש לו צער ממצבו הכלכלי, ועליו לפעול לשינוי. אולי אפילו ללוות סכום כלשהו כדי להסתדר. עתה הוא המבחן: אם הוא עושה זאת בשמחה, כי הוא מבין שזאת המשימה המוטלת עליו כעת - זה סימן שהוא עושה זאת מתוך אמונה. כי אמונה תמיד הולכת יד ביד עם שמחה.

אמנם, יש להדגיש כי כל האמור כאן הוא רק לגבי האדם כלפי עצמו, אך מה שמוטל עליו להשיג לבני ביתו התלויים בו, מבאר רבינו בטוב טעם ודעת בחלק השלישי שבפרק ד'. ומי ייתן שזוכה לחיים טובים ולשלום, בשמחה, בטוב לבב ובהרחבת הדעת, אמן. (מתוך שיעורי 4 בשער הבטחון. לשמיעת השיעור הקישי 4 לאחר בחירת השפה, או בחיוב ישיר 02-3011904)

בקשו רחמים מרובים
עבור האברך ר' יצחק בן ב"שא נקלצקי {היינו
קו לחלוקת פרקי תהילים: 077-4822963

כל כך קל לומר על רעידת אדמה כלשהי בקצה העולם ש'יכול לטובה', אבל כשהתוכנית שלנו מתבשלת, אז יש לנו עבודה גדולה, להסכים להנהגת הבורא. לחשוב כך ממש בכל פנימיות הלב והמוח, לכופ את המחשבה ולהכניע את הרצון - זו עבודת חיים!

זו הדרגה התשיעית בבטחון, המובאת בפרק השביעי, המסיים את שער הבטחון; הדרגה הגבוהה ביותר, שכל יהודי יכול להגיע אליה, בהתבוננות, בתרגול ובחזרה שוב ושוב על העיקרים שלמדנו לכל אורך השער הנפלא הזה. כאן, בתיאור הדרגה התשיעית, מביא לנו רבינו דוגמה ממי שהוא מגדיר **כאחד הבוטחים, שאמר: לא השכמתי מעולם בעניין, והתאוותי לזולתי** - אף פעם לא קרה לי שמצאתי את עצמי במצב מסוים, ורציתי להיות במצב אחר. כל כך הייתי בטוח שהכול לטובתי, מאבי הרחמן שבשמיים. ואם הוא קבע שיהיה כך, רוצה אני שיהיה בדיוק כך, ולא אחרת!

מאמר זה מחייב התבוננות. אם הבטחון הגמור הוא להסכים לכל מהלך שמימי ולכל המצבים שהאדם נמצא בהם, מה מקום יש לבקש לשנות מצב זה?

אנשי כנסת הגדולה תיקנו לנו את מילות התפילה. כל תוכנה של תפילת העמידה הוא בקשת צרכים ושינויי מצב: שנוסף חכמה, שהחולה יתרפא, שניגאל מהגלות, שזוכה להתפרנס ברווח. איך יקום המאמין שהכול טוב לו, גם אם הוא חי בכאב ובצער, בחולי ובמצוקה, ויתפלל לה' שישנה את מצבו? וכן, האם בגלל הבטחון אין צורך לעשות כל השתדלות?

עלינו לערוך סדר בדברים.

אביו של השלי"ה הקדוש ז"ע, רבי אברהם הלוי הורוויץ, כותב בספרו "יש נוחלי", כי מי שמתנגד לייסורים שבאים עליו, יש לו צער כפול: לא די בזה שהוא סובל מעצם הקושי והצער שנועדו לכפרת עוונות, אלא הוא מוסיף לעצמו חבילה נכבדת, שאפשר לוותר עליה מלכתחילה, והיא - המחשבות על מה שהוא היה יכול לעשות כדי למנוע את המצב הזה, או הדאגה מה יהיה בעתיד, לאור מה שקורה כבר עכשיו.

העיקר הראשון מ"ג עיקרי אמונה הוא: "שהבורא ית' עשה, ועושה ויעשה לכל המעשים". מה שכבר היה - הוא לבדו עשה. מה שקורה בהווה - הוא לבדו עושה. נדייק בדברי הבוטה, שאמר **"השכמתי בענייני"**

הצטרף גם אתה לרבות היהודים מכל העולם ששינו את חייהם, חייג:

מארח ישראל 02-30-11-300 • מארה"ב 151-86-130-140 • מאנגליה 00-330-3900-489 • מבלגיה 00-380-844-28
מדרום אפריקה 087-551-8521 • מארגנטינה 003-3988-4031 • מאוקראינה 003-380-947-100-633 • קו לנשים - שלוחה 4 בתפריס הראשי

קו השגחה פרטית

אידיש. עברית. אנגלית.

ניסיון שבכל יום

סיפורי השגחה מופלאים שסופרו ב"קו השגחה פרטית"

העסקה הטובה ביותר

העסקים שלי תובעניים מאוד, ויש הרבה עבודה. כל היום מתקשרים אליי, ואני צריך לדבר עם אנשים, לנסוע לפה ולשם, ולהיקלע לכל מיני חורים ויישובים נידחים, כמו גם למרכזים הומי אדם, שבקושי אפשר למצוא בהם פינה שקטה, ומי מדבר על מציאת בית כנסת בקרבם.

בעוונותי הרבים, עד לפני תקופה, קרה לפעמים שהתפללתי ביחידות מנחה, או ערבית, או שחרית... זה היה קורה. בתחילה זה היה גם כואב, ואחר כך, למרבה הצער הכאב, זה כבר לא היה כל כך כואב. היו לי כל מיני תירוצים והסברים למה זה בסדר. יום אחד ביצעתי עסקה גדולה: קניתי בניין משרדים להשכרה, ושילמתי עליו על ידי הלוואה מסוג משכנתא. התוכנית שלי הייתה להשכיר את המשרדים, לשלם את התשלום החודשי של המשכנתא מכספי השכירות, וגם להישאר עם רווח כלשהו.

החלק הראשון התקיים להפליא: התשלום למשכנתא ירד כל חודש מהבנק, החלק השני קרטע ממש: רק מעט משרדים הושכרו, וחלק גדול מהבניין עמד שם. המשכנתא נגסה בחשבון הבנק באופן מבהיל, הפסדתי הרבה כסף כל חודש, וציפיתי לישועה. אט-אט הבנתי שנכנסתי לבעיה רצינית מאוד. איך אני שורד עד השכרת המשרדים? ומיניין אני מביא שוכרים?

התפללתי לה' שיעזור לי, אבל לא ראיתי ישועה. לא ראיתי גם פניות בעקבות מודעות ה'להשכרה' שפרסמתי.

באותם ימים פגשתי חבר, והוא הבחין שאני לחוץ. לשאלתו, סיפרתי לו על התסבוכת שאליה נקלעתי: קניתי בניין ואיני מצליח להשכיר אותו.

"יש לי עצה בשבילך", הוא אמר לי. "בספר 'מאור ושמש' יש הבטחה, שמי שיתפלל במניין שלוש תפילות ביום, תהיה לו פרנסה ברווח. תחזק בעניין הזה ותראה ישועות!"

הוא ידע בדיוק על איזו יבלת לדרוך. העניין הזה ממש לא היה פשוט בשבילי. הסדר-לא-סדר שהתרגלתי אליו, כבר נקבע, והייתי צריך לשבור את ההרגל הרע שהשתרש אצלי, ולפתוח סדר יום חדש ויהודי בלי פשרות. זה היה קשה מאוד, ועם כל הרצון הטוב והידיעה שזה מביא כל כך הרבה ברכה, לא הצלחתי.

עברו מאז כמה חודשים, וביום קייצי אחד של חודש תמוז פגש בי ידידי ואמר לי, "עוד מעט יחול יום ההילולא של ה'מאור ושמש'. מה דעתך להצטרף אליי לנסיעה לקראקא ולעלייה לקברו?"

כנראה הוא חשב שיהיה לי טוב להתרענן קצת בנסיעה. דעתי הייתה פזורה עלי מרוב לחץ. לא היה לי מה להפסיד, כי את מה שיכולתי להפסיד כבר הפסדתי. הוא לא היה צריך לעבוד קשה כדי לשכנע אותי להצטרף אליו, ואכן החלטתי לנסוע. ידעתי שהוא שוב ידבר איתי על תפילה במניין, ומן הסתם זו תהיה טיסה עם הרבה דברי מוסר וחיוק, אבל החודשים האחרונים שעברו עליי כבר ריכזו אותי. הוא אכן ניצל את ההזדמנות ודיבר איתי על זה. הוא הסביר לי שהשפע והפרנסה הם רק בונוס מהצד, והרווח האמיתי שלי יהיה שארויח תפילה ביישוב הדעת, חיבור לקב"ה, שלוש עצירות ביום שתזכרנה לי את תכליתי בעולם.

השתכנעתי לגמרי, ולדי ציונו של הצדיק רבי קלמן קלונימוס הלוי עפשטיין ז"ע, קיבלתי על עצמי להתפלל במניין שלוש תפילות ביום, יהיה מה שיהיה. ביקשתי כי בזכות קבלה זו אתברך בפרנסה ברווח.

אני יודע שזה נשמע מוגזם, אבל זה בדיוק מה שהיה: עדיין לא יצאתי מבית החיים, והנה אני מקבל טלפון מנציג של חברה גדולה בארץ. הם מתעניינים במניין שלי, ורוצים לשכור את כל המשרדים הפנויים בו, למשך עשר שנים!

החווה נכתב ונחתם. השקעה של שלוש תפילות במניין ותשואה של פרנסה ברווח, וגם זה רק בתור בונוס. זו הייתה העסקה הטובה ביותר שעשיתי אי פעם.

(ניתן לשמוע את הסיפור בשלוחה המיוחדת לסיפורים שהתפרסמו בעלון - סיפור מס' 247.)

תשעה אנשים חיכו לו

מהדירה ששכרנו באשדוד לבין הזמנים, יצאנו בנערינו ובטפינו לפארק אשדודי. ארגנו שני תיקים גדולים, שהכילו אוכל ושתייה, משחקים וכלים כצידה לדרך, והלכנו לתחנת האוטובוסים הקרובה. הרעיון המקורי שלנו התברר כרעיון מקורי שעלה במוחו של משפחות רבות, כך שכאשר האוטובוס הגיע לתחנה, הוא היה עמוס עד להתפקע. בכל זאת עלינו כולנו, אני, שהייתי ממונה על שני התיקים הגדולים, עליתי ונעמדתי היכן שרגליי מצאו מקום. התקשיתי לשאת את התיקים בעמידה, והנחתי אותם על רצפת האוטובוס.

בשעה טובה הגענו לפארק, ויצאנו מהאוטובוס בזה אחר זה. הרגשתי ממש משוחרר אחרי כל הנסיעה הדחוסה הזאת. מתחתי את ידיי בהתלהבות, ואז קלטתי כי השחרור הזה מוגזם. איפה התיקים שאני אמור לסחוב?

"אוי ואבוי! התיקים נשארו באוטובוס!" קראתי. משהו ניסה לעצור את האוטובוס, אבל הוא כבר התרחק. יהודים טובים נתנו לאבי את מספר הטלפון של החברה, ושם ענו כי האוטובוס ממשך ומגיע לתחנה המרכזית. כדאי שנלך לחכות לו שם, כדי שנוכל לקבל את תיקינו בחזרה.

אחי נשלח במהירות בתוך מונית תחנה המרכזית, ושם הוא ניגש למשרד וסיפר את הסיפור מהתחלה. "האוטובוס עדיין לא הגיע לכאן", אמרו לו אחרי בדיקה, "כשהתיקים יגיעו נקרא לך. חכה כאן באזור". הוא יצא מהמשרד, פנה כה וכה, והנה ניגש אליו יהודי ושאל, "תוכל להשלים לנו מניין למנחה?" "בוודאי", הסכים אחי.

הוא הצטרף אליהם למניין, ומיד אחרי התפילה קיבל הדועה שהתיקים הגיעו.

הוא חזר אלינו עם התיקים וגם עם סיפור: "שמעתם מה שהיה? אני בטוח שכל הסיפור עם התיקים לא היה, אלא בשביל שאוכל להשלים מניין לתשעה יהודים שחיכו לי".

(ניתן לשמוע את הסיפור בשלוחה המיוחדת לסיפורים שהתפרסמו בעלון - סיפור מס' 249.)

המחלצים נדהמו

היה זה בבוקר יום הטיול. הבן שלי מושי מיהר, הוא רצה להגיע בזמן ולא לאחור, אבל כשהסתיימה התפילה הוא חשב: בשביל מה אנחנו נוסעים לטיול? בשביל שנראה את נפלאות הבורא ונתפעל

למה הדבקות ולמה הורדת

ישבתי יחד עם הגיסים החשובים שלי באסיפת חירום. כולנו ידענו שהמצב הכלכלי של חמי אינו מהמשופרים. הוא זכה לחתן בנים ובנות, כשכל חתונה מוסיפה עוד כמה עשרות אלפי שקלים של חובות. עתה, לפני החתונה הבאה, הוחלט להציל את המצב. אחד מהגיסים, זה שבקיא במספרים ובעובדות, הציג בפנינו את המצב לאשורו, ובסופו של דיון הוחלט כי כל אחד מהבנים ומהחתנים, ואני ביניהם, יגייס

השלוחה לשמיעת

הסיפורים

שהתפרסמו בעלון

6176 *שלוחה 2 ואחר כך 9

מפיצים אמונה ומחיים נפשות

בשבוע האחרון עברנו מצוקה קשה מאוד, שהגיעה לשיאה בשבת. אני לא יכול לפרט, רק לומר שמדובר בסיפור משפחתי עצוב וכואב, משהו עם אחד הילדים. הרגשתי שעשום דבר בעולם לא יוכל להקל על המצוקה שאני שרוי בה. ואז החלטתי להקשיב לקו הנפלא שלכם. באותה עת היה שיעור של הרב קלצקי. הקשבתי מספר דקות, וכבר התחלתי להרגיש יותר טוב. כל דקה שחלפה שיפרה את המצב. זה היה פשוט כמו כדור הרגעה. אין לי מילים להודות, באמת תודה רבה.

מפיצים אמונה ורואים ישועות

משך תקופה ארוכה לא הייתה לי עבודה, והמצוקה הכלכלית הלכה וגברה. כבר לפני זמן רב התעורר בי הרצון להיות שותף במפעל שלכם להפצת האמונה והנחמה, אך לא מצאתי את הרגע הנכון. יום אחד התקשרו אליי ממקור ההתרמות שלכם, והחלטתי להצטרף בתרומה חודשית קבועה. מה שקרה למחרת היה בלתי ייאמן: קיבלתי שיחת טלפון שהומינה אותי לריאיון עבודה. בסופו של דבר קיבלתי את המשרה המכובדת, והתחלתי לקבל שכר נאה. ברוך ה' כיום אני מתפרנס בכבוד.

סכום של שלושים ושישה אלף שקלים.

איך? מי שיש לו משלו - שיביא. מי שמכיר אנשים שיכולים לתת - שיתרים אותם. מי שמסוגל לכתת רגליים - שיעשה זאת. יש כאן מצוות של כיבוד הורים, הכנסת כלה, וצדקה מהודרת ביותר.

סברתי וקיבלתי. לא אומר שלא חשתי פיק ברכיים. מה לי ולסכומים כאלו? אני אברך כולל, אשתי עובדת, ומשכורתה מספקת את צורכי הבית ברוך ה'. מעבר לזה, אנחנו ממש לא מכירים את כללי המשחק.

עברו כמה שבועות. במהלכם, גיס אחד גייס את אביו, שהוא בעל יכולת; השני הצליח לאסוף כסף מכמה חברים שמצבם הכלכלי טוב; השלישי הביא הכול מברכת ה' עליו; והרביעי, שהוא הכי דומה לי באפשרויות שלו, אסף כסף בזיעת אפיים.

אז, זה מה שאני צריך לעשות? לאסוף כסף? לעבור מבית כנסת לבית כנסת, ולדבר אל ליבם של יהודים שזה עתה קיפלו את הטלית והתפילין? ככל שניסיתי לדמיין את זה, לא הצלחתי. מה? אני אהיה שנוורר!

דיברתי על זה עם רעייתי, והגענו למסקנה שלהיות 'שנוורר מכובד' מתאים לי יותר. אסע לחוץ לארץ עם דרייבר, ובעזרת ה' אאסוף את כל הכסף. הזמנתי כרטיס, התכוננתי לנסיעה, אך בלילה שלפני הטיסה פרצה המלחמה עם איראן, והטיסה בוטלה.

נשארתי בארץ הקודש, ומלאכת הקודש עדיין לפניי. הכנסת כלה! הכנסת כלה! חשבת, שאם אני יכול לצאת לכמה ימים לחו"ל, ודאי שאני יכול לנסוע באוטובוס ציבורי ולהגיע לביתר. יצאתי ממקום מושבי בהר יונה, ואחרי נסיעה ארוכה הגעתי לביתר עילית, לשטיבלאך. נכנסתי וביקשתי שיאפשרו לי לדרוש כמה דקות ולאסוף כסף.

"לא יקום ולא יהיה", התעורר אברך ששמע את חילופי הדברים שלי עם הגבאים. הוא כבר תפס את היום, והוא זה שידבר ויאסוף.

"שמע לי", פנה אליי אברך מהצד, "יש עוד שטיבלאך כאן בעיר, לך לשם". הוא הורה לי את הדרך, וכשהגעתי לשם קידמה את פניי אותה חוויה בדיוק. אני מבקש מהגבאים רשות לדבר, ומיד קופץ מישוה ואומר שהוא כבר תפס.

חשבת: לפחות אשים מודעה, וייגשו אליי בלי שאדבר. תליתי מודעה גדולה בעניין הכנסת כלה, אבל גם זה הפריע מאוד למתרים היומי, והוא דרש בתוקף שאוריד את המודעה.

כמעט התחלתי להתווכח איתו. מה אכפת לו שגם אני אאסוף היום? הרי ממילא רק הסכום שנקבע מלמעלה, הוא זה שייאסף.

בעוד אני מוכיח במחשבתי את ההוא שאין לו אמונה, והוא מכריח אותי להוריד את המודעה, אני חוזר ואומר לעצמי את אותם הדברים: באמת רק הקב"ה מחליט כמה כסף ייאסף פה, ואם אתווכח זה עלול להגיע לפגיעה ביהודי, אז זהו. הורדתי את המודעה, מתוסכל.

באותו רגע ניגש אליי אברך ואמר לי, "אם אתה רוצה, תוכל לאכול כאן ארוחת בוקר". זה היה הדבר הנכון במקום הנכון. אכלתי ושבעתי, ואחרי ברכת המזון ניגש אליי האברך הרגיש הזה ושאל, "מה הסיפור? למה הדבקת מודעה ומיד אחר כך הורדת אותה?"

סיפרתי לו. הוא הנהג בהשתתפות וביקש את מספר הטלפון שלי.

אחר כך המשכתי בשקט ואספתי סכומים קטנים במניינים שהתחלפו שם עד חצות. זהו. ההשתדלות לאותו יום כבר הגיעה מעל ומעבר לכוחותיי. חזרתי הביתה וקבעתי לי כלל: בכל יום להרים טלפון לאחד מידידי, ולהתרים אותו למטרה החשובה.

אני רוצה לומר לכם: ידעתי שאני לא באמת יכול. ידעתי ששלושים ושישה אלף שקלים הם לא במושגים שלי בכלל. לא חלמתי שאצליח, אבל הבנתי שהתפקיד שלי הוא לעשות השתדלות ולהתפלל לה'. איך בדיוק אגיע לסך הסופי? אין לי מושג, אבל הקב"ה רואה את הבן שלו מתאמץ, והוא עוזר לו.

עברו עשרה ימים, כבר היו לי ביד 12,200 ש"ח, ועדיין חסרו לי 23,800. והנה אני מקבל טלפון מהאברך מביתר עילית, אותו אחד ששאל אותי למה הדבקתי והורדתי. "יש לי שתי מעטפות בשבילך", הוא אמר לי, "איפה בדיוק אתה גר? אני מגיע הערב להר יונה ומביא לך".

והוא הביא. מעטפה אחת ובה שבעת אלפים דולר בשביל חמי, ושנייה ובה שבעת אלפים שקלים בשבילי, באופן אישי. פרטתי את הדולרים, וכך קיבלתי במדויק את הסכום החסר. עמדתי בהתחייבות, ועוד קיבלתי בונוס.

אני מודה לה' על חסדיו, על הזכות להתגבר ולוותר, על הזכות לסייע בהכנסת כלה, ועל ההכרות הנפלאה עם אחינו בני ישראל, גומלי החסדים.

(ניתן לשמוע את הסיפור בשלוחה המיוחדת לסיפורים שהתפרסמו בעלון - סיפור מס' 250.)

מיפי הבריאה. אז

למה צריך בדיוק ביום של

הטיול, להתפלל מהר ובלחץ?

דווקא ביום של טיול, הרבה יותר

מתאים להתפלל בנחת!

מוישי שמע כמה סיפורים על מעלת תפילת

'עלינו לשבח', ועל סגולת השמירה שיש בה. באותו

בוקר הוא קיבל על עצמו בהחלטה נחושה, לומר 'עלינו

לשבח' בכוונה ובמתינות. הוא בחר דווקא בתפילה

הזאת, כי זהו קטע שאומרים בסוף התפילה, ובאמירתו

יש נטייה לבלוע את המילים וכבר לצאת מבית הכנסת.

זאת עד כי כבר הזהירו המזהירים והמליצו הממליצים:

רבותי, התבלבלתם, 'עלינו לשבח' זו לא 'תפילת

הדרך'...

ודווקא הפעם זו כן הייתה תפילת הדרך.

מוישי צעד עם חבריו על הרי הגלבע, במסלול שאורך

שלוש שעות. הם הלכו על צוקים גבוהים, כשבכל

רגע צריכים לשמור על היציבות והאיזון. פתאום, תוך

כדי הליכה איבד לרגע מוישי את שיווי המשקל שלו,

והחליק. הוא הידרדר והתגלגל במורד המדרון בלי

יכולת לעצור, כמו גליל שנדחף לתוך מגלשה ארוכה...

כך לאורך שלושים ושמונה מטרים לפחות!

החברים והצוות עמדו למעלה מבוהלים ונחרדים בלי

יכולת לעשות דבר. הם עקבו אחריו בעיניים קרועות,

עד שהוא נעלם מעיניהם. באותם רגעי אימה לא היה

להם שום מושג מה קורה עם מוישי.

מי שגילה להם היכן הוא נמצא, היה מוישי בעצמו. הוא

נתקע בעץ שבלם את ההידרדרות, וקרא לעזרה. סביבו

צמחה פרא צמחייה עבותה, כך שהחברים לא ראו אותו

מהכיוון שבו עמדו, אבל אחרי שהתאמצו לזהות את

מקור הקול, הם הבינו מה קורה, וקראו לעזרה.

צוות החילוץ הגיע ומצא את מוישי בהכרה מלאה,

ואפילו עם חיוך. שעתים הוא ישב שם בחום הגדול,

והיה לו הכול: התיק התגלגל יחד עימו, וכך הוא

יכול לאכול ולשתות. אפילו המשקפיים שלו הסתבכו

בפיאותיו, התגלגלו בכל הגלגולים ונתרו שלמים לגמרי.

המחלצים נדהמו לראות אותו בריא ושלם. הציוד

שהביאו לעזרה ראשונה התברר כמיותר. אחרי בדיקה

יסודית הם הכריעו: "אתה יכול להמשיך בטיול!"

הטיול כמושב לא המשיך ממש כמו שתוכנן. החברים

פרצו בריקודים סוערים ובשירים נרגשים, על חסדי ה'

שלא תמו, ועל ניסים ונפלאות שבכל עת.

כשמוישי הגיע הביתה אחרי היום הסוער והמטלטל

- טלטלה רגשית, אך גם טלטול פיזי ממש - הוא

סיפר לנו את הקורות אותו, בעוד ליבנו מחסיר פעימה

למשמע הסיפור כולו.

"אבא", הוא אמר לי, "אני מרגיש שהקבלה הזו

שקיבלתי על עצמי, לומר 'עלינו לשבח' מתוך הסידור

בכוונה, היא השצילה אותי".

(ניתן לשמוע את הסיפור בשלוחה המיוחדת לסיפורים שהתפרסמו בעלון - סיפור מס' 248.)

מפיצים אמונה לכל יהודי בכל העולם

זכו בשותפות קבועה "במוקד הפצה"

בעילום שם לזווג הגון לבנותיו במהרה ובנקל
לע"נ חניניה בן תמו תמר ת.נ.צ.ב.ה.
לע"נ עליזה בת סולטנה איזה ת.נ.צ.ב.ה.
בעילום שם להצלחה בתורה ויראת שמים בריאות הגוף והנפש.
זיווג הגון במהרה עם כלה הגונה. שיוכה להקים בית קודש
וטוהור ולזורות ישרים מבורכים מתוך שמחה במהרה

קח גם אתה שותפות קבועה בהפצת "ההשגחה פרטית" לכל יהודי בכל העולם

ותזכה גם אתה לראות את ההשגחה הפרטית בכל העניינים
התקשרו עכשיו למוקד הישועות 02-6313-742
או בקו השגחה פרטית 02.30.11.300 | שלוחה 6

העברה לבנק לאומי
בנק 10 | טניף 902 | חשבון 57390056 | ת.ד. 5475 ירושלים
בעמדות נדרים פלוס
ע"ש השגחה פרטית

לָדָים יָקָרִים

בְּרוּךְ ה' הַצֵּטָבֵרו

30

סִפּוּרִים בְּהַמְשִׁיכִים מִרְתָּקִים!

מִרְתָּק סוּחָף וּמְחַזְק!

הקישו 2

בְּשִׁלּוּחַת 'לְדָי הַשְּׂגָחָה פְּרָטִית' וּבְחֵרוֹ אֶת הַסְּפָר
בְּהַמְשִׁיכִים הָרְצוּי
נָתַן לְהַקִּישׁ 8 בְּמַחְלָה שְׁמִיעַת הַסְּפּוּרִים בְּכָדִי
לְדַלֵּג בְּיוֹ הַפְּרָקִים
הַאֲזָנָה נְעִימָה וּמְחַזְקָת!
הַקוּ הַיְשִׁיר שֶׁל יְלָד הַשְּׂגָחָה פְּרָטִית:
02-30-11-901
אוּ מִקְשׁ 0 בְּקוּ הַרְגִיל לְאַחֵר בְּחִירַת הַשְּׂפָחָה

רשימת הספורים:

1 טעיות משמרים	2 וְצוֹתֵי אֶת בְּרַכְתֵי	3 כִּי יִמְיָנָה פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל שְׂבִימִים
4 האחים שְׂנֵפֶטְשׁוּ	5 שְׂרוּכִים מְזַהֵב	6 שְׁעָרֵי הוֹנָאָה לֹא נִנְעָלוּ
7 האזרח הַנְּסִתָּר לִיל הַסִּדֵּר	8 בֵּית לְנִשְׁמָה בֵּית לְסִפּוּר הַתְּנַחָה	9 הַנְּעֻלְבִים וְאִיִּם עוֹלָמִים
10 גַּם שְׂקִית כֹּהֵל לְהַצִּיל חַיִּים	11 אֲלֵיָהוּ הַנְּבִיאָה גַּם בְּכָה	12 צְדָקָה תִּצְלַח מִמֶּנֶה
13 כְּאֵלֹהֵי הָאֵל מִמְצִיִּים	14 בְּזִכּוֹת הַרְקוּד	15 טְעִידַת פְּרָדָה
16 הַשְּׂבָת הַצִּילָה	17 כְּאֵבֵי בָּטוּן טְהַצִּילוּ	18 הַעוֹרָה דִּין הַקְּדוּשָׁה
19 בְּזִכּוֹת שְׂמִירַת שְׂבָת	20 בְּזִכּוֹת פֹּחַ הַתְּפִלָּה	21 רְצוֹן שׁוֹבֵר עֲצִים
22 הַשְּׂגָחָה פְּרָטִית בְּבִיטָה חוֹלִים קְשָׁנָה	23 פּוֹחָה מְלָה טוֹבָה	24 טוֹבַת הַשְּׂנָאָה
25 אוֹצֵר בְּמִזְבֵּחַ	26 הַשְּׁלֵחָבֶת טְהַצִּילָה	27 יְלָד הַשְּׂוֹקֵלֵד
28 הַצִּלָּה פְּלֹאִית בְּזִכּוֹת קְדוּשָׁה לְבָנָה	29 אֲמוֹ גוֹרְרֶת אֲמוֹ	30 הַמְּחַלָּה שֶׁהִבִּיאָה יְשׁוּעָה

התשובה היא הרפואה הטובה ביותר

אין ספק כי בזמנים האלו ראוי לחפש היטב על רפואת הנפש, ולהקדימה על רפואת הגוף. הוא שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים מא): "אני אמרתי ה' חנני, רפאה נפשי כי חטאתי לך", פירושו: אני בחולי הייתי מתפלל על רפואת נפשי, ועליה היא השתדלתי, לא על רפואת הגוף. [...] כי אין ספק שהנפש היא גדולת הסכנה מהגוף, שהגוף אובד והנפש נשארת. וכן, אין ספק אצלי שחולי הנפש סיבה לחולי הגוף, וכי הנפש הבריאה תדחה הסיבות הממיתות כולם. ואם ישתבש אדם לומר שאין זה, רק לרבי חנינא או שקול כמותו, אבל שאר האנשים אין להם מבוא בזה כלל - זה שיבוש וטעות גמורה, שבריאיות הנפש ורעיונותיה הולכים על דרך בריאות הגוף ורעיונותו, וכמו שתראה, אנשים רעועי הגוף חלושי האיברים - כל סיבה מזקת להם, גם אם תהיה חלושה מאוד - יזיקם, כי אין בריאותם דוחה שום סיבה מזקת לחולשתם; כן האנשים רעועי הנפש, לא תדחה נפשם סיבה מזקת כלל, וכמו שהאנשים הבריאים ידחה בריאותם קצת הסיבות המזיקות, כפי יתרון בריאותם, כן הנפשות הבריאות ידחו הסיבות המזיקות, כפי יתרון בריאותם. וכמו היחיד אשר הוא בתכלית הבריאות ושתה התריאקיה [סוג של רפואה], והמרקחות המצילים ידחו סמי המוות כולם ולא יזיקוהו, כן הנפש הבריאה בתכלית הבריאות הנכפפת למצוות ועושה אותם צורי ותריאקיה **התשובה**, תדחה הסיבות המזיקות כולם. והזהר מעלת רבי חנינא בן דוסא ודומיהם.

לא הנחש ממית אלא החטא ממית

תנו רבנן: מעשה במקום אחד שהיה ערוד - סוג של נחש, והיה מזיק - נושך וממית את הבריות. באו והודיעו לו לרבי חנינא בן דוסא. אמר להם: הראו לי את חורו של הערוד, שהוא יוצא משם. הראוהו את חורו. נתן הניח רבי חנינא בן דוסא את עקבו - את רגלו על פי החור. יצא הערוד ונשכו לרבי חנינא בן דוסא, ומיד מת אותו ערוד. טבעו של הערוד, שכשהוא נושך את האדם, אם מקדים הערוד לגעת במים - מת האדם שננשך, ואם מקדים האדם לגעת במים - מת הערוד. לרבי חנינא בן דוסא נעשה נס, ונתפחה נביעה של מעיין תחת לרגלו, ונגעו רגליו במים ומת הערוד. **נטלו לקח רבי חנינא בן דוסא את הערוד על כתפו והביאו לבית המדרש, אמר להם: ראו בני! אין ערוד ממית, אלא החטא ממית. באותה שעה אמרו: אוי לו לאדם שפגע בו ערוד, ואוי לו לערוד שפגע בו רבי חנינא בן דוסא.**

(ברכות לג ע"א)

החטא נותן כוח למזיק

מה חידשו חז"ל באומרם "אוי לו לאדם"? וכן, אינו מובן אומרם "אוי לו לערוד", וכי להספיד את הערוד באו? מאמר זה מובן על פי מה שאמר הרמב"ם ז"ל במורה, שחיות הטורפות לא טבע עצמי הוא להן, וכוח הנזק שלהן הוא מהאדם, המורכב מכל כוחות הנבראים וממדותיהם. **וכאשר משחית האדם את מידותיו, נותן הוא כוח הנזק בטורפים.** לכן לעתיד "וגר זב עם כבש" כפי הבטחות הנביא, כי על ידי תיקונו של האדם יתקונו גם חיות הטורפות. ולכן, כאשר אמר להם רבי חנינא בן דוסא "ראו שאין ערוד ממית אלא החטא", יפה אמרו בני אדם "אוי לו לאדם שפגע בו ערוד", כלומר: כל עוד שיש ערוד ממית, יש להתאונן על "האדם" שלא תיקן עוד מידותיו; "אוי לו לערוד" שנעשה משחית על ידי האדם, כי רק על ידו נשתנה טבעו להשחית. והראיה, "שפגע בו רבי חנינא בן דוסא" לערוד ולא עשה לו כלום ולא הזיקו, כי באמת אינו מזיק מטבעו, כאמור "אוי לו לערוד", שנעשה מזיק רק על ידי "האדם", לכן ראוי הוא להתאונן עליו.

(לקוטי בתר לקוטי בשם אמרי השכל)

הכול בהשגחת ה'

יש לדייק: למה דווקא "באותה שעה אמרו"? אך, באותו הדור היו איזה אנשים שסברו כי הכול במקרה בלי השגחה מאת ה' ח"ו, וזה שערוד ממית הוא מדרך הטבע שנטבע בו. אך עתה, כאשר ראו כי רבי חנינא בן דוסא הושיב רגלו על החור ומת הערוד, הוא שלא בטבע, אז ידעו והבינו כי אין הערוד ממית מחמת טבעו, רק הכול בהשגחת ה'. וזה הכוונה "באותה שעה".

(פאר ישראל בהוש) פרשת בהר)

(דרשות הר"ן פרק ו')

יש לכם מאמר מחזק מהספרים הקודשים? שלחו אלינו. (עדיפות תינתן למאמרים הקשורים לפרשת השבוע או לענייני דינא) | במייל T023011300@gmail.com | בפקס 02-6599189

קודה מתוך שיעורו המופלא של

הרה"צ ר' בעריש שנייבאלג שליט"א

הדרך לחיים קלים ומתוקים

המקום, הקבי"ה שהוא מקומו של עולם, רוחק ממנו. למדים אנו שכאשר אדם נמצא במצוקה, הסיבה לכך היא שהוא הרחיק ממנו את הקבי"ה; וכאשר יכניס את הקבי"ה בכל דרכיו, אזי תקל עליו הדרך, והכול יעבור עליו בקלות. בעניין זה ממשיך המגיד מדובנא משל נוקב: מעשה בסוחר ששכר סבל לשאת את חבילותיו. כשראה הסוחר את הסבל מתאמץ ומזיע, מיד ידע שאין זו החבילה שלו שהוא סוחר כעת, כי החבילה שלו הכילה רק מספר יהלומים קטנים ויקרי ערך, הקלים למשא. אנו נמצאים כאן בעולם בשליחות. כאשר הולך קשה, סימן ששכחנו מהקבי"ה. כשנכניס את הקבי"ה לתוך חיינו, כשנחזיר בטחון ואמונה לחיים, כשנרגיש את קרבת ה' - כל הקשיים והמצוקות ייעלמו, והכול ילך בקלי קלות.

הארה פרטית

מתוך שיעורי המשפיעים ב'קו השגחה פרטית'

החיים מזמנים לנו אתגרים לא מעטים, ולעיתים אנו מוצאים עצמנו בסכך של קשיים הנראה חסר מוצא. האם יש ממנו דרך החוצה? למרבה השמחה, התשובה היא 'כן'. לא זו בלבד שקיימת דרך, אלא יש אף מפתח פשוט, שעשוי לחולל שינוי של ממש. סוד היציאה מהמצוקה הוא, שכל עוד אנו שקועים בה ומתמקדים בה, לא נוכל להיחלץ. הדבר דומה למי שמנסה לנקות כתם עיקש - ככל שהוא מתפלש בו יותר, כך הוא מתלכלך בעצמו. כך גם במצוקה: ההתמקדות בה רק מעצימה את אחיזתה בנו, ומשאירה אותנו לכודים בתוכה. במקום להתמקד ולהתפלש במצוקה, צריך להכניס את הקבי"ה לחיינו. האלשיך הקדוש מבאר את הפסוק "וכי ירבה ממך הדרך לא תוכל שאתו כי ירחק ממך המקום" (דברים יד, כד): כאשר אדם נמצא במצב של "לא תוכל שאתו", שאין הוא יכול לשאת את קושי הדרך, הסיבה לכך היא "כי ירחק ממך המקום" -

שיעורי הרה"צ ר' בעריש שנייבאלג שליט"א נמסרים פעם בשבועיים באידיש ופעם בשבועיים בעברית, בשלוחה 2 < 3 (לאחר בחירת השפה)

תכלית העלון הוא, לקרב את האדם לבורא עולם. חלילה שהוא יהיה זה שיפריע להתפולל ולשמוע קריאת התורה.

היכל החתם סופר

מליון שוביני בשמינת ותרנת
שול ערנא ורגנא החתם סופר זיע"א

גליון כ' • פרשת עקב • כ"ב אב תשפ"ה

המבצע
ללימוד
המשניות
לילדי ישראל
פרטים
במסגרת
עמוד ג'

בפרשת ההיכל

בורא נפשות רבות ו'חסרונו'

ההסתכלות הרגילה על עבודת האדם בעולמו, הוא שהאדם מגיע לעולם הזה בעגלה ריקנית, ועליו למלאותה בהאי עלמא, כך שבעזיבתו תהיה מלאה כל טוב. אך מנגד ישנה הסתכלות נוספת, לפיה מגיע האדם לעולם הזה כשעגלתו מלאה עד תום, בהרגשת ישותו ועצמותו, אני ואפסי עוד, ועבודתו בהאי עלמא הוא לרוקן אמתחתו לגמרי כך שביציאתו מן העולם תהיה עגלתו ריקנית לגמרי, אמת מלכינו אפס ואפס וזולתו.

רבינו ז"ע בפרשתו (ת"מ ע"ה פ"ט שמע ישראל) מרחיב בזה בדברים איתנים, לפיה חסרונו של האדם הוא שלימותו. והוא הכח שיש לו להכיר ולהתקשר אל בוראו.

דאיתא בפסוקים (ט, א) 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אֱתָהּ עֶבֶר הַיּוֹם אֶת הַיְיָ דוֹ לְבָא לְרֵשֵׁת גּוֹיִם גְּדֻלִים וְעֲצָמִים מִפְּנֵי עָרִים גְּדֻלָּת וּבְצִרְת פְּשָׁמִים', ובמדרש רבה (ג, ח) על פסוק זה אמרו 'הלכה אדם מישראל ששותה מים לצמא אומר וכו' רבי טרפון אמר בורא נפשות רבות וחסרונו, ולכא' תמוה מאי שיאטיה למקראות שלפנינו.

ומבאר רבינו בהקדם תוכנה וענינה של ברכת 'בורא נפשות רבות וחסרונו', וז"ל: "וּנְל לְפָרֵשׁ בְּרֻכּוֹת בּוֹרָא נַפְשׁוֹת רַבּוֹת, דְּנֵהִי דְטוֹבָה גְדוּלָה עוֹשֶׂה הַקֶּב"ה עִם בְּרִיתוֹ לְהַשְׁקוֹת צְמָא לְרוּחוֹת צְמָאוֹנוּ, הֵיִינוּ מְפָנֵי שְׂבָרָא חֲסֵר וְנִצְמָא לְמִים, וְאִלוּ בְרָא בְשִׁלְמוֹת לָא ה' צְמָא וְלָא ה' צָרִיךְ לְמִים, נִצְמָא בְּרַכָּה זוּ מַה טִּיבָה. אֲבָל הָאֲמַת זוּ הֵיא עֵיקֵר טוֹבַת בְּרִיתָא הָאֲדָם שִׁלְכָךְ בְּרָא בְּחֲסָרוֹנוֹ וַיְכִיר בּוֹרָאוֹ וַיַּעֲבֹד ה' וַיִּזְכֶּה לְשֵׁנֵי עוֹלָמוֹת נִצְמָא חֲסָרוֹנוֹ יוֹתֵר טוֹבָה לוּ מִכָּל טוֹב, וְהֵיִינוּ דַמְבָּרְךְ 'בְּרוּךְ הַבּוֹרָא נַפְשׁוֹת רַבּוֹת וְחֲסָרוֹנוֹ' יוֹתֵר עַל כָּל מַה שְׂבָרָא לְהַחֲיוֹת בְּהֵם נַפֶּשׁ כָּל חַי, כִּי עֵי"ז בְּרוּךְ חַי הַעוֹלָמִים זֹכֵה לְשֵׁנֵי עוֹלָמִים".

והיינו דהשבח שאנו משבחים להקב"ה על המים שהרוו צמאוננו, אין זה על רווית הצמאון, אלא גם על הצמאון עצמה. שכל חסרונו שיש בנו אשר אנו זקוקים לדברים אחרים למלאותם, הם לנו למעלה ולטובה, שע"ז אנו זוכים להכיר בוראנו. דבפגישתנו עם חלק האין שבנו, חלק החסרונו, נשאף להדבק ביש ובשלימות האמיתות בורא וממלא כל עלמין.

ומעתה מבאר את השייכות לפרשתנו, דבאמת מסיבה זו הושיב הקב"ה בארץ ישראל עמים גבורים וגם הם ביצרו הערים עד לשמים. ואף שכבר היתה הארץ עתידה לבא לידי ישראל מימות אברהם אבינו, והיה הקב"ה יכול להושיב שם עמים נחשלים ורפים. אלא דאכן זהו הטעם שהושיב שם עמים חזקים הללו: "אלא זה ה' מטובת הקב"ה כדי שידעו ויבינו חסדי הבורא ית"ש, ושלא בכחם ועוצם ידם עשו חיל. וא"כ זה דומה ממש לברכת בורא נפשות רבות כנ"ל", היינו דטעם הקושי שהמציא לנו הקב"ה בכיבוש הארץ הוא באמת גם מחמת טעם זה שנחיה שאין כיבושם מחמת כוחינו ואומץ... ואנו היינו חסרים כל אפשות להורישם, אלא הכל מיד ה' עלינו הגדיל. וזהו השייכות להלכה זו של ברכת בורא נפשות.

מי יתן ונזכה באמת לחיות בראיה נכוחה זו, ולהדבק בתמידות בחי החיים, בקשר אמץ עד בלי די.

א פרייליך לבר
פלוני

פנינים מהזוהר דבינו

ערוכים בשפה ברורה לשילוח השבת

האהבה הבווערת להשי"ת אינה מניחה לעזוב מצותיו

ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו, וגו', לשמור את מצות ה' (י, יב)

יש לפרש, תהיה יראתך את ה' עצומה כל כך שתאמר מי אנכי ראוי ללכת בדרכיו של השי"ת גדול ונורא, אך האהבה גדולה הבווערת בך אינה מניחתך מלשמור מצותיו אף על פי שאינך כדאי, והבן זה.

(רדשות ח"א ל"ד ד"ה ועתה)

גם צדקה וחסד אינו שוחד לפני המקום

אשר לא ישא פנים ולא יקה שחה, עושה משפט יתום ואלמנה ואהב גר לתת לו לחם ושומלה (י, יז-יח)

ולא יקח שוחד, פירש"י, שוחד ממון. וצ"ע לכאורה, ועיין רמב"ן. ונראה לי עפ"י מאי דכתיב 'כי לא לאדם תשפטו כי אם לאלקים' (דברי הימים ב יט, ו), ופירש"י שם שהגזול עני מטריח את הקב"ה להחזירו לו, נמצא מטה משפטו של הקב"ה.

והנה היינו שוחד ממון, שהאנשים הללו עוברים על כל התורה, ומתפארים שהם טובים בין אדם לחברו ועושים לפני משורת הדין יותר מצדיקים גמורים, והיינו שוחד ממון להקב"ה שלא להטריחו להמציא לעני מזוננו, ועל זה אמר אין הקב"ה צריך לשוחד שלך, כי הוא עושה משפט יתום ואלמנה ואהב את הגר לתת לו לחם ושומלה מבלעדך ואינו צריך לך. (עה"ת דף פא)

בעבודת ה' גם הלילה הוא כיום לקבל עליו שכר

למען ירבו ימיכם וימי בניכם וגו' כימי השמים על הארץ (יא, כא)

הנה בעניני עולם הזה לא נחשב כי אם היום למלאכה, אבל הלילה שבו ישן אינו נחשב לכלום (דברי הגמ' שבת פט: בחשבון של יצחק), אבל בעבודת השם לילה כיום יאיר, והגית בו יומם ולילה, וגם השינה לצורך הוספת כח להגות בתורה ועבודה נחשב כעבודה.

והיינו "למען ירבו ימיכם", שיהיה כל יום נחשב כפול, "כימי השמים על הארץ" היינו כמו בגלגל השמים כל מקום שסובב הוא יום ואין שם לילה.

(ת"מ השלם דף ס"ג)

תברך מכל העמים אך לא תגזק מנכ, כי המה מקוללים

ברוך תהיה מכל העמים לא יהיה בך עקר וגו' ונתנם בכל שונאיך (י, יד-טו)

אמרו חז"ל (ב"ר ס' י"ג) רבקה היתה עקרה שלא יאמרו מברכותיו של לבן היי לאלפי רבבה משם נפקדה, על כן היתה עקרה. והנה אם היה לבן גבר לא יצלח מקולל בכל דרכיו, לא היה טעות שמברכתו נפקדה רבקה, אבל היות בתואל ולבן אנשים מסוימים מופלגים, על כן היה מקום לטעות ונתעקרה רבקה שלא יאמרו מברכותיו של לבן נפקדה.

על כן אמר 'ברוך תהיה מכל העמים', ואפילו הכי לא יהיה בך עקר ועקרה' שלא יהיה מקום לטעות שמברכתם נתברכת, שהרי כל מחלת מצרים נתנם בכל שונאיך והמה מקוללים, ואי אפשר שאתה נתברכת מברכתם.

שמחת הצדיקים שהם מוכנים לסבול ולשמוח בכך

ואכלת ושבעת וברכת (ה, י)

יובן על דרך שפירשתי את הפסוק (תהילים סח, ד) 'צדיקים ישמחו יעלצו לפני אלקים וישישו בשמחה', פירוש ששמחים בפגיעתם מידת הדין הנקרא אלקים, ולאחר זמן זמן ששים באותה שמחה בעצמה במה שזכו לשמוח ולסבול.

והכי נמי יש לפרש פסוק דידן, שהפסוק אומר 'ואכלת' היינו אכילה כל שהוא, ושבעת במדת הסתפקות, ויברך את ה' על הארץ הטובה, פירוש על הגוף הטוב שנתן לו שסובל כל זאת ואינו נוטה אחרי התאוות, כי הגוף מכונה בשם ארץ (כמו שאמרו חז"ל סנהדרין צ"א: עה"פ יקרא אל השמים מעל ואל הארץ לדון עמו).

(כ"א העתקת הג"ר אליעזר ברי"ל, מובא בליקוטים עה"ת)

ברגע שמקבל על עצמו לירא את השם, מיד הוא כצדיק גמור

ועתה ישראל מה ה' אלוךך שואל מעמך כי אם ליראה (י, יב)

על דרך הפשוט, אע"ג שעברו כל אלו העבירות, אינם צריכים סיגופים ויסורים לתשובה, אלא בזו רגע שיקבלו עליהם ליראה, הרי הם צדיקים גמורים, ויסבלו עונש חטאם בזמן אחר או מיד, אבל עכ"פ מיד מקבלה ואילך המה רצויי ה'.

(עה"ת דף מא)

הייגו:

0733.454.678

1746 תתי (טלסמ!)

ארה"ב:

1-605.615.70.10

טעמו ודאו כי טוב

מאות שיעורים חדשים, שיחות, וסיפורי קודש
מתורת מרנא החתם סופר זיע"א

לשה"ק אדיש אנגלית צרפתית

כמו"כ תוכלו בקו זה להירשם לקבלת הגיליון,
ואפשרות מענה על מדור 'לחידודא'

קו היכל
החתם סופר

ואתפלל כדת

עזברי טאג הודות העלפלים בתורתנו

הורדת לוחות שניות ביום הכיפורים הרי הוי הוצאה מרשות לרשות?

תמיהה גדולה: איך הוריד משה את הלוחות מן ההר אל המחנה בעצם יום הכיפורים? * דברי רבינו שביום הכיפורים שבשנה ראשונה אחר מתן תורה נהג יוהכ"פ רק חצי יום!... * והאם יש איסור הוצאה בדבר הנושא את נושאו?

נשיאת הלוחות מהר סיני למחנה ישראל - הוצאה מרה"ר לרה"ר

בפרשתנו (וי' א) **בַּעַת הַהוּא אָמַר ה' אֵלֵי פֶסֶל לָךְ שֵׁנִי לִוְחַת אֲבָנִים כְּרָאשֵׁינִים וְעֵלָה אֵלַי הַהָרָה וְגו' וַיִּתֶּנְהָ ה' אֵלַי וְגו' וְאָפֶן וְאָרַד מִן הַהָר וְאָשֵׁם אֶת הַלְּחֹת בְּאֵרוֹן אֲשֶׁר עָשִׂיתִי וְגו'.** והנה אמרו חז"ל (תענית ל'): שלוחות שניות ניתנו ביום הכיפורים, ותמה רבינו בזה תמיהה גדולה (ס"פ יתרו ד"ה בתפילת שחרית), דאם אכן יום הכיפורים היה, איך היה אפשר אמות דיינינו להוריד הלוחות מן ההר אל העם והוא הוי הוצאה מרשות לרשות.

ורבינו בדבריו כותב דהוי "הוצאה מרה"ר לרה"ר", אמנם המפרשים האחרים שהרגישו בזה, כולם הקשו לאיך גיטא דהוי הוצאה מרה"ר לרה"ר, שהרי מחנה ישראל מבואר בגמ' דבזמן שישאל שרויין במדבר הו"ל רה"ר (שבת ו:), ועכ"פ מחנה לוי דהוי רה"ר (שם צו:), ואילו הר סיני, לכאול היה תל המתלקט ל' טפחים גובה בד' אמות דיינינו כרה"ר כמבואר בגמ' (שבת ק:), ועל גליונות הגה"ק מהר"ר הארויץ מדזיקוב צ"ל שעמד על דברי רבינו בזה.

והנה עדיין היה אפשר לדון דשמה אכן לא היה הר סיני י"ט גובה בד"א, דשמה היה רוחבו הרבה יתר על גובהו. אך בכל זאת עדיין יוקשה דא"כ שהכל רה"ר א"כ הרי יש בזה משום מעביר ד"א ברה"ר ולא ארווחא מידי, אמנם על בנייה לעתים להגאון ר"ר אייבשיץ (הלכות י"ט פ"א), דס"ל דליכא ביה"כ איסור מעביר ד"א ברה"ר אף אי יש עירוב והוצאה. ועוד דאפשר דהעבירו פחות פחות מד"א דליכא אלא איסור דרבנן.

והנה קדמו לרבינו בקושיא זו רבו בעל ההפלאה (פנים יפות שמות לה, ד), והוא כתב ליישב באופן נפלא, דהטעינו הקב"ה למשה את הלוחות אחר שכבר התחיל לילך, ואמר' בגמ' (שבת ה.) הטעינו חברו אוכלין ומשקין אחר שהתחיל לילך פטור דלא היה עקירה. ובהו ביאר הלשון הפסוק ש' ויהי ברדת משה מהר סיני ושני לוחות העדות וגו', דהיינו שאחר שהתחיל לירד אז באו הלוחות לידו.

האם בשנה הראשונה לאחר מתן תורה נהג יוהכ"פ

והנה מה דפשיטא להו לרבינו ולהנהו גדולים דנהג יום הכיפורים ביה"כ הראשון לאחר מתן תורה, לאו מילתא דפשיטא היא, דמלבד דעת הריב"ש (סימן צו) שלא נהג שביתת המועדים אלא לאחר בנין המשכן, ישנו צד נוסף דעכ"פ יום כיפורים הזה שבו ירד משה עם הלוחות השניות, לא נהג. שהרי רק בו ביום ירד עם הלוחות וצויה את בני ישראל את כל אשר ציווהו ה' כל התורה והמצוה, ובטרם זאת לא ידעו כלל על כן.

דהנה בפרשת יתרו הביא רש"י את הדיעה דיתרו לאחר מתן תורה בא, ופירש הפסוק (שמות יח, יג) **וַיְהִי מִמָּחֳרַת וַיִּשָּׁב מֹשֶׁה לְשֹׁפֵט אֶת הָעָם,** ד'ממחרת' היינו ממחרת יום הכיפורים, והיינו י"כ הזה, הראשון במדבר. והקשה הרמב"ן שא"א לומר דממחרת יוה"כ היינו דוקא, דא"כ ביום שלפני המחרת, שנאמר בו **וַיָּבֵא אֱהָרֹן וְכָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֹכֵל לֶחֶם עִם חֵזֶן מִשֶּׁה לְפָנָי הָאֱלֹקִים** נצטרך לומר דהיינו ביום הכיפורים עצמו, ואיך אכלו לחם **"אם היה להם יום הכפורים בשנה ראשונה קודם שנצטוו בו"**. והרי נסתפק הרמב"ן בדבר אם נהג יום כיפורים זה 'וע"ש שקנט דמשה קיבל הלוחות ביה"כ אבל ירד מן ההר רק למחרת, ועפ"י נתיישב לגמרי למימית רבינו מהוצאה מרשות לרשות]. והרא"ם נקט כן בפשיטות ליישב דברי רש"י 'ומה שטען שאם היה מחרת אם היה הכפורים ממש וחייבו לומר שא"א ביום הכפורים אם היה להם יום כפורים, אינה טענה כו' **שלא יתכן לומר שעשו צום כפור באותה שנה שעדיין לא נצטוו בו ישראל רק אחר רדתו מן ההר שירידתו היה ביום הכפורים עצמו.**

דברי רבינו שנהג באותה שנה יוהכ"פ חצי יום, וזהו אך בעשור לחודש, אך חילק

ובדברי רבינו מצאנו חידוש גדול בענין זה, דאף דלפני שירד משה מן ההר לא ידעו בני"ש דיינינו יוה"כ, מ"מ מאותה שעה שירד מיד התחילו להתענות, ונמצא שנתענו באותה שנה חצי יום.

והגר"ן שטערן בהגהות שער יוסף פר' יתרו (ד"ה לאכל תקס"א) בשם זקנו הגר"מ פאללאק כתב לפרש בזה בשם רבינו את האמור בפרשת המועדות **אֲךָ בַעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפּוּרִים הוּא וְגו' וְעֵינֵיהֶם וְגו'** ואילו בסוף הפרשה נאמר **חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם וְגו' בְּעֶרְבַּי מֵעֶרְבַּי עַד עֶרְבַּי תִּשְׁבְּתוּ שַׁבְּתֵיכֶם,** ולכאול תמוה למה המתין בזה עד סוף הפרשה לכתוב דנמשך היום מערב עד ערב. ואמר רבינו ליישב, דא"ך ביום הראשון היינו אך חילק (פסחים ה:), והיינו דנהג באמת התענית רק חצי יום, מעת שנודע לבני"ש אחר ירדת משה, ולכן כתב אך בעשור לחודש 'הזה' דרק ביום כיפורים זה היה הדין כן שאך חילק, אבל 'חוקת עולם' בכל השנים העתידים, אז יהיה הדין ש'מערב עד ערב תשבתו שבתכם' יום שלם.

ואדאיתנין להכא, באמת נקט רבינו דנהג ביום כיפורים ראשון דיני היום מעת שנודע להם, ומשה רבינו שלמד תורה ומצוה בהר סיני ודאי כבר נזהר ממלאכה (וע"ש בחת"ס שכתב דמשה רבינו כן נהג תעניתו גם ביום זה כיון דכבר ידע וע"ש).

תירוצו של רבינו - היה בזה היתר של חלל עליו שבת אחת

ועל גוף הקושיא הנ"ל על הורדת הלוחות ביה"כ, יישב רבינו בחידוש גדול, והוא, דהורדת הלוחות ביום הכיפורים, היה בו היתר כמו בפיקוח נפש, שהרי דרש' בגמ' (יומא פה:) דשרי לחלל שבת משום פיקוח נפש, שחייב שבת אחרת בשביל שישמור שבתות הרבה. ומעתה ביאר רבינו דכיון דבהורדת הלוחות מיתלא חלי כל התורה והמצוה, ובלעדיה ליכא כלל שביית שבת ויוה"כ, נמצא דשרי לחלל עליו שבת אחת בשביל לשמור הרבה שבתות.

ובזה פירש את האמור בתפילת שבת **וְשֵׁנִי לִוְחַת אֲבָנִים הוּרִיד בְּיָדוֹ וְכָתוּב בָּהֶם שְׁמִירַת שַׁבָּת,** והיינו דהותר לו להוריד שני לוחות אבנים בידו, אף שהיה זה ביום הכיפורים ויש איסור הוצאה, זאת משום 'כתוב בהם שמירת שבת', היינו דכל מצוות שבת כתובה בלוחות ונמצא דיש לו לחלל שבת אחת בשביל לקיים שבתות הרבה.

אלא דלכאול צריך לבאר, דבשלמא בפיקוח"ן הרי לולי מה שנצילנו לא יוכל שוב לשמור שבתות כלל, אבל הכא הרי גם לולי מה שיורידנו ביום הכיפורים הרי יוכל להורידו למחר. וצ"ל ב.

האם אפשר לתרץ גם דהלוחות נשאו את עצמם והוי היתר כמו חי נושא את עצמו

והנה כמה מחברים כתבו לתמוה על רבינו והמפרשים האחרים שהקשו מהורדת הלוחות ביה"כ, שהרי א"כ בפרקי דר"א (פרק מה) **לִקַּח מֹשֶׁה אֶת הַלְּחֹת וְהָיָה יוֹרֵד, וְהוּוּ הַכְּתוּבִין סוֹבְלִין אֶת עֲצָמוֹ וְאֵת מִשֶׁה עִמָּהֶם,** ומעתה כמו דאמר' בגמ' דאי חי נושא את עצמו אין בו משום הוצאה (שבת טד:), א"כ גם בזה דינא הכא (וע"ל לבושי מרדכי ליקוטי תשובות סי' רג שאכן יישב כן קושיא זו).

והנה במסכת שבת (צב.) למדין ממשא בני קהת דיש הוצאה למעלה מי"ט, ונחלקו מהיכן ידעינן כן מבני קהת, י"א דלמדין מגובה הלויים שהיה ל' אמות, וי"א דלמדו ממשא הארון שהיה על הכתף כו', וכתב השפת אמת שם, דמה דמיאנו בדרך הראשון ללמוד ממשא הארון, הוא משום דס"ל דאי אפשר ללמוד מן הארון, שהרי הארון נשא את נושאו, וא"כ לית בה מלאכת הוצאה וכחי נושא את עצמו כלל.

אמנם תמוה בזה על השפת אמת, שהרי בדברי התוס' (שבת טד:) מבואר דהא דחי נושא את עצמו אינו משום דלא מחשיב מלאכה, אלא משום דלא דמי למלאכת המשכן, ומעתה אם אכן כנים הדברים דמשא בני קהת בארון דמי לחי נושא את עצמו א"כ הרי שוב מצאנו במשכן מלאכת הוצאה של דבר הנושא את עצמו. ולכאול מוכח מזה דאף אם הארון נשא את נושאו עדיין לא דמי להא דחי נושא את עצמו. ומעתה גם בלוחות דכחותה לכאול ליכא בזה היתר זה 'וע"ל בדעת זקנים (שמות כה, יב) דלא תמיד נשא הארון את נושאו, וכן צידדו בלוחות דשמה לוחות האחרונות לא נשאו את נושאתם, וא"כ בלוחות האחרונות שפיר הקשו המפרשים שהיה אסור להוציא ביה"כ].

מדור נושא פרסים: הגרלות מיוחדות בין המשיבים

להודות

הודות יעושים עתרת רבינו ז"ע

ואכלת ושבעת וברכת: הנה מה"ת קובע שיעור השביעה, האם צריך לזה שיהיה גם 'אכילה' או סגי בשביעה.

ש"ת חתם סופר או"ח סי' קצו

בין המשיבים בחודש את תקייתם הגרלה

פרס שני:
4 זוכים
כל אחד
בכ"ס 500 ש"ח

פרס ראשון:
כרטיס טיסה לציין
רבינו החתם סופר
בפרשבורג

תשובות ניתן להחזיר באופנים הבאים:

- בנדרים פלוס בטקטוריית "היכל החתם סופר"
 - בטלפון 0733.454.678 שלוחה 4 (לאחר בחירת השפה)
 - במייל CH3131325@gmail.com
- יש לציין, שם, כתובת, טלפון, ומקום לימודים.
יש לשלוח כל תשובה בהודעה נפרדת.

במרחב קדושים

שבחי ערך ו"ע כפי צדיקי וצאורי הדורות

הגה"ק מהר"ם מנעט צ"ל (ג)

כתב סמיכה מהגאון מהר"ם בנעט לרבינו בנאו לכהן ברבנות דרעוניץ

משה שמח בשמחת תורה, זיו הדרתו מבהיק כמנורה, חכו ממתקים וכולו מחמדים מפז ופנינים יקרה, ה"ה הרבני המופלג הוותיק מהר"ם משה פ"פ נ"י אבד"ק דרעוניץ העירה, אשר לו שבא לכאן ובידו הלכה ברורה, עסק בישיבה של עולם ויורד לעומקא דדינא, לבאר כל חמירא לשמור לעשות ולקיים כי טוב סחרה. תהיתי אקנקנו ומצאתי וראיתי שמשנתו בפיו סדורה, ותדבק נפשו בדיני אורח חיים למעלה ולמשכיל יורה דעה בגרונו שגורה, גם שכלו מהיר וצדק לדמות מלתא למלתא בסברה ישרה, ואחרי הודיעו אלקים את זאת ושבע טובות בלבו נסתרה, למצוה רב יחשב איש ההוא לנהוג בו כבוד ושררה, הוא ישפוט יושבי תבל בצדק וידריכם בדרך ישרה, והגני סומך ידי עליו לעטרהו בנזו ועטרה, וידין ידין יורה גם הוא יורה והלכתא כותיה כשמואל בדינא וכרב באיסורא, ועלה מעלה מעלה לראש ולב"ד במילי דשמיא וציבורא, וכל העם יזהרו בכבודו וביקרו לחבבו בחיבה יתירה, ושלא למרות פיו ולעשות נגד רצונו הרי אלו באזהרה, והשומע לי יזכה לראות בבנין בית הבחירה, ובביאת משיח צדקינו וגואלינו במהרה.

ובעה"ח פה ניקלשפורג יום ד' טו"ב חשוון תקנ"ד לפ"ק נאום הק' מרדכי בנעטה חונה פה נ"ש והמדינה יע"א

הגר"ש סופר צ"ל, חוט המשולש עמ' מ'

הולדתו

פרקי חיי של רבינו זיע"א

חיי ומשפחתו (ו)

המפורסם מה"ו עקיבא איגר זצ"ל בעל ספר "משנת דרבי עקיבא", ודור חמישי להגאון מו"ה משה ברודא אבדק"ק וירמייזא בן הגאון רשכבה"ג מה"ו אברהם ברודא זצ"ל, ומצד אם דור ששי להגאון מה"ו איצק ר' אלי ראדיש שהי' אבדק"ק ליסא זצ"ל. תכונתה טובה מאוד, מאושרת ביראת ה' אוהבת תורה ולמודה מבעלה הרב זצ"ל שהי' מחזיק ישיבה, צנועה במעשיה וחכמת לב ביותר, יודעת להנהיג עצמה ברבנות ולהנהיג בית עצה"י, בריאה בטבעה ב"ה, שנותיה כ"ד כ"ה שנים בערך. שאר דברים בלי ספק נודע לרופ"מ נ"י ממכתב אחי הגאון נ"י שהגיע מכבר, ולא באתי אלא להבטיח על אלו הדברים אולי לא בא הכל במכתב אחי הגאון נ"י, על חזקת הדמיון שרופ"מ הגאון נ"י יסמוך על דברי כעל עמוד הברזל שלא יפול דבר מכל האמור בזה, אף שאני נוגע בדבר מצד קורבת אחי הגאון נ"י ואקרוני דעתא דאחתוני עם פר"מ הגאון נ"י, אם אמת שאני אוהב את אחי הגאון נ"י בכל לבבי, ה' אלקים אמת אני אוהב בכל לבבי ובכל נפשי.

הרחבתי הדיבור כל הצורך לא לתקות שכר שדכנות שלא אבקש לקחת מאומה, זולת להיות ממוצע לטובים לאחי הגאון נ"י ולרופ"מ הגאון נ"י במילתא דשוויה לתרוויכו ואשר ישר בעיני אלקים ואדם. ומעתה אם יש לפר"מ נ"י להחליף דברים בזה הענין ימהר יחיש מעשהו והבאתי את הדברים במכתבי לאחי הגאון נ"י וממנו אליו, והנני מסיים בתוחלת תשובתו הרמנה במוקדם מלא דבר.

ידידו אוה"נ לנצח הק' בונם גינס מא"ש

הגר"ש סופר זצ"ל, חוט המשולש עמ' עא

המשך השתלשלות הענינים יבוא בעזרה"שית בגליון הבא

אלמנה, והיא אשה מפוארה במדותיה, ע"כ אולי ידע עבודה שידוך הגון, ומגלגלין זכות ע"י זכאי כמשה, זה תוכן דברי מכתב קדוש ההוא. וזקיני זצ"ל מסר המכתב לנאמן ביתו הרב הגאון חכימא דיהודאי רבי דניאל פרוסניטץ זצ"ל שהיה ראב"ד בפ"ב, והוא בחכמתו הבין דבר מתוך דבר, והשיב לזקיני הגאון [רעק"א] לפרידלאנד שיודע שידוך הגון מאוד עבור בתו, ה"ה הגאון אב"ד דעירו.

ובנתיים הכניס עצמו בענין גם דודי הגאון האמיתי רבי בונם איגר זצ"ל אבדק"ק מאטרסדורף אחי הגאון רבי עקיבא זצ"ל, וזה לשונו במכתבו שתחת ידי בענין זה:

בעזה"י, מאטרסדורף יום ה' כ"ח מנחם תקע"ב לפ"ק

המנחם ציון ובונה ירושלים ינחמהו בכפליים ה"ה הרב הגאון המפורסם שר גדול בישראל מדברגא דאומתיה וכו' לקש"ת מו"ה משה נ"י.

כבר היה נדון ברוחי מעת ששמעתי פטירת זוגתו הרבנית הצדקת ע"ה לערוך מכתבי לרופ"מ הגאון נ"י בהעלאת שידוך מעולה שארחיב ממנו הדיבור, והחדלתי מפני שלא מצאתי הכרח כ"כ למהר מכתבי בעוד כי לא כלו ימי האבל, הגם שבכגון אלו אמרו מקדימים (עי' מו"ק י"ח ע"ב), אמרתי בלי ספק אם ידובר ברופ"מ נ"י מענין שידוך תוך זמן הזה לא ישיב החלט דבר וכו', ועתה הסכמתי לכונן מכתבי להעלות לפני לקחת לו לאשה בת אחי ה"ה הרבנית מפילא שלדעתי אין טוב ממנו, אחרי שבלי ספק מגמת רופ"מ הגאון נ"י לקחת בת ת"ח אשר ממקור קודש חוצבתה שתהיה רכה בשנים חכמת לב וצנועה ויראת ה', ובעזה"י כולוה איתניהו בה, שהיא בת ת"ח פאר הדור, מצד אב דור רביעי להגאון

פטירת הרבנית מזיו"ר, והשתלשלות זיווגו השני של רבינו

צדיק גוזר והקב"ה מקיים, את אשר אמר זקיני זצ"ל בבואו לפ"ב שיזכה לבנים ובתים טובים יבנה לו (כמו שהובא בגליון שעבר) נתקיים בידו, אבל לא ע"י זוגתו הרבנית אשר עמדה על ימינו לעזר עד עתה, כי בשנת תקע"ב (י"ג מנחם אב) מתה עליו זוגתו הרבנית זצ"ל (כמובא בח"ס יו"ד סי' ק"א), והספידה מרורים, כי היתה אשה צדקת והיתה לו לעזר למען יהי' לאל ידו להגות בתורה ויראת אל כל היום, וחלקו בתורה אמר לנפשה ע"ה. וכאשר תמו ימי אבל השבעה ציוה להעמיד לה מצבה.

ונכבדות מדובר בו בזקיני זצ"ל, והציעו לפניו כמה וכמה שידוכין מינים ממינים שונים בנוי עושר וכבוד, ואיש נכבד אחד היה בפ"ב והוא מיקירי הקהלה בשמו מה"ו מאוה"ג רבינו עקיבא איגר זצ"ל אשר היה אז אבדק"ק מושלמת במעלות, והוא היה עשיר גדול, ולו בת יחידה מושלמת במעלות, ורצה לדבק עצמו במשה איש אלקים, והבטיח לפזר לנדון בתו מאה אלפים זהובים במזומנים, ונשאו ונתנו בהדבר.

אבל רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום וממנו מצעדי גבר כוננו, ונולד בנתיים חדשות כי זקיני הגאון מאוה"ג רבינו עקיבא איגר זצ"ל אשר היה אז אבדק"ק פרידלאנד כתב אליו מכתב ותוכו רצוף בקשה להיות כי חתנו הרב רבי אברהם משה זצ"ל אבדק"ק פילא (ונתקבל לאב"ד בפריזיקרן הסמוכה לפ"ב, אך נפטר טרם הגיעו לשם), בן הגאון הגדול רבי לייב קאלישער זצ"ל אבדק"ק ליסא, שבק חיים לכל חי (הרב הנ"ל היה רך בשנים ואב חכמה ת"ח ומקובל מופלג, והניח אחריו ח"ת הרבה וגם קמיעות שונות), ונשארה בתו הרבנית

ענינה דיומא

שבעי אור עזי רבינו תקיפה זו

הסכמות רבות ניתנו על ידי רבינו לספרים שיצאו בזמנו, אולם דומה כי המפורסם ביותר, והתקיף ביותר, הוא הסכמתו שניתנה לספר "קסת הסופר" להגאון רבי שלמה גאנצפריד זצ"ל (בעל הקיצור שלחן ערוך וספרים נוספים), הסכמת רבינו החת"ס על ספרו, היא שנתנה לו תוקף וקיום עד ימינו אנו, למרות שמחברו הגאון הנ"ל היה אז צעיר לימים כבן שלשים שנה בלבד.

הסכמה זו ניתנה ביום כ"ג לחודש מנחם אב שנת תקצ"ד, בהיות רבינו למנוחה בעיר יערגן הסמוכה לפרשבורג, וכה כתב לו רבינו (השמטנו תיבות מהנוסח המלא המופיע בתחילת הספר): יקרנו הגיעני בהתגוררי פה לשאוף אור הטוב, ובקש ממני לתת עינא פקיא על ספרו אשר חיבר, וכו', עברתי בין בתריו מרישא לסיפא, והנה כולך יפה רעיתו ומום אין בך, מכוון להלכה בקי האמת, מסודר בסידור נכון, ושמתני בו מאוד, ואמרתני יתן ה' ויבצע מעשהו המקום יהי' בעזרו"...

וכאן מוסיף רבינו את המשפט שהפך לבסיס איתנו של הספר עד ימינו אנו: "אזי אני פוקד על כל תלמודי המחויבים לשמוע בקולי, שמיים הדפסת ספר קסת הסופר הלז, מכאן ואילך לא יתנו רשות וכתב קבלה לשום סופר כי אם למי שיהיה בקי בספר הזה ורגיל על לשונו, כדרך השוחטים שנותלים קבלה (וכמ"ש ט"ז סי' א' ס"ק ה') כן ינהגו עם הסופרים, וסופר שאינו בקי בספר הזה יפסל מאומנתו"...

הסכמת רבינו החת"ס הכתה גלים בתפוצות ישראל, וגם גדולי דורו הסכימו עמו, כמו שאנו רואים בשאר הסכמות שהזכירו בסילודין את הסכמת רבינו ודבריו התקיפים, ובהם הסכמת הגה"ק הדברי חיים מצאנז ז"ע, ושאר הסכמות. וגם המחבר עצמו חקק בשער הראשון של הספר, כי בספר זה יש דברים נצמדים מרבינו החת"ס. ואכן עד ימינו נמנעים מליתן כתב סמיכה לסופרים מבלי לבחנם על ספר קסת הסופר.

לקראת יוםא דהילולא רבא של רבינו החתם סופר. יוצאים במפעל "היכל החתם סופר" במבצע ענק ומיוחד לכלל ילדי ישראל היקרים להתאחד יחד בלימוד פרקי משניות וסיום שישה סדרי משנה עשרות פעמים עד דיום הדיחולא רבעליט - יום כ"ה תשרי תשפ"ו

כלל המשתתפים במבצע הנדול יכנסו להגרלה מיוחדת במינה בה זיגורלה

50 כרטיסי ספר בשווי 100 ₪
50 כרטיסי ספר בשווי 70 ₪

מבצע מיוחד לילדי החתמים

מבצע לימוד משניות

• לזמן נשמת ישר החתם סופר זיע"א •

כל חמישה פרקי משניות יזכו את הלומד בכרטיס הגרלה אחת

זכרו לומר לפני הלימוד: לטובת נשמת מאור הנולה רבינו משה בן רבי שמואל זיע"א מרוב רבי יוסף יוספא בן רבינו משה זיע"א • וילך יתקן יתורה ללב בן רבינו משה זיע"א וכלל מרת ירל בת רבינו משה זיע"א • וכלל מרת אסתר בת רבינו משה זיע"א

דרך ההשתתפות - כל חמישה פרקי משניות שלמדתם - תוכלו לעדכן בנדירים פלוס בקטגוריית "היכל החתם סופר" ושמכם יכנס להגרלה. שימו לב, למבצע זה ההרשמה היא רק דרך נדירים פלוס, ולא בקו הטלפוני או באימייל!

✉ דרך האימייל: a0733258665@gmail.com

📞 בעמדות נדירים פלוס "היכל החתם סופר"

📍 דרך הקו שלנו: 0733.454.678 ארוב 10 | 1-605.615.70 | שולחנה 5

מבצע לימוד ש"ס ממשיר!

הצטרפו לרובות הלומדים, והכנסו להגרלות יקרות ערך על עשרות אלפי שקלים, כרטיסי טיסה לפרשבורג, ועוד.

הליכות והנהגות

דברי ונהגה רבינו ז"ע

הרבצת תורה והנהגה עם תלמידים (ה)

דרך לימודו בישיבה וכמות הדפים שהספיק בשבוע

למד כל יום דף גמרא עם תלמידיו בישיבה, כמו שנהג כן גם חותנו רבנו הגרעק"א ז"ע (בעל שבט הלוי זצ"ל במכתבו הנדפס בריש ספר אור מאיר ח"ד). אך יש שאמרו שרבינו היה לומד מידי שבוע שני דפי גמרא, ולמרות שהיו תלמידים שרצו ללמוד פחות מזה, "לא שמעו אליהם ולא הטו אזנו לדבריהם, והסיעם על כרחם ודלק אחריהם, לבלתי עשות הטוב בעיניהם, וקרא על עצמו מקרא זה 'ויסע משה את העם', וכאמרם זכרונם לברכה 'מלמד שהסיען בעל כרחם'" (תלמידו הגאון רבי יעקב הירש יעבב הלוי זצ"ל בספרו "מור דרור").

דברי מוסר קודם השיעור

קודם שיעור בישיבה יש ללמוד עם תלמידיו דברי מוסר (דברי רבינו בדרשות דף ת"ב, "כדי שיהיו לומדים אחר כך לשמה, וכיון שהתחילו ללמוד לשמה ממילא יפתח שפע מחכמה עליהם"), ורבינו היה לומד בפני התלמידים במשך קרעב שעה את ספר "חובות הלבבות" מבלי לדלג על שום חלק, ולמד גם את "שער היחוד" ו"שער הבחינה" (לקח"ח הקדמה לח"ג), ואפילו את הקדמת המתרגם היה לומד לפניהם, והיה זה באהבה, שמחה, ודביקות עצומה (שירת משה. עוד על שיעור זה ראה במנהגי חת"ס להגרע"מ סופר, פ"ב ו-ט).

בשיעור זה אף שרבינו אמרו בשמחה ואהבה כאמור, געו כל התלמידים בבכיה גדולה, ורק אח"כ התחיל השיעור (ספר צילא דמהימנותא, ברוקלין ת"ש, מדור אמרות טהורות עמו"ד"ה בעלזא. וע"ש גופא דעובדא ששלח שולם מבעלזא ז"ע שני תלמידים לראות עבודת החת"ס, ושבת לא ראו איזה דבר מיוחד לפי הבנתם, אך ביום ראשון קודם השיעור ראו לימוד המוסר שקודם השיעור, וגעית כל התלמידים בבכיה, וכשסיפרו זאת למהר"ש, אמר "שבת זענען מיר רעביס", און דער וואצען זענען יי רעביס" [בשבת אנו אדמור"ם. אך ביום חול הם האדמור"ם...]).

התלהבות בלימוד המוסר והאגדה

"מי ששמע דברי מוסר ואגדה היוצאים מפיו בקדושה ובטהרה... אשרי עין ראתה את התלהבותו בתורתו ובעבודתו, ממש מאורו ואשו נתחממו הרואים והשומעים, עד שגם הם יעבדו את ה' בשמחה... וע"ד זה אמרו פני משה כפני חמה, שהיה מאיר ונותן תשוקה לעבודת השי"ת, וכו', ועל דרך זה היה אצל רבינו ז"ל, יראתו האירה על עבר פניו ונתמלא הבית כולו מאורו" (הספידו של המהר"ם שיק על רבו מרן ז"ע, דרשות מהר"ש דרוש קכ"ח).

פתיחת הזמן

בתחילת כל זמן בישיבה דרוש דרש משה בדברי אגדה ומוסר, ללמד אורחות חיים לבני הישיבה, ודיבר איתם מענייני תיקון המידות (אלה תולדות עמו"ד ט"ו).

מסירת השיעור באופן שיובן לכל התלמידים

רבנו היה מוסר שיעוריו באופן שכל תלמיד, החל מהמבוגר ביותר ועד הצעיר ביותר, מהמצטיין ביותר ועד החלש ביותר, יבין את הדברים לפי שכלו ורמתו (חוט המשולש עמו"ד פ"ח), וכמו שהספידו בנו בעל הכתב סופר" "המתיק מאוד להבינם גם לקטני ערך שלא הגיעו עוד להבין דבר מתוך דבר לעמוד בנקל על דעת רבם" (דרשות כתב סופר, מכון חתם סופר, עמוד ק"א). וכדברי רבינו באופן הרבצת תורה, שאחר שמתבונן בדברי החכמה שקיבל, אח"כ מיישב הדבר אל לבו ומתקנם תיקון נאה ללמדם לאחרים" (תר"מ ח"ה על קהלת דף קע"א).

הפסקה קצרה לאחר חידוש

לאחר כל סבא ולאחר כל חידוש שחידש, היה עושה הפסקה קצרה. הבחורים היו אז חוזרים על החידוש, והמתקשים בחידוש אף יכלו לגשת לרבינו ולפלפל עמו (לקח"ח הקדמה לח"ג), והיה אם הבחור הצעיר צדק בדבריו כשדן בחידושו של רבינו, היה רבינו מודה לדבריו, ופרסם בפני כל הישיבה שחזר בו מהחידוש (תלמידו הגאון רבי יוסף פייש ראענבערג זצ"ל בספרו "מטה יוסף" פרשבורג תרל"ה, עמו"ד קצ"ח. וע"י מה שהאר"ץ בעבודת כונה בספר מנהגי חת"ס להגרע"מ סופר פ"ב הערה מ"ב).

היכל המעשה

עבודת סיפורי הוד עקדושת רבינו ז"ע

גלגול בפרשבורג

לנוכח כאבם העמוק, התרצה החתם סופר. פניו לבשו ארשת של רצינות כבירה. והוא מסר להם הוראות מדויקות, סדורות וברורות. תחילה, ציווה להם על נוסח של קמיע מיוחד, הנכתב בכוונות עליונות ובשמות קדושים. לאחר מכן הורה להם להביא כלב שחור, ולהעמידו מחוץ לבית, סמוך לחלון.

בשעה היעודה, הובא הנער בכוח הזרוע על ידי אנשים חסונים. הוא נאבק וצעק, אך הם אחזו בו בחוזקה והביאוהו אל חדר קדשו של החתם סופר. שם, קשרו את הקמיע על זרועו.

באותו הרגע, פרצו מן הנער זעקות שבר נוראות, שאינן מעלמא דיין. גופו הוטל בעוצמה אדירה, ללא כל שליטה, מלמטה למעלה, עד שכמעט

רחוב היהודים בפרשבורג

ונגע בקורות התקרה. הרוח שבתוכו החלה צועקת ומבקשת רחמים, מתחננת כי יניחו לה להישאר ולו באבר אחד בגופו.

אך החתם סופר, בכוח השבועה הכתובה בקמיע, השיב לו בתקיפות כי אין לו כל אחיזה בגוף טהור זה, "צא! גזר עליי, צא רק דרך אצבעו הקטנה, ואל תעשה לו כל נזק! ואם לא תשמע לנו, תהא בחרם ובנידוי, ונרדף אותך עד חורמה, ולא יהיה לך מנוח כי אם בגופו של הכלב השחור הממתין בחוץ!".

מול מניהם הגהמות ומבוהלות של הנוכחים, נראה היה כי המאבק בנפשו של הנער האומלל הגיע לשיאו. הנער התפתל ונזרק מצד אל צד בלי שליטה, עד אשר פרץ בצעקה "אוי!" מצמררת, שכאילו נלקחה מעמוקי השאול. באותו רגע, אצבעו הקטנה התנפחה לפתע, כעבור שניות אחדות נבקעה קצה האצבע. לתדהמת הנוכחים, ממש באותו רגע שמשת החלון הסמוך התנפצה לרסיסים, והרוח הטמאה יצאה דרך שם וכנסה אל הכלב.

הנער צנח על הארץ, תשוש וחסר הכרה, אך שלו ושקט. בני ביתו נשארו בעדינות לביתו, שם התאווש לאיטו, עד ששב לאיתנו הראשון. הוא חזר להיות אותו עלם חמודות, שוקד על תורתו ועל עבודתו.

ומאותו יום ואילך, שב להיות כאחד האדם. ורק אות קטן נותר חקוק לעד על אצבעו הקטנה, רושם וסימן עולמים מלמחה הנוראה בה ניצחה הקדושה, ומכורת למופת הגדול שאירע בביתו של מרן החתם סופר זי"ע"א.

(מקור: הגאון רבי עקיבא יוסף שלעזינגר, בספרו 'בית עולם האחרון' עמוד מ', וע"ש שאביו שהיה תלמיד החת"ס. היה עד לסיפור זה אותו ראה בנו עיניו, וגם הוא הודגן פעם אחת אצל חנותו של אותו נער שבנתיים הזקין, וראה הרושם והסימן שיש באצבעו מאזרע זה. סיפור דומה מובא גם בספר 'גדולת החתם סופר' ש"ל בווארשא בשנת תר"ב בשפת האידיש, עמוד ט')

בתוככי העיר פרשבורג המעטירה, עיר ואם בישראל אשר כל ימיה שאבה תורה ויראה מזיו פניו של גדול הדורות מרן החתם סופר זי"ע"א, אירע עתה מעשה נורא הוד שהסעיר את הלבבות כולם.

היה זה נער צעיר, בחור חמד אשר עד לאותם ימים היה שוקד על תלמודו בשקידה ובנעימות. והנה, באחת, נהפך עורו מקצה לקצה. רוח סערה נכנסה בו, רוח זרה וטמאה, אשר לא יכלה לשאת כל ניחוח של קדושה. מראה מזוה קרועה בפתח הבית היה למחזה שבשגרה, וספרי קודש, אשר אך אתמול היו מושושי חיי, היו נקרעים לגזרים בזעמו. כאילו 'דיבוק' נכנס בו, רוח טמאה שלא יכלה לשאת שום דבר שבקדושה ולו הקטן ביותר.

לא היה זה שיעגון של הוללות, כי אם שנאה תהומית, ממוקדת, לכל אשר ריח של מצוה או רוחניות נודף הימנו, אם דיברו אותו בשאר נושאים שאין בהם שמץ של יהדות, היה כאיש בין אנשים, אך כאשר רק התקרבו אליו איזה זיק של תורה או מצוה, מיד אחזתו שגעון וטירוף עד שהיה משחית את החפץ של מצוה או קורע לגזרעים את ספר הקודש בחמת זעם בלתי נשלטת.

די היה כי יאמר אדם לידו "שבתא טבא" או ביידיש "א גוט שבת", ומיד היה פוצח הנער במתקפת שגעון של קללות נמרצות בשפות זרות ולועזיות, אשר איש לא ידע מהיכן למד שפות אלו, כאילו דיבוק שאג מגרוננו.

בני ביתו של הנער, שבורי לב היו ומורטי עצבים, הם כבר ניסו כל סגולה וכל תחבולה, הנער פגש את מיטב המחנכים וטובי הפסיכולוגים, אך כולם הרימו ידיים ביאוש. בחוסר ברירה, הם הכניסו את הנער המסכן לחדר שאין בפתחו מזוזה, ואין שם שום חפץ או זכר של קדושה.

אך הפעם, הרגישו בני משפחתו כי נגדשה הסאה, היה זה כאשר קיבלו לידם קמיע מיוחד אותו קיבלו בצניעה מאחד מגדולי הצדיקים, הם תפרו את הקמיע ברגשות הומים בתוך כר שבמיטתו, כאשר שפתותיהם דובבו תפילה שבזכות שמות הקודש ישוב הנער לשפיותו. אך לשוא. רק נכנס הנער לחדרו, ורוח הטומאה שבו הרגיש ששם קודש מסתתר בחדרו. כחיה פצועה המחפשת טרף סרק הנער את כל הבית, הפך כל אבן, עד אשר מצא את הקמיע הקדוש וקרעו בחימה שפוכה...

זה היה מעבר ליכולת של אביו אמו ובני משפחתו...

קרובו של הנער, הרב החסיד מו"ה פישל סופר זצ"ל, אישר פעלים, לא אמר נואש. פעם אחר פעם שחר לפתחו של צדיק הדור, מרן החתם סופר, והפציר בו בדמעות שליש שיחוס וירחם על הנפש האומללה. בתחילה, ציווה החתם סופר להביא את הנער אליו. הוא הושיבו בין ברכיו הקדושות, הגיש לו סידור תפילה ואמר לו להתפלל. ולפליאת משפחתו, הנער התפלל בכוונה ובמתקנות, כבימי קדם, ונראה באותו רגעים כי שבה אליו דעתו. אך השמחה הייתה מוקדמת. אך שב הנער לביתו, כמו שאת, אליו הרוח הרעה, והשתוללה בקרבו ביתר שאת.

שבו רבי פישל ואבי הנער אל בית הרב, כשהם ממורים בבכי גדול. "רבינו", זעקו, "הרי פיקוח נפש לפנינו! היאך נמנע הטוב מלהציל נפש אחת מישראל, הרב בכוחו של רבינו לעשות זאת!?"

ידי על ידי

היכל החתם סופר

המפעל העולמי להפצת והנחלת מורשת החתם סופר

מכון הוצאה לאור - קי תורני - גיליון שבועי

הצטרפות לקבלת הגיליון באמייל: chasamosfer3@gmail.com

לציון קדשו של מרן החתם סופר זי"ע בפרשבורג

הקויתלך יונחו על מקום מנוחת קדשו מידי שבוע

פרשת עקב, כ"ב במנחם-אב תשפ"ה

גיליון מס' 696
שנה 12

שבת טיש

מתוך סדרת ספרי "שבת טיש"

ספורים ואגדות * פנינים ופרפראות * מדות והליכות

פנינים

והיה עקב תשמעונו (ו, יב) - סמוך לסוף פרשת ואתחנן אשר אנכי מצוה היום לעשותם, ושם פרש רש"י היום לעשותם ולמחר לעולם הבא לטל שכתב, והדבר רמוז בתבת עק"ב שהיא נוטריקון עין קדם בריאה, דהינו שגור העין נברא בטרם נברא העולם כפי שאמרנו חז"ל, ומזמן לתשלום לעושי רצון ה' (מאור ושמש)

והיה עקב תשמעונו מרמז לשבת, שבו נאמר אל-יצא איש ממקומו ביום השביעי, והיא מצוה התלויה בעקב, ואז ישמרתם ועשיתם אתם, ושמרתם בגימטריה תורה לשמה, שבשבת צריך לשבת וללמוד תורה לשמה, ותבת תשמעונו בגימטריה ועשו לי מקדש, דהינו ליחד להם בית מקדש מעט לעסק בתורה, ותבת עק"ב במלואה ע"ן קר"ף ב"ת בגימטריה ק' ברכות, כי כאשר האדם נמצא בבית-הכנסת בשבת יכול הוא להשלים מאה ברכות, מה שאי אפשר להשלים ברחיב, כי בצבור שומע את ברכות ההפטרה, והן רמוזות בתבת תשמעונו שהיא נוטריקון תורה שבת מלכות עבודה וגיבאים, דהינו שבשבת שומעים ברכות התורה והגיבאים וזוכים למלכות ולזכות אבות, ואף התבות עקב תשמעונו בגימטריה שלשה אבת. (ארו עדת)

עק"ב נוטריקון קדש עצמך במרת, כי גם את הדברים הגשמיים יש לעשות לשם שמים, ואז ואהבך וברכך וברך פרי בטנך. (שומר אמונים)

התבות עקב תשמעונו את המשפטים האלה הן בגימטריה אלו מצוות הקלות שהאדם דש בעקביו, כפי שמפרש רש"י בפסוק, (מגדנות)

נחש שרף ועקרב (ח, טו) - תבת עש"ן היא נוטריקון נחש שרף עקרב, ומי שאין בכחו לבערם מן העולם בעשונו ה' לולקע' היא המקטרת שצדיקים היו נוהגים לעשן בה בדורות העבר, לא יעשה בן. (היהודי הקדוש)

מרשית השנה ועד אחרית שנה (יא, יב) - מפרש רש"י מראש השנה נדון מה יהא בסופה, ורמז לזה בתבות מרשית השנה שנוכתבה חסרה בלי אל"ף, שהן נוטריקון ראש השנה נדון מה יהיה תם השנה, דהינו בתם השנה. (מגדנות)

ספורים בפרשה

השומר לה פרתשכח אתיה' אלקיד (ח, יא)

ספר אחד מתלמידיו של ה"מקור ברוד" מפרט-ויז'ניץ, כי פעם בעת שבא להתפלל, ראה כי שכח את אבנטו בחדרו, ובקש להתפלל בלעדי. הבחין בקד הרבי, וכאשר תמה בפניו ושמע ממנו כי שכח לקחתו עמו, הגיב בחריפות: "פיצד אפשר לשכח דבר כזה? והלא נאמר 'השומר לה פרתשכח אתיה' אלקיד, ומהו ענין השכחה כאן? אלא שכל ענין חגירת האבנט קדם התפלה הוא משום הכנה לעמד לפני הבורא, כפי שנאמר בעמוס 'הבון לקראת אלקיד ישראל, ואם שוכחים את האבנט, אזי הוא שכחת הקב"ה."

ורם לבבך ושכחת אתיה' אלקיד (ח, יד)

פעם בקר אחד מנכדיו של רבי ליב שרה"ם אצל רבי מנחם מנדל מקוצק, וכששמע על יחוסו, בקש ממנו לומר דבר-תורה בשם זקנו. נענה הנכד ואמר: "כך פאר זקני הקדוש את-הפסוק שבפרשת עקב ורם לבבך ושכחת אתיה' אלקיד. כאשר בני ישראל באים לידי התרוקמות ולידי עשירות, אז באים לידי 'שכחת', והוא מלשון שכיח ומצוי, דהינו שהם שכיחים תמיד אצל השם ויתברך מכיון שאין להם דאגת פרנסה, ועל-ידי זה יש להם שהות כדי לטפס עצות ולמצא דרכים פיצד להתקרב אל השם ויתברך..."

עם הקמת אם הישיבות, היא ושיבת וולוז'ין המעטירה, היו כמה שלא ראו בעיני-רפה את חדר הישיבה המרווחים שנבנו, ובאו בטענות אל המוסד רבי חיים מוולוז'ין, כי הדבר יכול להביא את-התלמידים לידי גאווה, במקום ללמד תורה מתוך הדחק "פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן". חיד רבי חיים והשיב במעשה: "פעם בקרתי בעירה קטנה, ובערב שבת הלכתי אל בית-המרחץ המקומי, וכשבקשתי לחלץ את מגפי הפכדים, בא הבלן לסייע לי בכך כדי שיוכל להרויח ממני כמה פרוטות בשכרו, וכיון שקצרווח היה משה במגפי בכת. הערתי לו בניחותא, כי הבלן בעירי חולץ את המגפים לאטו ולא מושך בחזקה, והדבר הכעים את האיש. בחרון אפו נטל את המגרפה שלי ונקש להכותני, בטענה של 'פיצד אתה מעז ללמדני פרק בחליצת מגפים? הרי אין מחחה כמוני בעולם כלו! ומאז למדתי מוסר השכל, שאפלו בלן פחות-ערך ונחות-מדונה, השרוי כל-ימיו בין כתלי בית-המרחץ ומלאכתו הסקת התנור וחליצת מגפים, גם אדם כזה יכול לבוא לידי גאווה, ולא רק עשיר מפלג שמתגורר בארמון בניו לתלפיות, ואם כל-דבר יכול להביא את-האדם לידי גאווה, מהי אפוא תקנתו? ילמד ספרי מוסר ויראה, ובוכותם יבוא לידי תקון המדות."

אי זה ספר בריות אמנם אשר שלחתי (ישעיה נא - הפטרת עקב)

היחיד מגדולי ישראל שזכה לתאר הנשגב 'מאור הגולה', הוא רבנו גרשם, ובאור נפלא אמר רבי צבי יחזקאל מיכלזון ה"ד מפלזנסק, על-פי דברי הגמרא בסנהדרין, שכאשר התבקשו ישראל לשוב בתשובה טענו שהקב"ה גרשם בגלות, ועל-זה ענה ישעיה 'היכן הוא ספר הפריות שנתן לכם? בעונותיכם שלחתי ועל-ידי תשובה תחזרו, וכיון שרבנו גרשם תקן שתי תקנות, שלא לגרש אשה בעל-כרחיה ושללא לקחת שתי נשים, אין הקב"ה מגרש מלפניו את ישראל, ואף לא לוקח עליהם עם נוסף כאשר צרה..."

לקבלת הגיליון
דוא"ל:
5806777@gmail.com

המטנה הנפלאה ביותר!
בכל חנויות הספרים בכל הארץ
"שבת טיש" ו"מידות טיש"
הפצ"ת
ועד הפצת תורה

זמני השבת פרשת עקב - ירושלים
הדלה"נ 18.47 צאת השבת 20.00 רבנו תם 20.39

עשה משפט יתום ואלמנה

המעשה הנפלא שלפנינו, ארע בעיר ברדיטשוב הנודעת, בימי סגנוןם של ישראל רבי לוי יצחק מברדיטשוב. זה מכבר נתן הצדיק אתיעניו בנער יתום שהתגורר בעיר, ללא משען ומשענה, וראה כי הלה כבר הגיע מזמן לפרקו ועדין לא בנה את-ביתו. שכניו ומפיריו של הנער היו טרודים על-המחיה ועל-הפלגלה, ולא שמו לבם לנער הגדל והולך, ואלולא היה הצדיק חומל עליו, היה רועה עד שמסתאב. הכביר רבי לוי יצחק מלים באזני כמה מפרנסי העיר לסייע לו בדבר מצוה, ושמש בעצמו כשדכן לבנות בית בישראל. ואמנם חפץ ה' בידו הצליח, ובעיר ברדיטשוב גופא מצא נערה יתומה פשרה, ויאמרו לדבך טוב. וכיון שהחתן והפלה היו שניהם יתומים ונלמודים, העמים הצדיק על-שכמו את על הוצאות החתונה, והכטיח להם כי ידאג לכל מחסורם לרבות דירה וכלים.

המארע היה בתקופת שלטונו של אלכסנדר הראשון, שקדם לאחיו הצאר ניקולאי הראשון, ואף הוא ראה ביהודים "יסוד זר, האחראי לבעיות הכלכליות והחברתיות ברוסיה", והקק נגדם חקים אכזריים. אחת הגזרות הקשות בתקופה היא, היתה גזרת הגיוס לצבא הרוסי, ואף שיגזרת הקנטוניסטים' עדין לא באה לעולם, שכן היא נחקקה בידי ניקולאי הראשון בשנת תפ"ה, פחמש עשרה שנה לאחר הסתלקותו של הצדיק מברדיטשוב, הרי שגם אז היו נחטפים צעירים בגיל גיוס, ונלקחים לעבודת המלך בעל-פרחם. והנה הגיע היום המיחל של נשואי הזוג הצעיר, אולם לפתע התהפכה הקערה על-פיה, והשמחה נהפכה לתוגה. בבקר יום החתונה, בעוד הנער היתום יושב בבית המדרש ושקוע בתפלה חרישית ביוםו הגדול, הגיעה לפתע קבוצת חוטפים אל העיר, והחלה לשוטט ברחובות כדי לצוד בחורים צעירים ולשולחם לארץ גזרה. ברגע אחד התרוקנו הרחובות וכלם הסתתרו בפחד בבתים, אולם החתן היה בה שקוע בתפלתו עד שלא שמע את האזהרה, ונתפס כפרי בשל בידי החוטפים האכזריים. לא הועילו זעקותיו כי עומד הוא שעות ספורות לפני בניסתו לחפה, לא עזרו גם בקשותיהם של העוברים ושבים שבקשו מהחזילים לחמל עליו, והללו הודיעו כי עם ערב ישלח הנער אל מחנה האמונים הצבאי, שבעיר ארכנגלסק בצפון-מערב רוסיה.

כשנודע בברדיטשוב על חטיפת הנער היתום, התעטפו כלם באבל כבד וירב בבת-יהודה תאניה ואניה. האפשרות להשתמש בשלמונים לא באה בחשבון, שכן באותם ימים פחדו פקדי השלטון לטל שחד, לאחר שפמה שרים שנתפסו בנוטלי שלמונים, נשלחו אל ארץ גזרה בערבות סביר, ונדונו לשנות מאסר ארוכות עם עבודת פרך. בנוסף לכך התפרסם החק, כי כל מי שיציע דמי שחד לפקיד ממשלתי, יענש בענש מות בתליה, והפחד אפוא היה גדול. אין בזה של תולעת יעקב אלא כפה, ויהודי העיר התאספו בבתי-הכנסיות והחלו בתפלות ובתחנונים להצלת החתן היתום. היחיד שנגנב לעבי הקורה והחל בפעולות נמרצות לשחרורו, היה רבי מנחם מנדל מויטפסק ששהה אז בברדיטשוב. מיד עם הודע השמועה על האסרו של החתן, רץ אל בית הפלה שישבה באבלות ביום שמחתה, והחל לחקקה בדברים: "קומי והתבונני לחפתה, ובי נשבעתי כי עוד היום נעמיד את החפה ברצות השם, ותתנני יעמד לצדך חפשי ונחוריו". דבריו של רבי מנדל שנודע באיש קדוש, ובניחוד לשון השבועה שבה השתמש, הפיחו רוח-חיים בפלה היתומה, ופניה לא היו לה עוד.

אך דרכו מבית הפלה עשה רבי מנדל הישר אל ביתו של שר הצבא, זה שהיה ממנה על גיוס בני העיר לצבא, וכיון שלא רצה לספן איש נוסף, בקש ממלוייו לעזבו לבדו. בחצר מסביב לבית השר, שרצו פלבים עזי-נפש, שהסילו אימה על מי שנסה להכנס פנימה ללא רשות, אולם נס נעשה לו לרבי מנדל, וכאשר ראו את צורתו הקדושה נאלמו דם כבשים צייתנים, ולא חרצו לשונם. שר הצבא היה רוסי מגשם, שאהב את 'הטפה המרה' יתר על-המדה, והיה שרוי באותה עת בשכרות מערפלת חושים. "מה אתה רוצה?" שאג אל רבי מנדל שעמד לפניו מלוא קומתו ללא חת ומורא. בקול בוטח ספר לו רבי מנדל את דבר מאסרו של החתן הצעיר ביום חפתו, ואמר: "נקב נא בכל סכום שתצדח, ובלבד שתתן-לי את נפש הנער לשלל". דבריו של הרב היהודי הציטו את-חמתו של השר השכור, והוא החל לצווח עליו: "פיצד מעז אתה לשחד שר צבא בשלמונים?" אך תוך כדי דבור המשיך: "וכי תוכל להביא לי שלשית אלפים רבלים?" ואם אמרו חז"ל "יון קשה פחד מפיוגו", הרי שאצל תאב-בצע כמו השר מידענו, גם ממון הפיג את שכרותו, ובבת-אחת הצטלל מחו. "שמע נא", פנה לרבי מנדל בלחש, "אם תשקל בידי חמשת אלפים רבלים, מתוכם אני צריך להשתמש בשלשית אלפים כדי לשחד את הממנים עלי שלא ילשינו למלך על מעשה תרמית שעשיתי, ועוד אלפים אני זקוק לצרכי ביתי, אזי אשחרר את הבחור שלך". "אבל הוסיף השר, "עליך להביא את הסכום בלו עד רדת הלילה, ואם תאחר אפלו רגע אחד, לא אוכל להועיל לך מאומה". רבי מנדל יצא בריצה מבית השר, הישר אל בית-מדרשו של רבי לוי יצחק, שעמד וכפיו פרושות השמיקה. "לא עת ועקה עכשו", אמר לו רבי מנדל, "הצלחתי, תהלה לה, לרפך את-לבו של השר, אולם עלינו להשיג במהירות סכום של חמשת אלפים רבלים". הסכום היה סכום עתק ודמיוני, וכל מי ששמע את גבוה הסתחרר לרגע. לא היה כל סכוי בדרך הטבע להשיגו בשעות מספר, ביחוד כאשר בני ברדיטשוב ברבם היו עניים מרודים, והזמן היה דחוק מדי לצאת מהעיר.

מאורות

רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל
ליום ההוללו כ' במנחם-אב תש"ד

גאון בנגלה ונסתר, מגדולי מנהיגי יהדות רוסיה ואוקראינה במסירות נפש תחת על השלטון הקומוניסטי, ואביו של הרבי מליובאוויטש. צאצא בראחרון ל"צמח צדק" מליובאוויטש, והתנו של רבי מאיר שלמה יונבסקי רבה של ניקוליב. בשנת תרצ"ט נאסר בידי הקומוניסטים עקב מלחמתו בהם בהפצת תורה, ולאחר תלאות גרש לקונסטון, שם המשיך להפיץ תורה ונפטר ב'סיוניו. מספר שנים לפני מאסרו, כאשר ראשי הנוצרים מהו נגד רוסיה הסובייטית על רדיפת הדת, נקסה זו ל"ב רבנים במיינסק, והכריחה אותם לחתם על מכתב המכחיש את ההאשמות ועל פי אין רדיפת דת ברוסיה. לאחר שהצליחו במשימתם, החליטו לכנס גם את רבני אוקראינה ולהקריחם לחתם על מסמך דומה, אלא שרבי לוי יצחק הביע בגלוי את-דעתו בלי פחד כי אין לחתם על-יך, ולא רק זאת אלא גם הצליח להעביר לארצות הגולה את העבודה, שחתימות הרבנים נלקחו מאתם בכפיה. הגיעו הדברים לידי כך, ששעתונות החפשית התפרסם איוו בו נראה איש ממשל רוסי כשאקדח בידו, ורב יהודי מאלץ על-ידו לחתם על המסמך שלפניו. הדבר הגביר את שנאתם של הקומוניסטים כנגדו, אך הוא המשיך לעמד במסירות נפש על משמר התורה והחסידות. הוא היה גם היחיד שנהל מאפיית מצות בריש-גלי, וכלם ידעו שהמצות שלו מקודרות בתכלית. פעם זמן לתקירה באמצע התפלה, אף הוא לא נע ולא זע, והמשיך לעמד בדבקות לפני קונו באופן מעורר השתאות.

יוסיף דעת

החיטה היא המין הראשון משבעת המינים שבהם השתבחה ארץ ישראל, והוא הדיג החשוב ביותר מחמשת מיני הדג ויטוד מונו של הבראם, כפי שנאמר בפרשה: "כי לא על-יחלקם לבדו יחיה האדם" ודרשו עליך: "כי הלחם הוא חיותו של אדם", וכן מובא בפסיקתא רבתי "אם חסר הוא חטים, אין לחם חיים אפילו שעה אחת". לדעת רבי מאיר עץ הדעת חטה היה ובתחילתו היה גדל בעץ. החיטה מעולה מהשעורה שהיא גם מאכל בהמה, וכן אמרו במדרש "צורך לחטים יותר מעשורים". במסכת בבא מציעא מובאת עתה של רב יוחנן, להשליש את הנכסים שלוש בתבואה, שלוש בזיתים ושליש בגפנים, כיום, גידול החיטה הוא השני הנפוץ ביותר בעולם, אחרי התירס ולפני האורז. בשנת תרס"ו, התגלתה בסמוך לראש פינה שבארץ ישראל "אם החיטה", היא חיתת בר קדמונית שלא השתנתה ולא בויתה במשך הדורות, ונותרה במקורותיה כפי שבראה הקב"ה בבריאת העולם. עד היום משתמשים באם החיטה להשבת החיטה הקיימת, וממנה מגדלים חיטה עמידה ומזינה, שאינה זקוקה לריסוס והעשרה בוויטמינים, רבי שמואל אהרן יודלביץ השתמש פעם במידע של מציאת "אם החיטה", כדי להגדיר את דמותו של רבי דוד בהר"ן, בנו של רבי נחום משאדיק: "חכמי הטבע אומרים, שהחיטה שלנו מתורבתת היא אינה הון המקורי והמוזר, אחד החוקרים מצא בהרי הגולן את אם החיטה, החיטה המקורית והטבעית, ועולם המדע רעש מהתגלית. כיצא בכך, אין למצוא בזמננו יהודי מקורי ושושרי, א שולחו ערוך איד, זו חלה זמן העולם, יש גנים דומים מתורבתים, מהם שהוסיפו מצא אחד וגרוע מצד אחר... אבל אם ברצונכם למצוא את הון המקורי, כדוגמת אם החיטה, התחקה אחר אורחותיו של רבי דוד בהר"ן, הוא שולחו ערוך איד מקורי בלא חסרון ותוספות, ולא בענייני הלכה בלבד, אלא אף במידות ודרך ארץ". גם במדבר יהודה התגלו שיבולים וגרגרים של חיטה ושעורה ממון בית המקדש השני.

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

כִּלְהַמְצוֹת וְגו' (ת. ט. א) - צריך לדעת מה מצוה היא זאת. ועוד, הלא כבר אמר עקב תשמעו ושמרתם וגו' ומזה מקום לחזר לומר כִּלְהַמְצוֹת: אכן הן האיש משה השפיל בלבות בני-אדם כי רוח אחד יצאם בקטן בגדול, והוא סכל להמעיט בעבודת ה' ויצאת מדרך החיים, והוא כי בעשות האדם מצוה ה' שמים או שלש מאשר תבואה, ומה גם אם יחזיקו באחת מכל מצוה ה' בתמידות ובקיונות, יולד בהם הולדה רעה להתעצל בשאר המצוות הנאים לידם, ומה גם אם יהיו בקדם פניה וקמה מהמצוות שתמלא נפשם בקצת מהמצוות, ומה מאד פשוט נגע זה ובפרט בכל ההולכים בתורת ה' להקבות המצוות הקלות בראותם שהם לומדי תורה ומקיימים רב המצוות וכו', וזה הוא הסוכב יסורי האנשים וימעת פבדום וירבה יגונותם וישפל אדם וישח איש, ואשר לזה פא נביא ה' בתוכחותיו ואמר כִּלְהַמְצוֹת, יחס לכללות התורה למצוה אחת וצוה עליהם לכל יטעה בשגוין הנזכר: ונתו טעם שאין עליו תשובה, ואמר למען תחיון ובאתם וכו', נהפכו במאמר תחיון על-דרך אומנם ו'ל כי באדם יש רמ"ח אברים ושס"ה גידים, ונגנזם פא דבר ה' לשמר שס"ה מצוות לא-תעשה ורמ"ח מצוות עשה, והנה ישער אדם בבואו על אבר או גיד אחד איזה מחוש או מקאוב, ויצעק לבו באוי ואבוי ממקאובו, האם יקבל מענה לצעקו בקמטו לו הלא לך רמ"ח אברים ומהם רמ"ז שלמים, ואם חלק מרמ"ח יחלה אין ראוי לקבל עליו: וזה דמיון שמירת המצוות שהם מקיחים כנגד האברים והגידים, וכשאדם עובר ומכטל אחת מהן יפעיל הפגם בשגגתו באברים ובגידים, וכשם שאין תשובת קריאת רמ"ז מועלת להעביר הרגש כאב האבר השלום רמ"ח, כמ"כ לא ישלימו רמ"ז מצוות עשה לחסרון האחד השלום רמ"ח, וכמ"כ לא ישלים שמירת שס"ד מצוות לא תעשה לכטול אחד השלום שס"ה, והוא מאמר כִּלְהַמְצוֹת, פרוש בכללותה שלא יחסר כל שבדין לעשות, ותשמרון לעשות - פרוש בין מצוות לא-תעשה בין מצוות עשה, והטעם למען תחיון, זה תלוי בזה, וכשאתה מחסר אחת מכל המצוות אתה מחסר כנגדו חיות אבר אחד, וכו'. ואומר ורביהם, פרוש שפאמצעות זה לא ידעה להם מוצע מהטובות, ויהיו וירבו:

החליטו שני הצדיקים לשתף עמם גם שותף שלישי לדבר מצוה, הוא רבי שניאור זלמן מליאדי בעל 'התניא' ששקה אף הוא בברדיטשוב, ובקשו ממנו להצטרף עמם במסעם לפדיון שבויים, מתוך סברה כי איש לא ישיב ריקם את פני שלשת הצדיקים נשואי הפנים. "מסכים אני להצטרף עמכם", אמר בעל התניא, "אבל בתנאי אחד. תחלה נרשם את שמות אנשי העיר בעלי היכלת, ואני אקבע את סדר התרמיתם". הרשימה הוכנה מיד, אך אחר שבעל התניא עין בה, תמה: "והיכן שמו של מוניש הנגיד? השאלה עוררה תמיהה, שכן מוניש היה ידוע כקמץן וכילי מפלג, וזה למעלה משלשים שנה שלא פתח את-ידו לצדקה, ולכל בקשה ופניה היה נענה באותה מתכנת. בניחותא היה שולף מטבע עלוב ופחות-ערך שנקרא 'גריצ'ר' וכבר היה חלוד מרב שנים, והיה מעניקו ברב חשיבות למבקש. אולם בעל התניא עמד על תנאו לצרפו, ולא עוד, אלא דרש להעמידו בראש הרשימה. יצאו שלשת הצדיקים אל ביתו של מוניש, והלה הכניסם ברב פבוד לביתו. שעה ארבה האזין לדבריהם, ואם היה נראה כי לבו נפתח פדי סדק קל, קם לבסוף ושקל לידיהם את אותו מטבע חלוד ושחוק מרב שנים... אולם למרבה הפליאה נטל רבי שניאור זלמן את המטבע, הודיה לו נרגשות פשהוא מברך אותו בכרכות רבות, ויצא לאטו מהאחזה. שני הצדיקים השתרכו אחריו, ובלבם תמיהה גדולה. והנה לפתע שומעים הם ביצד העשיר דולק אחריהם. "במטותא מניכונ, סלחו לי על תרומתי הקטנה ושובו נא אל-ביתי". השלשה נכנסו שוב פנימה, ומוניש שקל לידיהם מלוא החפץ מטבעות קטנים, שלא הגיעו כלם יחד אלא לחצי רבל. גם הפעם שב רבי שניאור זלמן והודיה לו נרגשות, והוסיף ברכות על ראשו כהנה וכהנה. עודם יוצאים, והעשיר שוב דולק אחריהם פשהוא מבקש את-סליחתם, והפעם כבר שקל לידיהם חמשה רבלים. כך חזר המחזה שוב ושוב, עד שבסופו של דבר שקל העשיר לידיהם סכום של חמשת אלפים רבלים טבין וחקילין!

"הביאו נא את הנער הצולע שנתפס היום", קרא השר למשרתיו, פשהוא קורץ להם בעינו, ובירדו שקיק המטבעות הכבד. פשהנער נעמד לפניו, החל לקלל את פקידיו השוטים והעוורים, אשר נוטלים נער פסח על שתי רגליו שלא יצלה במאומה לעבודת המקלף, ומניסים אותו בעל-כרחו". דקות ספורות לאחר מכן, כבר היה הנער מחוץ לבית, פאשר בידו שטר שחור כתוב וחתום בטבעת המקלף כי הוא משחרר מעבודת הצבא לכל ימי חייו. בחוץ המתינו שני הצדיקים האחרים, ובעוד הארבעה עושים את דרכם בצעדי מחול אל חצר בית-הכנסת שם המתינו להם כבר בני העיר לעריכת החפה, שמעו מאחוריהם קול פרסות סוסים. היה זה השר השתוי שיצא בדהרה על-גבי מרפבתו, פדי לבובו את האוצר שפידו לתאות-לבו, ולפתע נשמעו קולות שבר אדירים. התברר כי המרפבה סתה ממסלולה בעת שעלתה על הגשר החוצה את-הנהר, שברה את מעקה העץ וצללה פעופרת אל תוך הנהר השוצף. עמדו שלשת הצדיקים ונשאו עיניהם השמימה בהודיה, רבי מנדל קנא בקול גדול: "פן יאבדו כל-איביה ה'", רבי לוי יצחק אמר: "פשמ שהקב"ה הציגנו מהצרה הראשונה, פן לא יביא עלינו צרה חדשה", ורבי שניאור זלמן התנבא: "לא לחנם הראה לנו ה' את הנס בעינינו, כי בודאי עתידים להתרחש עמנו נסים נוספים". עודנו מדבר, ולפתע גלו ארנז גדול על הגשר ההרוס למחצה, שנפל מהמרפבה טרם צנחה המימה. אך נפתח הארנז, ושלשת הצדיקים זהו מיד את שקיק המטבעות בו היו חמשת אלפי הרבלים ששקלו לידיו של השר, ולצדו היו סכומי פסך נוספים, תכשיטים יקרים ואבנים טובות ומרגליות. "מצייא פשרה אנה הקב"ה לדינו", אמרו זה לזה, "ולא נבא אוצר זה אלא בשביל החתן והפלה היתומים, פדי שייכלו להקים את ביתם בהרחבה". קשה לתאר את השמחה העצומה ששררה ברחבת בית-הכנסת, שם עמדו המוני בני העיר שהמתינו בצפיה לשובו שלי-החתן, וכאשר ראו מרחוק את שלשת צדיקי הדור והחתן נלוו עמם, היו דומים בשלשת המלאכים שבאו לבשר את אברהם את אבינו על הלדת בנו. השמחה בעת החתונה הרקיעה שחקים, ודומה היה כי מי שלא ראה שמחה זו, לא ראה שמחה מקימו.

דברי הימים

ביום ו' ערב שבת-קודש פרשת עקב, י"ז במנחם-אב תר"ז, הגיע ארצה אחד מתלמידיו של החת"ם סופר, הוא רבי משה סג"ל המבורגר, המכונה ר' משה נאוואסטער על-שם מוצאו, יחד עם אשתו, חמשת בניו ושתי בנותיו, ומהם יצאה משפחת המבורגר הענפה בארץ הקודש. אביו חזק שנותר בפרשבורג, ציוה לחרות בין מצבתו לאחר מלאת ימיו "אבי ר' משה שנסע לארץ ישראל". כשירד רבי משה מהאונייה שהביאתו ארצה בעיר הגמל יפו, אמר לבני משפחתו: "פרשת השבוע נפתחת בפסוק 'והיה עקב תשמעון', מפרש רש"י 'מצוות שאדם בעקבו'. וראו נא כיצד אנו מקיימים עתה מצווה זו של יישוב ארץ ישראל, ודשים ברגלנו באדמת ארץ הקודש..."

"הבה ואסביר לכם מה שארע עם מוניש הנגיד", המתיק בעל התניא סוד עם שני רעיו, רבי מנדל ורבי לוי יצחק. "לפני למעלה משלשים שנה, התדפק עני אחד על ביתו של מוניש, ובקש מתנת-פסך. הנגיד היה טרוד באותה שעה בעסקיו, וללא משים שקל לידיו של העני מטבע של 'גריצ'ר' אחד, אך העני הטיח את המטבע בפניו בחמת-זעם, ויצא משם בטריקת דלת. המעשה פגע עמקות במוניש, והוא נשבע כי מאותו יום והלאה לא יתן לצדקה יותר מאשר מטבע זה. מובן מאליו, כי כל מי שקבל מידיו את המטבע הפחות, היה מטיחו בפניו, אך הוא המשיך לדבק במנהגו המשנה, עד במשך הזמן החליד המטבע מישן. אמש, פאשר שמעתי על מאסרו של החתן היתום, התעוררו בלבי שלש תמיהות. ראשית, כיצד הטיל הקב"ה על בני ברדיטשוב גזרה של חמשת אלפי רבלים, פאשר אין הדבר בזהם? שנית, והרי אתה רבי מנדל נשבעתי פ החתן יצא היום מפלאו, ולא היה ספק בלבי כי שבועתך תתקם, שהרי אין הקב"ה מביא תקלה על-ידי צדיקים. ושלישית, ידעתי כי היחיד שייכול לשלם סכום כזה גדול, הנו מוניש הגביר, ובין שפך אמרתי בלבי כי הקב"ה סבב את כל המאורע פדי לחלצו מקמצנותו הנוצרה. מה עשיתי? מיד פשנתו לי את מטבע ה'גריצ'ר, הודיתי לו בחמימות גדולה, וכך שברתי ממנו במעט את הקלפה ששרתה על-פספו, וכן בכל-פעם הוצאתי אותו עוד מעט מפכלי קמצנותו, עד שבסוף השתחרר פליל וזכה להציל נפש מישראל".

ביום חמישי כ"ג במנחם-אב תרפ"ט, פרצו מאורעות דמים בצפת, וערביים מוסתים צמאיים-פרצו אל הרובע היהודי, הרגו שמונה עשר יהודים הי"ד ופצעו כשמונים. בין הקרובות היה רבה של צפת רבי ישמעאל הכהן, שהיה תלמיד ה"בן איש חי" בגדד ושר"ר של ארץ ישראל, והפורעים רצחוהו באמצע לימודו בביתו. מעטים יודעים, כי המקווה הקיים עד היום בחצר ציון רשב"י במירון, הוקם בזכותו של רבי ישמעאל, שכן נוהג היה לצאת לעתים תכופות באישון לילה מצפת ולעלות למירון, שם עסק בקבלה בסמוך לציון, ובמהלך הלילה היה יורד לטבול במי מגידו לטהרה. לילה אחד, כשחזר אל חצר הציון ראה כי שכח לנעול את השער, והחצר התמלאה בחיות בר ושועלים, בהם גם צבועים שכונו 'דפה', עליהם התהלכה אגדה מטילה אימה, כי הם מצליחים להפנט את קרבותיהם באמצעות עיניהם היסודות. נעמד רבי ישמעאל וקרא "אלקא דרבי שמעון ענני", וכל החיות ברחו. וכשמעו זאת יקרי צפת, הקימו בעבורו את המקווה בתוך חצר הציון.

משפחה

שני פסוקים סמוכים יש בפרשתנו, ונראה כי אין קשר ביניהם. תחלה נאמר "כי ה' אלוקים וגו' אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד", ולאחריו "עשה משפט יתום ואלמנה ואהב גר לתת לו לחם ושמלה". ומה ענין זה אצל זה? אלא שחז"ל דרשו את הפסוק "מתן פסתר וכפדה אף ושחד בחק חמה עזה". שבאשר האדם נותן צדקה, הוא משחד בכיכול את הקב"ה ועונותיו מתפפרים בכך...

חסידים רבים עמדו פעם אצל ה"ישמח ישראל" מאלכסנדר, וכל אחד מהם החזיק פתקה בידו ובה נכתבו שמות בני משפחתו ובקשותיו להפקד בדבר ישועה ורחמים. והנה עובר אחד על פניו, ולאחר שהרבי עין קצרות בפתק, קרא אליו בקול: "רבון העולמים, שהוא סובל ומעלים עין מסוררים, רק הוא יכול לעזור לך". הדבר עורר פליאה בקרב הנוכחים, והרבי הסביר: "אדם זה עסוק עתה בדין תורה שהוא מנהל פנגד יתומים, והוא מבקש להרע להם ולגרם להם עול. ולא זאת, אלא שובר חצפתו ועזאת מצחו, בא אלי כדי לבקש אתי הסמתי. לפיכך אמרתי לו כי אני לא יכול לעזור לו ולהושיעו, ורק הקב"ה שהוא אביר יתומים ודין אלמנות הוא יכול לעזור לו..."

ספר פעם הרב מטשבין, רבי דב גריש ודנפלד בעל 'דוב מ'שרים', כי בילדותו התקיים דין תורה אצל אביו רבי יעקב מהרימלוב בעל 'מוכב מיעקב', באשר אחד מעשרי הקהלה שבבעלותו היו בתים רבים, נתבע בידי אלמנה אחת ששכרה ממנו דירה ודרה בו מספר שנים, אך לא שלמה לו אפילו פרוטה אחת מרב ענייתה, וכאשר כלו פליהקצין, צוה בעל הבית להוציאה. האלמנה שנתורה ללא קורת גג, תבעה את העשיר לדין, אך לרב לא היתה בררה והוא נאלץ לדחות את תביעתה, שכן הצדק עמו אחר שלא שלמה פרוטה. אולם לאחר שכתב את פסק דינו לטובת העשיר, פנה אליו רבי יעקב ואמר: "אמנם לפי דין תורה הצדק עמך, אולם בכל זאת מתחנן אני בפניך לטובת אשה אלמנה זו שאין ידה משגת לשלם את שכר דירתה, ועתה נגזר עליה ללון תחת פת השמים. אגא החזר אותה לבית, ובטוח אני שבינתיים יאספו יהודים רחמנים מעות בעבורה, ונמצאת יוצא נשקר בזה ובכא". העשיר שמע את הדברים בשתיקה, ולא הגיב מאומה. בשבת הקרובה, שהיתה אחת מארבע פרשיות, אמר העשיר לרב מטשבין שהיה אז ילד צעיר: "אבי קרא דאתרא מבקש ממני לותר למען האלמנה, אולי יותר הוא על אמירת הפיוטים בשבת זו? שכן נפשי קצרה בהם..." בתמימותו הלך הילד וספר זאת לאביו, ולהפתעתו נגש הרב אל שליח הצביו ובקש ממנו לדלג על אמירת הפיוטים שלא כמנהג הותיק. הדבר עורר פליאה בקרב המתפללים, וכאשר התרעמו בפני החזן על השנוי, הודיע להם כי עשה את הדבר בציו הרב. בסיום התפלה, פנה הרב אל העשיר ואמר: "א געשעפט איז א געשעפט" דהיינו, הסכם הוא הסכם, ועליו לעמוד בו. "הבטנו, אני ואחי רבי נחום (רבה של דומברובה ובעל השו"ת 'חזון נחום') בפניו של העשיר" - ספר הרב מטשבין, "וכשראינו שהוא מהנהגן בראשו, זנקנו שנינו אל האלמנה כדי לבשר לה את הבשורה הטובה, וכל אחד מאתנו רצה להיות המבשר הראשון..."

רבי יחזקאל שרגא בראד, מנהל מוסדות סטמר בירושלים בשלשים שנה, היה מסור לתלמידיו באופן נפלא ודאג לכל מחסורם ברוחניות ובגשמיות. לעתים היו התלמידים רוכשים לעצמם פרות ומיני מגדים בחנות סמוכה, וכאשר היה רואה כי אחד התלמידים עומד מן הצד והבין כי אין מעות בכיסו, היה מעניק לו בהצנע ובסתר כמה מטבעות כדי שלא יתביש מחבריו. בשנת תשכ"ט לא נמצאו תלמידים לשרת בקדש בתלמוד תורה, והוא התנדב להקדיש מאמונו ללמד את ילדי ישראל תורה, שלא על מנת לקבל פרס. אחד התלמידים בפתה היה יתום, וכאשר רבי יחזקאל שרגא מסר את שיעורו, לא הקשיב הילד לדרשו. בקש זה להטיל בו מרה, אולם כאשר הביט עליו ראה כי לחיו נפוחה. מיד נחפו אליו ונגלה, כי מחסר טפול בשניו נרקבו הללו ודלקת ארזה בחניכיו. מיד שלח אותו אל רופא שנים שומר תורה ומצות שהתגורר בסמוך, אולם הילד חזר לאחר זמן קצר עם פתק בידו, בו בקש הרופא לדעת מי ישלם את הוצאות הטפול הנרקר. "מה פרוש מי ישלם?" התלהב רבי יחזקאל שרגא וקרא, "אביר יתומים ודין אלמנות, הוא שישלם!" ומיד הוסיף: "ואם אין הרופא מאמין לך, אזי אשלם אני מפיו את כל ההוצאות..."

ילד קטן נולד בירושלים ב"ח בסיון תרס"ו, זמן מה לאחר פטירת אביו, ונקרא חנניה ברחמינו דיוסי. בהגיעו לגיל חמש ימים, פסק רבי שמואל סלנט כי פיון שאין אביו חי ואין מי שיפדנו בדין כבוד, עליו לעשות זאת בעצמו כשיגדל, ואף הכין לו סס של-כסף לזכרון, בו נכתב כי על הילד לפדות את עצמו. בהגיעו לגיל מצות, נערך טקס חגיגי בו השתתף רבי יוסף חיים זוננפלד, והנער נפדה בידי בנה מ'חם. פיון שהיה יתום, נשלח הילד לבית היתומים דיסקין. שבת אחת יצא ללא נטילת רשות, והלך לבקר את סבתו ששמחה לראותו. אך כשבקשה ממנו לשוב, סרב מפחד שמא יענש על שציא בלי רשות, וסבתו הזקנה נלוחה אליו כדי לבקש בעדו. בדרגם פגשו את רבי אריה לוי, עמוד החסד בירושלים, ובקש ממנו את הדבר, הפציר בשישה לשוב לביתה, והוא שב עם הילד בדרך הארצה עד בית היתומים בואכה ירושלים, כדי לבקש בעדו, ורק לאחר שדעתו נחה וראה שהנער התקבל בציון, עשה שוב את דרכו הארצה לביתו.

מטעים

זכר תזכור וגו' לפרעה ולכל מצרים (מ)

תבת לפרעה מסמקת ממצרים בטפחא, שכן תבול היה ביניהם כנאמר בפרקי דרבי אליעזר, שפרעה עשה תשובה ויחל ומלך בנינוה, ומצרים עמדו ברשותם, ולכן נכלל זכר תזכור, שיש לזכר מחד את פרעה שעשה תשובה והתקבלה, ומאידך גם את מצרים שנותרו ברשותם ונענשו. (פרי אהרן)

המאכלה מן במדבר

תבת המאכלה נכתבה בכתבי חסר י"ד, אבל השוא נע כאלו נכתב אחרי חיריק מלא, ולכן הוא מטעים באופן נדיר בשני טעמים תבה אחת בקומא ובמרכא, ויש לעמוד ולהטעים מעט באות כ"ף.

ורמו יש פאן לטעמים שהיו פון, שהיו יכולים לטעם געת אכילתו בכל טעם שרצו. ובדומה לכך תבת השמע עם קול אללים שמטעים גם היא בשני טעמים. כדי לרמוז לדרבי חז"ל, שמוזר וזכור בדבור אחד נאמרו וישראל שמעו שתיקה. (טר תמיד)

ארץ אשריה' אלוקה דרש אתה

תבת אתה בטעם אתנחאת המפסיק, ואחר כך נאמר תמיד עיני ה' אלוקה ביה. אולם בתרגום ירושלמי נאמר ארעא די ה' אלהון תבע ותה בתדירא, ונראה שמבאר שלא כפסוק הטעמים, ותבת תמיד מוסבת אל התבות שלפניה, דהיינו ארץ אשר ה' אלוקה דרש אותה תמיד. (ביאור ירושלמי)

מדגש

על הפסוק 'שמעתם את דברי אלה', מפרש רש"י: "אף לאחר שתגלו, היו מציינים במצות, הניחו תפליו עשו מזוזות, כדי שלא יהיו לכם חדשים בשתחזרו". הדבר מפליא, כי תפליו ומזוזות מצות הגוף הם והיינם נוהג גם בחוץ לארץ. ואמורים בשם 'באון אחד' ויש תולים זאת באון מוילנא, שרשי' כתב בראשי תבות ה"ת ע"מ, והמדפיסים פענחו 'הניחו תפליו עשו מזוזות', במקום 'הפרישו תרומות עשרו מעשרות', שהם מצות התלויות בארץ, או שנתבט בנזיקין 'היו מציינים במצות תומ' ו' והפניה תרומות ומעשרות, ופירושו בעות 'תפליו ומזוזות', אולם מקור הדברים 'מפרי', ואף ששם לא נכתבו תפליו ומזוזות, הרי שהוא נדרש מסמיכות הפסוקים 'ואבדתם מחרה' אל 'שמעתם את דברי אלה' שנאמרו על תפליו ומזוזות, ומבאן אתה למד שהעקר לקיים את המצות בארץ ישראל.

ממלכה

מ'כה שלא כתובה היא תופעת השיחות הטלות בבית הנקנסת. פעם ראה פקח אחד חבורה של אנשים משוחחים בלחש בדברים של מה בכך, ואמר: "בהפטרות עקב נאמר 'מדוע באתי ואין איש', ופסוק זה נדרש כמסכת גרבות על בית הנקנסת, שהקב"ה בא לשם ולא מוצא בו אדם. אולם זה מובן בדורות הקדמונים שבת"ה הנכנסות היו מחוץ לעיר, וביצד יתפרש הדבר מימינו שבתי הנקנסות מלאים צאן אדם? אלא שהקב"ה בא ורואה אנשים מדברים ללא גבול ומדה, ואז הוא קורא 'מדוע באתי ואין איש?!' לא אנשים אלו, אלא נשים, שעלי תשעה קביו..."

"ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו עוד" - כיצד תמולו את ערלת לבבכם? פאשר לא תקשו עוד, בכך שלא תקשו על הקב"ה קשיות ולא תהיינה לכם טרניות על הנהגתו יתברך, אלא תקבלו באהבה ובאמונה פשוטה את דרכיו ומעשיו... (רבי דוד מלעלוב)

גיליון מס' 614 בין הזמנים
תשפ"ה שנה שלוש עשרה

מדור זה נכתב לעילוי נשמת
אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו
ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל
זצ"ל
תנצב"ה

דברי שי"ה

ממרו רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

בעלי אסופות - תפילת הדרך

סדר תפילת הדרך שנהג רבינו זצ"ל

רבינו זצ"ל היה אומר תפילת הדרך אחר פרסה, (בנסיעה מב"ב לירושלים היה אומר אחר שעברו את לוד) על ש"ע (סי' ק"י ס"ז) ומשנ"ב (סקכ"ט) והיה בודק כשלא רואים בתים, ואז היה מברך תפילת הדרך, ואמר שבצעירותו בעת שלמד בישיבה בעיר פתח תקוה היה נוסע מב"ב לפ"ת והסתפק אם לברך תפילת הדרך ואמר לו על זה מרן החזו"א שכיון שכל נסיעות של היום מיקרי סכנה ע"י משנ"ב (סי' ק"י סק"ל) א"כ אפשר לנהוג כה"ט (סי' ר"ט סק"ד) שס"ל שבמקום סכנה אפילו בתוך העיר מותר לומר תפילת הדרך בברכה, היה יוצא מהמכוננית ואומר הברכה מעומד, ואם א"א היה לצאת היו עוצרים הנסיעה והיה מברך בישיבה, ואם גם זה לא היה אפשרי היה מברך בשעת הנסיעה, ע"י בשו"ע (סי' ק"י ס"ד) ובמשנ"ב (סקכ"א כ"ב כ"ג) והיה אומר מעומד יהי רצון וכו' עד שומע תפילה, ואם היה נוסע וחוזר באותו יום היה אומר ותחזירנו לשלום, והיה אומר בעיניך ובעיני כל רואי ולא רואינו, אחרי שומע תפילה אמר ויעקב הלך לדרכו וגו' עד שהוא מחנים, יברכך וכו' ג' פעמים, ויהי נועם וגו', המלאך הגואל ג"פ, כי מלאכיו וגו', מגדל עד צדיק ונשגב, ומרגליה בפומיה שסימנה יחיד ורבים הלכה כרבים דתחילת התיבות של יחיד וכו' הוא ל' ו' ה' כ' והוא יברכך ויהי נועם המלאך כי מלאכיו והוא שם מלאך המועיל לשמירה, (ס' אלא ד"א של הלכה פכ"ה ס"ג ה' ו' ומקור הדבר יעו"ב באגרא דפרקא אות כ"א בנוסח תפילת הדרך, ורק הברכה אמר מעומד והשאר אמר במיושב תוך כדי נסיעה).

ראוי לומר תפילת הדרך בעצמו

בס' מאיר עוז (סי' ק"י ס"ד) הביא בשם רבינו זצ"ל לענין אם מוציא בתפילת הדרך ע"י רמקול, שחונן מהחסרון של לצאת ברמקול תפילת הדרך, ראוי שכל אחד יברך בעצמו תפילת הדרך דרחמי נינהו ע"י משנ"ב (סי' נ"ט סקט"ו) וכ"כ באשי ישראל (פ"נ הערה ל"ה) בשם רבינו זצ"ל, וכן הביאו במשנה ברורה (דרשו סי' ק"י) בשם הגר"ש וואזנר ועיין אשל אברהם לבעל דע"ק מבוטשאטש (סי' ק"י) שכתב, תפילת הדרך אינו סגנון ברכת הנהנין ותפילה מוציא אחד את חברו ומ"מ י"ל שכמו לא ליתנהי ולא לברך כן שייך לא ליסוע ולא לברך ואין אחד מוציא את חברו וגם אם לדבר מצוה הלך מכל מקום י"ל שגוף ההליכה שייך בה לא יסע.

בענין ברכת הדרך בשומע ברמקול

ושאל רבינו זצ"ל, לענין ברכת הדרך ע"י רמקול, והשיב שמרן החזו"א הסתפק בזה, (דברי שיח גליון קפ"ח וע"י מה שהביא בזה במנח"ש ח"א סי' ט' סוף ענף א' מה שמע ממרן החזו"א בזה), וכן השיב לענין ברכת כהנים ע"י רמקול (אשיחה עמוד שצ"א) וכן לענין מגילה (חי' הגר"ח"ק מגילה סי' י"ב). ובקו' עזרת אליעזר (ברכות עמוד מ"ב), נשאל רבינו זצ"ל, האם אפשר לצאת תפילת הדרך כששומע ברמקול את חברו שאומר בקול לפני כולם, והשיב, ספק.

מנהג החזו"א הקה"י ורבינו בזה

בדרך כלל לא היה רבינו זצ"ל מסמיך ברכה אחרת לתפילת הדרך, אבל אם היה אפשר היה מסמיך, ומ"מ לא הי מקפיד לקחת מביתו דבר מאכל לאכול ולהסמיך לברכה אחרת, ואמר שלא ראה אצל רבותיו זיע"א שנהגו בזה ורק אם יש ברכה הסמוכה מה טוב אבל אין צריך לטרוח עבור זה (ס' אלא ד"א של הלכה פכ"ה ס"ד וכן מובא בס' ארחות רבינו (ח"א עמוד ס"ה אות ר"ה) על החזו"א והקה"י שלא נהגו ד"ו, וכן שמעתי מהר"י אפשטיין שליט"א שלקח את רבינו לבריתות שתמיד היה אומר ללא שסומך לברכה אחרת, וע"י בזה בשו"ע סי' ק"י ס"ו ובמשנ"ב סקכ"ז כ"ח והיו שנים שכמעט כל יום יצא מחוץ לעיר להיות סנדק בברית ומידי יום היה אומר תפילת הדרך ועם זאת לא הקפיד ליטול מאכל וכי"ב אלא היה שוקע בלימוד מתוך גמרא קטנה מתחילת הנסיעה ועד תפילת הדרך ומתפילת הדרך ואחריה עד סיום הנסיעה, והראתי לרבינו בס' עלהו לא יבול על א' שהיה מברך אשר יצר וסומך לתפילת הדרך והתפלא ע"ז).

תחזירנו לשלום כשחוזר לעיר אחרת

נשאל רבינו, אחד שנוסע מהעיר רחובות לירושלים וחוזר אח"כ לביתו שבבני ברק האם צריך לומר בתפילת הדרך ותחזירנו לשלום, דהא אינו חוזר למקום שיצא משם, והשיב, תחזירנו אינו דוקא לעיר זו, (דעת נוטה דיני תפילה סי' שצ"ט).

להוציא בתפילת הדרך כשלא התחייב

נשאל רבינו זצ"ל, מי שלא התחייב בתפילת הדרך האם יכול להוציא את חברו בתפילת הדרך או שזה כמו ברכת הנהנין שצריך להתחייב בתפילה זו, והשיב, לא, (עזרת אליעזר ברכות עמוד מ"ב).

להוציא חברו ואשה לאיש

נשאל רבינו זצ"ל, האם אחד יכול להוציא את חברו בתפילת הדרך והאם אשה יכולה להוציא את בעלה כי בזה איש ואשה שוין, והשיב, בשעת הדחק, (עזרת אליעזר ברכות עמוד מ"ב).

נהג שטרוד עדיף שישמע מאחר

נשאל רבינו זצ"ל, אדם שנוהג ברכב והוא באמצע נסיעה ויש לצידו עוד אדם, האם עדיף שהשני יאמר תפילת הדרך ויוציא את הנהג כי הנהג פחות מכיון מפני שהוא מרוכז בנהיגה או עדיף שכל אחד יאמר לעצמו תפילת הדרך, והשיב, נכון ויותר טוב שיעמוד ויאמר, (עזרת אליעזר ברכות עמוד מ).

מהיות טוב לעמוד בתפילת הדרך

נשאל רבינו זצ"ל, הגמ' בברכות (ל' א') אומרת רב חסדא רב ששת הוו קאזלי באורחא קם רב חסדא וקא מצלי א"ל רב ששת לשמעיה מאי קא עביד רב חסדא אמר ליה קאי ומצלי א"ל אוקמן נמי לדידי ואצלי מהיות טוב אל תקרא רע וכתב רש"י הואיל ואני יכול להתפלל מעומד שהרי חבורתי עומדת לא אקרא רע להתפלל מהלך ואע"פ שמותר גם במעשה כאן לא הנידון האם לשבת בתפילת הדרך או לעמוד אלא הנידון האם לומר באמצע הליכה או לעצור ויש לעיין לדינא בכמה שנוסעים ביחד ברכב אחד ויש שעומדים

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובהיפוש 'דברי שיח', או בטלפון:

נדרים פלוס 7630585-03 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

בתפלת הדרך ע"י שיוצאים מהמכונית לגמרי ונעמדים האם מדין מהיות טוב אל תקרא רע יצטרכו כל האנשים לצאת מהרכב ולעמוד כי הרי גם הם יכולים לעמוד כטענת רב ששת במעשה כאן, והשיב, אין מחוייבים, (עזרת אליעזר ברכות עמוד מ"ה).

למה לכתחילה יש לעמוד

נשאל רבינו זצ"ל, מה הטעם והענין לומר תפלת הדרך בעמידה לכתחילה ולא בישיבה וכי תפלת הדרך זה שמו"ע שצריך לעמוד הרי בשאר התפלות ובקשות של רחמים וכדומה אפשר לאומרו גם בישיבה, והשיב, זה תפלה שאינה אלא בדרך, (עזרת אליעזר ברכות עמוד מ"ו).

איך נהג רבינו זצ"ל בזה

רבינו זצ"ל נהג כשאפשר לצאת מהרכב ולברך ברכת הדרך בעמידה, ואם א"א היה לצאת היו עוצרים ומברך בישיבה, ואם גם זה לא היה אפשר היה מברך בשעת הנסיעה, (אלא ד"א של הלכה פכ"ה ס"ה), ועי' בסידור יעב"ץ דס"ל שכל ברכות השבח והודאה צריך להיות מעומד, ועי' פמ"ג (סי' תל"ב משב"ז סק"א) דרשאי מיושב, ומשמע דלכתחילה ראוי לעמוד, וכן נהגו גדולי ישראל כמש"כ בתשובות והנהגות (ח"ג סי' ע"ו) שהדרך הנכון לגבי ברכת עושה מעשה בראשית כשרואה ברכב שיצא ויברך מעומד וכן בשאר ברכות השבח, וכן לענין תפלת הדרך דלכתחילה יש לברך מעומד, וע"כ אני מבקש מהנהג לעצור ואני יוצא ומברך תפלת הדרך מעומד, ונהגו כן כמה גדולים וצדיקים בארה"ק.

אם להמתין עד שיוכל לעצור הרכב

נשאל רבינו זצ"ל, האם יש עדיפות לעצור את הרכב בשעת תפלת הדרך, והשיב רבינו, אם יכולים, אבל אין נוהגים כן, ונשאל, האם עדיף להמתין קצת עד שיבוא למקום בטוח שיוכל לעצור הרכב ולומר שם תפילת הדרך או לעשות הברכה מוקדם יותר אבל בזמן הנסיעה, והשיב, לעשות הברכה מיד, (שמענו כן ראינו ח"א פ"ט סי' י').

נסיעה מבני ברק לתל אביב

כתב רבינו זצ"ל, הנוסע מבני ברק לתל אביב אע"פ שכל הדרך מחובר ע"י בתים יכול לומר תפילת הדרך בברכה, שהרי גם בתוך העיר רשות לומר בברכה אם הוא מקום סכנה כמש"כ הט"ז (סי' ר"ט סק"ד) וכל נסיעות של היום מקרי סכנה עי' משנ"ב (סי' ק"י סק"ל) וביאור"ל ד"ה ואין ע"ש, (קו' הזכרונות סי' י"ד אות ג', ועי' בשאלת רב ח"ב פ"ג סי' ט' דמב"ב לירושלים יש לומר תפילת הדרך בשם ומלכות).

שיעור זמן המחייב תפילת הדרך

נשאל רבינו זצ"ל, מהו שיעור הזמן המחייב בתפלת הדרך, והשיב, שיעור פרסה שהוא ד' מילין שהוא שמונת אלפים אמה, וזהו לא שיעור גדול, וברכה לבטלה בתפלת הדרך אף פעם לא שייך, כי מעיקר הדין אפשר לומר תפלת הדרך גם בתוך העיר משום שכל הדרכים בחזקת סכנה רק שחכמים חייבו לברך כשיוצא לדרך, והיינו מחוץ לעיר, אך רשות איכא לברך גם בתוך העיר, ופעם כשהייתי נוסע בכל יום מבני ברק לפתח תקוה אמר לי החזו"א שאני יכול לברך מהטעם האמור שלא שייך בזה ברכה לבטלה, (נור החיים קס"ו אות י"א).

מי שלא זוכר הנוסח

נשאל רבינו זצ"ל, אם התחיל לומר תפילת הדרך ואינו זוכר בע"פ את הנוסח המדויק האם יכול לומר נוסח אחר ולסיים בסוף בברכה, והשיב רבינו, מסתבר שיוכל, (אשי ישראל סוה"ס תשובה קנ"ה, ובעזרת אליעזר ברכות עמוד ל"ו כ' רבינו דאינו ראוי, ובס' שמענו כן ראינו ח"א פ"ט סי' ט' נשאל רבינו, מי שאינו יודע את נוסח תפלת הדרך ואין לו סידור האם צריך לברך או הוי משנה ממטבע שטבעו חכמים כיון שאינו אומר את הנוסח הנכון, והשיב, יכול לומר בקיצור שיתפלל שהדרך תצליח, והוסיף, כשנוסעים צריך לאחוז בכיס תפלת הדרך.

אם יכול לומר תפילת הדרך לכתחילה בשומע תפילה

נשאל רבינו זצ"ל, האם ראוי לנהוג לברך תפלת הדרך בברכת שמע קולנו בשמו"ע שלפני הנסיעה לכתחילה, או

רק במקום שלא יודעים היטב מתי ואיפה לברך, או אינו ראוי כלל לעשות כן, ואיפה המקור למנהג זה, והשיב רבינו, העושים כן חוששים שאין לברך בזה"ז שאין סכנה כ"כ, ולכן כוללין בתפלה ואין נכון לעשות כן כלל, (דעת נוטה דיני תפילה סי' שצ"ז).

נסיעה קצרה בסמוך לכפר ערבי

נשאל רבינו זצ"ל, האם כשיש כפר ערבי בתוך הפרסה יש לומר תפילת הדרך אף בדרך פחותה משיעור פרסה ד"ל שאף שהדרך יותר קצרה מאידך מרובה סכנתה ולא מדובר בישובים ערביים כמו חברון ושכם המחוזקים לסכנה אלא כפר רגיל, והשיב, אין לברך, (שאלת רב ח"ב פ"ג סי' י' וע"ש סי' י"א ששאל מרבנו, האם יש לברך תפילת הדרך בשם ומלכות אם נוסע כשיעור פרסה אבל בתוך השיעור מובלעים כפרים כמו חברון וכדומה שהם עצמם מסוכנים, והשיב, כן).

תפילת הדרך בנוסע כמה נסיעות ביום

נשאל רבינו זצ"ל, שאלה אחד שנוסע כמה נסיעות ביום האם אומר תפילת הדרך רק פעם אחת ביום, והשיב רבינו, כן המנהג, ונשאל, מה הדין אם נסע וחזר הביתה ואח"כ נמלך ליסע עוד, והשיב רבינו, צריך לומר שוב תפילת הדרך כיון שלא כיוון על זה, (שמענו כן ראינו ח"א פ"ט סי' ז', ושמעתי מהר"י אפטיינין שליט"א שכן נהג רבינו למעשה, כנסע לברית בבקר וחזר לכולל או לבית, ואח"כ נסע שנית, שהיה אח"כ מברך שנית, אפי' אם חזר רק סמוך למנחה ונסע אחרי מנחה, ואמר זה נסיעה חדשה לגמרי, ועי' בשו"ע סי' ק"י ס"ה וארחות רבינו ח"א עמוד ס"ב ומש"כ בס' קריינא דאיגרתא ח"ב אגרת ש"ח ועי' בס' אשי ישראל פ"נ הערה ח' בשם רבינו).

נסיעה ארוכה כמה ימים

נשאל רבינו זצ"ל, הנוסע נסיעה ארוכה שמתחיל לנסוע היום ולמחרת הוא עדיין בתוך הנסיעה האם צריך לומר שוב פעם תפילת הדרך, והשיב רבינו, א"צ עד שמגיע למחוז חפצו, (שמענו כן ראינו ח"א פ"ט סי' ח' ועיין משנה ברורה סי' ק"י סק"ו אך אם הוא נוסע כל הלילה דחינו שאינו לן בקביעות באושפיזא רק ינוח איזה מעט זמן באושפיזא ואח"כ חוזר לנסוע יש לברך תפילת הדרך בבוקר בלי חתימה ועיין בביאור הלכה שם, ועיין בקריינא דאיגרתא ח"ב מכתב של"ט במהדור"ח שביקש הקה"י מרבינו לכתוב בשמו וז"ל ואכתוב הנראה לענ"ד ובודאי כ"ה ג"כ דעת הרב קניבסקי לענין תפילת הדרך ביום שני אינו בצה"כ ולא עמוד השחר ולא נץ החמה רק אחר לינת קבע של לילה מתחיל הליכה לדרך חדש ולכאן' הנוסע גם בלילה בלי הפסק א"צ ביום לברך מחדש ושוב ראיתי במשנה ברורה סי' ק"י בביאור הלכה ד"ה צריך עכ"ל).

תפילת הדרך במטוס מעל יבשה

נשאל רבינו זצ"ל, הטס באוירון רק מעל היבשה ואינו עובר כלל מעל לים האם צריך לומר תפילת הדרך, והשיב רבינו, צריך לומר, (שמענו כן ראינו ח"א פ"ט סי' י"א ועיין בספר דף על דף ברכות דף כ"ט ב' בשם הצפנת פענח שהביא מהגמ' חולין קל"ט ב' עה"פ כי יקרא קן צפור לפניך בדרך מצא קן בים חייב בשילוח שנאמר הנותן בים דרך נגו', אלא מעתה מצא קן בשמים דכתוב דרך נשר בשמים הכי נמי דמחייב בשילוח ומשני דרך נשר איקרי דרך סתמא לא איקרי הרי שבאוויר לא נקרא דרך עכ"ל ולפ"ז אין אומרים תפילת הדרך במטוס והג"ר יצחק אייזיק קרסילשציקוב זצ"ל ממוסקבה מח"ס הפירוש על הירושלמי הקשה על זה, תמינה וכי מה ענין תפילת הדרך למושג דרך בשלוח הקן תפילת הדרך תקנו משום סכנה שתוליכנו לשלום ותגיענו למחוז חפצי לשלום וסכנה הלא יש גם באוירון ע"כ ועיין שו"ת אגרות משה א"ח ח"ב סי' נ"ט שגם במטוס אומרים תפילת הדרך, ובס' דולה ומשקה עמוד קפ"ג נשאל רבינו, הנוסע באוירון האם מתפלל תפלת הדרך שזהו סוג סכנה אחרת לא של חיות וליסטים אלא של נפילת האוירון, והשיב, מברך).

שוחה בים ונוסע באוניה

נשאל רבינו זצ"ל, השוחה בים שיעור פרסה רחוק מהיבשה האם יברך תפילת הדרך ואולי גם בפחות מפרסה, והשיב, לא נהוג, ונשאל, הנוסע בים עם אוניה שיעור פרסה האם יברך תפילת הדרך, והשיב, יכול לברך, (דולה ומשקה עמוד פ"ד), ואולי כי שוחה בים לא נחשב יוצא לדרך וכע"ז הביא רבינו ממרן החזו"א דאין נחשב יציאה לחו"ל שמקום הראוי לרחוץ הוא עדיין בכלל ארץ ישראל עי' בקו' הזכרונות (סי' מ"ו אות ב'), ואמר החזו"א, דכ"ז שיכול לחזור מקרי יבשה, (דעת נוטה פ' מסעי אות ט"ז), וביאר רבינו בשם מרן החזו"א דכיון דהמקום ראוי לרחיצה ליושבי הארץ הסמוכה לה נחשב זה כחלק מתשמישי בני היבשה הסמוכים לזה

המקום ושם יבשה עליו, (ארחות רבינו ח"ג עמוד קצ"ח ומכתבים כתי" מובא בהו זכרון שם).

רבינו מתעורר מעצמו לתפילת הדרך

בן רבינו רבי יצחק שאול שליט"א הצטרף לרבינו זצ"ל לנסיעה לירושלים, והנהגה היה רבי נפתלי ניימן זצ"ל, רבינו זצ"ל נמנע בנסיעה, רבי נפתלי אמר לרבי יצחק שאול תראה שכאשר נגיע למקום שצריך לומר תפילת הדרך רבינו יתעורר מעצמו, וכך הווה, איך שהגיעו למקום שצריך לומר תפילת הדרך רבינו התעורר לבד ואמר תפילת הדרך, סיפרנו את המעשה הזה לנהג רבי ישעי' אפשטיין שליט"א, ואמר, פשוט ככה, תמיד זה ככה, (להדבק ח"ב עמוד ק"נ).

אם להוסיף בקשות על תאוונות ומחבלים

נשאל רבינו זצ"ל, האם יכול להוסיף בנוסח תפילת הדרך כגון ותצילנו מתאוונות דרכים או בישובים שיש סכנת מחבלים ותצילנו ממחבלים או ממוקשים, והשיב רבינו, הכל כלול במ"ש מכל מיני פורענות ואין להוסיף על נוסח חז"ל, (אשי ישראל סוה"ס תשובה קנ"ז).

טלית ותפילין בנסיעה חוץ לעיר

כשהיה רבינו זצ"ל יוצא לדרך, אפילו לנסיעה לעיר סמוכה, לוקח עמו את הטלית והתפילין, וכמש"כ המשנ"ב (סי' ק"י סק"כ) נכון לכל ירא שמים בעת יציאתו בדרך שיקח עמו טלית ותפילין שלו אפילו נוסע למקום קרוב ודעתו לחזור היום, אמנם בשנים האחרונות כשהיה נוסע למקום קרוב כגון מבני ברק לפתח תקוה לא היה לוקח וכאשר נוסע לירושלים וכיו"ב בדר"כ היה לוקח, וכשהיה נוסע בחול המועד חוץ לעיר לא נוטל עמו את הטלית, (אלא ד"א של הלכה פכ"ה ס"א), וכ"כ רבינו בקונטרס הזכרונות (סי' ד' אות ל"א וסי' י"ד אות ד') שמרן החזו"א היה לוקח עמו הטלית ותפילין כשיצא לדרך אפי' נסע למקום קרוב, (וכן א"ל רבינו בעת הנסיעה להתציבות בלשכת גיוס שיש לקחת תפילין כי זה מקום שיכולים להתעכב שם) ועי' בס' נקיות וכבוד בתפילה (בסוה"ס סי' רס"ג) שכתב רבינו, שכ"ז בנסיעה מחוץ לעיר ולא בנוסע בתוך העיר.

ללוות מי שיוצא חוץ לעיר לסגולה

כשהיה רבינו נפרד מאת העומד לצאת חוץ לעיר או חוץ לארץ אם היה נוסע באותו יום בדרך כלל היה מלווהו ד' אמות ומקיים מצוות לווייה עד פתח החדר, ופעמים עד לפתח היציאה מהבית, בפרט למי שנסע לחו"ל, וכן נהג אביו מרן הקה"י זצ"ל, (אלא ד"א של הלכה פכ"ד אות ז' ארחות רבינו ח"א עמוד ס"ב אות ר"י, שמרן הקה"י ליווה מכסאו עד פתח חדרו רב מחו"ל ואמר לו הנני מלווה אותך ד"א היות והנך נוסע מחר והלוי' היא סגולה להצלחה ועי' בסוטה (מ"ו ב').

הערות וביאורים בנוסח תפילת הדרך

נשאל רבינו זצ"ל, בנוסח של תפילת הדרך צ"ב מהו הכפילות בלשון שתולכנו לשלום ותצעידנו לשלום ותדריכנו לשלום, והשיב, בין פסיעה גסה בין פסיעה בינונית בין פסיעה קטנה, (עזרת אליעזר ברכות עמוד מ). נשאל רבינו זצ"ל, עוד צ"ב מדוע מזכירים לשלום בכל בקשה אפשר לכלול הכל ולקצר שתולכנו ותצעידנו ותדריכנו לשלום, והשיב, ראוי לפרט. (עזרת אליעזר ברכות עמוד מ).

נשאל רבינו זצ"ל, עוד צ"ב ממשיכים לבקש ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום מדוע רק כאן מוסיפים לחיים ולשמחה, והשיב, כי אין שמחה בהליכה, (עזרת אליעזר ברכות עמוד מ).

נשאל רבינו זצ"ל, עוד צ"ב מה מבקשים כאן באמצע תפילת הדרך ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו וכי זה קשור משהו לתפילת הדרך, והשיב, גם הדרך היא למעשה ידיו, (עזרת אליעזר ברכות עמוד מ, ושאל, האם הטעם שהוסיפו בקשה זו היא מפני שבזמן חז"ל היה מצוי מאד שאנשים נסעו ממקום למקום לצורך פרנסה א"כ כל הנסיעה התחילה בגלל מעשה ידיהם ולכן בתוך תפילת הדרך ביקשו כבר גם סיעתא דשמיא למטרה של הנסיעה ותש לח ברכה בכל מעשה ידינו, והשיב רבינו, נכון כנ"ל).

תפילת הדרך לנוסע כמה פעמים הלך ושוב

נשאל רבינו זצ"ל, נהג שעושה נסיעות מירושלים לב"ב כמה פעמים ביום האם מחוייב לומר תפילת הדרך, והשיב רבינו, יאמר תפילת הדרך אבל רק פעם אחת ביום, ונשאל, יש בניו יורק נהגים רבים שנוסעים בכל יום למונסי הלך ושוב וטוענים שמכיון שנוסעים בקביעות בכל יום א"צ לומר תפילת הדרך, האם יש שיטה כזו, והשיב רבינו, לכאורה צריך לומר, (שמענו כן ראינו ח"א פ"ט סי' ו' ועי' בס' שיח תפילה עמוד תר"א שהביא הגר"א דינר בשם מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שנהג מונית ששב באמצע היום לביתו מנסיעה נחשב כאילו דעתו להמשיך לנסוע כיון שזה עבודתו ואינו צריך לברך אלא פעם אחת ביום) ועיין בקריינא דאיגרתא מהדו"ח (ח"ב אגרת ש"ח) שכתב וז"ל, בדבר כמה נסיעות ביום אם בין נסיעה לנסיעה אתה חוזר למקומך ולדירתך נראה דלכא"ו כל נסיעה הוא דבר חדש וצריך לברך על כל נסיעה תפילת הדרך וצ"ע עדיין, אבל אם החזקת בדרך אלא שאתה מפסיק הנסיעה על מנת לנסוע לאחר שעה עוד דין זה מבואר בשו"ע (סי' ק"י ס"ה) שא"צ לברך רק פ"א ביום בתחילת הנסיעה וזה פוטר כל היום.

דעת החזו"א בזה

בקונטרס הזכרונות (סי' י"ד אות ב') מביא רבינו שהעידו בשם מרן החזו"א שצידד שצ"ל תפילת הדרך אפי' ב' פעמים ביום א' אם שהה דרך קביעות, ומביא שבס' ארחות רבינו (ח"א עמוד ס"ב) הסתפק בזה, ועי' ארחות רבינו (שם אות ר"ט) שמרן החזו"א זצ"ל בסוף שנת תשי"ג נסע לירושלימה במונית לבקר את אחיו הגר"מ זצ"ל שהי' חולה ושהה בביתו כשלוש שעות ונח שם ובחזרה בקש מהרמ"ג שליט"א שיוציאו בברכת תפילת הדרך כי הסתפק אם מחוייב עוד פעם בתפילת הדרך, וציין רבינו לס' נימוקי אור"ח (סי' ק"י ס"ה סק"א) דביום אפי' התעכב כמה שעות אין חוזר ומברך, ובלילה אם ישן וקם חוזר ומברך ויכוין על יום הבא גם כן. נשאל רבינו זצ"ל, האם הטעם שהוסיפו בקשה זו היא מפני שבזמן חז"ל היה מצוי מאד שאנשים נסעו ממקום למקום לצורך פרנסה א"כ כל הנסיעה התחילה בגלל מעשה ידיהם ולכן בתוך תפילת הדרך ביקשו כבר גם סיעתא דשמיא למטרה של הנסיעה ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, והשיב, נכון כנ"ל, נשאל רבינו זצ"ל, עוד צ"ב מהו הלשון שמזכירים ומכל מיני פורעניות שמוסיפים המתרגשות, די לומר ומכל מיני פורעניות הבאות לעולם, והשיב, אין באות כסדר, (עזרת אליעזר ברכות עמוד מ"א).

נשאל רבינו זצ"ל, בנוסח של תפילת הדרך אומרים ומכל מיני פורעניות המתרגשות לבוא לעולם וכו' נשאלתי מדוע בנוסח זה אין כאן פתיחת פה לשטן הרי אומר המתרגשות לבוא ולא אומר אם יבוא ח"ו, והשיב, אין דור שאין בו פורענות, (עזרת אליעזר ברכות עמוד מ"א).

בענין תפילת הדרך בנוסע במטוס

נשאל רבינו זצ"ל, איזה נוסח התפילת הדרך אומרים במטוס האם כרגיל או לא, והשיב, כרגיל, (עלי שיח סי' צ"ג).

מתי אומרים את תפילת הדרך במטוס

נשאל רבינו זצ"ל, מתי אומרים תפילת הדרך בנוסע במטוס, האם כשהמטוס עדיין על המסלול בארץ לפני שממריא או באויר, והשיב, באויר, (עלי שיח סי' ע"ה).

אם לברך על נסיעה מהשדה תעופה שנית

נשאל רבינו זצ"ל, היוצא מאמריקה ביום ראשון ונוחת בא"י ביום שני, כשיוצא משדה התעופה לנסוע לירושלים האם צריך לומר עוד פעם תפילת הדרך, והשיב רבינו, כולו נסיעה אחת, (שמענו כן ראינו ח"א פ"ט סי' ח', ועיין אשי ישראל פ"נ הערה ח' דאם נוסע מירושלים לשדה התעופה ע"מ לנסוע באוירון אומר בדרך מירושלים לשדה התעופה ועולה גם לנסיעה באוירון וכ"כ רבינו בדולה ומשקה עמוד ע"ד).

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מזור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - השבועות הבאים בעזה"י:

הגר"ש מסלנט מרא דעיה"ק ירושלים (כ"ט אב תרס"ט) | בת רבינו הרבנית חנה שטיינמן ע"ה ("גאלול תשע"ד)

מרן הגר"י אברמסקי (כ"ד אלול תשל"ו)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומועישיות הקשורים להנ"ל

הגר"י חיים שרגא לוי מרבי ישיבת 'תפארת ציון' (כ"ז תמוז תשכ"ח)

אומר לו בהנאה 'סבא שלך רבי חיים שרגא היה אגוטער רב'ה'...

טרוחו לנחם

סיפר בנו יחידו הגאון רבי יצחק שליט"א, מראשי ישיבת 'בית שמעיה' בבני ברק: בחודש אייר שנת תשל"ה, כשבע שנים אחרי הסתלקות אביו, נפטרה אמו לבית עולמה, והבן היחיד ר' יצחק ישב עליה שבעה ברחוב 'בעל שם טוב' בבני ברק, והנה כבר ביום הראשון של השבעה - הפתעה.

מרן הסטייפלר יחד עם בנו רבינו זצ"ל הגיעו לנחם אותו. מסתבר שטרוחו לכבודו של האבא שאותו הכירו היטב, וגמלו עמו חסד בפטירת רעייתו.

לאחר מכן סיפרו לו אנשים שהמאמץ למצות ניחום אבלים של הסטייפלר, היה כה גדול, שהוא נאלץ לנוח כמה פעמים בדרך כדי לאגור כוחות להמשך ההליכה. (למרות שהמרחק אינו כה גדול)

ספרי 'אור רש"ז'

את הספר 'אור רש"ז' שהדפיס רבי חיים שרגא ז"ל משיחות המוסר של רבו הגדול הסבא מקלם, הניח רבינו במקום בולט במדף ספרי המוסר שלו, מול המקום בו היה יושב בקביעות (בדירת הלימוד שנוספה לו בשנים האחרונות), יתכן שעשה כן משום הכרת הטוב לרבו.

ציון, שפעם נכנס אל הסטייפלר, המשגיח הגאון רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל ה'מכתב מאלהיה' ואמר לו שהוא רוצה להוציא ספר מתורתו של רבו הסבא רבי שמחה זיסל.

ענה לו הסטייפלר - הלא רבי חיים שרגא לוי כבר הוציא... (מפי רבי יצחק לוי שליט"א).

יישר כוח לנכדו רבי יעקב לוי שליט"א

הגאון הצדיק רבי חיים שרגא לוי, נולד בשנת תרנ"ג והיה מפארי גדולי וגדולי ה'תלמוד תורה' הנודע בקלם בראשות ה'סבא מקלם', רבי שמחה זיסל זיו. רח"ש נודע כתלמיד חכם וירא שמים מרבים, והיה מידידי המשגיח הנודע הגר"א דסלר בעל 'מכתב מאלהיה'. בשלב מסוים אף העלה בדפוס חלק נכבד משיחות רבו הסבא מקלם, בשני כרכי הספר 'אור רש"ז' על התורה. זכה להרביץ תורה למעלה מארבעים שנים בארץ ישראל, ואף חיבר ספר 'שערי בירור' על יראת שמים ואמונה. נפטר כ"ז תמוז תשכ"ח.

משגיח בישיבה

סיפר רבינו שבישיבת 'תפארת ציון' בה למד בילדותו, היה זמן רב שלא היה משגיח כלל, ובשנה האחרונה ששהה שם, הביא ראש הישיבה רבי יעקב שניידמן את רבי חיים שרגא זצ"ל לשמש כמשגיח בישיבה.

מעניין לציין, שכחור צעיר, כתב רבינו יחד עם כמה מחבריו קונטרס בשם 'חכמת מנוח', ובסופו כותב תודות "לרבנותינו הרבנים הגאונים בישיבת תפארת ציון, הגאון הר"ר אברהם יצחק גרשנבוץ, והגאון הר"ר חיים שרגא לוי שליט"א..."

תמונת פנים בפרסום ראשון של רבי חיים שרגא לוי זצ"ל

אגוטער רבי

כאשר היה נכנס אל רבינו אחד מנכדיו של רבי חיים שרגא ומציג את עצמו, היה

- 1. צילום כתב היד מובא בחוברת תפארת בחורים גליון כ"ו מאת רבי שלמה ב"ד דב וינטרוב, סיון תשפ"ב, עמוד פ"ב.

הגאון רבי יוסף דינקלס זצ"ל (ז' אב תשל"ו)

'ברכת החמה' בחודש ניסן שנת תשי"ג, החזון איש נשאל אז כמה פרטי הלכות, ואמר לשואלים בביתו שכאשר יבוא ר' יוסף ישאלו אותו, אך באותם ימים, נמנע רבי יוסף בכוונה תחילה מלבוא להתפלל שם, כי חשש שיורה אחרת מדעתו של החזון איש, והחזון איש בעצמו היה מוכרח איפה לבסוף, להשיב על כל השאלות...!

יששכר וזבולון

בענין הסכם 'יששכר וזבולון' שאחד מקבל על עצמו החזקת בן תורה ועל ידי זה הוא נוטל חלק בתורתו, ישנו נידון מפורסם האם על ידי זה נגרע מחלקו של יששכר בעלמא דאתי או שרק מתווסף לחלקו של הזבולון, והחזון איש אמר לרבי יוסף דינקלס זצ"ל "מה נפקא מינה אם זה יורד מחלק עולם הבא, הלא אם בצורה זו יוסיף ללימוד התורה, אם כן זהו רצון ה'". והחזון איש עצמו סידר לרבי יוסף אדם שיתמוך בו כדי שיוכל להגות בתורה בלא עול (שיח הסוכות עמוד קכ"ב).

רבי יוסף דינקלס זצ"ל

יחד בנטילת הידים

קשר מיוחד ועתיק היה לרבינו עוד מילדותו, עם הגאון ירא האלוקים רבי חיים יוסף הלי דינקלס זצ"ל. ביריעה קצרה זו נוכל להקפי מעט מן הקשר שהיה ביניהם.

כאשר עבר רבי יוסף מירושלים להתגורר בבני ברק, קבע את מקום תפילתו במנין שהיה בבית מרן החזון איש. רבינו שכידוע הינו בן כבוד להוריו, היה מקפיד כבר מאז היותו ילד צעיר, לצאת לפני זמן 'ברכת כהנים' כדי ליטול את ידיהם של הכהנים, ופעמים רבות היה מצטרף אליו רבי יוסף, שהיה לוי, ויחד נטלו לכהן את הידים...?

תשאלו את רבי יוסף...

רבינו היה נוהג לספר, כי החזון איש נהג בו כבוד גדול, ומכיון שהיה 'לוי' היה מתכבד תדיר בעליית לוי במנינו של החזון איש... וכמה פעמים אירע שהחזון איש היפנה את השאלות שהתעוררו במנין, להכרעתו של רבי יוסף.

כך למשל הוא זכר, שפעם בעת קריאת התורה התעורר שאלה על התנין, ורבי יוסף הכריע שיוציאו ספר תורה אחר. בפעם אחרת היה זה לקראת הברכה הנדירה

2. על הסיבה שבגינה נטל את ידיהם של הכהנים למרות שהיה במקום לוי, ראה בספר שמענו כן ראינו חלק א', פרק ז' סימן י"א עמוד ר"א.

3. ראה נוסחא שונה לעובדא הזו, בספר מאחורי הפרגוד, 384-383.

תמונה לא מפורסמת של רבי יוסף זצ"ל

4. רבי גדלי' הוניגסברג, בספרו 'להידיבק' חלק ב' עמוד 485. כל משאלותיך עמוד תרע"א.

5. כל משאלותיך עמוד רי"ט, עין שם עוד.